Barabási Tünde
Stark Gabriella

Bölcsődések nevelése az oktatási rendszerben: fogadtatás, helyzetkép, szemlélet, megvalósítás

Presa Universitară Clujeană

Barabási Tünde **Stark Gabriella**

Bölcsődések nevelése az oktatási rendszerben: fogadtatás, helyzetkép, szemlélet, megvalósítás

A kutatást az MTA Domus Hungarica szülőföldi csoportos ösztöndíj pályázat támogatásával végezték a szerzők.

A könyv megjelenése a SEED GRANT révén történt.

Barabási Tünde Stark Gabriella

Bölcsődések nevelése az oktatási rendszerben: fogadtatás, helyzetkép, szemlélet, megvalósítás

Presa Universitară Clujeană / Kolozsvári Egyetemi Kiadó
2024

Szakmai lektorok:

Dr. Szőke-Milinte Enikő egyetemi docens
Dr. Vég Adalbert egyetemi docens

ISBN 978-606-37-2352-0

Universitatea Babeş-Bolyai
Presa Universitară Clujeană
Director: Codruţa Săcelean
Str. Hasdeu nr. 51
400371 Cluj-Napoca, România
Tel./fax: (+40)-264-597.401
E-mail: editura@ubbcluj.ro
http://www.editura.ubbcluj.ro/

TARTALOMJEGYZÉK

Bevezetés

A kedves olvasó egy kutatási beszámolót tart a kezében, amelyben az utóbbi évek romániai bölcsődei nevelést érintő formai és tartalmi változásait, valamint ezek szakmai visszahangját tártuk fel és rendszereztük a szakmailag érintettek szemszögéből.

A személyiség alakulása szempontjából minden életkori szakasznak megvan a maga jelentősége. Az utóbbi időben a kisgyermekkori nevelésre is egyre nagyobb figyelem irányul, minthogy a kutatások alátámasztják, hogy a 0-3 év közötti időszak több szempontból is szenzitív és meghatározó jelentőségű a későbbi tapasztalatszerzés, tanulás, alkalmazkodás, szociális viselkedés sikeressége szempontjából (Kocsis, 2019). *„A tanulás és a nevelés a születéssel kezdődik és a korai évek a legmeghatározóbbak a gyermekek életében, mivel megalapozzák az egész életen át tartó fejlődésüket*." (Európai Unió Tanácsa, 2019, 1). Mindennek elsődleges következménye a kisgyermekkori nevelés leghatékonyabb módozatainak az útkeresése, másodlagos következménye pedig a kisgyermeknevelő-képzés átgondolása. Romániában sajátosan az utóbbi években három nagy lépcsőfokot is meg tudunk nevezni, amely a kisgyermeknevelés szakszerűsége irányába mutat: 2019-ben megjelenik *A koragyermekkori nevelés curriculuma*, mely a 0-3 éves kor közötti időszak szabályozásának dokumentuma is az óvodáskori neveléssel egységben, 2021-ben a kisgyermeknevelés az oktatási rendszer részévé válik és előreláthatóan 2025-től bölcsődei szakemberképzés új szintje is kiteljesedik, ugyanis bölcsődei nevelői alapképzés indul a felsőoktatásban. Ezen szerkezeti és tartalmi változások elemzésében-értelmezésében fontos megvizsgálnunk egyrészt, hogy a kisgyermeknevelés intézményi beágyazódásának milyen nemzetközi trendjeivel találkozunk, és ehhez minként viszonyul a frissen átalakított romániai rendszer, másrészt, hogy a kisgyermeknevelővé válásnak és kisgyermeknevelési gyakorlatnak milyen trendjei rajzolódnak ki, és ehhez miként viszonyulnak a (potenciális) szakemberek. A kötetünk ebben a témakörben megvalósított empirikus vizsgáltunkat és eredményeit mutatja be megfelelő szakirodalmi kontextusba helyezve. Az elméleti alapozásban a nemzetközi irányvonalakat és a hazai változásokat személetetendő dokumentumelemzés módszerére támaszkodtunk, feldolgozva a bölcsődei nevelést érintő romániai oktatáspolitikai dokumentumokat: 1/2011-es Oktatási Törvényt, a

bölcsődei nevelést érintő kormányrendeleteket, valamint a 2019-ben megjelent koragyermekkori nevelés curriculumát, melyek tükrözik a bölcsődéket érintő változásokat is. A kötet második felében empirikus vizsgálatunk eredményeit foglaltuk össze, amelyből kitűnik, hogy a bölcsődei nevelők, óvodapedagógusok és pedagógusjelöltek miként vélekednek a kisgyermeknevelés oktatási rendszerbe ágyazódásáról, és minként ítélik meg a változások következményeit nevelési-tartalmi és karrieralakító/-befolyásoló vetületeiben egyaránt. A kötet záró fejezetében szemléleti, módszertani elveket, támpontokat, javaslatokat fogalmazunk meg, amelyek a nevelés gyakorlatban iránymutatóként szolgálhatnak.

A kötetet mindazoknak a kollégáknak ajánljuk, akik érdeklődnek az oktatási rendszerben zajló változások iránt általában, de a bölcsődei nevelési szegmens iránt sajátosan is elkötelezettek. Különösen nagy haszonnal forgathatják a kötetet a bölcsődei nevelő kollégák (vagy erre a hivatásra készülők), akik egyrészt a bölcsődei nevelés elméleti alapfogalmainak és a koragyermekkori curriculum bölcsődei nevelési szegmensével kapcsolatos kérdésekben, a koragyermekkori tanulási tevékenységekkel, a bölcsődei és óvodai szint összehasonító elemzése formájában ismerkedhetnek/mélyülhetnek el. Ugyanakkor az empirikus kutatási vetület számos olyan jó gyakorlatot is tükröz és gyakorlatcentrikus javaslatot is megfogalmaz, amelyek szintén a bölcsődei nevelők munkáját segíthetik. Ezen jellemzői által meghatározottan a kötet hiánypótló jellegű és a romániai magyar bölcsődei nevelői állásra jelentkezők (akik száma az utóbbi évben jelentékenyen megugrott) szakmai felkészülését is hivatott segíteni. Ugyanakkor szakmaiságot növelő lehet az óvodapedagógusoknak vagy óvodapedagógusi pályára készülők számára is a kötet forgatása, hiszen egyrészt a koragyermekkori nevelés egységes szemlélete már a curriculum által meghatározott, így fontos azt holisztikusan szemlélni/ ismerni a bölcsődei vonatkozásokkal együtt, másrészt egyre több kisóvodás a rendelkezik bölcsődei tapasztalatokkal, és az óvodapedagógusnak ismernie kell(ene) az ott megvalósuló nevelési tevékenység jellegzetességeit és gyakorlatát is a curriculáris elemeken túlmenően. Nem utolsó sorban a koragyermekkori nevelés szakértői számára is sok értékes információt körvonalaz különösen a kötet empirikus kutatási eredményeket és következtetéseket megfogalmazó része, amely mintegy tükröt tart a kisgyermekkori nevelésben szakmai szempontból érintettek szemléletének, illetve jelenlegi

gyakorlatának, és ezek az alakulóban levő bölcsődei nevelés optimalizálási törekvéseinek a kidolgozásában jelenthetnek fogódzót.

Abban reménykedünk, hogy mindazok által, akik e kötetet forgatják a romániai bölcsődei nevelés egyre inkább „beszokik" az oktatási rendszerbe és kiteljesedik a legkisebbek intézményesített fejlesztésének szakmai minősége.

A Szerzők

1. Elméleti háttér

1.1. A kisgyermeknevelés intézményi beágyazódásának és a kisgyermeknevelők szakmai felkészítésének nemzetközi irányvonalai

1.1.1. A kisgyermeknevelés intézményi beágyazódása: európai atlasz/körkép[1]

Az egységes és kisgyermekkorra is kiterjedő romániai tantervi dokumentumot, *A koragyermekkori nevelés curriculumának* megjelenését (2019) az oktatási rendszer szerkezeti bővülése követte, amelynek megfelelően a bölcsődei nevelés is immár az oktatási rendszer részét képezi 100/2021-es Sürgősségi Kormányrendelet és az 566/2022-es Kormányrendelet értelmében. A romániai bölcsődei nevelésben bekövetkezett változásoknak nemzetközi kontextuális kereteit vizsgáljuk annak érdekében, hogy nyomon követhessük, miként illeszkednek a jellemzők az európai koragyermekkori nevelés sajátosságaihoz, trendjeihez, illetve, hogy a változások irányvonalai és mozgatórugói könnyebben értelmezhetővé váljanak.

A kisgyermekkori gondozás, nevelés terén alapvetően kétféle gyakorlat különböztethető meg. Az egyik esetében a három éven felüli gyerekekkel pedagógus, a három év alattiakkal valamilyen más végzettségű szakember foglalkozik. A pedagógusképzettség legtöbb esetben felsőfokú, leggyakrabban BA végzettségnek felel meg, a második esetben az egyéb képzettség általában alacsonyabb képzettséget is jelent. A másik esetben a koragyermekkori nevelésben (0-6 év) azonos képzettségű pedagógus foglalkozik, különböző intézményi keretek között (Darvay, 2018; Stan, 2019) szerint. Romániában az első megoldás

---

[1] A fejezetben bemutatott eredmények az alábbi tudományos folyóiratban jelentek meg magyar nyelven: Barabási T. (2024, in press): A kisgyermeknevelés intézményi beágyazódásának nemzetközi irányvonalai és a kisgyermeknevelői professzió alakulásának útjai. In: *Pedacta* 2024/2.

érvényesül még jelenleg (Stan, 2019), bár éppen most éljük az átalakulás folyamatát, hiszen már küszöbön van a bölcsődei nevelők felsőoktatás keretei közötti felkészítése akárcsak az óvodapedagógusoké, és így várhatóan az egységes koragyermekkori nevelési szakképzési rendszer honosodik meg.

A koragyermekkora való szakosodáshoz vezető képzés tekintetében viszonylag nagy az eltérés az egyes országok között. Az 1. táblázatban összefoglalóan mutatjuk be, hogy 17 európai országban a koragyermekkori nevelés mely ágazathoz tartozik. Láttatjuk azt is, hogy a figyelem kiterjed-e külön az óvodai nevelés mellett és bölcsődés korosztályra is, valamint, hogy a nevelési-oktatási szakhatóság felelősségi körébe tartozó-e a legfiatalabb korosztály nevelési gondozási feladatainak ellátása. Látható lesz a táblázatból, hogy több olyan ország is van, ahol a koragyermekkori nevelés fókusza elsősorban az óvodára irányul, a bölcsődei nevelés és a bölcsődés korosztály kisebb figyelmet kap.

1. táblázat: *Európai országok koragyermekkori nevelési programjai és ágazati betagolódása (Aursand és mtsai, 2022 és* National Education Systems (europa.eu) *alapján saját szerkesztés)*

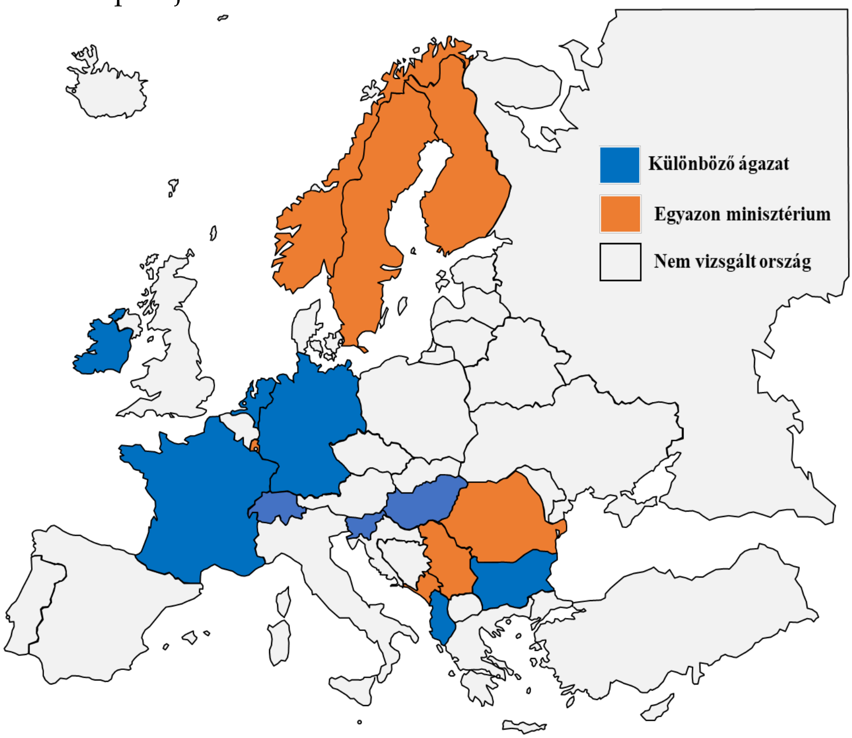
Ország	**Ágazati betagolódás (mely minisztériumhoz tartozik?)**	**Szervezési keretek/programok**	**Megjegyzések**
Albánia	Egészségügyi Minisztérium	Bölcsődék/óvodák 0-3 éves korú gyermekek számára (nem kötelező)	Nem kötelező Különválasztja az óvodai (preschool) neveléstől
	Oktatási és Sportminisztérium	Óvoda 3-6 éves korú gyermekek számára (nem kötelező) Előkészítő osztályok/óvoda 5-6 éves gyermekek számára (nem kötelező)	Nem kötelező Kidolgozott curriculum a 3-6 éves korosztály számára
Bulgária	Egészségügyi Minisztérium	Bölcsőde: 3 hónaptól 3 éves korig	
	Oktatási és Tudományos Minisztérium	Óvoda: 3-6/7 éves korig	Igénybe vehető már 2 éves kortól is 5 éves kortól kötelező
Finnország	Oktatási és Kulturális Minisztérium	8 hónapos kortól 6-7 éves korig	Egységes koragyermekkori nevelés;

Ország	**Ágazati betagolódás (mely minisztériumhoz tartozik?)**	**Szervezési keretek/programok**	**Megjegyzések**
			egységes curriculum alapján
Franciaország	Szolidaritási és Egészségügyi Minisztérium	Bölcsődék (0-3 éves korú gyermekek számára)	A bölcsődék hivatalos programot nem követnek. Referenciális program áll rendelkezésre.
	Nemzeti Oktatási Minisztérium	Óvodák (2-6 éves korúak számára)	Az óvodák hivatalos program szerint működnek
Hollandia	Oktatási, Kulturális és Tudományos Minisztérium és Szociális És Foglalkoztatási Minisztérium		Nincs egységes program. Kiválasztása az iskola politikájától és kultúrájától, valamint a pedagógusok szemléletmódjától függ
Írország	Oktatási Minisztérium és a Gyermekügyi, Egyenlőségi, Fogyatékosságügyi, Integrációs és Ifjúsági Minisztérium	A koragyermekkori gondozási és nevelési program egy általános kétéves óvodai program, amely minden korosztályba tartozó gyermek számára elérhető. Ez 2 év 8 hónap – 5 év 6 hónap közötti életkorban vehető igénybe	Bölcsődei és óvodai nevelést az iskolarendszeren kívül, magán-, közösségi és önkéntes érdekeltségek sokasága nyújtja. Ezért a szakaszért a Gyermekügyi, Egyenlőségi, Fogyatékosságügyi, Integrációs és Ifjúsági Minisztérium a felelős
Koszovó	Oktatási, Tudományos, Technológiai és Innovációs Minisztérium	Óvoda 0-6 éves korú gyermekek számára Az iskolához tartozó óvodai (előkészítő) osztályok az 5-6 éves korosztály számára	Bölcsődei korosztályra vonatkozó curriculum kidolgozás alatt
Luxemburg	Oktatási, Gyermek- és Ifjúsági Minisztérium	Bölcsődék és ún. mini-bölcsődék Többnyelvű nevelés program (0-4 éves korig); korai nevelés (3-4 éves korig)	Nem kötelező. A minisztérium meghatározza a fejlesztési programok kereteit.

Ország	**Ágazati betagolódás (mely minisztériumhoz tartozik?)**	**Szervezési keretek/programok**	**Megjegyzések**
		Óvodai nevelés (4-6 éves korig)	tankötelezettség
Magyarország	Kulturális és Innovációs Minisztérium	Bölcsőde (4 hónapos kortól 3 éves korig)	nem kötelező, térítési díj ellenében vagy támogatottan igénybe vehető intézményi ellátás
	Belügyminisztérium	Óvoda 3-6 éves korig	Minden gyermek számára (külön szabályozva a felmentés lehetőségét) kötelező, ingyenes ellátás
Montenegró	Oktatási, Tudományos, Kulturális és Sportminisztérium	Bölcsőde: 3-6 éves korig Óvoda 3-6 éves korig	
Németország	Minden tartomány külön jogalkotási foggal rendelkezik	Több lehetőség: bölcsőde és óvoda külön, vagy egy intézményként	2013 óta inkább az egységes intézmények jellemzőek
Norvégia	Oktatási és Kutatási Minisztérium	Óvoda 0-5 éves korú gyermekek számára	
Románia	Nevelési Minisztérium	Bölcsőde: 0- 3 éves korig Óvoda: 3-6 éves korig A 2-3 éves korú gyerekek bölcsődei és óvodai szolgáltatást egyaránt igénybe vehetnek	Egységes curriculum alapján Óvodai nagy- és középcsoport kötelező
Svájc	Nincs külön felelős minisztérium vagy osztály	Nappali foglalkoztató központok: 3 hónaptól- 4 éves korig Játszócsoportok (playgroups) 2,5-4 év között Óvoda: 4-6 éves korig	Az óvoda kötelező
Svédország	Nemzeti Oktatási Ügynökség	Bölcsőde: 0-1 év között Óvoda: 1-5 éves kor között	A bölcsőde nyitott intézmény, a gyermek gondozójával együtt vehető igénybe
Szerbia	Oktatási, Tudományos és Technológiai Fejlesztési Minisztérium	Bölcsőde: 6 hónaptól - 3 éves korig; Óvoda: 3 és 6 éves kor között	

Ország	Ágazati betagolódás (mely minisztériumhoz tartozik?)	Szervezési keretek/programok	Megjegyzések
		Iskolaelőkészítő program: 6-7 év között	
Szlovénia	Oktatási, Tudományos és Sportminisztérium	Óvodai nevelés 1-6 éves kor között	

A táblázatban a szürkével jelölt országok esetében azt találtuk, hogy a kisgyermeknevelés (bölcsődei nevelés) ágazati besorolás tekintetében az óvodák és iskolák irányítását is megvalósító hatóságok (legtöbb esetben minisztérium) alá tartoznak ezek megnevezésétől függetlenül. Látható, hogy az északi országok mindegyike (Svédország, Norvégia, Finnország), a tág értelemben vett Kelet-Közép-Európa országai közül több is, mint pl. a történelmi Jugoszlávia három utódállama (Szlovénia, Szerbia, Montenegró) is a legfiatalabb korosztály helyét az oktatás rendszerben látja vagy egy minisztérium alá sorolódnak, tehát mindenképpen vannak egyértelmű kapcsolódási pontjaik.

1. ábra: *A bölcsődei nevelés ágazati besorolása egyes vizsgált európai országokban (saját szerkesztés)*

A többi ország esetében vagy nincs külön felelős minisztérium (Svájc, Németország esete) vagy nem találtunk egyértelmű adatokat e tekintetben, bár az ország oktatási rendszerének szerkezetéből egyértelműen látszott, hogy nem vállal felelősséget a szaktárca a nevelés kezdő szakaszára, a legfiatalabbakra nézve. Ezekben az esetekben a kisgyermekkor oktatási szintjét teljesen beleolvasztják az ún. koragyermekkori nevelésbe, így az óvodai neveléssel egy kontextusban olvashatunk róla (pl. Koszovó, Hollandia). Vannak olyan országok is, ahol a koragyermekkori nevelés két szintje teljesen elkülönül egymástól az ágazati besorolás tekintetében is. Ilyenek Albánia, Bulgária, Franciaország, Írország, Magyarország. Ebbe a sorba tartozott a romániai bölcsődei nevelés is 2021-ig, amikoris a 100/2021-es Sürgősségi Kormányrendelet értelmében a szociális ágazatból kiemelték és oktatási betagolódást nyert (Barabási, 2023). Ennek megfelelően ma már a bölcsődék a közoktatási rendszer részét képezik, a 0-3 éves kor közötti kisgyermekek számára nyújtva integrált nevelési, gondozási és felügyeleti szolgáltatásokat. A törvényi keret egy évvel később kibővült, így azóta a bölcsődék működését az 566/2022-es rendelet szabályozza, mely meghatározza a kisgyermeknevelés intézményi változatait[2].

A nemzetközi irányvonalakat figyelve egyértelmű, hogy a romániai intézményrendszeri módosulásnak jól megragadható nemzetközi tendenciái léteznek és jó esetpéldái mutatkoznak számos európai országban. Mindezek mellett az Európai Tanács 2019-es ajánlásai között egyértelműen megfogalmazódik, hogy *„a kisgyermekkori nevelésre és gondozásra úgy kell tekinteni, mint az oktatási és képzési rendszerek alapjaira, és annak a teljes oktatási lánc szerves részét kell képeznie"* (Európai Tanács Ajánlása, 2019, 1). A bölcsődei nevelés oktatási ágazatba illesztése által egyben ennek az elvárásnak is eleget tesz a romániai oktatási rendszer.

[2] Az intézményi változatok bemutatását lásd a romániai sajátosságokat bemutató következő fejezetben.

1.2. A koragyermekkori nevelés intézményrendszeri változásai és törvényi kerete Romániában

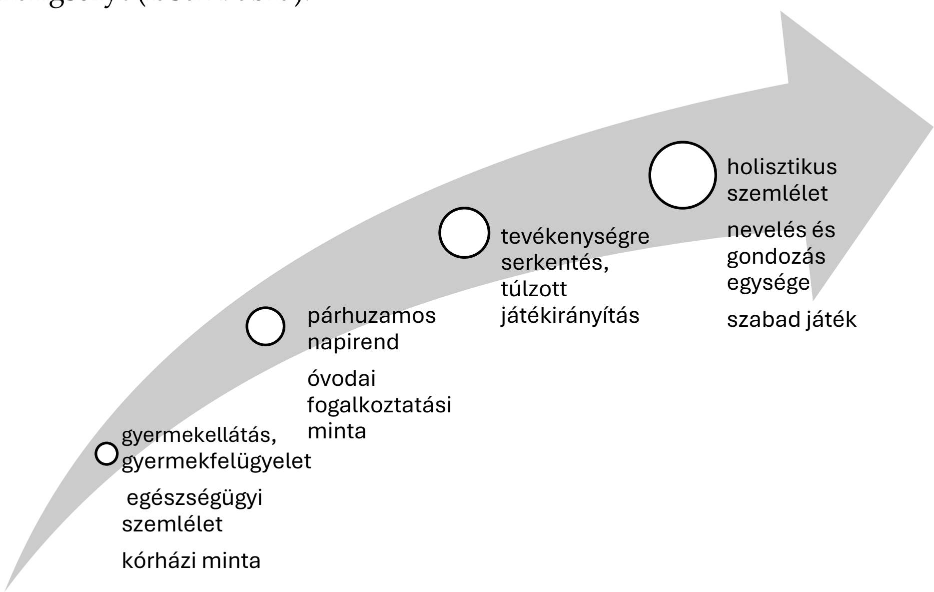
1.2.1. A bölcsődei intézményrendszer fejlődése[3]

A koragyermekkori nevelés intézményrendszeri változásainak megértéséhez felvázoljuk előbb a bölcsődei intézményrendszer fejlődését, magyarországi kitekintéssel.

Magyarországon már 1852-ben, Romániában csak később, 1949-ben létesültek az első bölcsődék. A bölcsőde intézményét az a társadalmi igény hívta életre, hogy a dolgozó anyák gyermekeinek felügyeletet lehessen biztosítani. Kezdetben leginkább gyermekellátó intézményekként működtek és sokáig az egészségügyi szemlélet határozta meg működésüket. A második világháború után sokasodnak a bölcsődék, hiszen ahhoz, hogy a nők munkába tudjanak állni, a gyermekek napközbeni ellátást meg kellett oldani (Gyöngy, 2014). Ezekben az intézményekben a gyermekeknek merev napirendhez kellett igazodniuk, ahol az egyéni igények kielégítése helyett inkább a közösséghez való alkalmazkodás került előtérbe és a foglalkozások is nagyobb csoportokban valósultak meg. Erőteljesen érvényesült a kórházi minta, ahol a csoportszobák inkább kórtermekhez hasonlítottak. Mindez a szovjet blokk országaiban működő bölcsődék közös jellemzője volt (uo.). A kórházi mintára szervezett bölcsődék kedvezőtlen hatást gyakoroltak a gyermekek fejlődésére, ezért az egészségügyi szemléletet felváltja az „óvodásítás”, amikoris a környezet ingergazdagságának biztosításával és a tevékenységek szervezésével próbálták ellensúlyozni a lemaradást. Ekkor még minden gyermek ugyanazt a tevékenységet végezte, annak megfelelően, hogy a gondozó milyen területen gondolta hasznosnak a fejlesztést. A foglalkozásokat többnyire óvodai mintára szervezték meg (Gyöngy, 2014). Egy következő fejlődési lépcsőfokon azt látjuk, hogy nem a párhuzamos tevékenyked-

[3] A fejezetben bemutatott eredmények az alábbi tudományos folyóiratban jelentek meg magyar nyelven: Barabási T. (2024, in press): A kisgyermeknevelés intézményi beágyazódásának nemzetközi irányvonalai és a kisgyermeknevelői professzió alakulásának útjai. In: *Pedacta* 2024/2.

tetésen (mindenki ugyanazt teszi) van a hangsúly, hanem a csecsemő/kisgyermek egyéni igényeit és érdekeit kezdték előtérbe helyezni. Ennek következményeként a párhuzamos napirendet leváltotta az ún. folyamatos napirend, amelyben a gyermekek egyéni gondozásban részesülhettek és nem kellett társaikra várniuk. A fejlesztésben a tevékenységre serkentés szemlélete uralkodott, amikoris a gondozónők tudatosan tervezett tevékenységébe próbálták bevonni a kisgyermekeket. Ez a serkentés gyakran a játékuk teljes irányítását is jelentette (Pásztor, 2020), mert a felnőtt elképzelése szerinti tevékenykedés került előtérbe, és ezáltal a fejlődés elősegítése néhol erőszakolt jelleget öltött (Gyöngy, 2014). Egy későbbi szakaszban már azt látjuk, hogy az irányított játék átadja a helyét a szabad játék elvének, amelyben a kisgyermeknevelő feladata egyrészt a játék feltételeinek biztosítása, játékszerek használatára vonatkozó tanácsadás, másrészt a gyermek önállóságának és egymás közötti interakcióik támogatása, a felmerülő konfliktusok kezelése. A szabad játék gondolatának elterjedése időben változó volt a szocialista országokban. Például Magyarországon sokkal hamarabb elterjedt, mint Kelet-Németországban. Ma már a holisztikus fejlesztési szemlélet az uralkodó, amely a gondozási és nevelési feladatok egymásba fonódó és egyidejű megoldására, az egyénre szabott, egyéni igényekhez igazított fejlesztésre helyezi a hangsúlyt (lásd 2. ábra).

2. ábra: *A bölcsődei nevelés fejlődése*

Romániában a bölcsődék az 1970-1980-as években fejlődtek leginkább és gyermeklétszám tekintetében ekkor érte el a tetőpontot, hiszen országszerte közel 1000 bölcsőde és 90000 bölcsődés volt számontartva (Nistor, 2019). Ehhez képest a 2021-2022-es tanévben 21690 gyermeket írattak be szüleik a bölcsődébe, de a bölcsődébe iratási kedv növekvő tendenciát mutat. A 2022-2023-as tanévben országosan 27000 bölcsődést regisztráltak 420 intézményben (Ministerul Educației, 2023).

A bölcsődei gondozás-nevelés történetisége azt láttatja, hogy a kezdeti funkciók megőrzésével a bölcsődék tevékenysége gyermekcentrikusan alakult és hozta létre a mai kisgyermeki személyiség alakulását egyértelműen szolgáló bölcsődei nevelési szemléletmódot és gyakorlatot (Aggné, Mikonya, Mészárosné Darvay, Szarka, 2014).

A bölcsődei nevelés történetét nyomon követve azt látjuk, hogy a bölcsődei nevelői (kisgyermeknevelői) szerepkört a gondozói előzi meg és az intézményi fejlődés – a benne zajló tevékenység egyre szakszerűbbé válásával egyidejűleg – a kisgyermeknevelői szakma professzionalizálódását eredményezi. Azt is mondhatjuk, hogy a gondozónői szakmából fejlődött ki a kisgyermeknevelői, melyben mérföldköveket jelent a hatásvizsgálatok szemléletformáló ereje, valamint az ágazati besorolás is. A bölcsődei nevelés és a személyzet professzionalizációjára való odafigyelés annál is inkább fontos, minthogy *„a magasabb felkészültség pozitív korrelációt mutat a jobb minőségű szolgáltatással, valamint a személyzet és a gyermekek közötti interakciók magasabb színvonalával, és ebből következően a gyermekek számára jobb eredmény érhető el fejlesztésük terén"* (Európai Unió Tanácsa, 2019, 3). A bölcsődék oktatási rendszerbe tagolódása egyértelműen e professzionalizáció kiteljesedését hivatott elősegíteni. Romániában a bölcsődék Nevelési Minisztérium alá szerveződésével egyidejűleg (100/2021-es Sürgősségi Kormányrendelet alapján) a bölcsődei nevelő/kisgyermeknevelő funkció didaktikai személyzeti besorolást is kapott 2022 decemberében a 6310/2022 Nevelési Minisztériumi Rendelet értelmében. Ez a szó szoros értelmében is jelzi, hogy a bölcsődei gondozókat kisgyermeknevelői szintre emelték, ami várhatóan a bölcsődei gondozási-nevelési szolgáltatások minőségében is vissza fog köszönni.

1.2.2. *A romániai bölcsődei nevelés törvényi keretei*[4]

A koragyermekkori nevelés az oktatási rendszer első szintjeként bölcsődei és óvodai alszintekre tagolódik az 1/2011-es Oktatási Törvény, 23. cikkelye értelmében. A koragyermekkori nevelés iránti megnövekedett, fokozott érdeklődés a romániai oktatáspolitikai törekvésekben is nyomon követhető, ugyanis a 2019-ben megjelent koragyermekkori nevelés curriculuma már előrevetítette a küszöbön álló változást, hiszen magában foglalja az óvodai nevelés mellett a bölcsődei nevelési szakaszt is, annak ellenére, hogy akkor a bölcsődei nevelés még nem tartozott az oktatási rendszer keretei közé. A koragyermekkori nevelés két szintje bár curriculáris egységet képviselt, számos sajátos jellemző által meghatározottan valósult meg a gyakorlatban.

2. táblázat: *Koragyermekkori nevelés szintjei 2019-ben, a koragyermekkori nevelés curriculumának megjelenésekor (Barabási, 2023)*

	Bölcsőde	**Óvoda**
Ágazati besorolás	**Gyermekvédelem (szociális)**	**Oktatás**
Törvényi keret	1/2011-es Oktatási Törvény 1252/2012-es kormányhatározat	1/2011-es Oktatási Törvény
Az intézmény célja	Gyermekfelügyelet, gondozás	Oktatás, nevelés, gondozás
Célcsoport	0-3 éves gyermek	3-6 éves gyermekek
Személyzet	Bölcsődei nevelő (educator puericultor) középfokú végzettséggel, 1 szaktanfolyammal	Óvodapedagógus (középfokú, főiskolai vagy egyetemi végzettséggel)
Kötelező jelleg	Nem kötelező	2010-tól nagycsoport kötelező 2023-tól középső csoport kötelező 2030-tól kiscsoport, vagyis teljes óvodai ciklus kötelező

Az 2. táblázat összefoglalóan láttatja, hogy a 2022-ig a bölcsőde és óvoda, amely a koragyermekkor két korosztályának fejlesztését hivatott megvalósítani, két különböző ágazathoz tartozott. Szembetűnő ugyanakkor,

[4] A fejezetben bemutatott eredmények az alábbi tudományos folyóiratban jelentek meg magyar nyelven: Barabási T., Stark G. (2023): Óvodapedagógusok a romániai kisgyermeknevelés intézményi változásának sodrásában. In: *Pedacta* 2023/2. 1-16.

hogy a bölcsőde célrendszerében a nevelés csupán a felügyeletbe és gondozási tevékenységbe ágyazottan jelenik meg, és majd csak az óvodai szinten fogalmazódik meg explicit célként.

A koragyermekkori nevelés curriculuma által korábban említett, előrevetített változás 2021 őszén konkretizálódott, a 100-as sz. sürgősségi Kormányrendelet megjelenésével (A 100/2021-es Sürgősségi Kormányrendelet értelmében a bölcsődék a közoktatási rendszer részét képezik, a 0-3 éves kor közötti kisgyermekek számára nyújtva immár integrált nevelési, gondozási és felügyeleti szolgáltatásokat.

A bölcsődék működését az 566/2022-es rendelet szabályozza. E rendelet értelmében a következő bölcsődei típusú koragyermekkori nevelési intézmények működhetnek:

1. bölcsődék jogi személyiséggel rendelkező óvodákhoz csatoltan
2. bölcsődék jogi személyiséggel rendelkező oktatási intézményekhez csatoltan, melyek szerkezetében óvoda is található
3. oktatási intézményhez nem csatolt bölcsődék, melyeket a helyi önkormányzatok tartottak fenn, és amelyek önálló jogi intézménnyé válnak, a tanfelügyelőségek hatáskörébe kerülve
4. napközbeni foglalkoztató központok bölcsődei csoporttal (ezek nem minősülnek oktatási intézménynek).

Láthatjuk, hogy az átalakulást követően a bölcsődei és óvodai nevelés egyazon ágazat részeként egymásra épülő jelleggel működő alrendszerek.

3. táblázat: *Koragyermekkori nevelés jelenlegi intézményrendszere és feladatai (Albulescu, 2022; Barabási, 2023)*

	Bölcsőde	**Óvoda**
Intézménytípus	Rövid programú bölcsőde (5 óra /nap) Hosszú programú bölcsőde (10 óra/nap)	Rövid programú óvoda (5 óra /nap) Hosszú programú óvoda (10 óra/nap) Heti programmal működő óvoda
Szolgáltatások	Korai nevelési szolgáltatások a curriculum alapján Gondozási, védelmi, táplálási szolgáltatások A gyermek egészségi állapotát felügyelő szolgáltatások Kiegészítő szolgáltatások a gyermek és a család számára	Korai nevelési szolgáltatások a curriculum alapján: gyermeki személyiség komplex fejlesztése Szociális, gondozási szolgáltatások Iskolára való felkészítés

	Bölcsőde	Óvoda
Szakember	Kisgyermeknevelő (bölcsődei nevelő)	Óvodapedagógus

A 3. táblázatból is kidomborodik, hogy a bölcsőde ágazati besorolás-változásának egyértelmű hozadéka a szolgáltatási körének módosulása és pontosítása, amely a felügyelet, védelem és gondozás mellett nevelési feladatokat is felvállal és mintegy integrálja ezeket. Teszi mindezt jól meghatározott curriculum alapján, biztosítva ezáltal a bölcsődei és óvodai nevelés megvalósulásának szemléleti egységét és egymásra épülő jellegét is.

Mind a bölcsődei, mind az óvodai intézményekben a gyerekeket három korcsoportra osztva foglalkoztatják az oktatási törvény értelmében, a különbözőségeket elsősorban a létszámkeretek vonatkozásában tapasztalhatjuk.

4. táblázat: *A koragyermekkori nevelés korszakolása (Barabási, 2023)*

Kritérium	Korcsoport	Bölcsőde	Óvoda
Korcsoportok elhatárolása	Kiscsoport	0-12 hónap	37-48 hónap
	Középső csoport	13-24 hónap	49-60 hónap
	Nagycsoport	25-36 hónap	61-72/84 hónap
Létszámok	Kiscsoport	7 fő (min. 5 – max. 9)	15 fő (min. 10 – max. 20)
	Középső csoport	12 fő (min. 8 – max. 15)	15 fő (min. 10 – max. 20)
	Nagycsoport	12 fő (min. 8 – max. 20)	15 (min. 10 – max. 20)

A bölcsődei nevelésre vonatkozó rendszerszintű módosulások, a szolgáltatási körének bővülése egy sor olyan más változtatás szükségességét is maga után vonja, mint például a kisgyermeknevelők szakmai kompetenciájának újragondolása és a szakmai képzési rendszerük kidolgozása. A továbbiakban a pedagógusra fókuszálunk a bölcsődei nevelésben, a szakmai professzionalizálódás folyamatát is áttekintjük, a gondozónőből kisgyermeknevelő válás lépéseit, valamint a szakmai felkészítés nemzetközi irányvonalait.

1.3. Pedagógusok a bölcsődei nevelésben

Az előzőekben felvázolt rendszerszintű változás, a bölcsődei hálózat átszervezése az oktatás minőségének javítását szolgálja. A kutatások rávilágítanak arra, hogy az oktatás minőségének egyik kulcstényezője a pedagógus;

az oktatás színvonalának javításához szükség van arra, hogy jól felkészült pedagógusok oktassanak-neveljenek az oktatási rendszer minden szintjén, s a legjobb pedagógusok a pályán maradjanak (Sági, Ercsei, 2012, 9).

3. ábra: *A pedagógusi munka minőségét befolyásoló tényezők (Sági, Ercsei, 2012, 11)*

A pedagógusi munka minőségét, így a kisgyermeknevelői munka minőségét is számos tényező befolyásolja, a pedagógusi kompetenciáktól kezdve a képzési és szakmai továbbfejlődési lehetőségekig, vagy a pályára állástól a pályán maradásig. Ezt próbáljuk nyomon követni a bölcsődei nevelők körében. Mivel a bölcsődei nevelésre vonatkozó rendszerszintű módosulások, a szolgáltatási körének bővülése a *kisgyermeknevelők*[5] mellett az *óvodapedagógusokat* is érinti, továbbá a *pedagógusi pályára készülőket* is, így jelen munkánkban ezeket a szakmai csoportokat helyezzük a fókuszba.

[5] Tanulmányunkban a „kisgyermeknevelő" és „bölcsődei nevelő" kifejezéseket szinonimaként használjuk.

1.3.1. A kisgyermeknevelés professzióvá alakulása: gondozónőből kisgyermeknevelő[6]

A kisgyermeknevelési professzió fejlődése elválaszthatatlan egyrészt a bölcsődei intézményrendszer fejlődésétől, másrészt az életkori szakasz jelentőségének, további fejlődési lehetőségeket befolyásoló szerepének felismerésétől, így attól a szemléletmódtól, amellyel közelítünk ehhez a korosztályhoz.

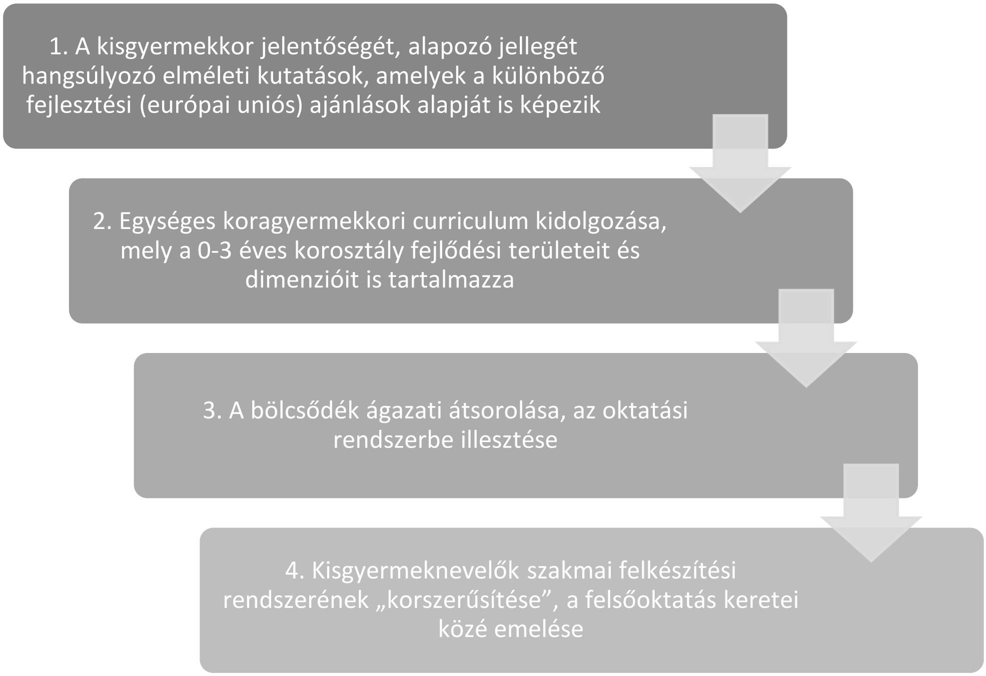
Egy szakma fejlődését jellemzően a professzionalizálódás fogalmával ragadjuk meg. A professzió fogalmát az angol szakirodalom vezette be a különböző értelmiségi feladatokat ellátó szakértői tevékenységek történeti folyamatainak elemzésére. Ebben a megközelítésben "*az egyes professziók kialakulása része annak a hosszabb történeti folyamatnak, amelynek keretében Európa országaiban a születési előjogokon alapuló hatalomgyakorlás különböző formáit fokozatosan felváltotta a szaktudáson, szakmai felkészültségen alapuló szabad foglalkozásválasztás. Ennek keretében alakulnak ki a különböző európai értelmiségi hivatások fő jellemzői: a) egyetemi tanulmányok keretébe rendezett, tudományosan megalapozott szakmai felkészítés, ehhez kapcsolódó vizsgák, végzettséghez kötött cím és szakmai képesítés megszerzése, b) az adott professzióhoz tartozó személyek tevékenységét szabályzó közös viselkedéskódex, c) további vizsgák letételéhez kapcsolódó, rangsoron alapuló szakmai karrier, magas társadalmi presztízs, d) törekvés a szakmai monopolhelyzet kialakítására, e) átlagon felüli anyagi megbecsülés, magas fizetés, különböző kedvezmények*" (Németh, 2014, 23).

Németh András (2014) a professzionalizáció fogalmát a magasan képzett szakértői- vagy tudáselit egyetemen megszerezhető tudásának konstrukciós, illetve intézményesülési folyamataként értelmezi. A szakmásodás fogalma az alacsonyabb társadalmi presztízsű, középfokú szakiskolákban megszerezhető szakmák (pl. szakmunkás, közvetlen termelésirányító szakemberek, alsóbb iskolák pedagógusai) intézményesülési folyamatait foglalja magába. Oktatási-nevelési kontextusra vonatkoztatva az elemzést, a közép-

[6] Az alfejezetben bemutatott eredmények az alábbi tudományos folyóiratban jelentek meg magyar nyelven: Barabási T. (2024, in press): A kisgyermeknevelés intézményi beágyazódásának nemzetközi irányvonalai és a kisgyermeknevelői professzió alakulásának útjai. In: *Pedacta* 2024/2.

iskolai és gimnáziumi tanárok képzése kezdetben mereven elkülönülő duális rendszerben (szakiskola/egyetem) történt. Az alsóbb iskolák pedagógusainak képzését szolgáló középfokú szakiskola csak felsőfokúvá válása után, a 20. század második felében jeleníti meg a professzionalizáció fontosabb tartalmi és formai elemeit.

Romániában a bölcsődékben dolgozók, akiket gondozónőknek hívtak, korábban érettségi oklevéllel, ezen belül bármilyen szakirányú középfokú végzettséggel gyakorolhatták hivatásukat. A magasabb szintű szakképzettségek irányába mutató elmozdulást jelentette a középiskolai szinten, pedagógiai líceumokban a kisgyermeknevelő szakok elindítása. 2011-től a 5347/7.09.2011 Minisztériumi Rendelet - amit a 5021/12.09.2013-as számú teljesít ki – értelmében a pedagógiai líceumokban bevezetik a bölcsődei nevelői szakirányt is. Számos pedagógiai és pszichológiai jellegű tárgyat nevez meg a fenti dokumentum, amelyek tanulmányozása szükséges a megfelelő szakmai kompetencia eléréséhez (Stan, 2019).

4. ábra: *A romániai kisgyermeknevelés professzionalizációja felé vezető lépcsőfokok*

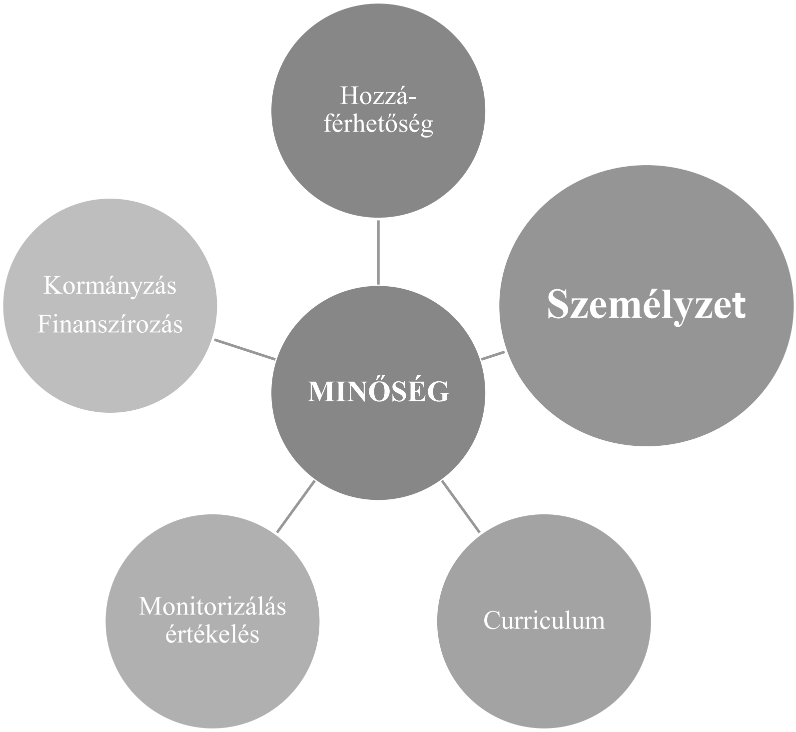
A bölcsődei kisgyermeknevelő professzió fejlődésében a következő lépcsőfokok annak az igénynek a megjelenése mutatják, hogy a képzés a felsőfokú oktatás keretei között kapjon helyet (Pásztor, 2020). A romániai felsőoktatási rendszer most éli ezt a szakaszát, ugyanis jelenleg zajlanak a szakindítással kapcsolatos előkészületek. Érzékelhető, hogy hosszú utat tett meg a legfiatalabb korosztállyal foglalkozóktól igényelt képzettségi szint, azonban a felsőoktatásba sorolás minden bizonnyal a professzionalizáció egyik legegyértelműbb jelzője.

A romániai esetpélda egyértelműen igazolja Fizel (2017, 57) feltevését, miszerint „az állam szerepe az iskolarendszer folyamatainak alakításában sok esetben egy adott szakma professzionalizációjára is döntő hatással lehet".

1.3.2. A kisgyermeknevelők szakmai felkészítésének nemzetközi irányvonalai

A nevelő-gondozó szakemberek kompetenciája meghatározó szerepet játszik a koragyermekkori nevelés és gondozás színvonalában (Darvay, 2018). A kisgyermeknevelők szakmai felkészítésének jelentőségét az Európai Tanács 2019-es ajánlásai között is megtaláljuk, amelyben felhívják a tagállamok figyelmét egyebek között a kisgyermekkori nevelés és gondozás minőségének javítására. Ennek egyik leginkább meghatározó dimenziója a megfelelő szakemberekkel való ellátottság biztosítása. Ugyanez a dokumentum összegzi a kisgyermekkori nevelés és gondozás minőségi keretrendszerét. Az ötödik ábrán láthatjuk, hogy a minőségbiztosításban kiemelt dimenzió a **személyzet**, a hozzáférés, a curriculum, a monitorizálás és értékelés, illetve a kormányzás és finanszírozás mellett (Barabási-Stark, 2021).

Ennek értelmében a legjelentősebb tényező a gyermekek jólléte, valamint tanulási és fejlődési eredményei szempontjából a személyzet, így munkakörülményei és szakmai fejlődése a nevelési minőség alapvető elemének tekinthető.

5. ábra: *Koragyermekkori nevelés minőségbiztosítási keretrendszere (European Commission, 2021, 10 alapján, saját kiemelés)*

A magas színvonalú kisgyermekkori nevelés és gondozás haszna hosszú távon jelentkezik, így színvonalának biztosítása ugyanolyan fontos, mint a hozzáférhetősége, megfizethetősége (Darvay, 2108). Az Európai Tanács javaslatai közül az egyik alaptétel kiemeli a jól képzett személyzet jelentőségét, akiknek alap- és továbbképzése lehetővé teszi hivatásuk betöltését. Éppen ezért, kisgyermekkori nevelési és gondozási rendszerek hatékonyságának növelésében meghatározó jelentőségű lehet a képzettségi szintek emelése, a vonzó szakmai státusz és rugalmas karrierlehetőségek biztosítása. Mindez hozzájárulhat ahhoz, hogy olyan pedagógiai személyzettel rendelkezzenek a bölcsődék, amelynek tagjai teljeskörű szakmai képesítéssel rendelkeznek, a kisgyermekkori nevelésre szakosodottak és magasan képzett szakemberek (Európai tanács Ajánlása, 2019).

Ezeket az ajánlásokat nyomatékosítja a 2022-es jelentés (Európai Tanács Ajánlása, 2022), amely kiemeli, hogy a magas színvonalú kisgyermekkori nevelés és gondozás megvalósítása a hozzáférés biztosítása mellett a pedagógusok képesítéseit és munkafeltételeit, továbbképzési lehetőségeit is kell, hogy javítsa. Bár a kisgyermekkori nevelés és gondozás ágazatát számos országban munkaerőhiány jellemzi, a munkafeltételek, a karrierlehetőségek és a javadalmazás javításával, rendszeres tovább- és átképzési lehetőségek biztosításával ez kezelhető. Ennek következtében az ajánlás a munkavállalók megfelelő készségeit biztosítandó alapvető célnak tekinti a kisgyermekkori nevelésben és gondozásban dolgozók szakmai felkészítésének támogatását, az alapképzés elvárt szintjének emelését és a folyamatos szakmai fejlődés biztosítását. Ennek megfelelően készteti a tagállamokat arra, hogy a készségigényeket és a munkaerőhiányt a kisgyermekkori nevelés és gondozás terén az alap- és továbbképzés javítása és a kisgyermeknevelők megfelelő szakmai pályafutásának biztosítása által orvosolja. Ennek érdekében szükséges a jelenleg és a jövőben a kisgyermekkori nevelésben és gondozásban dolgozók szakmai készségekkel és kompetenciákkal való felvértezése, valamint a vonzó foglalkozási státusz és karrierlehetőségek kínálása számukra (ez jelenthet továbbképzést, átképzést, valamint tájékoztatási és pályaorientációs szolgáltatásokat egyaránt).

Az ajánlásokat is szem előtt tartva a romániai szakképzett kisgyermeknevelők biztosítására tett erőfeszítések egyértelművé váltak az elmúlt két évben. Egyrészt folyamatban vannak az átképzések azok számára, akik eddig is bölcsődékben dolgoztak szakirányú képzettség nélkül, másrészt középfokú és egyetemi végzettségű óvodapedagógusi/tanítói végzettséggel rendelkezők számára (3811/2023-as Nevelési Minisztériumi Rendelet).

1.3.3. Képzési útvonalak, azaz a bölcsődei nevelővé válás lehetséges útjai

A koragyermekkori nevelés során a gyermekek holisztikus fejlődésének támogatásán, a nevelés és gondozás által személyiségük teljes kibontakozásának lehetővé tételén van a hangsúly. A pedagógusok szempontjából fontos, hogy minden gyermek érdeklődéséhez, szükségletéhez és adottságaihoz egyéniesítsék a folyamatot (A koragyermekkori nevelés curriculuma, 2019). A bölcsődei nevelés célja, hogy a kialakuljanak a kisgyermekek azon

készségei, képességei, amelyek segítik őket abban, hogy hatékonyan és kiegyensúlyozottan viselkedjenek saját kulturális környezetükben, sikeresen alkalmazkodjanak annak változásaihoz (MACSKE, 2023). Mindezt megvalósítandó az Európai Unió Tanácsának ajánlása (2019, 3) hangsúlyozza, hogy *„a kisgyermekkori neveléssel és gondozással foglalkozó személyzetnek összetett ismeretekkel, készségekkel és kompetenciákkal kell rendelkezniük ahhoz, hogy a gyermekek és családjaik támogatására irányuló szakmai szerepüknek megfeleljenek, továbbá mélységében kell érteniük a gyermeki fejlődést, és ismeretekkel kell rendelkezniük a kisgyermekkorra vonatkozó pedagógiáról"*. Az alábbiakban megvizsgáljuk, hogy Romániában és Magyarországon milyen képzési útvonalak mentén válhat valaki bölcsődei nevelővé, és ebben a folyamatban milyen szakmai kompetenciaprofil kialakítása a cél.

Romániában a jelenlegi törvényi szabályozás értelmében több (szövevényes ugyan) úton és szakképesítés mellett is betölthető bölcsődei nevelői állás (Legea 198/2023, art. 249). Azok a pedagógiai líceumot végzettek, akik bölcsődei nevelő, illetve óvodapedagógusi szakirányon végeznek 2027-ig megfelelnek a jelenlegi jogszabályok értelmében a kisgyermeknevelői állás betöltésére. Emellett azok az egyetemi alapképzésben résztvevők, akik 2027 szeptemberéig befejezik tanulmányaikat óvodapedagógusi és tanítói alapképzésben, vagy akik korai nevelés mesteri szakirányon végeznek szintén teljesítik a kisgyermeknevelői állás betöltésének feltételeit. Ugyanakkor bölcsődei nevelői állást azok is betölthetnek, akik tanítói képesítést nyújtó pedagógiai líceumot végzettek, valamint egyetemi alapképzésben szerzett tanítói és óvodapedagógusi oklevéllel rendelkeznek, és akik 2027 szeptember elsejéig a Nevelési Minisztérium által meghirdetett korai nevelés kurzust/átképzést elvégzik. Azok a bölcsődei nevelők, akik a törvény életbe lépésekor már alkalmazásban voltak, 2028 szeptember elsejéig betölthetik állásukat, amennyiben eleget teszek a minisztérium által kidogozott átképzési metodológia elvárásainak. Azok, akik szakképesítettek (bölcsődei nevelői vagy óvodapedagógusi pedagógiai líceumi végezettséggel, illetve korai nevelési mesteri szakirányt igazoló oklevéllel rendelkeznek) és e területen dolgoznak már legalább két éve (a törvény életbe lépéséhez képest) betölthetnek címzetes kisgyermeknevelői állást. Akik azonban tanítói végzettséggel (pedagógiai líceumban) vagy tanító-óvodapedagógusi egyetemi alapvégzettséggel rendelkeznek és 2 éve már bölcsődei nevelőként dolgoznak, szintén címzetes

állást tölthetnek be, de csak akkor, ha 2027 szeptember elsejéig korai nevelési kurzust is elvégeznek. Láthatjuk, hogy jelen pillanatban nem egyetlen út vezet a kisgyermeknevelői pálya felé, ugyanakkor ami jelentős perspektívát jelent, hogy a közeljövőben megjelenik a kisgyermeknevelő alapszak és mesteri a romániai pedagógusképzésben is, ami a szakmai felkészítés hatékonyságának biztosítását vetíti előre.

A szakmai felkészítés során lényeges szem előtt tartani azokat a kompetenciákat, amelyek a tevékenység hatékony megvalósítását lehetővé teszik. Milyen kompetenciákat kell birtokolnia egy kisgyermeknevelőnek? Természetesen azokat, amelyek lehetővé teszik azoknak a szerepeknek a betöltését, valamint tevekénységeknek a megvalósítását, amelyekkel a kisgyermeknevelő munkája során szembesül. Egy kisgyermeknevelőnek igen változatos a tevékénysége, ami túlmutat a kisgyermekkel való foglalkozáson. Romániában a Foglalkoztatási Sztenderdek szerint (Standarde Ocupaționale, 2010) szerint a bölcsődei nevelők alapvetően az alábbi tevékenységeket valósítják meg: a gyermek és családja pedagógiai/didaktikai támogatása, a gyermek globális és integrált fejlesztése, a gyermeki fejlődés nyomon követése, a tevékenységek megtervezése, a gyermekek biztonságának és épségének a biztosítása, a dokumentáció kezelése, vezetése. Ennek megfelelően olyan kompetenciákat kell birtokolniuk, amelyek lehetővé teszik ezen tevékenységek hatékony kivitelezését.

6. ábra: *Bölcsődei nevelők szakmai kompetenciaprofiljának alkotóelemei*

A bölcsődei nevelők szakmai kompetenciái a már említett Foglalkoztatási Sztenderdek (Standarde Ocupaționale, 2010) szerint a kulcskompetenciák mellett az általános és sajátos kompetenciák keresztmetszetében jelennek meg és az alábbiakban ragadhatók meg:

5. táblázat: *Bölcsődei nevelők kompetenciái (forrás: Stan, 2019, 21)*

Kulcskompetenciák	Általános kompetenciák	Sajátos kompetenciák
Államnyelven történő kommunikáció	Á1. A kedvezményezettek biztonságának és épségének biztosítása	S1. A szülők nevelésének támogatása
Idegen nyelvű kommunikáció	Á2. A tevékenységek tervezése	S2. A gyermek általános integrált fejlesztésének támogatása
Matematikai, természettudományi és technológiai kompetenciák	Á3. A kedvezményezettekkel való kommunikáció	S3. A gyermek fejlődésének nyomon követése
Digitális kompetenciák	Á4. A dokumentáció kezelése	
A tanulás tanulása	Á5. A munkabiztonsági és egészségügyi normák betartása	
Személyközi és állampolgári kompetencia	Á6. A kedvezményezettek jogainak tisztelete	
Kulturális kompetencia		

Mindenik általános és sajátos kompetencia mentén további kompetenciaelemek meghatározása teszi teljessé a kisgyermeknevelők kompetencia-arculatát.

Á1. A kedvezményezettek biztonságának és épségének biztosítása

– azonosítja és elhárítja a kockázati helyzeteket, elsősegélyt nyújt sürgősségi helyzetekben

Á2. A tevékenységek tervezése

– meghatározza a megvalósítandó tevékenységeket, megbecsüli a megvalósításukhoz szükséges időtartamokat, valamint adaptálja és rangsorolja ezeket a gyermekek (pillanatnyi) igényeinek megfelelően.

Á3. A kedvezményezettekkel való kommunikáció

– elemzi a bölcsődések kommunikációs képességszintjét és meghatározza a legmegfelelőbb kommunikációs módozatokat a gyerekekkel; fogad és küld üzeneteket

Á4. A dokumentáció kezelése

– rendszerezi és megőrzi a gyermekekre vonatkozó dokumentumokat, aktualizálva kitölti azokat

Á5. A munkabiztonsági és egészségügyi normák betartása

– alkalmazza a munkabiztonsági és egészségügyi normákat, jelenti a kritikus helyzeteket

Á6. A kedvezményezettek jogainak tisztelete

– meggátolja a gyerekek diszkriminációját, címkézését; védelmezi a gyermekek személyes adatait, értesíti a hatóságokat a gyerekek jogainak megsértése esetén

S1. A szülők nevelésének támogatása

– azonosítja a gyermek és családja támogatási igényeit, tájékoztatási és támogatási programot dolgoz ki a szülők számára, megtervezi a támogatási és tájékoztatási programokat és segíti a szülői képességek kibontakozást; a gyerekek szüleivel partnerségi kapcsolatot alakít ki és támogatja a szülő-gyermek kapcsolatot a beilleszkedés folyamatában; felméri/átlátja a családokban megmutatkozó kockázati tényezőket

S2. A gyermek általános integrált fejlesztésének támogatása

– azonosítja a gyerekek fejlődési, gondozási és nevelési szükségleteit és megtervezi ezek fejlesztésének tevékenységeit; kiválasztja a gyermekek tevékenységeit serkentő módszereket és technikákat és serkenti a gyermeket a gondozási tevékenységekbe való bevonódásra; megfelelő fejlődési, gondozási és nevelési környezetet teremt, gondoskodik a gyermek érzelmi biztonságáról; a fejlődési, gondozási és nevelési tevékenységeket a gyermeki igényekhez adaptálja

S3. A gyermek fejlődésének nyomon követése

– felméri, értékeli a gyermekek fejlődését, korai intervenciót valósít meg a fejlődés zavarait tapasztalva.

A romániai bölcsődei nevelők számára meghatározott kompetenciaelemek jelölésében erőteljes a képesség- és hozzáértésorientáltság a megfogalmazás szintjén. Ugyanakkor Göregen, Sharmahd és Silva (2021) azt hangsúlyozzák, hogy a kisgyermeknevelői kompetenciák sorában kiemelten fontos a hátrányos helyzetűek integrálására vonatkozó kompetenciaelemek fejlesztése is. Amennyiben ebből a szempontból elemezzük a bemutatott, ro-

mániai rendszer által igényelt kisgyermeknevelői kompetenciákat, megállapítható, hogy fellelhetőek általános formában (pl. a gyermeki és családi igényekre való odafigyelés vagy a differenciálás jelenléte révén), ugyanakkor előnyös lenne hangsúlyosabban és sajátosan is megragadni ezeket.

1.3.4. A kisgyermeknevelés szakmai professzionalizálódásának összegzése

A kisgyermekkor és az ebben az időszakban bejárt fejlődési út jelentőségének felismerése természetszerűen vezetett ahhoz bölcsődei neveléssel összefüggő jelenségkör egyre inkább a figyelem középpontjába kerüljön. A területet érintő változások romániai kontextusban történő vizsgálata azt láttatja, hogy vannak olyan szegmensei, (a) amelyek által egyértelműen az európai nemzetközi gyakorlathoz illeszkedik, más elemekben (b) a felzárkózás szándékát látjuk egyre inkább erősödni:

a) Az Európai Tanács Ajánlásai (2019, 2022) egyértelműen az egységes koragyermekkori nevelési koncepció meghonosodását szorgalmazzák. Romániában már a 2019-es koragyermekkori nevelési curriculum érvényesíti ezt a szemléletet és biztosítja nem csupán az óvodai és bölcsődei nevelés egymásra épülő és egységes jellegét, hanem hangsúlyozza a holisztikus fejlesztési szemléletet szükségességét is, amelyben a nevelés és gondozás feladatai összefonódnak, ugyanakkor a családokkal való együttműködés – mint az egységes fejlesztés elengedhetetlen feltétele – érdemben megvalósulhat. E nemzetközi trendként megjelenő szemlélet megmutatkozott az oktatásszabályozó dokumentumok szintjén, de az intézményszervezési keretek ehhez való adaptálása később következett be, amint ezt korábban bemutattuk. Ma már a bölcsődei és az óvodai nevelés tehát egy ágazathoz tartozik, a bölcsődei nevelés is az oktatási rendszer része, és mint ilyen megfelelő keretet és feltételeket teremt a haladó, korszerű fejlesztési szemlélet érvényesítésének. Ez azt jelenti tehát, hogy formai és tartalmi dimenzióban egyaránt a haladó nemzetközi tendenciákkal egyező a romániai koragyermekkori nevelés általában, a bölcsődei nevelés sajátosan, hiszen sok olyan európai ország van, ahogy az ágazati egységesítés még nem történt meg és a bölcsődei nevelés nem az oktatási rendszer szerves

része. Romániában viszont azt látjuk, hogy a nemzetközi szintű elvárások, ajánlások, tendenciák életre keltették és sürgették minden bizonnyal a hazai kisgyermekneveléssel kapcsolatos pozitív és felzárkózást jelentő változásokat.

b) Mindezek az előzmények természetszerűen keltették életre a szakemberek képzésének problémáját. Ez az a szegmens, amellyel kapcsolatosan azt tapasztaltuk, hogy kissé lemaradt a területet érintő változások dinamikájához képest, mert bár elkezdődtek a szakmai felkészítések és átképzések, a bölcsődei szakemberképzés új szintre emelésének gyakorlata még most van kidolgozás alatt, annak ellenére, hogy vannak olyan európai országok, ahol a kisgyermeknevelés már több éve a felsőoktatási rendszer részét képezi.

Összességében úgy látjuk, hogy Románia jól halad a kisgyermeknevelés professzionalizálódásának útján. Ezt egyrészt segíti a bölcsődei intézményrendszer korszerű szerkezeti átrendezése és megfelelő szemlélettel, tartalommal való feltöltése, ugyanakkor a kompetencialapú kisgyermeknevelői szakmai profil kidolgozása és a bölcsődei nevelők szakmai felkészítési rendszerének „korszerűsítése", a felsőoktatási keretek közé emelésének a szándéka. Mindez egyrészt a professzióvá alakulásnak az egyik fokjelzője, ugyanakkor egyező a koragyermekkori minőségbiztosítási keretrendszerben előirányzott dimenziókkal (European Comission, 2021) is, ahol a személyzet a hatékonyságát biztosító egyik alapvető tényezőnek minősül. A kisgyermekkori nevelésre való odafigyelés, a rendszer formai és tartalmi elemeinek kimunkálása, a szakemberek minőségi felkészítésére való fókuszálás minden bizonnyal a optimalizálni tudja a gyermekek fejlődését, jóllétét, tanulását, esélyeit, ugyanakkor várhatóan a pedagógusképzésben/-nek új lendületet és felfrissülést fog eredményezni/hozni a koragyermekkori szegmens és az ezzel összefüggő tanítóképzés területén egyaránt.

A bölcsődei nevelésre vonatkozó rendszerszintű módosulások, a szolgáltatási körének bővülése számos változtatás szükségességét is maga után vonja. A kisgyermeknevelők szakmai kompetenciájának újragondolása és a képzési rendszer kidolgozása mellett feltételezi curriculáris jellemzők érvényesítését, valamint a tevékenységszervezés jellegének, módjának, pedagógiai jellemzőinek átgondolását. A továbbiakban az óvodai neveléssel párhu-

zamosan, szem előtt tartva a koragyermekkori fejlesztés egységes szemléletét, bemutatjuk a két szint curriculumának jellemzőit, illetve pedagógiai tevékenységszervezésének sajátosságait.

1.4. A koragyermekkori nevelés curriculumának főbb aspektusai, különös tekintettel a bölcsődei nevelésre[7]

A bölcsődei intézményrendszer felvázolása mellett a koragyermekkori nevelés curriculumának főbb aspektusaira is kitérünk, a fejlődési területek és tanulási tevékenységek kérdéskörét érintve, hogy érthetőbb legyen majd a bölcsődei nevelési gyakorlat elemzése.

1.4.1. A koragyermekkori nevelés curriculumának sajátosságai

> *„A koragyermekkori nevelés keretterve a koragyermekkori nevelés folyamatának egészét szabályozó hivatalos, normatív és egységesen kötelező curriculáris dokumentum, amely előírja minden koragyermekkori nevelésben részt vevő korcsoportra és intézményre vonatkozóan a tanítási-tanulási-értékelési folyamat megtervezését. A dokumentum vázlatszerűen tartalmazza a különböző korcsoportokra vonatkozó tanulási tevékenységeket, valamint az egyes tevékenységfajták és -típusok heti óraszámát annak érdekében, hogy az állami és magánbölcsődék, óvodák egyenlő hozzáférést biztosítsanak ugyanazon oktatási formákhoz, esélyegyenlőséget a fejlődéshez és a tanuláshoz.” (A koragyermekkori nevelés curriculuma, 2019, 5)*

E keretterv minden olyan oktatási és nevelési tevékenységet folytató intézményre érvényes, amelyet a gyermekek születésüktől kezdődően iskolakezdésig látogathatnak, és amelyekben a tevékenységek románul, a Romániában élő kisebbségek nyelvén vagy valamely nemzetközi nyelven folynak. A speciális nevelési igényű gyermekeket integráló, koragyermekkori nevelést nyújtó oktatási intézményekben is alkalmazzák (adaptált módon), továbbá a speciális vagy speciálisan integrált oktatásban részt vevő csoportok

---

[7] A fejezetben bemutatott dokumentumelemzés eredményeinek egy része az alábbi kötetben jelent meg magyar nyelven: Stark G. (2021): Kisebbségi koragyermekkori nevelés a tanterv tükrében. In: Bús Imre (szerk.): *Gyermek – Kultúra – Pedagógia.* PTE KPVK és Dienes Zoltán Gyermekkultúra és Pedagógiai Továbbképző Kutatóközpont, Szekszárd. 300-321.

esetében a kerettervben jelzett tevékenységeken kívül a gyermekek sajátos terápiákon és foglalkozásokon is részt vesznek; ezek leírását azonban a keretterv nem tartalmazza (A koragyermekkori nevelés curriculuma, 2019, 6).

A romániai koragyermekkori nevelés curriculuma szerint (2019, 13) az egész életen át tartó tanulás képességét a gyermekkor első éveiben alapozzuk meg. A curriculum koncepciója szerint a tanulás fokozatosan felépülő folyamat, így koragyermekkorban a szilárd alapok kiépítése előfeltétele a kompetenciák kialakulásának, illetve a későbbi életszakaszokban elérhető sikereknek, ugyanakkor elengedhetetlen a gyermekek egészsége és jólléte szempontjából.

A tantervet kidolgozó szakemberek szerint a koragyermekkori nevelés **célkitűzései** olyan szempontokra irányulnak, amelyek előfeltételei a későbbi, az iskolai képzés során alakuló, fejlődő kulcskompetenciáknak (A koragyermekkori nevelés curriculuma, 2019, 13):

– A gyermek egész személyiségének szabad és harmonikus fejlődése saját ritmusának és szükségleteinek megfelelően, az önállóság és kreativitás elősegítése;
– Más gyermekekkel, felnőttekkel és a környezettel való kapcsolatteremtés képességének fejlődése, új ismeretek, készségek, képességek, viselkedés- és magatartásformák kialakulása érdekében;
– A felfedezések, gyakorlások, próbálkozások és kísérletezések mint az önálló tanulási tapasztalatszerzés ösztönzései;
– A saját identitás, az önállóság felfedezése, az éntudat és a pozitív énkép fejlődése;
– A gyermek támogatása az iskolába lépéshez és a további élethez szükséges ismeretek, készségek, képességek és magatartásformák megszerzésében.

Ezek a célkitűzések, kimeneti célok szoros összefüggésben állnak az 1/2011-es Oktatási Törvényben megfogalmazott román iskola nevelési ideáljával.

A koragyermekkori nevelés curriculuma a kompetencialapú, gyermekközpontú, cselekvéses tanulást középpontba állító elveket érvényesíti olyan magatartás- és viselkedésformák megszerzése érdekében, amelyek a kulcskompetenciák későbbi kialakulásának előfeltételei.

A nyolc kulcskompetencia, melyre az oktatási rendszerben hangsúlyt fektetünk, a következő: anyanyelvi kommunikáció; idegen nyelvi kommunikáció; matematikai, természettudományos és technológiai kompetenciák; digitális kompetenciák; a tanulás tanulása; személyközi ás állampolgári kompetenciák; vállalkozói kompetenciák; kulturális kompetencia. Ez a nyolc kulcskompetencia képezi valójában a keretét annak a gyermekkultúrának, mely az intézményes oktatás keretei között körvonalazódik.

A koragyermekkori nevelés esetében természetesen nem beszélhetünk a kompetenciák kialakulásáról/kialakításáról, a kompetencia ugyanis olyan komplex tudásrendszer, amely ismereteken, készségeken, képességeken és attitűdökön alapszik, magasabb fejlettségi szintet feltételezve, mint ami a 0-3, illetve 3-6 éves gyermekekre jellemző. A koragyermekkori nevelést valójában a kulcskompetenciák alapozási szakaszának tekinthetjük, a későbbi kompetenciák előfeltételeinek. Ezek a kulcskompetenciák kisiskoláskorban elemi szinten fejlődnek, V-X. osztály között érik el a funkcionális szintet, a kulcskompetenciák fejlett szintjéről pedig a záró évfolyamokon, XI-XII osztályokban beszélhetünk (A koragyermekkori nevelés curriculuma, 2019, 13-14).

A koragyermekkori nevelés curriculumát a tantervkészítők az alábbi tengely mentén építették fel, modellezték (A koragyermekkori nevelés curriculuma, 2019, 13-14): *fejlődési területek → a fejlődés dimenziói → viselkedésmutatók/magatartási formák (mint a későbbi kompetenciák előfeltételei).*

A kiindulópontot a kisgyermeknevelő és az óvodapedagógus számára a fejlődési területek képezik, melyeket a koragyermekkori nevelés curriculumában, illetve a *Támpontok a gyermek korai tanulásához és fejlődéséhez születéstől hét éves* korig című dokumentumban találnak meg. Az oktató-nevelő munka tervezésekor a pedagógus a *fejlődési területekből* kiindulva kiválasztja a *fejlődés dimenzióit*, majd ezekhez illeszti azokat *viselkedésformákat* a korcsoportok szerint, amelyeket szeretne előtérbe helyezni. A gyakorlatba ültetés során műveletesíti a kiválasztott viselkedésformákat a megfelelő tanulási tevékenységek megtervezésével (A koragyermekkori nevelés curriculuma, 2019, 14). A műveletesítés valójában magába foglalja a fejlődés dimenzióinak és viselkedésformáinak korcsoportonként történő kimunkálását, a megfelelő tartalom műveletesített formában való kidolgozását, a módszerek és eszközök műveleti felhasználását és alkalmazását, és csak végső soron a megvalósítandó feladatok műveletesítését.

A 2019-től bevezetett koragyermekkori nevelés curriculuma abban is változást hozott - az eltérő fogalmi apparátus használata mellett -, hogy a tantervi elvárásokat a fejlődési területek szintjén fogalmazza meg, nem a tapasztalati területek szintjén.

1.4.2. Fejlődési területek, fejlődési dimenziók és viselkedésformák a koragyermekkori nevelés curriculumában

Rendszerelméleti megközelítésben a koragyermekkori nevelés curriculuma a fejlődési területeket olyan részrendszereknek tekinti, amelyeket pedagógiai megfontolásból bont le a gyermek komplex fejlődésének biztosítása és annak nyomonkövetése, megfigyelése érdekében (A koragyermekkori nevelés curriculuma 2019, 15).

Ebben a megközelítésben a fejlődési területek szorosan összefüggenek és kölcsönhatásban vannak egymással, az egyik területen megnyilvánuló változás, fejlődés jelentősen befolyásolja a gyermek fejlődését a többi területen is. A curriculum a járni kezdő gyermek példájával szemlélteti ezt, amely elsődlegesen fizikai fejlődés, ám a nagymozgások fejlődése mellett jelentősen fejlődik az auditív jelzések felfogása (érzékszervi fejlődés), a társas-érzelmi (szocio-emocionális) és a nyelvi képességek (szóbeli üzenetek felfogása és továbbítása) is jelentősen fejlődnek a felnőttel való interakció következtében.

A curriculum koncepciójában a fejlődési területek fontos pedagógiai szempontokká válnak a bölcsődében és óvodában töltött első években a nevelés és a tanulás individualizálása szempontjából, lehetővé téve a pedagógusok számára, hogy azonosítsák a gyermek veleszületett hajlamait, beállítódásait és „érdekeit”, annak a társadalmi és természeti környezetnek a sajátosságait, amely iránt vonzódik, amelyre kíváncsi, illetve azokat a nehézségeket is, amelyekkel ki-ki egyénileg szembesülhet a koragyermekkori fejlődés során.

A fejlődési területek fontosságát támasztja alá az a tény, hogy jelenkori társadalmunkban a gyermeknek az iskolára és életre való felkészítésekor már nemcsak, és nem elsősorban az ismeretekre kell fektetnünk a hangsúlyt, hanem ugyanolyan mértékben oda kell figyelnünk a társas-érzelmi fejlődéshez kapcsolódó képességekre, készségekre, attitűdökre; a kognitív fejlődésre, a fizikai fejlődésre. A koragyermekkori nevelés curriculumának a

gyermek holisztikus fejlődése szemszögéből való megközelítése magába foglalja a fejlődés minden aspektusát, összhangban a gyermek életkori és egyéni sajátosságaival.

A jelenlegi koragyermekkori nevelés curriculuma (2019) öt fejlődési terület köré épül:

- a fizikai fejlődés, egészségi állapot és személyes higiénia területe;
- a társas-érzelmi fejlődés területe;
- a tanulási képességek és attitűdök fejlődése;
- a nyelvi-kommunikációs fejlődés területe, az olvasás és írás alapozása;
- a kognitív fejlődés és a környező világ megismerésének területe.

Tekintsük át a tantervi dokumentum (A koragyermekkori nevelés curriculuma, 2019), illetve a *Támpontok a gyermek korai tanulásához és fejlődéséhez születéstől hét éves korig* című dokumentum alapján a fejlődési területek részletes bemutatását, valamint szemléletesen ezek lebontását a fejlődési dimenziókra és a viselkedésformákra mind a bölcsődés, mind az óvodás korosztály számára.

A) A fizikai fejlődés, egészségi állapot és személyes higiénia területe

A koragyermekkori nevelési curriculuma szerint (2019, 15) e terület „a készségek és képességek olyan széles skáláját tartalmazza, amelyek a nagymozgásoktól (például ugrás, szaladás) a finommozgásokig (például rajz vagy modellezés) terjednek, valamint a mozgáskoordinációt, az érzékszervi fejlődést, illetve a személyes testápolással, higiéniával, táplálkozással kapcsolatos és a személyes biztonság megőrzésére irányuló egyéb gyakorlatokat, ismereteket és készségeket foglalja magába".

A fizikai fejlődés, az egészség és a mozgás áll minden olyan tapasztalat középpontjában, amely a gyermek tanításával kapcsolatos, ugyanakkor egy aktív és egészséges életstílus alapját képezi. Az egészséges fizikai állapot a gyermek energiáját, kiegyensúlyozottságát és ellenálló képességét biztosítja a különböző tevékenységek folyamán. A fizikai fejlődés szorosan kötődik a beszédkészség fejlődéséhez, a megismerési képességhez, valamint az érzelmek kialakulásához (Ionescu, 2010, 19).

E fejlődési területet az alábbi fejlődési dimenziókra és viselkedésmutatókra bontja a koragyermekkori nevelés curriculuma a 0-3, illetve 3-6 éves

korú gyermekek esetében (A koragyermekkori nevelés curriculuma, 2019, 16-17):

6. táblázat: *A fizikai fejlődés, egészségi állapot és személyes higiénia területének fejlődési dimenziói és viselkedésmutatói*

A fejlődés dimenziói	Korcsoport	Az óvodai időszak végén a gyermek viselkedésmutatói
1. Nagy- és finommozgások ismerős élethelyzetekben	0-36 hónap	1.1. Megfelelően mozgatja végtagjait, testét valami vagy valaki utánzása vagy egy mozdulat/mozgás elvégzése érdekében (séta, szaladás, labda fogása/dobása stb.); 1.2. Aktívan vesz részt táncban, szabadtéri és egyéb játékokban; 1.3. Kezét és ujjait megfelelően használja a különböző tárgyakkal és eszközökkel való tevékenységhez (evőeszközök, ceruza, ecset, puzzle stb.).
	37-72/84 hónap	1.1. Az életkorának megfelelő változatos tevékenységek során összehangolja mozgását; 1.2. Fejlettségi szintjének megfelelően változatos fizikai tevékenységekben vesz részt; 1.3. Megfelelően használja a kezét és az ujjait a változatos tevékenységek elvégzésekor.
2. Szenzomotoros képességek a mozgás irányításában	0-36 hónap	2.1. Állatokat utánoz mozgással, hangutánzással, megjelenítéssel stb.; 2.2. Játék közben különböző anyagokat és felületeket használ és fedez fel (homok, víz, falevél, plüss, műanyag, szivacs és egyebek); 2.3. Mozdulatait a különböző érzékszervi ingereknek megfelelően (vizuális ingerek, ritmus, hanglejtés, szünet, hangjelzések, dallamok) hangolja össze.
	37-72/84 hónap	2.1. Használja az érzékszerveit a közvetlen környezetével való interakcióban (látás, hallás, tapintás, szaglás stb.); 2.2. Érzékszervi tapasztalatai alapján megfelelően tájékozódik a térben; 2.3. Mozdulatait a különböző érzékszervi ingereknek megfelelően hangolja össze (ritmus, hanglejtés, szünet, hangjelzések, dallamok).
3. Az egészség (táplálkozás, testápolás, személyes	0-36 hónap	3.1. Megkülönbözteti egymástól az ehető és a nem ehető dolgokat/anyagokat; 3.2. Felismeri a testápolásra alkalmas termékeket és eszközöket (szappan, sampon, fogkrém és egyebek);

A fejlődés dimenziói	Korcsoport	Az óvodai időszak végén a gyermek viselkedésmutatói
higiénia) és a személyes biztonság megőrzése		3.3. Felfigyel a balesetveszélyes helyzetekre figyelmeztető felhívásokra (pl.: *Add a kezed, légy szíves, amikor átkelünk az úton!*); 3.4. Szükség esetén/veszélyes helyzetekben a felnőtt segítségét kéri.
	37-72/84 hónap	3.1. Gyakorolja – segítséggel – az egészséges táplálkozás alapelveinek betartását; 3.2. Rendelkezik a személyes higiénia biztosítására irányuló készségekkel; 3.3. Képes önvédelemre (veszélyes helyzetek, tárgyak); 3.4. Ismeri és betartja fizikai biztonság megőrzésére vonatkozó szabályokat.

B) A társas-érzelmi fejlődés területe

A koragyermekkori nevelési curriculuma szerint (2019, 15) „a gyermek társas életének kezdetén egyik fő cél a felnőttekkel és kortársakkal való társas kapcsolatok kezdeményezése és fenntartása. A szociális kapcsolatok közvetítik, hogy a gyermekek hogyan látják önmagukat és társas környezetüket. Az érzelmi fejlődés a gyermek saját érzelmeinek a felismerését és kifejezését, illetve mások érzelmeinek a felismerését, megértését és az azokra való megfelelő reagálást célozza, ugyanakkor az én fogalmának alakulását, amely kulcsfontosságú ezen a területen. Ez utóbbival szoros összefüggésben fejlődik a gyermek énképe, amely döntően befolyásolja tanulási folyamatát."

E fejlődési területet az alábbi fejlődési dimenziókra és viselkedésmutatókra bontja a curriculum (A koragyermekkori nevelés curriculuma, 2019, 17-18):

7. táblázat: *A társas-érzelmi fejlődés területének fejlődési dimenziói és viselkedésmutatói*

A fejlődés dimenziói	Korcsoport	Az óvodai időszak végén a gyermek viselkedésmutatói
1. Társas kapcsolatok kezdeményezése felnőt-	0-36 hónap	1.1 Pozitív kapcsolatokat alakít ki a felnőttekkel utánzásuk és a velük való játék közben; 1.2. Ha nehézségbe ütközik, a felnőtt segítségét kéri; 1.3. Jól érzi magát játék közben más gyermekek társaságában.

A fejlődés dimenziói	**Korcsoport**	**Az óvodai időszak végén a gyermek viselkedésmutatói**
tekkel és hasonló életkorú gyermekekkel	37-72/84 hónap	1.1. Bizalommal vesz részt az ismert felnőttekkel való interakciókban; 1.2. Sajátos problémahelyzetekben képes segítséget kérni, és el is fogadja azt; 1.3. Kapcsolatot kezdeményez hasonló életkorú gyermekekkel, és aktív partnerként vesz részt az interakciókban.
2. Proszociális viselkedés tanúsítása, a másság elfogadása és tisztelete	0-36 hónap	2.1. Játszik különböző nemű, etnikumú, más nyelvet beszélő vagy sajátos nevelési igényű gyerekek jelenlétében; 2.2. Felügyelet mellett és segítséggel előrelát és betart egyszerű viselkedési szabályokat és rutinokat; 2.3. Felnőttek segítségével kezd hajlandóvá válni a játékok megosztására, visszaadására; 2.4. Felnőtt segítségével beszélget a másik gyerekkel az esetleges konfliktus megoldása érdekében; 2.5. Felismer és megért különböző érzelmi állapotokat szerepjáték közben (pl. megvigasztalja a *síró babát*)
	37-72/84 hónap	2.1. Felismeri és tiszteletben tartja az emberek közti hasonlóságokat és különbségeket; 2.2. Elsajátítja és betartja a közösségi élet szabályait, megérti ezek jelentőségét a társas kapcsolatokban, a családi környezetben; 2.3. A korosztályának megfelelően felelősséget vállal különböző élethelyzetekben; 2.4. Felnőtt segítséggel gyakorolja a tárgyalást, és részt vesz a döntésekben; 2.5. Együttérző magatartást tanúsít a közvetlen környezetében élő személyek iránt.
3. Az én(kép) fejlődése	0-36 hónap	3.1. Felismeri magát a fényképeken vagy a tükörben; 3.2. Felismeri a saját személyes dolgait.
	37-72/84 hónap	3.1. A felnőtt támogatásával pozitív önértékelést tanúsít különböző nevelési helyzetekben 3.2. Énképe megnyilvánul - mint sajátos jellemzőkkel bíró egyedi személyé
4. Saját érzelmi állapotának kifejezése és az ön-	0-36 hónap	4.1. Felismer és megnevez alapérzelmeket (félelem, öröm, szomorúság); 4.2. Kezdi szabályozni érzelmi impulzusait, indulatait (pl. ellenáll olyan tárgyaknak, amelyeket nem szabad elvennie)

A fejlődés dimenziói	Korcsoport	Az óvodai időszak végén a gyermek viselkedésmutatói
kontroll képességének tanúsítása	37-72/84 hónap	4.1. A különböző zeneművek, irodalmi szövegek, műtárgyak és egyebek által kiváltott érzelmeit felismeri és kifejezi; 4.2. Képes saját érzelmeinek szabályozására.

C) A tanulási képességek és attitűdök fejlődése

A koragyermekkori nevelési curriculuma szerint (2019, 15) e terület *„a gyermek tanulási tevékenységekben való részvételére vonatkozik: mely más fejlődési területen nem említett készségek és képességek birtokában van a feladatokhoz, tanulási helyzetekhez való hozzáállásában, a környezetével és a környezetében élő személyekkel való interakcióiban.”*

E fejlődési területet az alábbi fejlődési dimenziókra és viselkedésformákra bontja a curriculum (A koragyermekkori nevelés curriculuma, 2019, 19):

8. táblázat: *A tanulási képességek és attitűdök fejlődése terület fejlődési dimenziói és viselkedésmutatói*

A fejlődés dimenziói	Korcsoport	Az óvodai időszak végén a gyermek viselkedésmutatói
1. Tanulás iránti kíváncsiság, érdeklődés és kezdemé-nyező-készség	0-36 hónap	1.1. Érdeklődést mutat új tevékenységek, személyek és tárgyak iránt; 1.2. Új tevékenységeket próbál ki/kezdeményez, esetenként kockázatot is vállal.
	37-72/84 hónap	1.1. Kíváncsiságot és érdeklődést mutat az új helyzetekben történő tanulás és kísérletezés iránt; 1.2. Tanulási tevékenységeket, interakciókat kezdeményez társaival vagy a felnőttekkel - közvetlen környezetéből.
2. Feladatok és tevékenységek véghezvitele (kitartás a tevékenysé-gekben)	0-36 hónap	2.1. Végrehajt/befejez egyszerű tevékenységeket (pl.: *3–5 darabos puzzle*); 2.2. Segítséget kér és fogad el, ha nehézségbe ütközik.
	37-72/84 hónap	2.1. A munkafeladatokat következetesen végzi; 2.2. A nehézséget okozó feladatok elvégzésekor felhasználja a kapott segítséget.
3. Alkotókészség aktivizálása és	0-36 hónap	3.1. Úgy tesz, mintha valami vagy valaki lenne, használja a képzelőerejét a játékban;

A fejlődés dimenziói	Korcsoport	Az óvodai időszak végén a gyermek viselkedésmutatói
megnyilvánu-lása		3.2. Felnőtt segítségével/segítsége nélkül a tárgyakat új módon használ fel (pl.: *a tányért és a kanalat dobként használja*) 3.3. Ritmusérzéke és harmóniaigénye megnyilvánul éneklésben, szöveges-énekes játékokban, táncokban stb.
	37-72/84 hó-nap	3.1. Kreatívan vesz részt különféle tevékenységekben; 3.2. Alkotókészséget tanúsít képzőművészeti, zenei, gyakorlati tevékenységek, beszélgetések és mesélés során; 3.3. Ritmusérzéke és harmóniaigénye megnyilvánul az éneklésben, szöveges-énekes játékokban, táncokban stb.

D) A nyelvi-kommunikációs fejlődés, az olvasás és írás alapozása

A koragyermekkori nevelési curriculuma szerint (2019, 15) e terület *„egyrészt a nyelvi fejlődésre (szókincs, grammatika, szintaxis, szemantika), másrészt a kommunikációhoz szükséges képességekre (beszédészlelés és beszédértés, beszédprodukció, beszéd, nonverbális kommunikáció) vonatkozik. Ennek a területnek a része az írás-olvasás előfeltételeinek megteremtése, amely összefügg az összes többi terület fejlődésével."*

A nyelvi-kommunikációs fejlődés összetett folyamatban valósul meg, ez tulajdonképpen a születéskor kezdődik. Az újszülött gőgicsélésétől a játékig megtett út, amely már feltételezi a nyelv ismeretét, valójában egy interaktív folyamat. Ennek során a gyermek megtanulja a hangokat, szavakat és nyelvtani szerkezeteket, ezek helyes használatát. A gyermek nyelvi kommunikációját a család, az oktatási intézmények és kortársak állandóan fejlesztik, felügyelik és ösztönzik (Ionescu, 2010).

E fejlődési területet is fejlődési dimenziókra bontja a koragyermekkori nevelés curriculuma. A nemzeti kisebbségi anyanyelvű oktatásban az óvodai szinten a fejlődési dimenziók elkülönülnek az anyanyelvet, illetve a román nyelvet illetően (a bölcsődei szinten még nem). Anyanyelvből a szóbeli közlések ismert, illetve különböző kommunikációs kontextusban, illetve az olvasás és az írás alapozása ismert kommunikációs helyzetekben dimenziók kerülnek előtérbe (A koragyermekkori nevelés curriculuma, 2019, 20):

9. táblázat: *A nyelvi-kommunikációs fejlődés területe anyanyelvre vonatkozóan*

A fejlődés dimenziói	Korcsoport	Az óvodai időszak végén a gyermek viselkedésmutatói
1. Szóbeli közlések ismert kommunikációs kontextusban	0-36 hónap	1.1. Meséket és rövid történeteket hallgat, bekapcsolódik – kezdetben mozgással kísért – játékokba, éneklésbe, versmondásba; 1.2. Különféle intonációt, gesztust, testbeszédet, nyelvi/grammatikai szerkezetet használ mondanivalója tolmácsolására.
	37-72/84 hónap	1.1. Segítséggel gyakorolja egy közlés aktív meghallgatását annak megértése és felfogása érdekében (beszédértés); 1.2. Bizonyítja a szóbeli közlés megértését (gondolatok, ötletek, érzelmek, jelentések stb.)
2. Szóbeli közlések különböző kommunikációs kontextusban	0-36 hónap	2.1. Kifejezi az ízlelési, szaglási vagy vizuális érzetekhez kapcsolódó tapasztalatait; 2.2. Kérdéseket tesz fel, hogy megismerje a tárgyak, események, személyek megnevezését; 2.3. Új szavakat használ a mindennapi tevékenységek során.
	37-72/84 hónap	2.1. Képes gondolatai, szükségletei, érdeklődése, tettei, saját érzelmei egyértelmű kifejezésére; 2.2. Tiszteletben tartja a beszéd szabályszerűségeit a különféle kommunikációs kontextusokban; 2.3. Szókincse folyamatosan gazdagodik.
3. Az olvasás és az írás alapozása ismert kommunikációs helyzetekben	0-36 hónap	3.1. Vonzódik a könyvekhez, folyóiratokhoz, képekhez, és önállóan nézegeti/lapozza őket; 3.2. Mondókázik, versel vagy énekel egyedül/társakkal; 3.3. Befejez egy ismert történetet a képek alapján; 3.4. Szándékos nyomokat hagy vagy mázol papírra, és elmondja, mit rajzolt/„írt".
	37-72/84 hónap	3.1. A könyv megismerése és értékelése érdekében részt vesz a könyvvel kapcsolatos tapasztalatszerzésben; 3.2. Elkülöníti/differenciálja a szavakat, szótagokat, hangokat, megkülönbözteti a betűket más grafikus jelektől/ábráktól; 3.3. Azonosítja az írást, a mindennapi tevékenységek során értékeli az írás jelentőségét; 3.4. Megismeri az írás egyes elemeit, különböző grafikai formákat használ mondanivalója tolmácsolására.

Óvodai szinten román nyelvből a következő dimenziók kerülnek előtérbe: a szóbeli közlések aktív hallgatása, annak felfogása és megértése érdekében (kommunikációs felfogóképesség), a közlések, érzelmek stb. szóbeli kifejezése (kommunikációs közlőképesség), illetve a pozitív viszonyulás a román nyelv iránt dimenziók (A koragyermekkori nevelés curriculuma, 2019, 21):

10. táblázat: *A nyelvi-kommunikációs fejlődés területe román nyelvre, mint nem anyanyelvre vonatkozóan*

A fejlődés dimenziói	Az óvodai időszak végén a gyermek viselkedésmutatói
1. A szóbeli közlések aktív hallgatása annak felfogása és megértése érdekében (kommunikációs felfogóképesség)	1.1. Ismerkedik a román nyelv hangjaival; 1.2. Megért egyszerű román nyelvű közléseket; 1.3. Hallgatóként részt vesz román nyelvű csoportos tevékenységekben és játékokban.
2. A közlések, érzelmek stb. szóbeli kifejezése (kommunikációs közlőképesség)	2.1. Törekszik a román nyelv specifikus hangjainak helyes kiejtésére; 2.2. Beszélőként részt vesz román nyelvű csoportos tevékenységekben és játékokban; 2.3. Használ egyszerű román nyelvi szerkezeteket; 2.4. Gyakorolja és fokozatosan bővíti román nyelvű szókincsét.
3. Pozitív viszonyulás a román nyelv iránt	3.1. Érdeklődéssel és szívesen vesz részt román nyelvű tevékenységeken 3.2. Használja a megtanult nyelvi szerkezeteket ismerős kontextusban (pl. szerepjátékokban, dramatizálás, bábozás stb)

E) Kognitív fejlődés és a környező világ megismerése

A koragyermekkori nevelési curriculuma (2019, 15) szerint e terület *„azoknak a képességeknek a fejlődését célozza, amelyek által a gyermek a fizikai jellemzőkön túlmenően megérti a tárgyak, jelenségek, események és személyek közötti összefüggéseket. Ez a terület magában foglalja a logikus gondolkodás és a problémamegoldás képességét, valamint a gyermekek alapvető matematikai és környezetről szerzett elemi ismereteit."*

A kognitív fejlesztésnek fontos szerepe van különösen az élet első három évében, amikor az agy képlékenysége és rugalmassága igen jelentős. A

felnőtt szerepe, hogy problémamegoldó gondolkodásra serkentse a gyermeket, segítsen megérteni hogyan, mikor, melyen körülmények között történik egy adott esemény, hogy a gyermek logikus kapcsolatokat teremtsen az események, illetve elsajátított ismeretek között (Ionescu, 2010, 69).

E fejlődési területet három fejlődési dimenzióra bontja a koragyermekkori nevelés curriculuma: Összefüggések (relációk), műveletek és logikai következtetések a közvetlen környezetben, Elemi matematikai reprezentációk a problémamegoldáshoz és a közvetlen környezet megismeréséhez, A környező világ szerkezeti és funkcionális jellemzői (A koragyermekkori nevelés curriculuma, 2019, 21-22):

11. táblázat: *A kognitív fejlődés és a környező világ megismerése területének dimenziói és viselkedésmutatói*

A fejlődés dimenziói	**Korcsoport**	**Az óvodai időszak végén a gyermek viselkedésmutatói**
1. Relációk, műveletek és logikai következtetések a közvetlen környezetben	0-36 hónap	1.1. Kísérletezik, hogy megfigyelje saját cselekedeteinek tárgyakra és másokra gyakorolt hatását; 1.2. Megállapítja és körülírja a hasonlóságot vagy a különbséget két azonos típusú tárgy között (pl.: *egyik labda nagyobb, mint a másik, a szoknyám ugyanolyan, mint Máriáé* stb.); 1.3. Utánoz, megismétel korábbi viselkedésformákat (pl. *Észreveszi, hogy a felnőtt miként fújja az ételt, hogy lehűtse, és ő is fújni fogja a következő étkezéskor*); 1.4. A problémamegoldás folyamatában alkalmazza a felfedezést, többszöri próbálkozással és a tévedés elfogadásával.
	37-72/84 hónap	1.1. Azonosítja a jelenségek/relációk sajátos elemeit a közvetlen környezetben; 1.2. Összehasonlítja a tapasztalatokat, tevékenységeket, eseményeket, jelenségeket/relációkat a közvetlen környezetében; 1.3. Előzetes tapasztalatokra alapozva új tapasztalatokat szerez; 1.4. Lehetséges válaszokat, megoldásokat keres azokra a kérdésekre, problémahelyzetekre, kihívásokra, amelyek őt vagy társait foglalkoztatják; 1.5. Irányítással egyszerű vizsgálatokat végez a környezetében speciális eszközök és módszerek felhasználásával.
	0-36 hónap	2.1 Felismeri bizonyos tárgyak mennyiségét (pl. *két könyv, három doboz* stb.);

A fejlődés dimenziói	**Korcsoport**	**Az óvodai időszak végén a gyermek viselkedésmutatói**
2.Elemi matematikai reprezentációk a problémamegoldáshoz és a közvetlen környezet megismeréséhez		2.2. Összehasonlítja az azonos típusú tárgyak méretét (*nagy, kicsi*) vagy mennyiségét (*sok, kevés*); 2.4. Sorba rendez ugyanolyan típusú tárgyakat (pl. *egy sor kocka*); 2.5. Segítséggel azonosítja a tárgyak, élőlények fajtáit (pl. *a macska, a róka és a kutya állatok*), és egy kritérium szerint csoportosítja őket.
	37-72/84 hónap	2.1. Ismerkedik a számfogalommal és a számolással; 2.2. Ismerkedik a mérettel, formával, tömeggel, magassággal, hosszúsággal, térfogattal kapcsolatos információkkal; 2.3. Azonosítja és megnevezi a környezetében lévő tárgyak alakját; 2.4. Különböző műveleteket végez tárgyakkal: sorba rendezés, csoportosítás, osztályozás, mérés; 2.5. Problémahelyzeteket old meg a megadott adatok rendezése, ábrázolása alapján.
3.A környező világ szerkezeti és funkcionális jellemzői	0-36 hónap	3.1. Vizsgálódás közben észleli a figyelmét felkeltő tárgyak, élőlények, jelenségek részleteit vagy különbségeit; 3.2. Megfigyeli és megérti, hogy az élőlényeknek vízre és élelemre van szükségük a növekedéshez; 3.3. Megnevezi az emberi test egyes részeit és néhány érzékszervet; 3.4. Felnőtt segítségével gondozza (rendben tartja) közvetlen környezetét.
	37-72/84 hónap	3.1. Kiemeli a környezetében található tárgyak jellemzőit; 3.2. Azonosítja és tudatosítja az élő világ, a Föld és a világűr egyes jellemzőit; 3.3. Körülírja az élővilág, a Föld és a világűr egyes jellemzőit; 3.4. Ismeri az ember helyzetét a világegyetemben – az élő világ részeként és társadalmi lényként

Az aktuális curriculum nem választja szét az egyes tanulási tevékenységek révén kialakítandó elvárt viselkedésmutatókat, holisztikusan fogalmazza meg ezeket a fejlődési területek és dimenziók vetületében, ezek konkretizálása a tanulási tevékenységek tervezése során a kisgyermeknevelő és óvodapedagógus feladata.

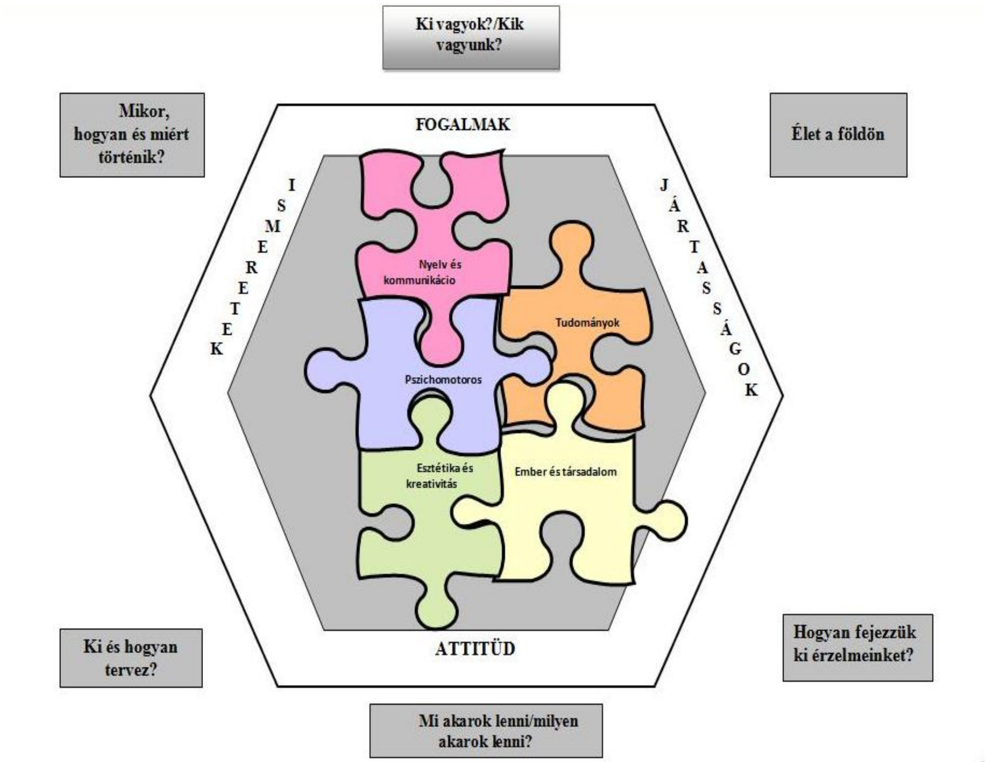
Tervezéskor a pedagógus kiválasztja az érintett fejlődési területeket, kiválasztja a fejlődés dimenzióit, s a fókuszba helyezendő viselkedésmutatókat/magatartásformákat.

1.4.3. A koragyermekkori nevelés curriculumának tartalma

A tartalom vonatkozásában a 2019-ben életbe lépő koragyermekkori nevelés curriculuma hat integrált téma köré épül:

Általánossági fokuk szerint ezek a témák jelzés-jelleggel bírnak, inkább csak határkövek a valóság minél szélesebb lefedéséhez, nem gátolják a pedagógus szabadságát a konkrét tartalom szelektálásában.

A vizsgált problematika alapján a hat témakört két csoportba sorolhatjuk (Glava, Pocol és Tătaru, 2009, 17). Négy témakör a gyermeket helyezi az érdeklődés középpontjába, illetve kiindulópontjába (Ki vagyok/kik vagyunk? Hogyan fejezzük ki érzelmeinket? Mi szeretnék lenni/Milyen szeretnék lenni? Ki és hogyan tervez/szervez meg egy tevékenységet?), két témakör pedig a fizikai világ és tág közösség problematikáját emeli középpontba (Mikor, hogyan és miért történik? Milyen volt, milyen most, és milyen lesz az életünk itt, a Földön?).

7. ábra. *Integrált témakörök (forrás: A koragyermekkori nevelés curriculuma, 2019*

12. táblázat. *Integrált témakörök a koragyermekkori nevelés curriculumában*

Gyermek a középpontban		Fizikai világ és emberi közösségek a középpontban	
Integrált téma	Témakör kulcsfogalmai	Integrált téma	Témakör kulcsfogalmai
Ki vagyok? Kik vagyunk?	Én, Te, Mi: fizikai, társadalmi és kulturális szemszögből.	Mikor, hogyan és miért történik?	Természetes és mesterséges képződmények Természeti és társadalmi jelenségek Folyamatok és termékek, rendszerek.
Hogyan fejezzük ki érzelmeinket?	Én, Te: kulturális természetű érzelmek és érzelmi kifejezések		
Mi szeretnék lenni? Milyen szeretnék lenni?	Én, Mi: jogok és kötelezettségek, célok, pályaválasztás, személyes képességek.	Milyen volt, milyen most, és milyen lesz az élet itt, a Földön?	A fizikai világ és az emberi közösségek múltja, jelene és jövője.
Ki és hogyan tervez/szervez meg egy tevékenységet?	Én, Te, Mi: munkacélok, tervezés, munka.		

A curriculum csupán a hat integrált témakör körülírását adja meg, a konkrét témák kiválasztása az óvodapedagógus/kisgyermeknevelő feladata. (A koragyermekkori nevelés curriculuma, 2019, 15, 23-24)

A koragyermekkori nevelés curriculuma (2019, 10) kiemeli, hogy az integrált témákat nem kell megadott sorrendben tanulmányozni, és a 0-3, illetve 3-5 éves korcsoportnál nem is kötelező mind a hat témát megvalósítani. A tantervírók legalább két téma feldolgozását javasolják a bölcsődés korosztálynál, legalább négy téma feldolgozását a 3-5 éves korcsoportnál, az 5-6 éveseknél már mind a hat témát javasolt feldolgozni.

13. táblázat: Az integrált témák körülírása

Integrált téma	Téma leírása
Ki vagyok?/Kik vagyunk?	Az emberi természet megismerése, a személyes meggyőződések és értékek, az emberi test, egészségi állapot és egészséges életmód, család, baráti kapcsolatok, baráti társaság és közösségek, ahová tartozunk, a saját kultúra és más kultúrákkal való kapcsolat, jogaink és kötelezettségeink feltárása. Összegezve, hogy mit jelent emberi lénynek lenni.

Integrált téma	Téma leírása
Mikor, hogyan és miért történik?	A fizikai és az anyagi világ megismerése, a közvetlen és tágabb környezet rejtelmeinek feltárása, ok-okozati összefüggések, természeti és az emberek által okozott jelenségek felismerése, az évszakok világának megismerése, bevezetés a tudományok és technológia világába.
Hogyan fejezzük ki érzelmeinket?	Annak felfedezése, hogy hogyan fejezzük ki gondolatainkat, érzéseinket, meggyőződéseinket, értékeinket a társas kapcsolatainkban – a nyelvi és a művészi eszközökkel. Bevezetés a nemzeti és egyetemes kulturális örökség világába.
Ki és hogyan tervez/szervez meg egy tevékenységet*?*	Annak felismerése, hogy a közösség/egyén hogyan tervezi és szervezi meg a mindennapi tevékenységeit, a tevékenység/munka eredményeinek a felismerése és értékelése, az eredményhez vezető út tudatosítása. Bevezetés az emberi közösségek világába, a munka világának és sajátosságainak – az emberi tevékenységek, a hivatások/szakmák sajátosságai, a vállalkozói képesség szerepének – felismerése.
Milyen most, milyen volt, és milyen lesz az élet itt, a Földön?	Ismerkedés az élet fejlődésével a Földön, az élethez szükséges feltételek azonosítása, napjaink aktuális környezeti problémáinak az azonosítása (környezetszennyezés, globális felmelegedés, túlnépesedés stb.) Tájékozódás térben és időben, személyes élettörténetünk, helyi és globális történelmünk, illetve földrajzi helyzetünk megismerése, az otthoni környezet, az utazások, a felfedezések, az emberi civilizáció és az (egyes) emberek hozzájárulása a térben és időben való fejlődésünkhöz.
Mi szeretnék lenni? Milyen szeretnék lenni?	Jogaink és kötelezettségeink, a személyes és szakmai fejlődésre vonatkozó gondolataink és törekvéseink feltárása. Bevezetés a játék, a tanulás, a munka, a természet világába, ezek személyes és társadalmi jellegének, illetve értékének tudatosítása. Bevezetés a foglalkozások, illetve általában az emberi tevékenységek világába a saját készségek, képességek, értékek felfedezése és az önbecsülés ösztönzése érdekében.

1.4.4. Összegzés a koragyermekkori nevelés curriculuma bölcsődei szegmense mentén

A koragyermekkori nevelés curriculuma óriási szabadságot biztosít a pedagógus számára. A curriculum csak a fejlődési területeket, a fejlődés dimenzióit és a viselkedésformákat határozza meg, illetve a hat integrált témakört. A fejleszteni kívánt magatartásformákat és tartalmakat a gyakorlati szakember, vagyis a kisgyermeknevelő és óvodapedagógus választja ki.

Vagyis a koragyermekkor erkölcsi, esztétikai, irodalmi, társadalmi, tudományos értékeinek kiválasztása intézményes nevelés színterén a pedagógus feladata, a gyermekkor kultúrájának legfőbb alakító aktora tehát a kisgyermeknevelő, illetve az óvodapedagógus. A curriculum szakmai kihívást tartogat a pedagógus számára, hogy megtalálja az optimális alkalmazás módozatait, illetve új értelmezéseket, megközelítéseket, alkalmazási stratégiákat fedezzen fel (Stark, 2021).

1.5. A bölcsődei és óvodai tanulási tevékenységtípusok összehasonlító elemzése[8]

A koragyermekkori nevelési curriculum 2019-es megjelenésekor szembetűnő módosulásnak minősült, hogy az új oktatáspolitikai dokumentum nem csupán az óvodás korosztály nevelésével és fejlesztésével kapcsolatosan nyújt támpontokat és iránymutatást, hanem azt kiterjeszti a bölcsődés korosztályra is. Mindez sejttette azokat az oktatási rendszerre vonatkozó szerkezeti változásokat, amelyek 2021-2022-ben teljesedtek ki. Ebben az alfejezetben az oktatási rendszerbe ágyazott bölcsődei nevelés által kiteljesedő koragyermekkori nevelési intézményrendszer változásából adódó jellemzőket és a két szint sajátosságait mutatjuk be a tanulási tevékenységek típusára, ezek sajátos jegyeire fókuszálva. Fontos a bölcsődei és óvodai tanulási tevékenységtípusok egyező és különböző jegyeit tudatosítani, annál is inkább, hogy lényeges sajátos fejlesztési igények is mutatkoznak a koragyermekkor két szintje tekintetében az egyező elemek mellett is.

A tevékenység az egyén motivált és célirányos cselekvéseinek, műveleteinek, mozgásainak a rendszere, amelyek által hat a környezetére, azt szükségleteinek megfelelően alakítja, miközben általa saját személyiségét is fejleszti (Leontyev, idézi Ferenczi, Fodor, 1999). A tevékenységet a pszichológiai szakirodalomban az emberi pszichikus fejlődés és a személyiség kibontakozásának alapfeltételeként, meghatározó tényezőjeként értelmezik.

[8] A fejezetben bemutatott eredmények az alábbi tudományos folyóiratban jelentek meg magyar nyelven: Barabási T. (2023): A romániai koragyermekkori nevelési curriculum bölcsődei vetülete: elméleti fogódzók és gyakorlati megvalósíthatóság. In Barabási T., Dósa Z., Péter L., Szántó B. (szerk.): *Kompetencia és tudástranszfer az oktatásban XII.* Kolozsvári Egyetemi Kiadó, Kolozsvár. 7–34.

Amennyiben elfogadjuk, hogy a személyiség fejlődése a tevékenységben és a tevékenység által megy végbe, így fontos, hogy a fejlesztés során gondoskodjunk olyan tevékenységi alternatívákról, amelyek a gyermeket változatos tevékenységi szituációba hozzák/ helyezik, cselekvések végrehajtását, pszichés műveleteik mozgósítását igénylik, ezáltal előidézve és serkentve a személyiség különböző területeinek fejlődését (Lappints, 2002).

A koragyermekkori nevelés vonatkozásában a tevékenység kifejezést több értelemben is használjuk. Egyrészt a tevékenység fogalmával jelöljük a gyermek egymásba szerveződő műveleteinek és cselekvéseinek a rendszerét, amelyek megvalósítása következtében a tanulás, a fejlődés bekövetkezik, másrészt azonban az intézményes nevelés megvalósulásának kötött keretét (amely funkciót az iskolában a tanóra tölti be). Ez utóbbi esetben talán a pontosság érdekében előnyösebb a teljes elnevezés használata: koragyermekkori oktató-nevelő tevékenység.

A korosztály pszichológiai sajátosságait ismerve tudatosítjuk, hogy ebben az életkorban a fő tevékenységi forma - vitathatatlanul – a játék. Éppen ezért nagyon lényeges, hogy a koragyermekkori fejlesztő tevékenységek meghatározó jellemzője a játékosság legyen. ***A játékosság*** a bölcsődei és óvodai életnek és benne a tevékenységnek, mint tanulási formának is olyan alapelve, amelynek követelménye a gyermek játékos beállítódásának és a játék dominanciájának figyelembe vétele a tanulás folyamatában. Tehát, egyfelől jelenti a bölcsőde és az óvoda egész légkörének, a különböző tanulási formák színterének játékos hangulatát, másfelől (a kezdeményezett /irányított/ tanuláshoz kapcsolódva) azoknak a belső és külső feltételeknek a megteremtését, amelyek révén játékra jellemző vonások, játékelemek a tanulási, fejlesztő tevékenység alkotó részévé válnak. A koragyermekkori fejlesztés során a játékosságot az alábbiak segítségével biztosíthatjuk: a tevékenységek gyermekközeli tartalma; a gyermeki önállóság, kezdeményezés biztosítása; gyermeki szabad megnyilvánulások és kötetlenség biztosítása a fejlesztő munka adta lehetőségeken belül; többféle szervezési forma és mód ötvözése; a tanulási, megismerési vággyal összefüggő feltételek biztosítása és a jelentkező igények kielégítése (ismétlés, próbálkozás, kérdezés stb.); utánzási alkalmak teremtése; nyitottság az variálásra, újszerű megoldások keresésére; a spontán megnyilvánulás lehetőségének biztosítása (Barabási, 2011).

Mint a korábbi alfejezetben is láttuk, a jelenleg érvényben levő tanterv a tanulási tevékenységeket három nagy csoportba sorolja (A koragyermekkori nevelés curriculuma, 2019, 6):

A tantervben szereplő **tanulási tevékenységfajták/-típusok:** (i) óvoda előtti (azaz bölcsődei) szinten – ***Tematikus tevékenységek, Rutinok (szokások) és áthajlások, Szabadon választható játékok és tevékenységek;*** (ii) óvodai szinten – ***Tapasztalati területek szerinti tevékenységek*** (amelyek lehetnek integrált vagy tantárgyak (tapasztalati területek) szerinti tevékenységek), ***Szabadon választható játékok és tevékenységek, valamint Személyes fejlődést célzó tevékenységek.***

14. táblázat: *A koragyermekkori nevelési curriculum által meghatározott tanulási tevékenységtípusok alszintek szerint*

Bölcsődei	Óvodai
Szabadon választott tevékenységek és játékok	Szabadon választott tevékenységek és játékok
Rutinok (szokások) és áthajlások	Személyes fejlődést célzó tevékenységek
Tematikus tevékenységek	Tapasztalati terület szerinti tevékenységek

A 14. táblázat egyértelműen rávilágít arra, hogy a koragyermekkori fejlesztés alapja – bármely szintet is elemezzük – a játék. Eltéréseket a szokásalakítást célzó tevékenységek, valamint a kötött fejlesztési tevékenységek mentén tapasztalunk, amelyeket a további alfejezetekben részletezünk.

A tanulási tevékenységeket meghatározó curriculum szakmai kihívást tartogat a nevelő számára, hogy az oktatási minisztérium által deklarált tantervet értelmezze, átszűrje saját nevelési szemléletén, majd megvalósítsa a gyakorlatban; folyamatosan korszerű értelmezéseket, megközelítéseket, alkalmazási stratégiákat fedezzen fel, továbbá ösztönzi a bölcsődei nevelőt, hogy saját munkájával kapcsolatos érdemi reflexiót valósítson meg, amely szakmai fejlődésének motivátorává válthat. A reflektív gondolkodás minőségét az mutatja, hogy érdemben tudunk-e gondolkodni arról, mit kellene tenni, hogy fejlődhessünk szakmailag (Gyöngy, 2021).

1.5.1. A tematikus tevékenységek és a tapasztalati terület szerinti tevékenységek rendszere

A tematikus, illetve a tapasztalati terület szerinti tevékenységek a koragyermekkori nevelésben szűk értelemben vett tanulási tevékenységeknek minősülnek.

Bosnyákné Miklovicz (2021) szerint a bölcsődei nevelés területén a tanulás fogalmát tágan értelmezzük és beleértünk minden olyan tapasztalat-, illetve információszerzési folyamatot, ami változást hoz a gyermek viselkedésében, gondolkodásában és az önmaga és környezete megismerését szolgálja. A gyermek életkorából (is) adódóan tevékenységekbe ágyazottan valósul meg a tanulás, így a cél tehát nem valamely produktum létrehozása, hanem magának a tevékenységnek a végzése. A bölcsődés korosztály esetében a fejlesztés szemléletmódjában meghatározó elem kell legyen az, hogy ne akarjunk mindent megtenni a kisgyermek helyett, hanem sokkal inkább a tapasztalatszerzésen és önálló cselekvések segítésén, a kíváncsiság felkeltése általi tevékenységre késztetésen legyen a hangsúly. Ennek megfelelően a kisgyermekkori tanulás színterei a természetes élethelyzetek a gondozás, a játék, a felnőttekkel és a társakkal megvalósuló kommunikáció, melyben jelentős szerephez jut az utánzás, a játékos tapasztalatszerzés, a kisgyermeknevelő-gyermek közötti interakció (uo.) és amelyeknek a következménye a képességek fejlődése, az ismeretszerzés és szokások alakulása. Akárcsak óvodáskorban, a kisgyermekek esetében is a játék integrálja tulajdonképpen az összes többi fejlesztő szándékú tevékenységet, amely a személyiségfejlődés minden (a koragyermekkor nevelési curriculum által is jelölt) területét mozgósítja: a *fizikai területet* mozgások által, az énekes és utánzó mozgással kísért tevékenységek révén, *a kognitív fejlődés és a világ megismerésének területe* a legkülönbözőbb játékok és játékos tevékenységek, amelyekben a gyermeki kíváncsiságnak és felfedezésnek, összefüggések megértésének teret adunk; a mese, vers, mondóka, a társakkal és a kisgyermeknevelőkkel folytatott interakciók a *nyelvi-kommunikációs fejlődés területét* támogatják és egyben *a társas-érzelmi* fejlődés lehetőségét nyújtják (de ugyanezt a területet érintjük akkor is, amikor olyan szokáselemek alakulására figyelünk, melyek a társas együttélés alapját képezik), ugyanakkor a különböző alkotó tevékenységekbe, a pedagógus által kínált tevékenységekbe való bevonódás és kitartó

jelenlét már önmagában is pozitívan hat a *tanulási képességek és attitűdök* fejlődésére. Ezen terültek minden tevékenységtípus mentén egyébként kisebb-nagyobb mértékben reprezentáltak.

Tematikus tevékenységeknek azok a bölcsődei szinten szervezett tanulási tevékenységek/alkalmak tekinthetők, amelyek során a curriculumban is jelölt területek és integrált témák mentén, a csoport és a gyermekek életkorával és egyéni igényeivel összhangban valósul meg a kisgyermek fejlesztése/ fejlődése.

A tanulás ebben az életkorban szituációs játékok általi felfedezések és tapasztalatszerzés révén valósul meg. A korai nevelésben a legfontosabb, hogy a kortársakkal, a felnőttekkel és a környezettel való interakciók által olyan önálló tanulási tapasztalatokra tegyenek szert a kisgyermekek felfedezéseik, próbálkozásaik és kísérletezgetéseik következtében, amelyek által fejlődnek a készségeik, képességeik, ismereteik, attitűdjeik és új magatartásformák alakulnak ki (Albulescu, 2022).

A tanterv (A koragyermekkori nevelés curriculuma, 2019) által a bölcsődei szintre meghatározott **tematikus tevékenységek (TT)** a következők: a játék, a művészeti és kézügyességi tevékenység, zenei és mozgásos tevékenység, kommunikációs-kreatív tevékenységek, megismerő tevékenységek, szabadtéri tevékenységek.

Bár a curriculum a játékot a tematikus tevekénységek egyik megvalósítási változataként értelmezi, szemléletmódunkban mindenik tevékenységlehetőség kivitelezése rendjén csakis a játékot gondoljuk megfelelő tevékenységi keretnek ebben az életkorban. Ezt hangsúlyozzuk a 8. ábra segítségével is.

A *kommunikációs-kreatív tevékenységek* keretében a gyermek megtanulja megérteni és továbbítani gondolatait, szándékait, érzelmeit, vágyait. *A művészeti és kézügyességi tevekénységek* a különböző eszközökkel, anyagokkal való megismerkedést, illetve ezek használatának elsajátítását teszik lehetővé, valamint a gyermek önkifejezését serkentik. A *zenei és mozgásos tevékenységek* során a bölcsődés kis énekeket, dalocskákat hallgat és tanul meg énekelni, és megtapasztalja az ezek általi érzelmi kifejezés lehetőségét. A *megismerési tevékenységek* során önmagával és a környező világgal kapcsolatos felfedezéseket, kísérleteket tehet a gyermek, amelyek gazdagítják a képzettárát. A *sza-*

badtéri tevékenységek során a gyermekek szabad mozgását serkentjük, amelyek során megtanulják a kültéri játékszerek megfelelő használatát (Preda, Florescu, Brănișteanu, 2022).

8. ábra: *A tematikus tevékenységek megvalósulási változatai*

Az egyes tematikus tevékenységi változatoknak több megvalósítási módját is fellelhetjük. A 15. táblázatban összegeztük ezeket tevékenységi változatonként.

15. táblázat: *A tematikus tevékenységek változatai és lehetséges megvalósítási módozatai (forrás: Preda, Florescu, Brănișteanu, 2022, 150-151 alapján saját szerkesztés)*

Tematikus tevékenységek változatai	Megvalósítási módozatok
Játék	játékszerrel történő, szimbolikus, érzékelési, építő vagy didaktikai játék, játék homokkal és vízzel, mimetikus (utánzó) játék
Kommunikációs-kreatív tevékenységek	mesélés, memorizálás, könyvvel történő tevékenységek, képolvasás, szójátékok, beszédgyakorlatok, hangutánzások

Tematikus tevékenységek változatai	Megvalósítási módozatok
Művészeti és kézügyességi tevékenységek	rajz, festés, modellezés, gyakorlati és háztartási tevékenységek
Zenei és mozgásos tevékenységek	zenehallgatás, zenei játékok, szöveges-énekes játékok, ütős hangszerekkel való játék, énekek, euritmikus gyakorlatok
Megismerési tevékenységek	megfigyelések, képolvasás, matematikai tevékenységek játékszerekkel és konkrét tárgyakkal, beszélgetések szemléltető eszközök alapján vagy azok nélkül, didaktikai játékok, mikrokísérletek
Szabadtéri tevékenységek	séták, játék a homokozóban, sportjátékok és -versenyek, az életkornak megfelelő játszótéri játékok

Az óvodai szint számára előírt **tapasztalati területek szerinti tevékenységek - TTT** olyan integrált vagy tantárgyak (különálló tapasztalati területek) szerinti tevékenységek, amelyeket tematikus projektek vagy projekt nélküli, önálló hetek formájában szerveznek a curriculum által javasolt nagy témák, illetve a gyermekek életkora, a csoport igényei és érdeklődése alapján. Itt a játékot nem tevékenységi változatként, hanem alapvető megvalósítási formaként határozza meg.

A megvalósulás módozatai: a játék minden fajtája (szabad, irányított játék; a gyermekek vagy a pedagógus által kezdeményezett játék; didaktikai, logikai játék; kreativitást fejlesztő, érzékszervi, zenei, mozgásos játékok stb.), a mesélés, egyéni gyakorláson és kísérletezésen alapuló tanulás, építőjáték, képolvasás, megfigyelés, beszélgetés, gyermekek által kitalált történetek, memorizálás és más, az óvodás gyermek szükségleteinek megfelelő didaktikai eszköz alkalmazása. A heti és napi tervezéskor az összes tapasztalati területet szem előtt kell tartani, és törekedni kell a különböző megvalósítási módozatok egyensúlyára. Ezek kiválasztásakor és felépítésekor figyelembe kell venni a tevékenységek típusát: új ismeretet feldolgozó, készségeket és képességeket fejlesztő (alkalmazó), ismereteket, készségeket és képességeket elmélyítő/rendszerező, ellenőrző és értékelő tevékenységek (például: a korábbi tevékenységek során elsajátított ismeretekre vonatkozó *beszélgetés*t a megfigyelésre, mesélésre, didaktikai játékokra, képolvasásra alapozzuk, vagy a környező világ tárgyaival és jelenségeivel való közvetlen kapcsolatteremtést, tapasztalatszerzést követően szervezzük). Integrált tevékenysé-

gek esetén a megvalósítás módozatai követik egymást, váltakoznak a kitűzött célok, a téma és más változók vagy befolyásoló tényezők függvényében (például a gyermekek életkora és képességei).

16. táblázat: *A tapasztalati területek szerinti tevékenységek változatai és lehetséges megvalósítási módozatai*

Tapasztalati terület	**Megvalósítási mód**
Nyelv és kommunikáció tapasztalati terület (anyanyelv és román nyelv – románul a román nyelv megvalósítási módozatait jelöltük)	Képolvasás (lectură după imagini), az óvónő meséje, didaktikai játék (joc didactic), irodalmi felolvasás, szabad mesélés (povestire), megbeszélés (convorbire), verstanítás (memorizare), dramatizálás
Tudományok tapasztalati terület (környezetismeret, matematika)	Megfigyelés, képolvasás, megbeszélés, didaktikai játék, mesélés, egyéni anyaggal végzett tevékenység, matematikai-logikai játék
Ember és társadalom tapasztalati terület (közösségi nevelés, gyakorlati háztartási tevékenység)	Az óvónő meséje, képolvasás, didaktikai játék, verstanítás, megbeszélés, drámajáték, gyöngyfűzés, ragasztás, kollázs, hajtogatás
Esztétikai és kreatív tapasztalati terület (képzőművészeti nevelés, ének-zenei nevelés)	Énektanítás, énekes játék, zenehallgatás zenei játékok, euritmiai gyakorlatok, rajz, festés, modellezés
Pszichomotoros terület	Pszichomotrikus gyakorlatok, mozgásos játékok, tánc

A 16. táblázat, különösen, amennyiben az 11. táblázattal való összehasonlításban elemezzük bemutatja egyrészt az egyes tapasztalati területek megvalósításának igen gazdag lehetőségtárát, ugyanakkor azt is egyértelművé teszi, hogy a megvalósítási módozatok a célzott korosztály sajátos életkori jellemzőihez adaptálódva árnyalódnak, a gyermek fejlődésével egyidejűleg módosulnak és így kínálják a fejlesztés legoptimálisabb alternatíváit.

A tematikus tevékenységek (bölcsődei szint) és a tapasztalati terület szerinti tevékenységek (óvodai szint) egymásra épülő jellege egyértelműen érzekelhető. A 17. táblázatban a teljesség igénye nélkül mutatjuk be a lehetséges kapcsolódási pontokat.

Az legegyértelműbb összefüggés a megismerő tevékenység és a tudományok között van. A bölcsődések szabadtéri tevékenysége a pszichomotoros óvodai területtel állítható párhuzamba, bár kétségkívül érezzük, hogy ez utóbbi a zenei-mozgásos tevékenységgel több ponton is összekapcsolódik. Ebben ugyanakkor már az esztétika és kreatív terület is érintetté válik. A művészeti és kézügyességi tevékenység nagyrészt az esztétika és kreativitás terület előterepe, ugyanakkor átnyúlik az ember és társadalom területére is. A kommunikációs és kreatív tevékenység a nyelv és kommunikáció, az ember és társadalom, de akár az esztétika és kreatív területek gyökerét is képezheti. Nagyon jól érzékelhető, hogy nehéz ezeket a területeket mereven szétválasztani, összességében a tematikus tevékenységek és ezek integrált megvalósulása az óvodában megjelenő valamennyi tapasztalati terület szerinti tevékenységet alaposan előkészíti.

17. táblázat: *A tematikus tevékenységek és a tapasztalati területek szerinti tevékenységek lehetséges kapcsolódási pontjai*

<table>
<tr><td rowspan="9">Játék</td><th>Bölcsődei szint</th><th>Óvodai szint</th><td rowspan="9">Játék</td></tr>
<tr><td>Megismerő tevékenység</td><td>Tudományok</td></tr>
<tr><td>Szabadtéri tevékenységek</td><td rowspan="2">Pszichomotoros</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Zenei és mozgásos tevékenység</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Esztétika és kreativitás</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Művészeti és kézügyességi tevékenység</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Ember és társadalom</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Kommunikációs és kreatív tevékenység</td></tr>
<tr><td>Nyelv és kommunikáció</td></tr>
</table>

18. táblázat: *A tematikus tevekénységek és tapasztalati terület szerinti tevékenységek óraszámai korcsoportonként (Forrás: A koragyermekkori nevelés curriculuma, 2019, 8)*

Korcsoport	Tanulási tevékenységkategória	Napi/egy váltáshoz kötött óraszámok	Heti óra-számok
0–18 hónap	Tematikus tevékenységek	10/15 perc	1h
19–36 hónap	Tematikus tevékenységek	20/25 perc	2h
37–60 hónap	Tapasztalati területek szerinti tevékenységek	1 h	5h
61–72/84 hónap	Tapasztalati területek szerinti tevékenységek	1 ½ h	7 ½ h

Az egymásra épülő és fokozatosan bővülő jelleg a kötött tevékenységek curriculum által előirányzott óraszámán is látható. A kezdeti 10-15 perctől, a bölcsőde kezdetétől jut egy a gyerek akár 1,5 órás kötött foglalkozásokon való aktív részvételhez. Az egyes tanulási tevékenységkategóriákra előírt időkeretek a gyermeki fejlődés és igények alakulásának ívét is teljesen leképezik. A koragyermekkori nevelés teljes tevékenységrendszerének korcsoport mentén történő változásai és aránymódosulásai a kisgyermek fejlődési és fejlesztési igényeivel összhangban jelennek meg.

1.5.2. Szabadon választott tevékenységek és játékok

A szabadon választott játékok és tevékenységek segítik a gyermeket a szocializálásában, fejlesztő jellegűek (olykor akár az egyéni felzárkóztatást is szolgálhatják); bevezetik a gyermeket a fizikai világ, a kulturális és szociális környezet megismerésébe, illetve a matematika, kommunikáció, az írott és beszélt nyelv változataiba. E tevékenységek kisebb csoportokban, párban vagy akár egyénileg zajlanak, a napirend 2-3 mozzanatában: reggeli napszakban tematikus tevékenységek/ tapasztalati terület szerinti tevékenységek előtt, a kiegészítő napszakban a tematikus/ tapasztalati területek szerinti tevékenységek után – ebéd előtt (a gyermekek hazamenetele előtt a rövid programú óvodákban), illetve a délutáni napszakban. Bizonyos esetekben ezek a tevékenységek beépülhetnek az tapasztalati terület szerinti tevékenységekbe is (A koragyermekkori nevelés curriculuma, 2019, 9).

A curriculum ugyan egy tevékenységi változat-csoportban mutatja be, szakmai megfontolások alapján a szabadon választott tevékenységeket és a játékokat nem értelmezhetjük teljesen egy kategóriaként. A szabadon választott

tevékenységek körébe tartoznak a kisgyermekek és óvodások számára a tevékenységi központokban felkínált tevékenységek, amelyek közül ők szabadon választanak, a kínálat függvényében. Tehát a tevékenység szabad jellegét a választás szabadsága adja, de miután a gyermek választott, az óvodapedagógus által felkínált tevékenységbe kapcsolódik be, azt vitelezi ki. Ettől különbözik a szabad játék (spontán játék), amely esetén a gyermek az eszköz kiválasztásától, a játszótárs melletti döntésen át, a konkrét játéktevékenység megvalósítása, az eszköznek való jelentéstulajdonítás folyamatán át, tehát a teljes játékban/ tevékenységben egyedül dönt, ahol az óvodapedagógus szerepe a szó szoros értelmében a támogatás. Ez alatt érthetjük az eszközök biztosítását, amennyiben a gyerek segítséget kér, a játszótárs szerepét (de figyelve arra, hogy ne vegye át az irányítást), a testi épségre való vigyázást, a konfliktusok elfajulásának megelőzését, esetleg az ötletelést a játék továbblendítése érdekében stb., de engedve, hogy a gyermek tervezze meg, hogy mit szeretne tenni, hol szeretné megvalósítani és kivel, milyen eszközökkel. A gyermek teremnek abban a felében játszik, ahol akar, szabadon elveheti a játékeszközöket, amelyek a csoportszobában el vannak helyezve, akkor fejezi be, amikor szeretné stb., így biztosítva a játék spontaneitását.

A szabadon választott tevékenységek és játékok sikere nagy mértékben a környezet megszervezésétől függ. Olyan környezetet kell teremtenünk gyerekek számára, amely motiválja, irányítja, játékra/ tevékenységre serkenti. A reggeli napszakban a szabadon választott tevékenységek leggyakrabban a **tevékenységi központok**ban zajlanak. A jelenlegi koragyermekkori nevelés curriculuma (2019) a következő központok létrehozását javasolja: ***könyvtár, szerepjátékok, építőjátékok, tudományok, művészetek, homok és víz*** és mások (pl. csend-sarok, gondolkodó sarok stb. – a pedagógus saját ötlete és a gyermeki igények megfigyelése alapján). Ezek kialakításakor figyelembe kell venni az adottságokat, a helyi lehetőségeket, a rendelkezésre álló eszközöket, a gyermekek életkorát. A rendelkezésre álló tér és lehetőségek függvényében dönt a pedagógus arról, hogy hány tevékenységi központot „nyit meg”. Ajánlatos (legalább) két központ létrehozása, amelyekbe szervezi a tevékenységi kínálatot szem előtt kell tartva viszont azt is, hogy a központok kialakítása mellett is teret biztosíthasson a gyermekek mozgásigényének.

A szabadon választott tevékenységek témája jó, ha összefügg a napi program többi tevékenységével és/ vagy a folyamatban lévő projekt témájával.

a pedagógus döntése szerint lehet azonos minden központban, vagy központokként eltérő. A szabadon választott tevékenységek és játékok keretében a jelenlegi tanterv naponta legalább 30 percet szán a spontán szabad játékra. Ez idő alatt a gyermekek kiválaszthatják kedvenc játékukat, játékszerüket, elemezhetik/ felfedezhetik az őket érdeklő tárgyakat/ szerkezeteket/ jelenségeket/ gondolatokat, beszélgethetnek, megoszthatják benyomásaikat a társaikkal stb., miközben a pedagógusoknak lehetőségük van megfigyelni őket, írásban rögzíteni a gyermekek játékának, választásainak és szabadon választott tevékenységeinek olyan aspektusait, amelyek támpontokat kínálnak a gyermek megismerésének folyamatában és optimális fejlődésének elősegítésében (A koragyermekkori nevelés curriculuma, 2019). Amennyiben szabad játékra szabadtéri tevékenységként kerül sor, úgy külön figyelnie kell a pedagógusnak a téralakítás funkcionalitására és biztonságára.

A pedagógus szabad játékban betöltött szerepét vizsgálva a koragyermekkori nevelés két szintjén, azt látjuk, hogy az óvodapedagógus szerepe leginkább facilitátorként írható le, hiszen háttérből irányít, motivál, szükség esetén konfliktusokat old meg, és csak akkor kapcsolódik be az óvodások szabad játékába, amennyiben ők ezt igénylik. Ehhez képest a bölcsődei nevelésben a kisgyermeknevelő játékötleteket ad, felkínál, bemutat játékeszközöket és tevékenységi lehetőségeket, gyakran a kisgyermek játszótársa, ami azt jelenti, hogy sokkal közvetlenebb módon részt vesz a gyermek szabad játékában, mint az óvodapedagógus.

A curriculáris előírások nem kezelik külön a bölcsődei és óvodai szint szabadon választható tevékenységeit és játékait, de az időkeretek tekintetében megjelennek apró különbözőségek.

19. táblázat: *Szabadon választott tevékenységek és játékok óraszámai korcsoportonként (Forrás: A koragyermekkori nevelés curriculuma, 2019, 8)*

Korcsoport	Tanulási tevékenységkategória	Napi/egy váltáshoz kötött óraszám	Heti óraszámok
0–18 hónap	Szabadon választott tevékenységek és játékok	2 h	10h
19–36 hónap	Szabadon választott tevékenységek és játékok	2 ½ h	12 ½ h
37–60 hónap	Szabadon választott tevékenységek és játékok	2 h	10h

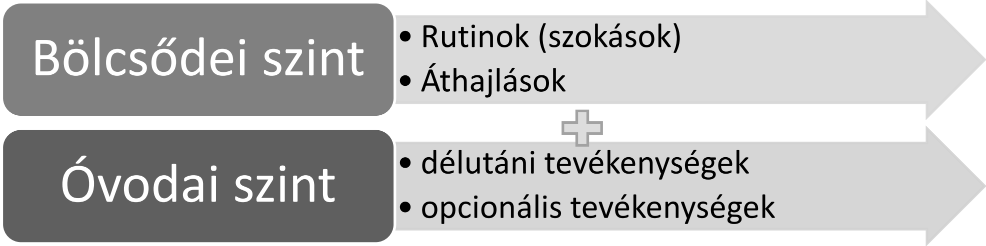
Korcsoport	Tanulási tevékenységkategória	Napi/egy váltáshoz kötött óraszám	Heti óra-számok
61–72/84 hó-nap	Szabadon választott tevékenységek és játékok	2 h	10h

A szabadon választott tevékenységek és játékok óraszámai, amint látható a fenti táblázatban, 1,5-3 éves kor között a legmagasabbak. A fiatalabb életkori sávban a curriculum a fennmaradó fél órát a rutin tevékenységekhez, az óvodai szinten pedig a tapasztalati terület szerinti tevékenységekhez társítja.

1.5.3. A személyes fejlődést biztosító tevékenységek

A személyes fejlődést célzó tevékenységeket (Stark, 2011) minden nap megvalósítjuk az óvodai tevékenységek keretén belül. Sugalmazó a tevékenységkategória megnevezése is: utal arra, hogy olyan tevékenységekről van szó, melyek a gyermek személyes, egyéni fejlődéséhez járulnak hozzá.

Az érvényben levő curriculum szerint a koragyermekkori nevelési két szintje mentén elkülönülnek személyes fejlődést célzó óvodai tevékenységi lehetőségek, ugyanakkor tetten érhető ezek egymásra épülő és koncentrikusan bővülő jellege is. Az SZFT csoportjába tartozik a szokások (rutinok) fejlesztése, az áthajlások (átmenetek) egyik tevékenységtípusból a másikba, a választott (opcionális) tevékenységek, délutáni tevékenységek a napközis és hetes programmal működő óvodák esetén. A bölcsődei szinten a rutinok és átmenetek szintén tanulási tevekénységeknek (Preda, Florescu, Brănișteanu, 2022) és egyben a szokásalakítás alkalmainak tekinthetők. A bölcsődei és óvodai szint mentén ezek a tevékenységelemek a következőképpen árnyalódnak:

9. ábra: *A személyes fejlődést célzó tevékenységek egymásra épülő jellege bölcsődei és óvodai szinten*

a. Rutinok/ szokások

A rutinok a nap állandó „pontjai", amelyek kielégítik a gyermek szükségleteit, hozzájárulva globális fejlődéséhez. Olyan mozzanatokat jelentenek, amelyek naponta ismétlődnek nagyjából azonos időközökben és azonos tartalommal (Frăsineanu, 2014). A rutinok csoportjába tartozik: a gyermekek intézménybe érkezése, a reggeli találkozás, a reggeli, higiéniai szokások (kézmosás, illemhely használata), az ebéd, az alvás, illetve a délutáni pihenés, az uzsonna és a hazamenetel.

A rutin-tevékenységek során különböző jellegzetes készségeket alakítunk ki és gyakorlunk be, ezek által nagy hangsúlyt fektetünk a személyiségfejlesztésre, a megfelelő magatartás kialakítására különböző helyzetekben. A rutinok nagyon hatékonyan összehangolhatók a napi/ heti téma feldolgozásával, és mint ilyen szintén az integrált fejlesztést szolgálhatják. A rutinok funkciója tehát: ismétlődó jellegük okán megkönnyítik a beilleszkedést, csökkentik a kisgyermek ismeretlen környezettől való félelmeit és segítik, hogy a gyermekek megnyugvást találjanak, egyfajta rendszert alakítanak ki a gyermek életében és ezáltal az időbeli tájékozódásukat is segítik, erősítik a közösséghez tartozás érzését, ugyanakkor fejlesztik a memóriát, gondolkodást is (Pásztor, 2020).

Mivel a napi rutin-tevékenységek többsége a higiéniai készségek, a civilizált magatartás kialakítását szolgálja meghatározhatunk olyan jellegzetes ***szokásokat,*** amelyek alakítására naponta figyelünk a bölcsődében, illetve az óvodában.

Bölcsődében jellemzően az alábbi rutintevékenységek kerülnek előtérbe: *reggeli megérkezés; az átöltözés; üdvözlés; közös napindítás (beszélgetőkörben); a tematikus tevékenységekre hívás; a mosdóban a pelenkázás, kézmosás rituáléja; közös étkezés (ki hová ül, mit mivel eszünk, stb.); az alvás rutinja.*

Az óvodában ezek árnyalódnak és például *a személyes tárgyak megfelelő használata (pohár, zsebkendő, szappan, fésű, fogkefe stb.); szalvéta használata; étkezés után a maradékok eltakarítása; hibázás esetén bocsánatot kérni; étkezés előtti/utáni kézmosás; érkezéskor/távozáskor köszönni; megfelelő magatartás étkezés közben; helyes testtartás az asztalnál; játékok tisztán tartása; udvariassági kifejezések helyes használata: kérlek, tessék, köszönöm; előkészíteni az ágyat az alváshoz; megadott időben lefeküdni; rendet rakni a csoportszobában stb.* rutinokra fókuszálunk leginkább.

A rutinok szerepe a bölcsődés korosztály esetében kiemelkedő a szokásalakítás előtérbe kerülése okán. A gondozási és nevelési tevékenység egysége talán ezen a szinten érhető leginkább tetten, hiszen a rutinok keretében jelentkező készségfejlesztés közben nevelési feladatokat old meg a pedagógus. Mindezt alátámasztja Preda, Florescu, Brănișteanu (2022) is, akik a bölcsődések napi rutintevékenységeinek sorában a játékot és tanulást is megemlítik, mintegy azt hangsúlyozva egyrészt, hogy a rutinok is teljes egészében játékos keretben történő megvalósítást tesznek szükségessé, másrészt, hogy általuk tanul a kisgyermek, szokásai, készségei fejlődnek. Például a köszönési/köszöntési rutin lehetővé teszi a bölcsődés számára, hogy kommunikációs kapcsolatokat létesítsen, a napszakokat megtanulja, a társainak a nevét megismeri, figyelme és az egymásra is figyelés igénye fejlődik stb.

A reggeli találkozás mint rutin

Az új tanterv koncepciójának kidolgozói fontosnak tartják a nap indítását. Ahogyan kezdődik a nap az intézményben, az befolyással van/lehet a gyermek egész napi hangulatára, lelkiállapotára. Ebből a meggondolásból kiindulva került be a tantervbe, illetve a napirendbe a napot indító, személyes fejlődést célzó tevékenység.

A reggeli találkozás jól megtervezett, kigondolt és megszervezett tevékenység, amelynek jelentősége és helye van az óvodai napirendben; olyan tevékenység, amelyre naponta rászánunk 15-30 percet még a nap kezdetén, ezáltal kialakítva egy pozitív légkört, amely kihat az egész napra (A koragyermekkori nevelés curriculuma, 2019). A reggeli találkozás egy olyan pedagógiai szituáció, mely ösztönzi a gyermeki kommunikációt, az érzelmek megosztását, illetve megalapozza a kicsik közötti kapcsolatokat. Minden gyermek sorra a figyelem középpontjába kerülhet mesélve/beszélve a társainak, résztvevőként a játékban és csoporttevékenységben. Így a gyermekek fontosnak és felelősségteljesnek érzik magukat, mivel társaik rájuk figyelnek, és kérdéseket tesznek fel nekik. *A reggeli találkozásnál* a hangsúly az alábbi elemekre tevődik (a természetnaptár és jelenlét mellett): önismeret, kommunikációs képességek fejlesztése, tanulás menedzsmentje játék révén, empátia, döntéshozatal, konfliktuskezelés alakítása. Ezek közül csak a köszönés kötelező eleme a reggeli találkozásnak, ami kiegészül a jelenlét ellenőrzésével és a természetnaptár kitöltésének mozzanatával. Véleményünk

szerint a jelenlét ellenőrzése megvalósítható szervesen a reggeli találkozás keretén belül képekkel, névkártyákkal, szimbólumokkal, a „Megérkeztem!" tábla kiegészítésével stb. A természetnaptár pedig összekapcsolható a hírmondó mozzanatával. A bölcsődés korosztály esetében is állandó pontja a napirendnek a reggeli találkozás, illetve beszélgetőkör, amelynek ajánlott részei az üdvözlődal, a gyermekek kisgyermeknevelő általi számbavétele (amelybe a legnagyobb bölcsődéseket már próbálja bevonni), rövid beszélgetés az időjárásról, a napi téma ismertetése és ehhez kapcsolódó dalok és mondókát, végül átvezetés a tematikus tevékenységbe (Pásztor, 2020). Azt látjuk, hogy az óvodában kiteljesedő reggeli találkozás egyszerűbb, azt előkészítő, az életkori jellemzők által keretezett elemeit leljük fel a bölcsődei nevelésben.

20. táblázat: *A reggeli találkozás sajátos elemei a koragyermekkori nevelési szinteknek megfelelően*

Reggeli találkozás elemei	
Bölcsőde	**Óvoda**
Üdvözlés (üdvözlődal)	Csoporttagok üdvözlése
Jelenlét (kisgyermeknevelő általi számbavétel)	Jelenlét
Időjárás (rövid beszélgetés)	Természetnaptár (évszak, dátum, időjárás)
Frissítő torna	Frissítő torna
Napi téma	Élménymegosztás
Dalok, mondókák a napi témához kapcsolódóan	Csoportos készségfejlesztő játék
Lezárás (átvezetés a tematikus tevékenységbe)	Átvezetés a TTT-re

A reggeli találkozás előnyeként tarjuk számon, hogy (Cioflica et all, 2009, 3–6; Glava, Pocol, Tataru, 2009, 116-117): megtanítja a gyermeket, hogy figyeljen a körülötte lévőkre, lehetőséget teremt az egyén és a csoport kölcsönhatására, vidám, barátságos, lelkes légkört teremt egész napra, a szabályok és rituálék megalkotásának eszköze, lehetőséget nyújt minden gyermek értékének elismerésére, alapképességek gyakorlására teremt lehetőséget (pl. aktív hallgatás, kommunikáció, problémamegoldás, döntéshozás, indoklás stb.). A reggeli találkozás ezeket a funkciókat a koragyermekkori nevelés mindkét szintjén egyaránt betölti.

b. Átmenetek/áthajlások

Az átmenetek/ áthajlások rövid időtartamú tevékenységek, melyek megteremtik az átmenetet a rutinjellegű tevékenységek és más tanulási tevékenységek, a szervezett tanulási tevékenységek és a szórakoztató tevékenységek között. Tehát olyan momentumok, melyeket két tevékenység között valósítunk meg (A koragyermekkori nevelés curriculuma, 2019). Tulajdonképpen tevékenységek közötti szünetet jelölnek a (mint az iskolában a csengővel jelzett szünet). Ezek a rövid „szünetek", átmenetek elősegítik azt, hogy egy nap forgatókönyvének eseményei harmonikusan kövessék egymást, ugyanakkor ösztönözzék a gyermekek érdeklődését a tevékenységek iránt. Figyelembe véve, hogy a játék a domináns tevékenység az óvodáskorú gyermek életében, fontos, hogy az átmenetek a gyermekek számára játékká alakuljanak át. Az átmenetek lecsendesítik, felszabadulttá és jókedvűvé teszik a gyermekeket, ezáltal nagyobb érdeklődést tanúsítanak az ezt követő tevékenységek iránt. Ahogyan Amsel Grün fogalmaz (idézi Pásztor, 2020, 3) *„a rituálékban egy időre megnyugszik a világ és benne mi is"*. Ezen tevékenységtípusok jelentősége a bölcsődés és óvodás korosztály esetében azért is kiemelten fontos, mert segítenek tájékozódni az időben és a napot strukturálják, biztos pontokat jelentenek (helyreáll a rend a gyermek életében) és ezáltal a biztonságérzetet növelik és megnyugtatják a gyermeket (Pásztor, 2020), ami a beszoktatást is nagy mértékben támogatja.

E tevékenység megvalósítási módozatai nagyon változatosak lehetnek a gyermekek életkora, a mozzanat kontextusa és a pedagógus személyisége függvényében. Gyakran alkalmazott átmenetek lehetnek: ritmikus menetelés, kiszámoló, mozgásos torna, nyelvtörő, mondóka, hangutánzó szavak használata, szójáték, zenei aláfestésre végzett tevékenység, mozgásokkal kísért ének stb. Fontos, hogy ezeket az átmeneteket jól ismerjék a gyermekek, már egyetlen mozdulatból felismerhető legyen számukra, melyik átmenetről is van szó. Átmenetek használunk a bölcsődés korosztállyal például amikor egy kezdődallal vagy mondókával a szabad játék idejét jelezzük a kisgyermekeknek vagy éppen a játékok elpakolására hívjuk őket. Ugyancsak ide tartoznak a mesehallgatásra hívó rituálék, az alvás vagy étkezések idejét jelző megszokott hívogatók. Az pedagógus feladata, hogy olyan átmeneteket válasszon a napi tevékenységekhez, melyek összhangban vannak a többi tevékenységgel, kialakítva ezáltal a nap forgatókönyvét. Annak érdekében,

hogy ne váljanak a nap feszültséggel teli sürgető mozzanataivá az átmenetek, előnyös idejében jelezni a tevékenységváltás következtét gyerekek számára. Így válhatnak a napirend fontos szervezőivé, egy egészséges légkör és időbeosztás megvalósításának eszközévé.

21. táblázat: *Rutinok, áthajlások – személyes fejlődést célzó tevékenységek óraszámai korcsoportonként (Forrás: A koragyermekkori nevelés curriculuma, 2019, 8)*

Korcsoport	**Tanulási tevékenységkategória**	**Napi/egy váltáshoz kötött óraszámok**	**Heti óraszámok**
0–18 hónap	Rutinok (szokások) és áthajlások	2 ½ -3 h	14h
19–36 hónap	Rutinok (szokások) és áthajlások	2 - 2 ½ h	10 ½ h
37–60 hónap	Személyes fejlődést célzó tevékenységek	2 h	10h
61–72/84 hónap	Személyes fejlődést célzó tevékenységek	1 ½ h	7 ½ h

A 21. táblázatból kitetszik, hogy minél kisebb gyerekről van szó, annál hangsúlyosabban kerülnek előtérbe a szokásalakítás feladatai a nevelés keretében. Ugyanakkor az óvodás szinten már ki is egészülnek a rutinok és szokások a délutáni, illetve az opcionális tevékenységekkel is.

c. Délutáni tevékenységek

Ez a tevékenység-kategória csak az óvodai szinten értvényesül, és a napközis, illetve hetes programmal működő intézményekre jellemző. A délutáni tevékenységek több formájával találkozhatunk, amelyek szintén tanulási tevékenységeknek minősülnek (A koragyermekkori nevelés curriculuma, 2019): felzárkóztató (TTT típusú) tevékenységek, egyéni készségfejlesztő tevékenységek (SZFT típusúak), szabadon választott tevékenységek (SZVT típusúak), valójában ötvözik és kiterjesztik a délelőtti napszakban megvalósuló tevekénységeket. E tevékenységek igazodnak a gyermek egyéni tanulási ritmusához, figyelembe veszik egyéni képességeit, és előnyös, hogy összhangban legyenek a hét/projekt témájával.

Az curriculum fényében javallott, hogy a délutáni tevékenységek során a pedagógus fokozottan figyeljen a gyerekek egyéni tanulási/fejlődési ritmusára, képességeire, hajlamaira; biztosítson önálló döntéshozatali lehetőséget számára, valamint kellő mozgásteret a mozgásigénye kielégítésére.

A tervezés folyamatában igyekezzen összhangot teremteni a délutáni tevékenységek és a heti-/ projekttéma, valamint a korábbi napszakban zajló tevékenységek között. Ajánlott ugyanakkor, hogy ezeknek a foglalkozásoknak a tervezésekor és kivitelezésekor a pedagógus építsen az egyéni felmérések és megfigyelések eredményeire a fejlesztési igények és tartalom összhangjának megteremtése végett.

d. Választott (opcionális) és extracurriculáris tevékenységek

A tanterv a **választott (opcionális) és extracurriculáris tevékenységeket** is a személyes fejlődést célzó tevékenységek közé sorolja, s ezáltal is e tevékenységek egyéni fejlesztő jellegét hangsúlyozza. A választott (opcionális) tevékenység heti 0 vagy 1 tevékenységet jelent koragyermekkori nevelési keretben, tehát az óvodai nevelési szinten maximum egy opcionális tevékenység illeszthető be. A rendelkezésre álló időtartam ugyanaz, mint a tapasztalati területek szerinti tevékenységek esetén. Az óvodapedagógus határozza meg a választott tevékenység tartalmi egységeit, követelményeit és megvalósítási módozatait az opcionális tevékenység kategóriája, időtartama, a csoport szintje függvényében.

1.5.4. Összegzés a tanulási tevékenységek problematikája mentén

A koragyermekkori fejlesztés szakszerűségére, hatékonyságára odafigyelés meghatározó a személyiség alakulása szempontjából. Az érzelmi biztonságot nyújtó, ingergazdag és fizikai, kognitív és szociális szempontból is megfelelően stimuláló környezet kiváltja a kisgyermek kíváncsiságát, megalapozza érdeklődését és tanulását, illetve teljes személyiségének alakulását. Mindebben a család meghatározó szerepe nem vitatható. Ugyanakkor az intézményes keretek között megvalósuló koragyermekkori fejlesztés bemutatott változásai az egységes fejlesztési szemlélet és -gyakorlat megvalósulásának lehetőségét ígérik. Az oktatási rendszerbe ágyazott bölcsődei nevelésben hangsúlyosabbá válnak a gondozási és védelmi szolgáltatásokba integrált nevelési feladatmegvalósítások, erőteljesebb lehet a kisgyermekkori és óvodai nevelés egymásra épülő és kiegészítő jellege, az életkori szakaszok sajátosságaiból adódó tanulási tevékenységtípusok bemutatott jegyeinek érvényesülésével egyidejűleg. A bölcsődei csoportok óvodai oktatási intézményekbe való megjelenési lehetősége egy valós problémára is megoldást hoz,

ami az utóbbi években az óvodákat terhelte, hiszen sok esetben kényszerültek arra az óvodák, hogy három év alatti gyerekeket is fogadjanak. Különösen jellemző volt ez a 22-36 hónapos gyerekek esetében, akiket a szülők nem akartak már bölcsődébe adni, de mivel a gyermeknevelési szabadság lejártával munkahelyi kötöttségeik miatt intézményi nevelésben részesítették volna kisgyermeküket, leggyakrabban az óvodáktól várták a megoldást. Ezen intézményi változtatás reális megoldást hoz erre a társadalmi problémává minősülő jelenségre. Lehetővé teszi ugyanis, hogy törvényes keretek között felmenő rendszerben bevehessék a koragyermekkori intézményekbe a bölcsődés korosztályt, az életkornak megfelelő csoportokat alakítva, illetve a gondozást, nevelést, fejlesztést összefonódva, integráltan biztosítva. A probléma teljes megoldása érdekében azonban még szükséges a kisgyermeknevelők szakmai kompetenciarendszerének újragondolása, az oktatási ágazathoz illeszkedő frissítése, adaptálása, illetve a képzési, átképzési lehetőségeik pontosítása.

2. Kutatásmódszertani adatok

2.1. Kutatási probléma és hipotézis

Vizsgálatunk során egyrészt arra a kérdésre keressük a választ, hogy a kisgyermeknevelés oktatási intézményi keretek közötti megjelenése milyen mértékben ismert a bölcsődei nevelők, az óvodapedagógusok, illetve a koragyermekkori nevelési pályára készülők számára; másrészt a törvényi keretek módosulása által előidézett változások fogadtatási reakciói miként árnyalódnak és mindez milyen új alternatív karrierlehetőségeket tár fel az említett szakmai csoportok számára.

Kutatásunk célja tehát az empirikus eredményeink összegzése által letisztázni a romániai kisgyermeknevelés intézményi alternatíváinak ismertségét és a változáshoz való viszonyulást, a kisgyermeknevelői professzió szakmai kereteit és megbecsültségének megítélését a bölcsődei nevelők, óvodapedagógusok és pedagógusjelöltek olvasatában, illetve feltárni, hogy mindezek a változtatások milyen mértékben és jelleggel éreztetik hatásukat a karrierlehetőségekkel/karriermódosítással kapcsolatos elképzeléseikre.

Abból a feltételezésből indulunk ki, hogy a törvényi módosulások alternatív karrierutakat tárnak fel a kisgyermeknevelők számára, továbbá az óvodapedagógusok, illetve a koragyermekkori nevelési pályára készülők pedagógusjelöltek számára, ami a pragmatista szemléletűek számára vonzóbb. Másik feltételezésünk, hogy a kisgyermeknevelés oktatási szegmensbe tagolódása ambivalens megítélésű, minthogy a vélemények a veszélytársítás és lehetőségfelismerés skálán árnyalódnak.

Kutatásunk két szálon valósult meg: (1) egyrészt a koragyermekkori nevelés közelmúltban történt szabályozásváltozása által előidézett szerkezetet és humánerőforrást érintő változások rendszerének és intézményszervezési következményeinek letisztázása; (2) másrészt a változások gyakorlati terepen történő fogadtatásának feltárása a kisgyermekkori nevelés szakmai lebonyolításában érintettek véleménye tükrében.

2.2. Módszer és eszköz

A vizsgálat elméleti alapozásának kidolgozásában dokumentumelemzés módszerére támaszkodunk. Az empirikus vizsgálati vetületet pedig összefüggésfeltáró jelleggel az ankét *módszerére* építettük. Bölcsődei nevelők, óvodapedagógusok és pedagógusjelöltek körében online kérdőíves lekérdezést valósítottunk meg, a koragyermekkori nevelési szakértőkkel pedig (értjük ezalatt koragyermekkori nevelésért felelős megyei szaktanfelügyelőket és bölcsődevezetőket) interjúkat készítettünk.

A *vizsgálat eszközét* saját készítésű kérdőív és strukturált interjút segítő kérdéssor képezte. Az kisgyermeknevelői[9], óvodapedagógusi[10] és pedagógusjelölti[11] *kérdőívek* szerkezeti felépítésükben nagyon hasonlóak: a demográfiai adatokon túlmenően öt közös kérdésblokkot tartalmaznak, és mindenikben meghatározó a koragyermekkori nevelés bölcsődei-/kisgyermekneveléssel összefüggő jelenségkör vizsgálata. Az első kérdésblokk a válaszadók bölcsődei neveléssel, ennek ágazati besorolásával, a közelmúltban történt oktatási rendszerbeli változással kapcsolatos tájékozottságát méri fel. A második kérdésblokk annak feltérképezésre irányul, hogy a vizsgálati személyek milyen mértékben látnak rá a koragyermekkori nevelés curriculumára, mennyire ismerik ennek kisgyermekkori vetületét is. A harmadik kérdésblokk célja kettős: egyrészt a kisgyermeknevelői állás betöltésének feltételeivel kapcsolatos tájékozottságot, másrészt ennek társadalmi megbecsültségével kapcsolatos elképzeléseket kívántuk feltérképezni. A negyedik kérdésblokk által a bölcsődei nevelés oktatási rendszerbe tagolódásának értékelését, az előnyeinek, hátrányainak, lehetőségeinek és a kihívásainak megítélését igényeltük. Arra is fényt kívántunk deríteni az ötödik kérdésblokk által, hogy a vizsgálati személyek mennyire érzik magukat felkészültnek a bölcsődei nevelői munkára is, illetve mennyire nyitottak és érdeklődőek az oktatási rendszer ezen szegmense iránt, azaz a karrierutak árnyalása

[9] Bölcsődei nevelők kérdőívének linkje: https://forms.gle/nYfuceaNX4oE69Bk7 - lásd 1. melléklet

[10] Óvodapedagógusok kérdőívének linkje: https://forms.gle/5aToRtRsbc8oGqmD6 - lásd 2. melléklet

[11] Pedagógusjelöltek kérdőívének linkje: https://forms.gle/TRd924mZcvpgModH9 - - lásd 3. melléklet

milyen mértékben lehet következménye ezen intézményrendszer-szerkezeti változtatásnak.

A kisgyermeknevelők kérdőívébe egy sajátos kérdésblokk is bekerült, mely a kisgyermeknevelés módszertani aspektusait igyekszik megragadni a nevelési valóság gyakorlatából. A kérdőív kitér a bölcsődei csoportok létszámára, a kisgyermeknevelő munkaidejére, a segítő munkatársak személyére, illetve a gondozási és nevelési feladatkörök arányának megoszlására. A curriculum gyakorlati alkalmazásának aspektusait is vizsgálja, kitér a fejlődési területek és tevékenységkategóriák hangsúlyára, és ezek időtartamára; próbálja megvilágítani a tematikus tevékenységek, rutinok és szabadon választott tevékenységek módszertani sajátosságait. A kérdőív utolsó tömbje a potenciális jógyakorlatok megosztásának lehetőségével zárul.

A koragyermekkori nevelésért felelős *szakértők és bölcsődevezetők számára készített interjúrács* (lásd 4. melléklet) ugyanazokra a kérdésblokkokra épült, mint a pedagógusi kérdőív, nagyobb teret engedve a szakemberi szerepkörből adódó holisztikus szemléletmód körvonalazásának. Az interjúk révén megkíséreltük a kisgyermekkori nevelési gyakorlat mintázatainak megrajzolását is.

A kérdőívek adatelemzése SPSS statisztikai program segítségével történt (gyakoriság, átlag, chi négyzet, T próba, varianciaanalízis, Anova teszt, korreláció, faktorelemzés). Az interjúk feldolgozásában tartalomelemzés módszerét érvényesítettük.

2.3. Vizsgálati minta

A bölcsődei nevelésre vonatkozó rendszerszintű módosulások, a szolgáltatási körének bővülése a kisgyermeknevelők mellett egy másik szakmai csoportot is érint, mégpedig az óvodapedagógusokat. Így a vizsgálatunkba a kisgyermeknevelők mellett óvodapedagógusokat is bevontunk. Az árnyaltabb kép megrajzolása érdekében a pedagógusjelöltek nézőpontját is vizsgáltuk, azokét a pedagógusjelöltekét, akik tanítói, óvodapedagógusi vagy bölcsődei nevelői pályára készülnek. S mivel a rendszerszintű módosulásokat vezető pozícióban lévő nevelési szakértők jobban átlátják, ezért koragyermekkori nevelésért felelős megyei szaktanfelügyelők és bölcsődevezetők véleményét is feltérképeztük.

Vizsgálati mintánkat tehát romániai magyar kisgyermeknevelők, óvodapedagógusok és pedagógusi pályára készülők, valamint nevelési szakértők képezték, jellemzően Románia magyar lakta megyéiből.

22. táblázat: *Vizsgálatba bevont személyek*

	Szakmai csoport	Fő
1.	Kisgyermeknevelő	103
2.	Óvodapedagógus	213
3.	Pedagógusjelölt	340
4.	Nevelési szakértő	8
	Összesen	**664**

2.3.1. Bölcsődei nevelők mintája

Hozzáférési mintavételi eljárást alkalmazunk, és mindösszesen **103 kisgyermeknevelőt** vontunk be a vizsgálatba, akik 2023 őszén bölcsődei nevelőként dolgoznak. Átlagéletkoruk 35,22 év (a legfiatalabb adatközlő kisgyermeknevelő 20 éves, a legidősebb 58 éves)

A 23. táblázatban összefoglaltuk további változók mentén a mintánk főbb jellemzőit, amelyek meghatározó jellegének mértékét feltárjuk az adatok értelmezésében.

23. táblázat: *A bölcsődei nevelők mintája (N=103)*

Változó	Változók aldimenziói	Fő	%
Nem	Férfi	1	1
	Nő	102	99
Munkahely településtípusa	Város	86	83,5
	Vidék	17	16,5
Pedagógiai végzettség	Igen	83	80,6
	Nem	20	19,4
Tanulmányok jellege	Nincs	12	11,7
	Pedagógushallgató	9	8,7
	Átképzés/atestat	44	42,7
	Pedagógiai líceum	2	1,9
	Pedagógiai profilú felsőfokú tanulmányok	35	34
	Pedagógiai profilú mesteri	1	1
Intézmény jellege	Oktatási ágazat	92	89,3
	Szociális ágazat	0	0
	Jelenleg változás alatt	7	6,8

Változó	Változók aldimenziói	Fő	%
	Bizonytalan besorolás	4	3,9
Állása jellege	Címzetes/ tituláris	24	23,3
	Helyettesítő	79	76,7
Oktatási intézmény jellege	Óvoda	47	22,1
	Rövid programú bölcsőde	1	1
	Hosszú programú bölcsőde	67	65
	Rövid programú óvoda, ahol működik bölcsőde is	1	1
	Napközi, ahol bölcsődei szint is működik	34	33
	Rövid és hosszú programú bölcsőde	1	1
Foglalkoztatott óvodai csoport	Vegyes/összevont csoport	37	35,9
	Nagycsoport (2-3 év)	30	29,1
	Középső csoport (1-2 év)	32	31,1
	Kiscsoport (0-1 év)	4	3,9
Kisgyermekkora vonatkozó szakképesítés	Nincs	39	37,9
	Bölcsődei nevelő pedagógiai líceum	4	3,9
	Szaktanfolyam	58	56.3
	Egyéb	2	1,9

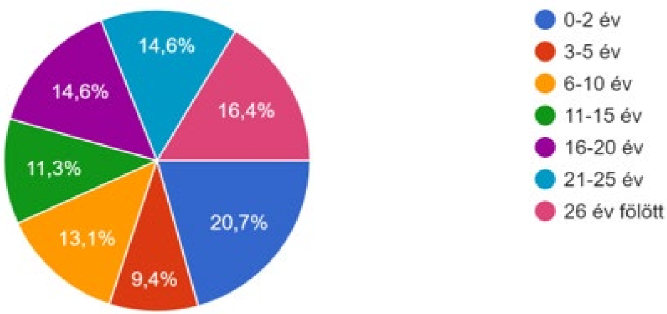
Elgondolkodtató tény, hogy pont azon az oktatási szinten, ahol az állandóság fontos a kisgyermek számára a biztonságos kötődés kialakulása érdekében, mindössze a kisgyermeknevelők egynegyede rendelkezik címzetes állással. A szakképzett humán erőforrás is problémát jelent ezen az oktatási szinten is, ugyanis tízből 2 kisgyermeknevelőnek nincs pedagógiai végzettsége; s a minta 37,9%-ának nincs kisgyermekkora vonatkozó szakképesítése. A szakképesítést a megkérdezettek majdnem fele (gyorstalpaló) szaktanfolyamon szerezte meg, a pedagógusok többsége a *Curriculáris felkészítés a koragyermekkori nevelésre* (Abilitare curriculară pentru educație timpurie) kurzust végezte el, az Oktatási Minisztérium és a Megyei Pedagógusházak szervezésében. Az adatfeldolgozáskor megállapítottuk, hogy a bölcsődei nevelők kissé bizonytalanok a szakképesítésük megítélését illetően. Ez a személyi bizonytalanság a rendszerszintű bizonytalansággal van összhangban, mivel jelenleg épp alakulóban van, hogy ki/mi számít szakképzett bölcsődei nevelőnek.

Az intézményszerveződési struktúrák azt mutatják, hogy a bölcsődék 90%-a átkerült az oktatási ágazatba, 7% esetén pedig épp folyamatban van a váltási folyamat – a megkérdezett kisgyermeknevelők véleménye szerint. Leggyakoribb intézményszervezési forma a hosszú programú bölcsőde

(65%), illetve a napközikhez csatolt bölcsődei csoportok (33%). Nagyjából azonos mértékben oszlanak meg a foglalkoztatott óvodai csoportok: a kisgyermeknevelők egyharmada vegyes csoporttal foglalkozik, ill. 30-30%-a osztott nagy, illetve középső csoporttal. Kivételt képez a kiscsoport, mindössze 4 pedagógus foglalkozik a 0-1 éves korosztállyal.

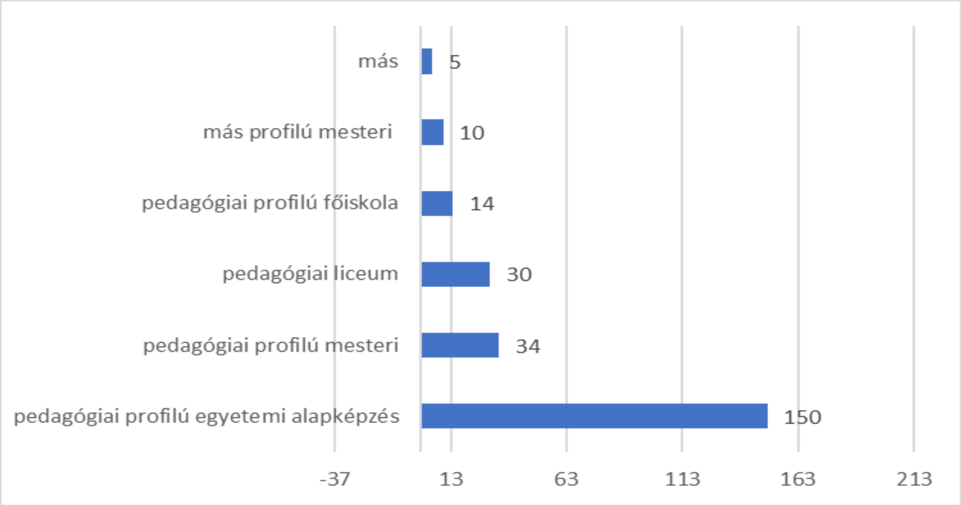
2.3.2. *Óvodapedagógusok mintája*

Hozzáférési mintavételi eljárást alkalmazunk, és mindösszesen 213 óvodapedagógust vontunk be a vizsgálatba (a vizsgálati populáció – 2324 fő – mintegy 9,2%-át) Románia magyar lakta megyéiből, így Hargita, Kovászna, Maros, Szatmár, Bihar, Szilágy megyék képezték az óvodapedagógusi részkutatás terepét. A megkérdezett óvodapedagógusok átlagéletkora 36,8 év.

10. ábra. *Az óvodapedagógusi minta szakmai tapasztalata (N=213)*

Az alábbi tanulmányi szintek mellett a minta több mint 80%-ának (172 fő) nincs kisgyermeknevelői képesítése.

11. ábra. *Az óvodapedagógusi minta tanulmányi szintje (N=213)*

A 24. táblázatban összefoglaltuk további változók mentén a mintánk főbb jellemzőit, amelyek meghatározó jellegének mértékét feltárjuk az adatok értelmezésében.

24. táblázat: *Az óvodapedagógusok mintája (N=213)*

Változó	Változók aldimenziói	Fő	%
Nem	Férfi	2	0,9
	Nő	211	99,1
Munkahely településtípusa	Város	128	60,1
	Vidék	85	39,9
Didaktikai fokozat	Nincs	37	17,4
	Véglegesítő	57	26,8
	II. fokozat	34	16
	I.fokozat	84	39,4
Állása jellege	Címzetes	146	68,5
	Helyettesítő	67	31,5
Oktatási intézmény jellege	Óvoda	47	22,1
	Napköziotthon	113	53,1
	Óvoda, ahol van törpe/tipegő csoport	1	0,5
	Napköziotthon, ahol van törpe/tipegőcsoport	14	6,6
	Óvoda, ahol bölcsődei szint is működik	17	8
	Napköziotthon, ahol bölcsődei szint is működik	21	9,9

Változó	Változók aldimenziói	Fő	%
Foglalkoztatott óvodai csoport	Vegyes/összevont csoport	89	41,8
	Nagycsoport	31	14,6
	Középső csoport	35	16,4
	Kiscsoport	32	15
	Törpe/tipegő (2-3 évesek)	26	12,2
Kisgyermekkora vonatkozó szakké-pesítés	nincs	172	80,8
	Bölcsődei nevelő pedagógiai líceum	3	1,4
	Szaktanfolyam	32	15,1
	Szakképzési folyamatban	6	2,7

2.3.3. A pedagógusjelöltek mintája

Hozzáférési mintavételi eljárást alkalmazunk, és mindösszesen **340 pedagógusjelöltet** (olyanokat, akik amúgy is a koragyermekkorra vonatkozóan szereznek szakképesítést, óvodapedagógusi-tanítói pályára készülve) vontunk be a vizsgálatba. Átlagéletkoruk 23,03 év. 93,8%-uk (N=318) óvodapedagógus-tanító szakon tanul.

Az alábbi táblázatban összefoglaltuk további változók mentén a mintánk főbb jellemzőit, amelyek meghatározó jellegének mértékét feltárjuk az adatok értelmezésében.

25. táblázat: *A pedagógusjelöltek mintája (N=340)*

Változó	Változók aldimenziói	Fő	%
Nem	Férfi	2	0,6
	Nő	338	99,4
Lakóhely település-típusa	Város	152	44,7
	Vidék	188	55,3
Oktatási intézmény szintje	Középiskola	22	6,47
	Egyetem	318	93,53
Évfolyam/osztály	I. év	110	32,4
	II. év	72	21,2
	III. év	106	31,2
	Mesteri	30	8,8
	IX. osztály	12	3,5
	X. osztály	8	2,4
	XI. osztály	2	0,6
	XII. osztály	0	0

Változó	Változók aldimenziói	Fő	%
Munkavállalás a tanulmányok mellett	Igen	126	37,1
	Nem	214	62,9
Munkaterület	nincs	213	62,6
	Oktatási	58	17,1
	Nem oktatási	69	20,3

2.3.4. Nevelési szakértők mintája

Vállalásunknak megfelelően 8 szakértői interjút sikerült elkészítenünk, a szakértői mintába 4 koragyermekkori nevelésért (is) felelős megyei szaktanfelügyelő, 2 óvoda mellett működő bölcsőde vezetője és 2 bölcsődehálózati vezető került be. A szakértői interjúk részben személyes jelenléttel, részben az online térben Zoom platformon készültek.

26. táblázat: *Interjúalanyok*

Interjúalany	Státusz	Interjú időpontja	Interjú formája
1.	Óvoda mellett működő bölcsőde igazgatója	2023. augusztus 30.	Személyes
2.	Megyei koragyermekkori nevelésért felelős szakfelügyelő	2023. szeptember 5.	Online
3.	Megyei koragyermekkori nevelésért felelős szakfelügyelő	2023. október 20.	Online
4.	Megyei koragyermekkori nevelésért felelős szakfelügyelő	2023. október 30.	Online
5.	Óvoda mellett működő bölcsőde koordinátora	2023. október 20.	Személyes
6.	Megyei bölcsődei hálózat pedagógiai vezetője	2023. október 20.	Személyes
7.	Megyei bölcsődei hálózat adminisztratív vezetője	2023. október 20.	Személyes
8.	Korai nevelésért és elemi oktatásért felelős megyei szaktanfelügyelő	2023.november 10	Személyes

3. Kisgyermeknevelők egy átalakuló intézményrendszerben. Karrierlehetőségek és intézményszerveződési változatok a romániai magyar kisgyermeknevelésben

3.1. Bölcsődei nevelés és intézményi betagolódás-váltás a kisgyermeknevelők szemszögéből[12]

A kisgyermeknevelők a bölcsődei neveléshez elsősorban a *kisgyermek* kifejezést asszociálták, kimagaslóan. A *korosztály* (0-3 év) és *korai nevelés* képzetköre azonos mértékben jelent meg a kisgyermeknevelők körében, A *gondozás* jelent még kiemelten az asszociációk között, kicsit maga mögött hagyva a *nevelést*. *A szocializáció, a játék és a mondóka* rajzolódik ki még a kisgyermeknevelői véleményekből, illetve a szubjektív töltetű kifejezések (*tipegő*, illetve cuki, stb.).

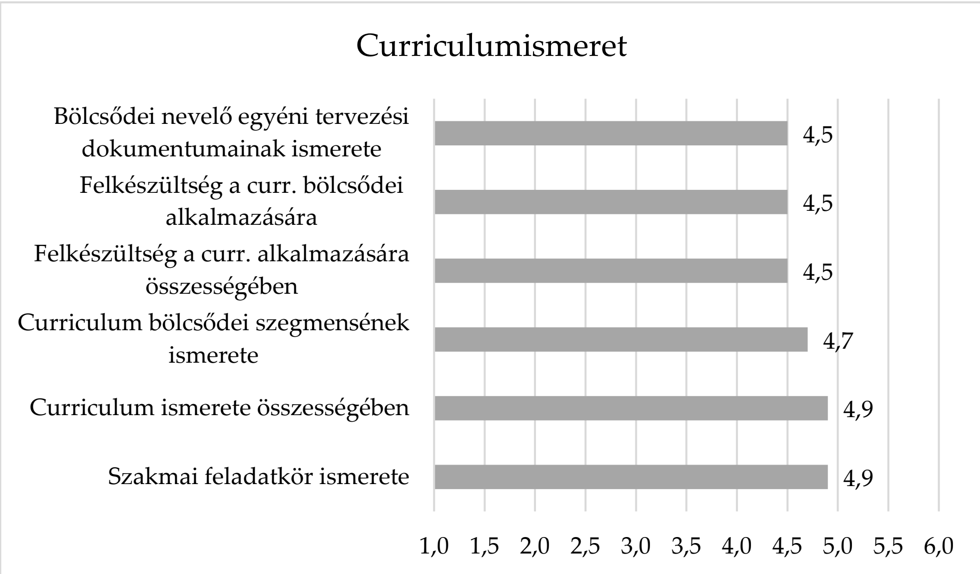

12. ábra: *Bölcsődei nevelés – bölcsődei nevelők asszociációi*

---

12 A fejezetben bemutatott eredmények az alábbi tudományos folyóiratban jelentek meg magyar nyelven: Barabási T., Stark G. (2023): A romániai bölcsődei nevelési gyakorlat jellemzői az intézményrendszeri változás tükrében. In: *Mester és Tanítvány*. I/2. pp. 65-81. https://doi.org/10.61178/MT.2023.I.2.5.

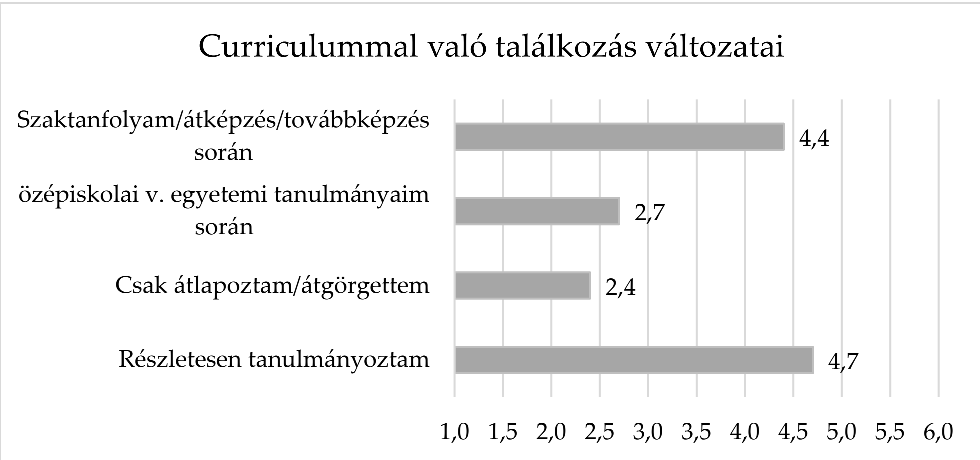
A megkérdezett vizsgálati személyek örömmel vállalták ezt a munkakört, hiszen nagyon magas, 5,67-es átlagérték mellett (egy 1-től 6-ig terjedő Likert-skálán) jelölik, hogy szívesen vállalták a bölcsődei nevelői munkát. Ez azt jelenti, hogy a hozzáállásuk teljesen optimális. Szignifikáns különbséget tapasztaltunk e kérdésnél a pedagógiai végzettség alapján: azok, akik nem rendelkeztek pedagógiai végzettséggel (5,95), szívesebben vállalták a bölcsődei nevelői állást pedagógiai végzettséggel rendelkező társaiknál (5,60) (Anova <.041*). További kérdés azonban, hogy ezt az igen pozitív hozzáállást milyen mértékben segíti a megfelelő felkészültség. A vizsgálati személyek saját felkészültségüket jónak gondolják, 4,8-as átlagértéket kaptunk. Az alábbi diagram azt láttatja, hogy a felkészültségen belül a curriculumismeret milyen szintű.

13. ábra: *A bölcsődei nevelők curriculumismerete*

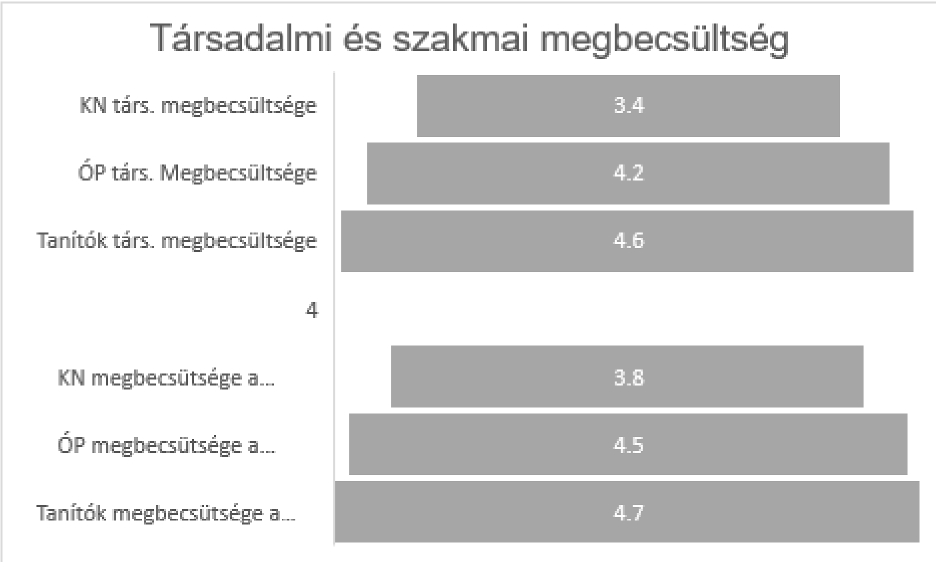
A 13. ábra ráerősít a korábbi kérdés által kapott eredményre, hiszen az látható, hogy a bölcsődei nevelők curriculumismerete megfelelő színtű, még akkor is, ha a bölcsődei szegmens valamivel alulmarad a globális ismeretnek, de ez a különbség nem mondható relevánsnak. Ugyancsak megfelelő szinten ismerik a szakmai feladatkörüket is. Összességében és a bölcsődei

vetület vonatkozásában is azonban a curriculum alkalmazására való felkészültség lemarad az ismeret mögött ($t= -2.54617$; $p= .005815$; $p < .05$), akárcsak a bölcsődei tervezési dokumentumok elkészítésében való jártasság. A curriculum részletes tanulmányozása jellemző alapvetően a bölcsődei nevelőkre, a felületes ismeret válaszlehetőség alacsony átlagértéket kapott. Ugyanakkor az is látszik a 14. ábráról, hogy jellemzően szaktanfolyamokon, továbbképzés vagy átképzés folyamatában ismerkedtek meg a tantervi dokumentummal, lényegesen kevésbé jellemző az, hogy a középiskolai vagy egyetemi képzés során.

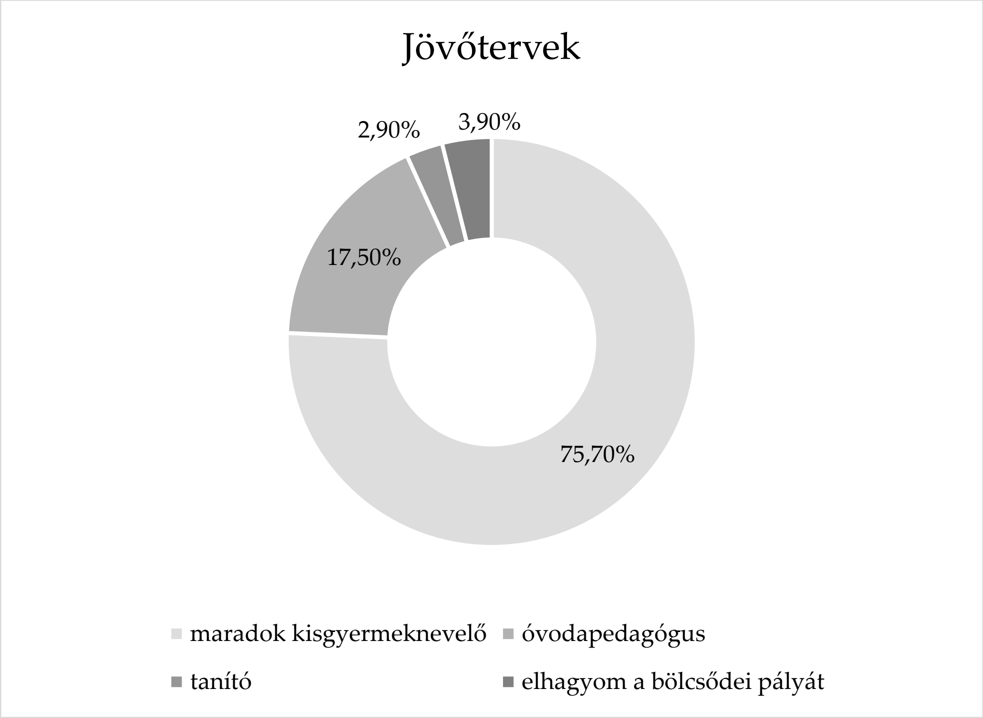
14. ábra: *A bölcsődei nevelők curriculummal való találkozásának forrása és alapossága*

A bölcsődei nevelői állás társadalmi és szakmai megbecsültségének megítélése jórészt azokat az eredményeket hozta, amit gyakorta tapasztalunk: az oktatási rendszerben minél fiatalabb korosztállyal dolgozik a pedagógus, annál alacsonyabb a társadalmi státusza a munkakörnek. A pedagógusi társadalmon belüli megítélése szignifikánsan magasabb, mint az össztársadalmi értékelés ($t= -2.09732$; $p= .018598$; $p < .05$), de így is csak gyenge jónak minősül, és ebben a dimenzióban is lényegesen alulmarad mind az óvodapedagógusi, mind a tanítói szakmai megbecsültségnek ($t= -4.19286$; $p= .000021$; $p<.05$.).

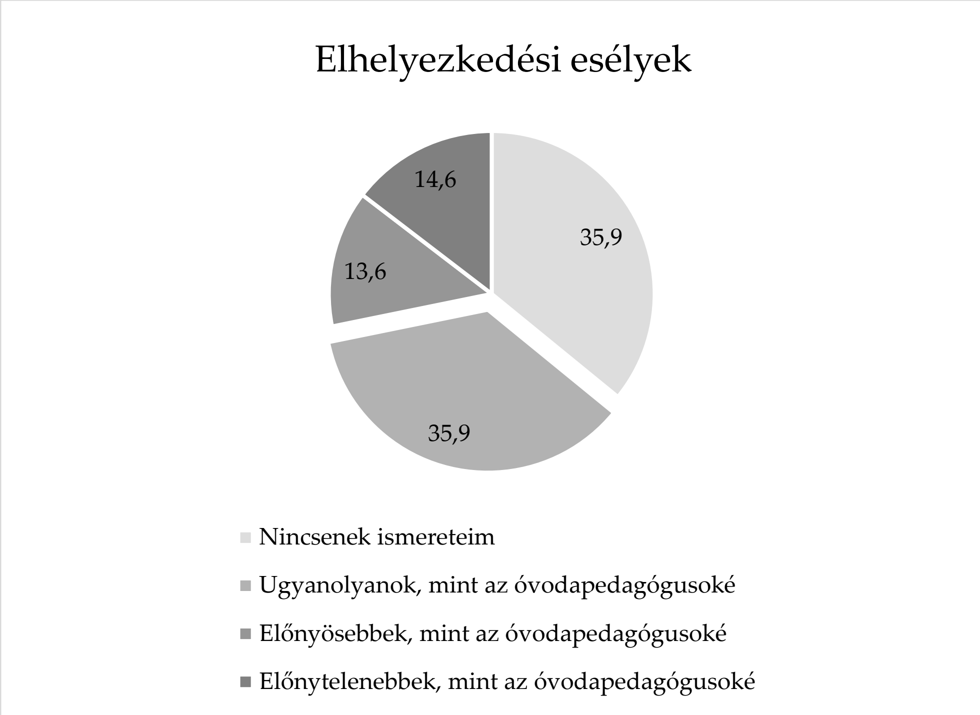
15. ábra: *A kisgyermeknevelői állás társadalmi megbecsültsége a kisgyermeknevelők szerint*

A vizsgálati személyek nevelői tevékenység melletti elkötelezettségét a munkakörhöz való pozitív viszonyulás mellett a jövőterveik is alátámasztják, hiszen háromnegyedük maradni szeretne a bölcsődei nevelő pályán, mintegy 20%-uk váltana az oktatási rendszer valamely magasabb szintjére, és mindössze 3,9%-uk tervezi a bölcsődei pálya elhagyását. Szignifikáns különbségeket nem tapasztaltunk a pedagógiai végzettség, tanulmányok jellege vagy kisgyermekkora való szakképesítés függvényében.

16. ábra: *A bölcsődei nevelők szakmai jövőtervei*

A 2023/2024-es tanévre számos bölcsődei nevelői állást hirdettek meg a közoktatási versenyvizsga keretében (titularizare.edu.ro), ám a vizsgálatba bevont bölcsődei nevelők nincsenek teljesen tisztában a bölcsődei nevelői álláskínálattal, vagy a jelentkezési feltételekkel. Egyharmaduknak nincsenek ismeretei vagy nem tudják megítélni a jelenlegi bölcsődei nevelési álláskínálatot. A megkérdezettek szintén egyharmada hasonlónak érzi az elhelyezkedési esélyeket az óvodapedagógusokéhoz. S nagyjából azonos arányban ellentmondanak egymásnak a válaszok, ugyanannyian vélik az óvodapedagógusok helyzeténél előnyösebbnek, mint amennyien előnytelenebbnek.

17. ábra: *A bölcsődei nevelési állásra jelentkezéssel kapcsolatos tájékozottság a kisgyermeknevelők körében*

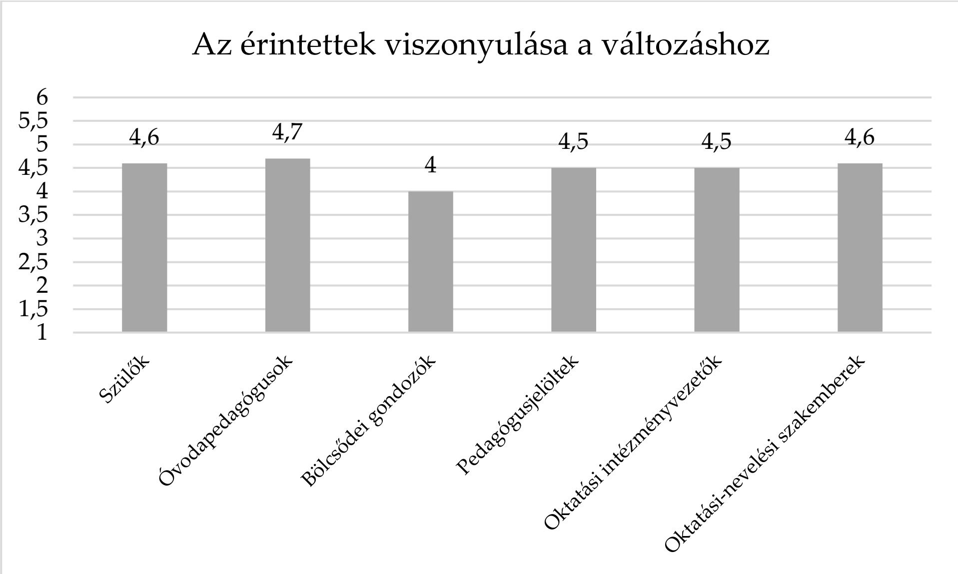
A pálya melletti erős elkötelezettség hátterében húzódó indokokat vizsgálva azt látjuk, hogy alapvetően a személyes vágyak és a korosztályhoz való kötődés a legerősebb a motiváló tényezők sorában. Az olyan pragmatikus motívumok, mint az állás jellege, a lakóhely közelsége vagy a „kényszerpálya”, minthogy nem kapott más pedagógusi állást szignifikánsan alulmaradnak a belső motívumokhoz képest ($t= -8.2108$; $p< .00001$). Ugyancsak nagyon alacsony a külső szaktekintély javaslatára történő pályán maradási motiváció.

18. ábra: *A bölcsődei nevelői állásvállalás háttérmotívumai a kisgyermeknevelők szerint*

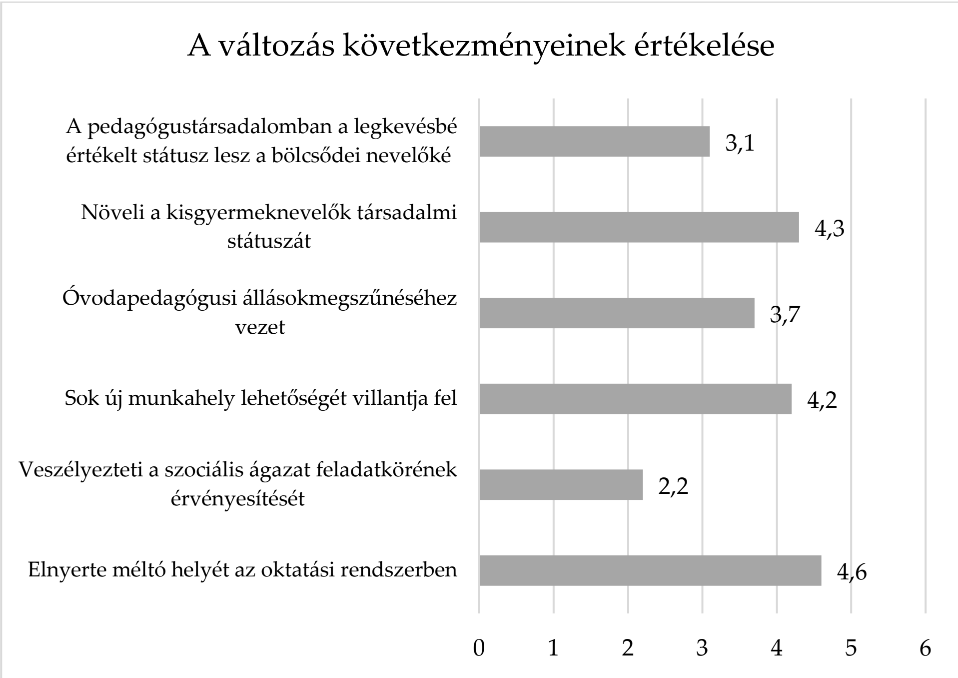
Egy következő kérdésblokkal arra voltunk kíváncsiak, hogy a bölcsődei nevelők miként viszonyulnak az intézményrendszeri változáshoz globálisan, milyen következményeit látják általában, az érintettek szempontjából, valamint a tevékenység eredményessége mentén.

Eredményeink azt mutatják, hogy a bölcsődei nevelés oktatási ágazatba kerülésének megítélése 4,5-ös átlagértékű, ami érzékelteti, hogy a vizsgálati személyeknek vannak ugyan fenntartásaik, de alapvetően pozitívnak látják ezt a módosító intézkedést. Amennyiben lebontjuk az érintettek egyes csoportjára, viszonylag hasonló a változás következményeinek az értékelése. A legkedvezőtlenebb a megítélés a bölcsődei gondozók szempontjából, akik számára szignifikánsan kevésbé pozitív ($t=-2.29574$; $p=.011354$; $p<.05$) a változtatás következményeinek a megélése. Érdekes látni azt is, hogy a szülők mellett az óvodapedagógusok és oktatási-nevelési szakemberek számára látják legkedvezőbbnek ezeket a módosításokat a bölcsődei nevelők. Tény, hogy az óvodapedagógusok munkáját megkönnyíti egy megfelelő bölcsődei fejlesztés, ugyanakkor a változtatásnak tehermentesítő hatása is lehet az óvodai nevelés szempontjából. (Nincsenek szignifikáns különbségek a pedagógusi végzettség változó mentén).

19. ábra: *A változás megítélése az érintettek körében bölcsődei nevelői szemmel*

Amennyiben a változás következményeit összességében minősítik a vizsgálati személyek, változatos megítélési helyzetképpel találkozunk. A pozitív következmények között találjuk a bölcsődei nevelés méltó helyének megtalálását ezen intézkedés által (4,6), valamint a kisgyermeknevelői társadalmi státusz emelkedését (4,3). Amennyiben ezt az eredményt egybevetjük egy korábbival, miszerint a kisgyermeknevelői státusz a legalacsonyabb a pedagógusi állások sorában, felmerül jogosan a kérdés, hogy milyen lehetett a megítélése a bölcsődei gondozóknak addig, amíg a szociális szférához tartoztak.) Ezzel együtt azonban azt is látják a megkérdezettek, hogy a bölcsődei nevelés oktatási ágazatba tagolódásával egyidejűleg a bölcsődei nevelők átveszik az óvodapedagógusoktól a legkevésbé értékelt pedagógusi réteg „stafétáját". Azt is helyesen ítélik meg a bölcsődei nevelők, hogy az intézkedés következtében egyrészt új munkahelyi lehetőségek jönnek létre a bölcsődében (4,2), de, ugyanakkor az óvodák esetében akár az állások csökkenéséhez is vezethet (3,7), amennyiben a tipegő/törpe korosztály az életkorának megfelelően a bölcsődék nagycsoportjában helyeződik el. A szociális ágazat feladatkörének, a gondozási funkciónak a háttérbe szorulását alacsony átlagértékűnek találtuk, ami jelzi, hogy ennek érvényesülési hiányától nem tartanak a bölcsődei nevelők az új rendszerben sem.

20. ábra: *A változások általános következményei a bölcsődei nevelők szemléletében*

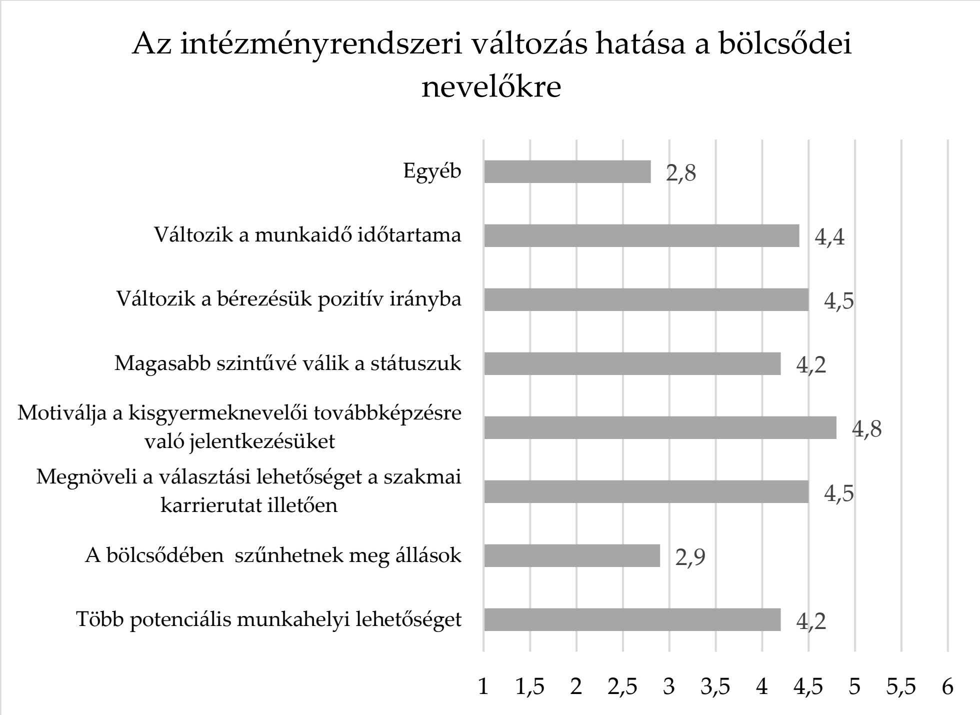
Faktorelemzésnek vetve alá az adatainkat, kirajzolódott az a bölcsődei nevelői csoport, amely a lehetőségeket látja az intézményrendszeri váltásban. Ugyanolyan erőteljesen kirajzolódott a veszélyekre fókuszáló csoport is, s külön csoportot alkotnak azok a bölcsődei nevelők, akik alacsony státuszra fókuszálnak.

27. táblázat: *A változás értékelése a bölcsődei nevelés szemszögéből - Faktorelemzés (Főkomponenselemzés, KMO=,613, Varimax, 72,51%)*

Az alábbi, bölcsődéket érintő "változás" által előidézett jelenségeket hogyan értékeli?	**Faktorok**		
	1. Opportunista	**2. Veszély**	**3. Státuszféltés**
Végre elnyerte méltó helyét a kisgyermeknevelési is az oktatási rendszerben.	.831	.025	-.121
Sok új munkahely lehetőségét villantja fel.	.668	.444	.144
Összességében növeli a legfiatalabb korosztállyal foglalkozók társadalmi státuszát.	.618	.503	-.056
Veszélyezteti a szociális ágazat feladatkörének érvényesítését.	-.520	.616	-.119

Az alábbi, bölcsődéket érintő "változás" által előidézett jelenségeket hogyan értékeli?	**Faktorok**		
	1. Opportunista	**2. Veszély**	**3. Státuszféltés**
Óvodapedagógusi állások megszüntetéséhez/megszűnéséhez vezet.	-.295	.621	-.556
A pedagógustársadalomban a legkevésbé értékelt státusz lesz a legfiatalabbakkal foglalkozók csoportja	-.245	.508	.761

Amennyiben a következmények értékelését közelítjük a válaszadók személyéhez, az is körvonalazódik, hogy a bölcsődei nevelők miként élik meg az elemzett változtatást és saját szemszögükből hogyan ítélik meg azt. A válaszadók az intézményrendszeri módosulás rájuk gyakorolt hatásrendszerében a legerőteljesebbnek a kisgyermeknevelői továbbképzésre való jelentkezést látják, 4,8-as átlag mellett (az átlagértékek jelzik a tendenciát, bár statisztikai szignifikancia nem mutatható ki: $t=1.39386$; $p=.082438$; $p>.05$). Ez azzal is magyarázható, hogy az átképzés és/vagy továbbképzés előfeltétele annak, hogy a korábban is bölcsődei nevelőkként dolgozók az állásukat megtarthassák. Szintén magas átlagérték mellett pozitív következménynek látják, hogy növekszenek a választási lehetőségek a karrierutak tekintetében (4,5), de a bérek is pozitív irányúan változnak (4,5). Szintén pozitív a megélése a munkaidő időtartama csökkenésének (a korábbi 8 óráról 5 órára). Az is látható a 21. ábrán, hogy a bölcsődei nevelők inkább a munkahelyteremtés lehetőségét társítják az átalakuláshoz, ehhez képest szignifikánsan alacsonyabbnak ítélik meg az esetleges bölcsődei állások megszűnését. Ugyanakkor a bölcsődei nevelők azon reményét is tükrözik az eredmények, hogy az oktatási ágazatba sorolás következtében a szakmai státusz, megbecsültség is növekszik (4,2).

21. ábra: *Az intézményrendszeri változás hatása a bölcsődei nevelőkre*

Faktorelemzésnek vetve alá az adatokat, 3 csoportot különíthetünk el a bölcsődei nevelők körében az intézményi változás közvetlenül rájuk gyakorolt hatása függvényében. Az első csoport a személyes előnyöket helyezi előtérbe (magasabb státusz, magasabb bér, rövidebb munkaidő). A második csoport a meg növekedett szakmai lehetőségeket látja (potenciális munkahelyek, szakmai karrierút, továbbképzés), a harmadik csoport pedig a fenyegetettséget érzi, a munkahelye elvesztésének kihangsúlyozott veszélyét.

28. táblázat: *Bölcsődei nevelői csoportok az intézményi változás hatásai szerint (Főkomponenselemzés, KMO=.812, Varimax, 78,03%)*

A bölcsőde intézményrendszerének változása miként érinti a bölcsődei nevelőket?	FAKTOROK		
	1. Személyes lehetőségek	2. Szakmai lehetőségek	3. Állásféltők
A bölcsődében ennek következtében szűnhetnek meg állások.	.006	-.144	.962
Több potenciális munkahelyi lehetőséget teremt bölcsődékben.	-.108	.755	-.315

A bölcsőde intézményrendszerének változása miként érinti a bölcsődei nevelőket?	FAKTOROK		
	1. Személyes lehetőségek	2. Szakmai lehetőségek	3. Állás-féltők
Megnöveli a választási lehetőséget a szakmai karrierutat illetően.	.407	.792	-.096
Motiválja a kisgyermeknevelői továbbképzésre való jelentkezésüket.	.535	.716	.124
Magasabb szintűvé válik a státuszuk.	.645	.570	.012
Változik a bérezésük pozitív irányba.	.813	.259	.107
Változik a munkaidő időtartama.	.855	.020	-.068

A bölcsődei nevelők nagyon egyértelműsítik, hogy a bölcsődei nevelés jellegét, és mint ilyen, az eredményességét is alapvetően a nevelők szemléletmódja, de talán még inkább a személyisége határozza meg. Ugyanez érvényes egyébként a két alapvető funkció, a bölcsődei gondozás és nevelés egységének biztosítása tekintetében is, amit szintén e két tényezőtől tesznek függővé a megkérdezettek. Ezekben a kérdésekben mind magas (4,8 és 4,7-es) átlagokat kaptunk. Ugyanakkor a 22. ábráról leolvasható az is, hogy a vizsgálati személyek úgy vélekednek, az intézményrendszeri változtatás alapvetően fontos volt a koragyermekkori nevelési curriculum integrált fejlesztési szemléletmódja érvényesítésének a szempontjából (4,6), de ez előfeltételét képezi a gyermekfelügyelet, gondozás és nevelés egységes megvalósulásának is (4,8). Ugyancsak magas átlagérték mellett kapcsolják össze a vizsgálat alanyai az intézményrendszeri változást a nevelési dimenzió hangsúlyosabb érvényesülésével (4,9), aminek másodlagos hozadékát a szülők intézmény iránti igényeinek a növekedésében ragadják meg (4,1) – bár az átlagértékek szignifikáns különbségei arra engednek következtetni, hogy az intézmény szülői igénybevételét más tényezők is alakítják, nem csak, vagy nem elsősorban a tudatos szülői magatartás (hanem minden bizonnyal pragmatikus(abb) szempontok is). Ezt erősíti meg az a nézőpontjuk is, hogy a korábbi intézményi betagolódás egészségügyi szemlélet-hangsúlyos jellegét alacsonyabb átlagértékűnek gondolják, tehát nem valószínű, hogy ez az egyetlen tényező, ami a szülői döntéseket befolyásolja. Szembetűnő, hogy a kihívások rendjén megjelenik az óvodásítás veszélye, ami a nevelési tevékenység túlzott hangsúlyát jelenthetné más funkciók kárára. Ennek átlaga

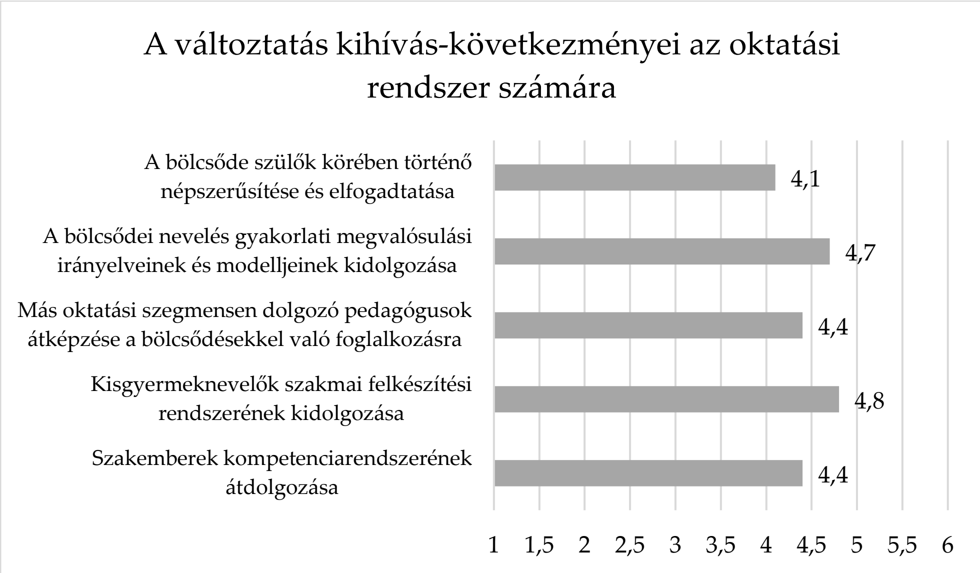
kevéssel van a felezőérték felett (3,5), tehát nem magas, de érzékelik a bölcsődei nevelők az esetleges túlzó, életkori elvárásokat meghaladó jellegének veszélyét.

22. ábra: *Az ágazati besorolásváltozás kihívásai és perspektívái a bölcsődei nevelők szempontjából*

A kihívásokat az oktatási rendszer felől mérlegelve az oktatási rendszer számára a legnagyobb feladatként a vizsgálati személyek a kisgyermeknevelők szakmai felkészítési rendszerének átgondolását, kidolgozását látják (4,8), valamint a bölcsődei nevelés gyakorlati megvalósulási irányelveinek és modelljeinek a kidolgozását (4,7). Minden bizonnyal ezek azok az egyrészt

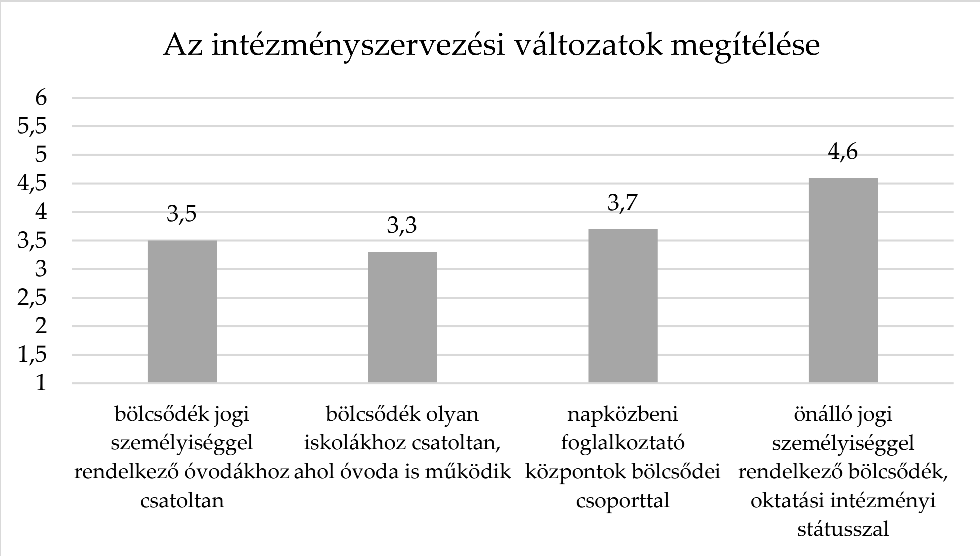
létüket és állásukat, másrészt a mindennapi nevelési gyakorlatukat érintő kérdések, amelyek mentén megoldást is várnak a döntéshozóktól, illetve annak a nagy bizonytalanságnak a rendeződését is, amely jelenleg még a változtatás következményeként ezen oktatási szint körül érzékelhető. Ezekhez képest sokkal kevésbé (t=-2.91003; p=.002008; p <.05) látják kihívásnak például a bölcsőde népszerűsítésének megvalósítását a szülők körében.

23. ábra: *A változtatás kihívás-következményei az oktatási rendszer számára a bölcsődei nevelők szerint*

Az intézményszervezési változatok megítélése során azzal az eredménnyel szembesültünk, hogy a bölcsődei nevelők szignifikánsan legelőnyösebbnek (t=4.30492; p= .000013; p < .05) az önálló jogi személyiséggel és oktatási intézményi státuszú bölcsődéket tarják. A másik három szervezési alternatíva megítélése nagyon hasonló jellegű, az átlaguk a felezőérték felett van ugyan, de látható a 24. ábrán látható, hogy jóval kevéssé látják megfelelőnek a benne dolgozók, mint az önálló intézményeket. Ennek hátterében minden bizonnyal az az ok húzódik, hogy az önálló státuszi intézmények közvetlenül a szociális rendszerből váltak ki és nyertek oktatási minőséget, de megőrizhették a személyzetet. A bölcsődei nevelők mellett dadák, egészségügyi asszisztens, takarító segíti a gyermekek nevelését és gondozását,

míg az oktatási intézmények mellett működő változatokban csak az óvodához hasonlóan, a dadusok segítik a nevelőt, ami sok esetben a gyermeklétszámokhoz viszonyítva kevésnek bizonyul.

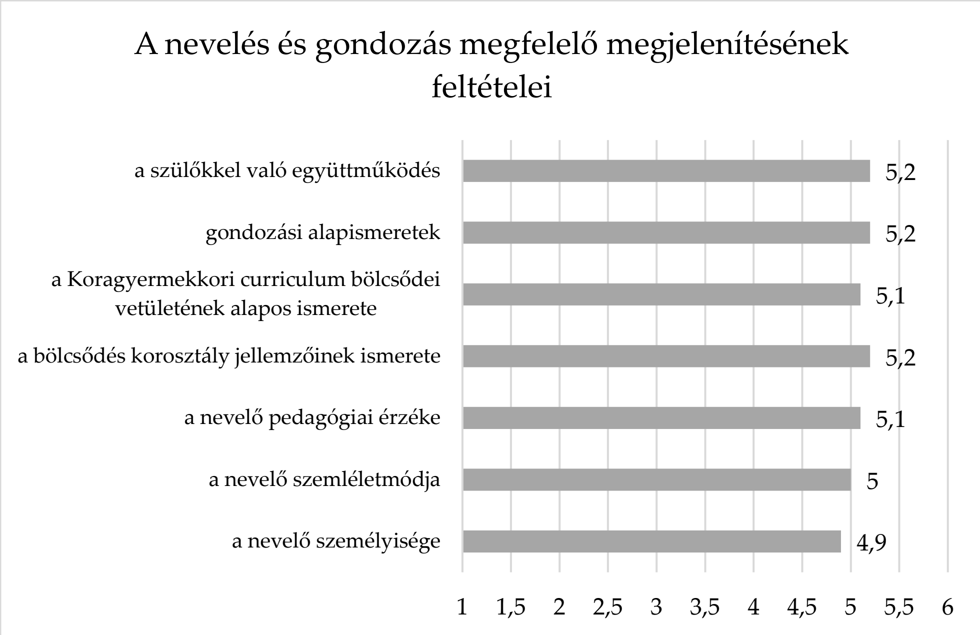

24. ábra: *Az egyes bölcsődei intézményszervezési változatok értékelése a bölcsődei nevelők által*

A bölcsődei munka hatékonyságát nem csupán az intézményszervezési mód hordozza. Mivel a kisgyermeknevelés során lényeges, hogy alappillérei, a gondozás és a nevelés arányosan jelenjenek meg, ezért arra kértük a vizsgálati személyeket, hogy mérlegeljék ezen tevékenységi vetület megfelelő megjelenésének a feltételeit. Az eredmények azt mutatják, hogy sok tényező sikeres és előnyös megjelenése szükséges az eredményes neveléshez és gondozáshoz, hiszen minden válaszlehetőség esetén magas átlagot találtunk.

Kiemelkednek a sorból a gondozási alapismeretek, a bölcsődés korosztálynak az ismerete, de ugyanolyan átlagérték mellett látják fontos feltételnek a szülőkkel való együttműködést (5,2). A bölcsődei nevelők tapasztalatai ráerősítenek arra, hogy minél fiatalabb egy gyermek, annál inkább a családdal kialakított pedagógiai partnerség meghatározó az fejlesztés sikerességében. Ugyancsak fontosnak találják a curriculum ismeretét, valamint a nevelő szemléletmódját és pedagógiai érzékét. Meglepő eredménynek találjuk,

hogy – bár egyetlen átlagtizeddel marad le, de – a nevelő személyiségét értékelik legkevésbé fontosnak a vizsgálati alanyok, miközben ez az összes többi feltétel érvényesülését alapvetően meghatározó tényező.

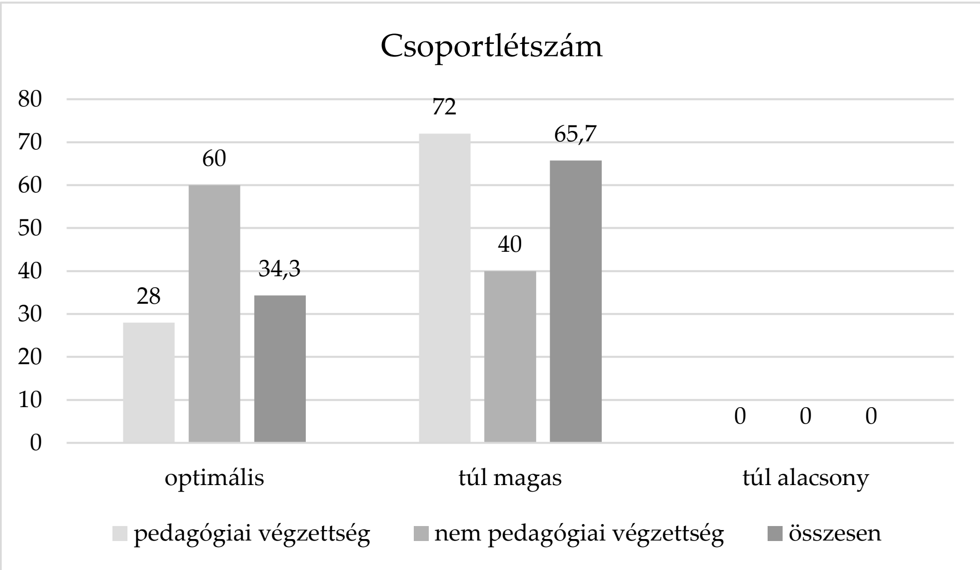

25. ábra: *A nevelés és gondozás megfelelő megjelenítésének feltételei a bölcsődei nevelésben*

Ami a bölcsődékben megvalósuló fejlesztő-nevelő tevékenységet illeti, egyértelmű, hogy az oktatási ágazatba tartozás hatást gyakorol a tevékenység jellegére, minőségére. A vizsgálati személyek összességében úgy ítélik meg, hogy a bölcsődei intézményrendszer változása gazdagítja az oktatási-nevelési rendszert, és ennek átlagértéke 4,8.

Annak érdekében, hogy ennek a gazdagításnak néhány konkrét vetületét feltárhassuk néhány tanulásszervezési kérdésre adott választ is bemutatunk. A bölcsődei nevelők tapasztalata szerint egy csoportba átlagosan 17,6 gyermek jár, ami tekintettel a gyermekek életkorára, gondozási és nevelési igényeire nagyon magasnak minősül, még akkor is, ha a nevelőnek segítséget nyújt a dada, asszisztens, takarító (mint láttuk intézménytípustól függően is). A 26. ábra jelzi, hogy ezt a létszámot a bölcsődei nevelők is túlzónak

találják. A válaszadók mintegy kétharmada gondolja azt, hogy a csoportjának a létszáma túl magas, és egyharmaduk szerint optimális. Minden bizonnyal az optimális válaszlehetőséggel azok a vizsgálati személyek éltek, akik kisebb csoportlétszámmal dolgoznak. Szignifikáns különbségeket tapasztaltunk: a nem pedagógiai végzettséggel rendelkezők sokkal optimálisabbnak ítélik meg a csoportlétszámot, mint a pedagógiai végzettségű kollégáik (Chi négyzet<.008**).

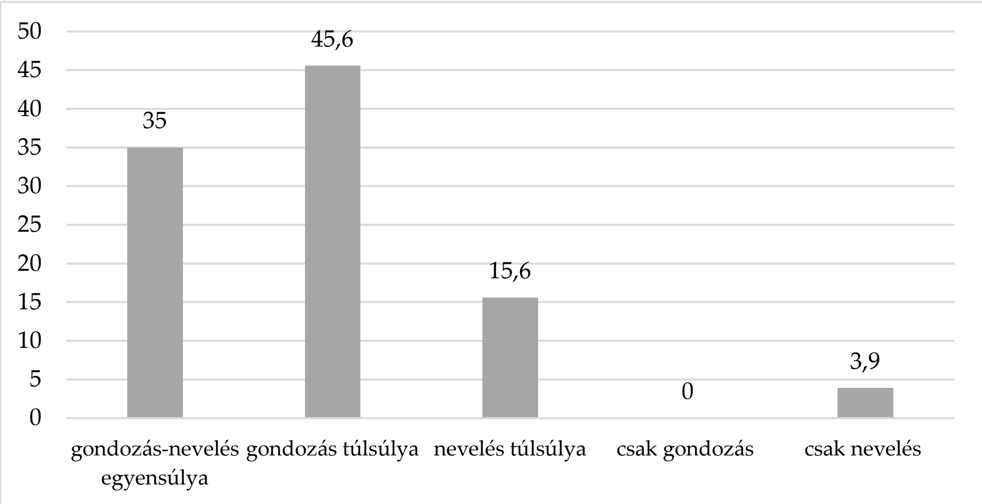

26. ábra: *A bölcsődei csoportlétszámok kisgyermeknevelői szemmel*

A tanulmányok jellegét vizsgálva, az átképzésben résztvevő bölcsődei nevelők sokkal inkább magasnak tartják a gyermeklétszámot, mint a pedagógushallgatók vagy felsőfokú egyetemi tanulmányokkal rendelkező nevelők (Chi négyzet <.031). Ennek a jelenségnek a hátterében a korábbi rendszer személyzet-gyermek arányok tapasztalata áll(hat), ami kedvezőbb (lehetett) az oktatási rendszerbe tagolt bölcsődei neveléshez képest.

A kisgyermekkori nevelésre vonatkozó szakirodalom azt hangsúlyozza, hogy a korosztállyal való foglalkozás a gondozási és nevelési feladatok egységét ((Lajtai Zsoltné, 2022) és arányosságát feltételezi. Ezért azt is feltártuk, miként látják a bölcsődei nevelők e két tevékenységnek az arányait.

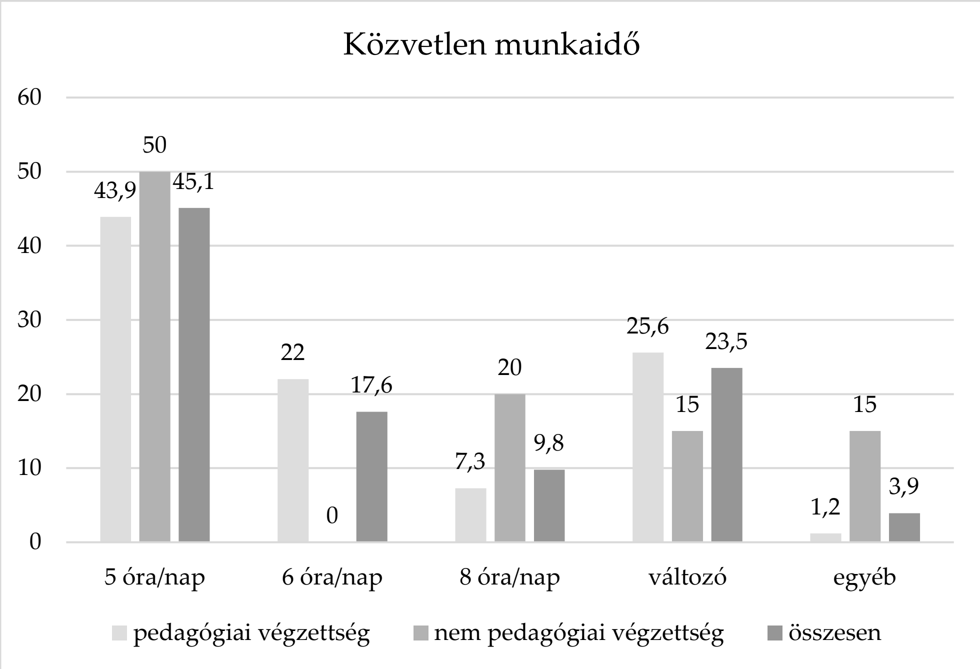
A 27. ábra azt sugallja, hogy a bölcsődei nevelőknek több mint egyharmada megtalálja a megfelelő fele-fele arányt, 45,6%-uk fektet nagyobb hangsúlyt a gondozási feladatokra, és megközelítőleg egyötödük teszi hangsúlyosabbá a nevelést. Nincsenek szignifikáns különbségek a pedagógiai végzettség vagy a tanulmányok jellege változók mentén. Természetesen ezen arányok alakulást nagy mértékben befolyásolhatja az is, hogy milyen korú bölcsődésekkel dolgozik a nevelő. Ugyanakkor a korábbi rendszerbe tagolódás, ahol az egészségügyi szempontok voltak az elsődlegesek is befolyásolhatják, hogy a gondozási feladatok kerülnek előtérbe még mindig a bölcsődei nevelők egy jelentős hányadának a tevékenységében. Akár olyan pragmatikus okai is lehetnek a gondozási feladatok túlsúlyának, hogy kevés kisegítő személyzet lévén, a nevelő végez el olyan gondozási feladatokat is, amelyek egyébként nem az ő szakmai feladatkörébe tartozóak.

27. ábra: *A bölcsődei fejlesztés két funkciójának arányai a bölcsődei nevelők mindennapi gyakorlatában*

Az intézményi struktúra változása a bölcsődei nevelők munkaidejének változását is magával hozta, a korábbi napi 8 órás intézményben töltött munkaidő helyét felváltotta – az óvodapedagógusokhoz hasonló időbeosztás: a napi 5 óra közvetlen tevékenység a gyerekekkel, s az ezzel együtt járó közvetett tevékenység (tervezés, módszertani tevékenység stb.). Viszont ez a

változás még nem kristályosodott ki a nevelési gyakorlatban, ugyanis számos változatot megjelöltek a bölcsődei nevelők, s szignifikáns különbségek is mutatkoznak a pedagógiai végzettség függvényében.

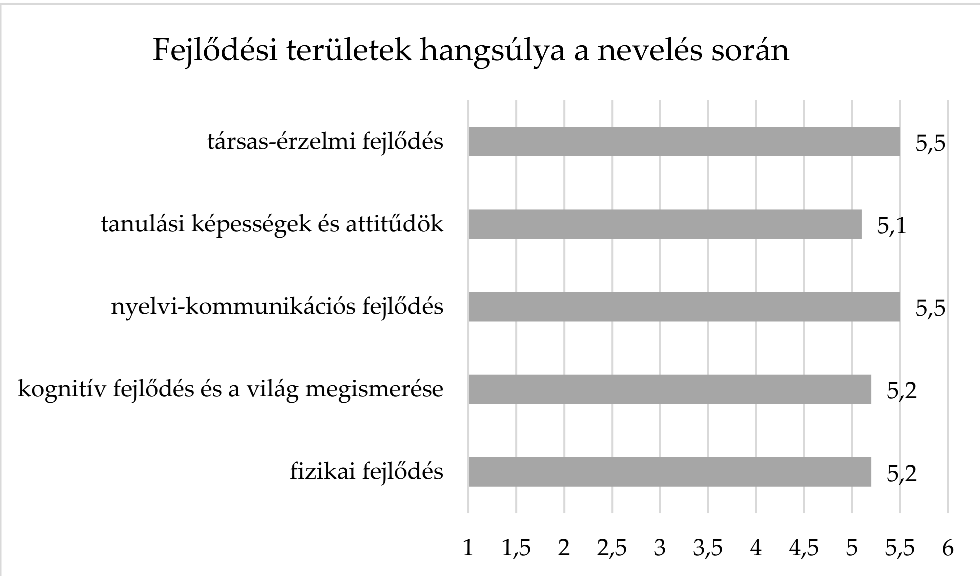

28. ábra: *A bölcsődei nevelők közvetlen munkaideje*

A vizsgálatba bevont bölcsődei nevelők majdnem fele 5 órát tölt naponta a bölcsődei intézményben. Majdnem egynegyedük változó programmal dolgozik. Az „egyéb" kategóriában leginkább a 7 órás munkaidő jelent meg, ez ugyanis nem szerepelt a válaszlehetőségek között. Szignifikáns különbségeket tapasztaltunk a pedagógiai végzettség függvényében, a pedagógiai végzettséggel nem rendelkező kisgyermeknevelők megőrizték a 8 órás munkaidejüket. A végzettség jellege is kidomborítja ezeket a szignifikáns különbségeket, kiemelve még azt, hogy a felsőfokú végzettséggel rendelkező nevelők kategóriája tölt leginkább napi 5 órát a bölcsődében kollégáikhoz képest (Chi négyzet <.014*).

Ami a curriculumban megjelenő fejlődési területek arányait illeti azt találtuk, hogy a bölcsődei nevelők törekszenek mindenik terület megfelelő

érvényesítésére és az egyes területek nagyon arányosan épülnek be a nevelési tevékenység rendszerébe. A legnagyobb figyelmet a társas-érzelmi és a nyelvi kommunikáció terület kapja (5,5-ös átlag), ami tekintettel egyrészt a nyelvi fejlődés szenzitív időszakára, igen helyénvaló, másrészt a közösségben való fejlesztést is elősegítendő (és nem csak!) a társas érzelmi terület hangsúlya is jogos. Ugyanakkor az is látszik, hogy a fizikai fejlődés, valamint a kognitív fejlődés területe is az őt megillető helyen értékelt (5,2). A legalacsonyabb átlagértéket a tanulási képességek és attitűdök területtel kapcsolatosan találtunk, amely szignifikánsan alulmarad a nyelvi és az érzelmi területnek (t= 3.28479; p=.0006; p <.05). Ez a bölcsődei nevelők azon szemléletét, felismerését és tapasztalatát jelzi, hogy jóval kevesebb a napirendben is azoknak a tanulási helyzeteknek a száma/időtartama, amely lehetővé teszi az ezirányú fejlesztést a többi területhez képest, amelyek alakítása a rutintevékenységek, szabadon választott tevékenységek, játékok során (is) előtérbe kerülnek.

29. ábra: *A curriculumban jelölt fejlődési területek hangsúlya a bölcsődei nevelők szerint*

Nem tapasztaltunk ebben a vonatkozásban szignifikáns eltéréseket a pedagógiai végzettség megléte vagy hiánya függvényében, illetve a kisgyermekkori nevelésre való szakképesítés megléte vagy hiánya függvényében, viszont jelentős eltérések mutatkoznak a tanulmányok jellege függvényében.

29. táblázat: *A bölcsődei nevelők végzettségének hatása a fejlődési területek beiktatására*

Végzettség jellege		**FIZIKAI**	**KOGNITIV**	**NYELVI KOMM.**	**TANULÁSI KÉPESSÉGEK**	**TÁRSAS ÉRZELMI**
nincs	Átlag	5.25	5.17	5.67	5.17	5.75
	N	12	12	12	12	12
	Szórás	1.215	1.030	.651	1.267	.452
Pedagógushallgató	Átlag	5.22	5.11	5.56	4.22	5.67
	N	9	9	9	9	9
	Szórás	.972	.782	.527	1.856	.500
Átképzés /atestat	Átlag	5.32	5.34	5.55	5.16	5.52
	N	44	44	44	43	44
	Szórás	.959	.888	.761	.998	.821
pedagógiai líceum	Átlag	1.50	2.00	3.00	2.00	3.00
	N	2	2	2	2	2
	Szórás	2.121	2.828	4.243	2.828	4.243
pedagógiai profilú felsőfokú tanulmány	Átlag	4.91	5.24	5.31	5.00	5.29
	N	35	34	35	34	35
	Szórás	1.380	.987	.993	.953	.987
pedagógiai profilú mesteri	Átlag	6.00	5.00	6.00	5.00	6.00
	N	1	1	1	1	1
	Szórás	.	.	.	.	.
Összesen	Átlag	5.10	5.20	5.44	4.96	5.44
	N	103	102	103	101	103
	Szórás	1.264	1.053	.977	1.224	.987
Szignifikancia Anova		,001**	,001**	,009**	,004**	,007**

Azok a bölcsődei nevelők, akik átképzésben vettek részt, szignifikánsan nagyobb hangsúlyt fektetnek a fejlődési területekre a már pedagógiai végzettséggel rendelkező társaiknál. Magyarázható ez azzal, hogy ezen az átképzésen sikerült elsajátítaniuk a curriculum igazi szemléletét, a fejlődési területekre

való tényleges fókuszálás fontosságát, elsősorban azoknak, akik most találkoznak vele először, és nem a korábbi óvodai curriculum szemléletének tükrében viszonyulnak az új koragyermekkori nevelési curriculumhoz.

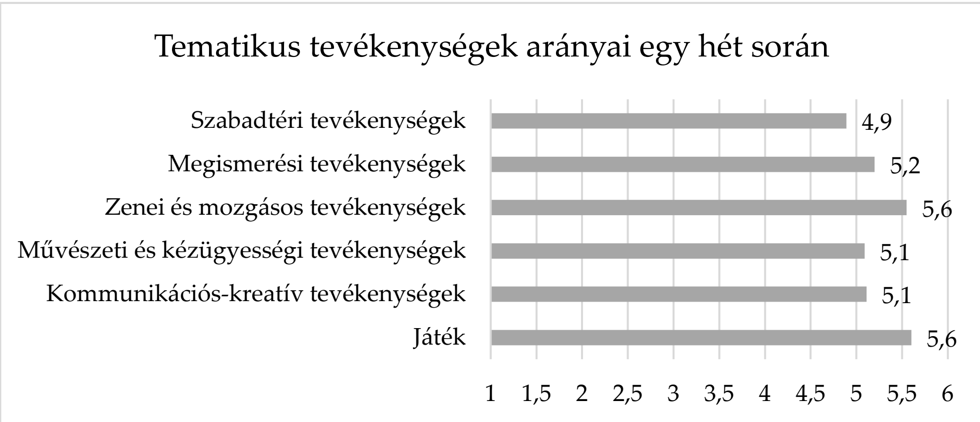
A tevékenységtípusok hangsúlyát vizsgálva azonos átlagérték mellett jelölik a vizsgálati személyek a rutinok, szokások és áthajlások jelenlétét, egyrészt, másrészt pedig a szabadon választott tevékenységeket és játékokat (5,6). Szignifikánsan alacsonyabb ezekhez képest a tematikus tevékenységek ($t=3.84272$; $p=.000081$; $p<.05$) hangsúlya (5,1), amit magyaráz, hogy a curriculumban az egyes tevékenységekhez társított időarányok is jelentősen a másik két tevékenységtípus fele billennek el: a tematikus tevékenységek 10-15/20-25 perces keretben, a szabadon választható tevékenységek 2-2,5 óra, míg a rutinok, szokások áthajlásokra szánt időkeret napi óra 2,5 óra egy váltáshoz kötötten. Ugyanakkor a magas átlagértékek jelzik azt is, hogy mindenik tevékenységtípus jelentőségét és szerepét világosan látják a bölcsődei nevelők. A tanterv által jelölt időarányok mentén még túl erős hangsúlyúak is a tematikus tevékenységek, hiszen a bölcsődei nevelésben a szokásalakítás, a szabad tevékenységek felülreprezentáltak. Nem találtunk szignifikáns különbségeket a pedagógiai végzettség egyik mutatója függvényében sem.

30. ábra: *A tevékenységtípusok hangsúlyai a bölcsődei nevelésben*

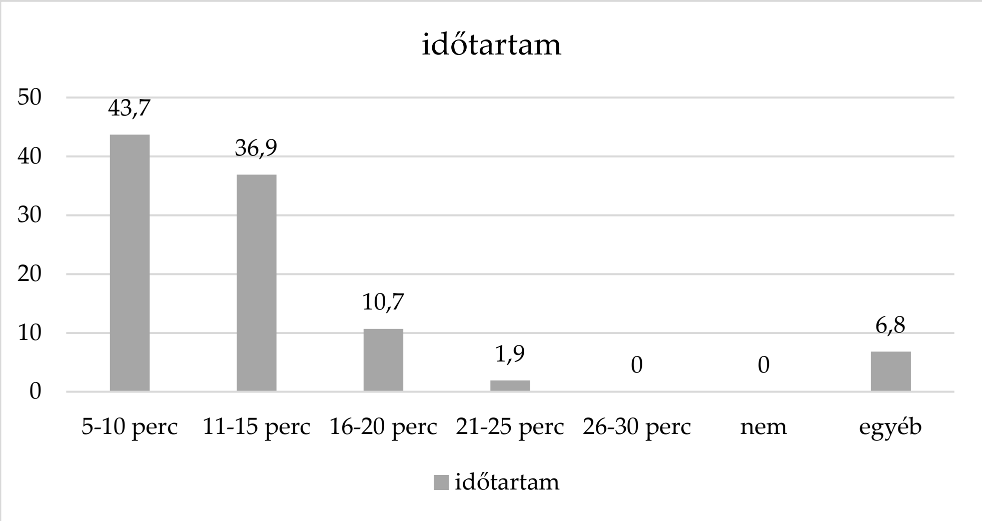
Ami a tematikus tevékenységek arányait illeti, a legmagasabb átlagértékűek a játékok és a zenés-mozgásos tevékenységek. A bölcsődei nevelők tapasztalatai szerint a kisgyermekek ezekbe a tevékenységekbe vonhatók be a legkönnyebben és egyrészt fejlesztő, másrészt megnyugtató, harmadrészt

életkori igényeiknek megfelelőek ezek a tevékenységek. Nyitott kérdésekre adott válaszokban szintén azt erősítették meg a vizsgálati alanyok bölcsődei jó gyakorlatukra hivatkozva, hogy a zenés-játékos tevékenységeket látják a legmegfelelőbbnek a kisgyermekek számára, valamint a mondókázást. Ez utóbbi tevékenység átvezet a kommunikációs-kreatív tevékenységekhez, amit szintén magas átlagérték mellett gyakran alkalmazottnak jelölnek a heti tematikus tevékenységek sorában a vizsgálati személyek. Nagyon hasonló a megismerési tevekénységekre, valamint a művészeti és kézügyességi tevékenységekre fordított figyelem is. A zenei és mozgásos tevékenységekhez, valamint játékokhoz képest azonban minden más tematikus tevékenység szignifikánsan alacsonyabb hangsúlyú a heti tevékenységarány tekintetében ($t= 3.47574$; $p= .000311$; $p<.05$). Ugyan nem alacsony a szabadtéri tevékenységek átlagértéke sem, az a tény, hogy összességében a legalacsonyabb a tematikus tevékenységek sorában azt jelzi, hogy nincs annyira „kéznél" a nevelő számára, hiszen ez egyrészt időjárásfüggő lehet, másrészt pedig az öltöztetés időigényes, különösen, ha kis létszámú a kisegítő személyzet. Szignifikáns különbséget csak a szabadtéri tevékenységek esetében találtunk a pedagógiai végzettség függvényében: a pedagógiai végzettséggel nem rendelkező bölcsődei nevelők jóval kevesebb hangsúlyt fektetnek a bölcsődei napirendben a szabadtéri tevékenységre, mint szakvégzettséggel rendelkező kollégáik (Anova<.05*). Ez az eredmény azt láttatja, hogy a pedagógusvégzettség holisztikusabb szemléletet nyújt, mint egy szaktanfolyam, és ez egyben igazolja a kisgyermeknevelési rendszer átgondolásának szükségességét.

31. ábra: *A tematikus tevékenységek arányai egy hét során a bölcsődei nevelők szerint*

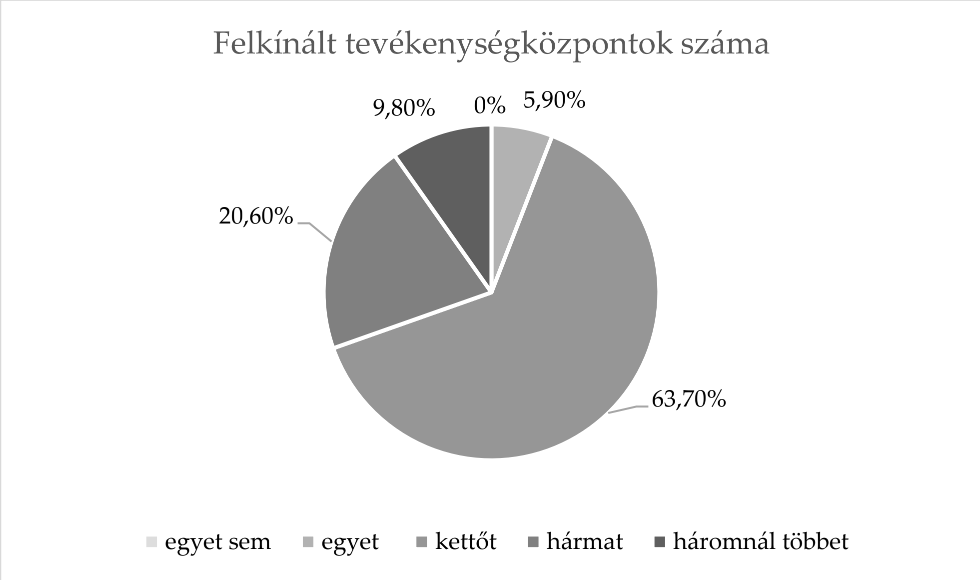
A tematikus tevékenységek időtartamát vizsgálva a bölcsődei nevelők főként az 5-10 perces, illetve a 10-15 perces tevékenységeket részesítik előnyben, nagyrészt összhangban a tantervi előírásokkal.

32. ábra: *A tematikus tevékenységek időtartama a bölcsődében*

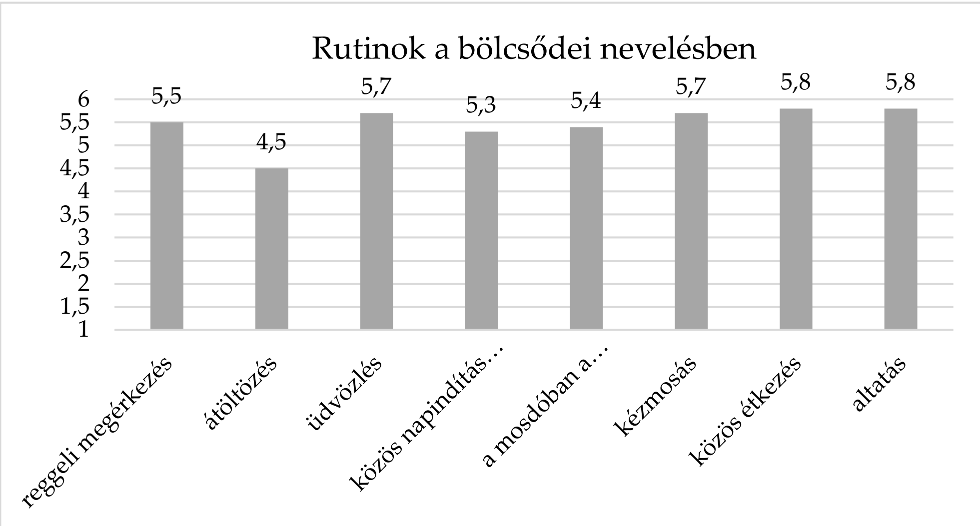
Tízből 1 bölcsődei nevelő iktat be csupán az óvodáskor életkori sajátosságaihoz illő 16-20 perces tevékenységeket, megerősítve a többször felmerülő óvodásítás veszélyét. Az egyéb kategóriába megjelenő válaszlehetőségek a rugalmas adaptálást emelik ki: a bölcsődei nevelők a gyermekek hangulata és a téma függvényében váltakoztatják 5-10, illetve 10-15 perc között a tevékenységek időtartamát.

A szabadon választott tevékenységek és játékok a bölcsődében is tevékenységközpontokban zajlanak. A tanterv legalább 2 tematikus központ felajánlását javasolja naponta. A bölcsődei nevelők kétharmada a kisgyermekek életkori igényeivel összhangban napi két tevékenységi központot ajánl fel, de látjuk, hogy a megkérdezettek közel 10 %-a egyáltalán nem ajánl fel tevékenységi központokat (kérdés, hogy akkor mindig irányított játék és tevékenység zajlik?!), míg megközelítőleg 6%-uk mindössze egy központot alakít ki, ami a szabad választás lehetőségét nem támogatja. Vannak olyan bölcsődei nevelők is, a minta bő egyötöde, akik akár három tevékenységközpont „megnyitásával" valósítják meg a napi fejlesztő-nevelő tevékenységet. Nem tapasztaltunk szignifikáns különbségeket a pedagógiai végzettség függvényében.

33. ábra: *Napi rendszerességgel felkínált tevékenységi központok száma a szabadon választott tevékenységek, játékok számára*

A vizsgálat során fókuszba került az is, hogy a bölcsődei nevelésben a különböző rutinok milyen hangsúlyokkal vannak jelen a mindennapi tevékenységek során.

34. ábra: *A rutinok megjelenése a bölcsődei nevelésben*

A 34. ábráról leolvasható, hogy a rutinok/szokások alakítására nagy mértékben figyelnek a bölcsődei nevelők, amire a magas átlagértékek utalnak. Ugyanakkor az is látható, hogy legkevésbé érzi feladatának az (át)öltöztetést (minden bizonnyal ebben a szülőknek és dadusoknak van nagyobb szerepe), hiszen ez szignifikánsan alulmarad a többi területhez képest ($t= -4.97489$; $p < .00001$). A másik póluson a közös étkezési szokások alakítása (5,8), az alvás/altatásai rutin (5,8), a személyes higiéniai szokásalakítás (kézmosás) (5,7), valamint a köszönési szokások (5,7) alakítását a nevelők legnagyobb hányada alapfeladatának tekinti. Ezekhez képest szignifikánsan ($t= -3.80679$; $p= .000093$; $p <.05$) kisebb a hangsúly a reggeli beszélgetőkörön (5,3), miközben ez is a mindennapok része kell(ene), hogy legyen a tanterv előírása szerint. A pedagógiai végzettség függvényében nem találtunk szignifikáns összefüggéseket a rutinokat illetően.

Összességében azt mutatják a vizsgálati eredményeink, hogy a kisgyermeknevelők ismerik és igyekeznek a gyakorlatban is alkalmazni a koragyermekkori nevelési curriculum bölcsődei szegmensét, még azzal együtt is, hogy további optimalizálás szükségessége is érzékelhető, különösen a tematikus tevékenységek időtartama, szabadtéri tevékenységek jelentősége stb. tekintetében.

3.2. A bölcsődei nevelés intézményi változásai az óvodapedagógusok szemszögéből[13]

Megvizsgálva a megkérdezett pedagógusok asszociációit a bölcsődei neveléssel kapcsolatban, azt tapasztaltuk, hogy elsősorban a korosztállyal asszociálták ezt a fogalmat (0-3 éves korosztály, 3 év alatti gyermek, 1-2 éves gyermek).

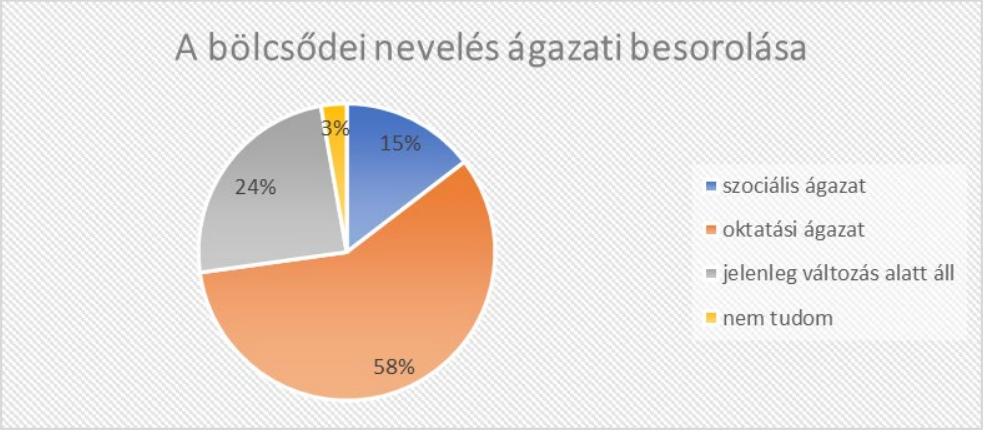
[13] A fejezetben bemutatott eredmények az alábbi tudományos folyóiratban jelentek meg magyar nyelven: Barabási T., Stark G. (2023): Óvodapedagógusok a romániai kisgyermeknevelés intézményi változásának sodrásában. In: *Pedacta*, 2023/2. 1-16.

35. ábra: *Bölcsődei nevelés- óvodapedagógusi asszociációk*

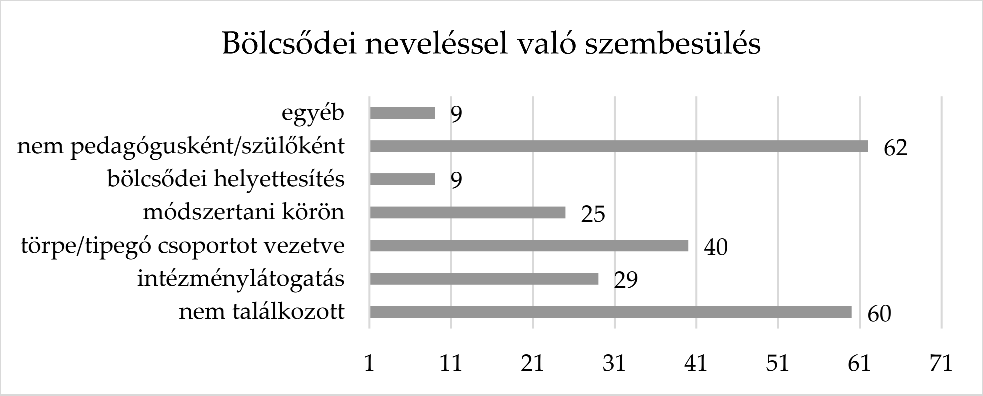
Továbbiakban a gondozás és nevelés fogalma domborodik ki erőteljesen. A korai fejlesztés és szocializáció következik a gyakorisági listán a biztonságos légkörrel együtt, de a gyermekmegőrzés/gyermekfelügyelet is megjelenik. A bölcsődei nevelés módszertani sajátosságai is megjelennek az asszociációkban (ölbeli játékok, mondóka, ének), továbbá a szobatisztaság kérdése. Ritka asszociációként megjelenik az anyai nevelés, a szükségmegoldás, illetve a saját élethelyzetre való asszociálás.

Vizsgálatunk során fontosnak tartottuk felmérni, hogy az óvodapedagógusok milyen mértékben tájékozottak az oktatási rendszer kisgyermeknevelést érintő változásaival kapcsolatban, mivel az óvodások egy része nem közvetlenül a családból kerül óvodába, másrészt a koragyermekkori nevelés két szakasza egymásra épülő jellegének, illetve az egységes curriculum érvényesítésében is fontos a tájékozottság.

36. ábra: *Óvodapedagógusok tájékozottsága a bölcsődei nevelés ágazati besorolását illetően*

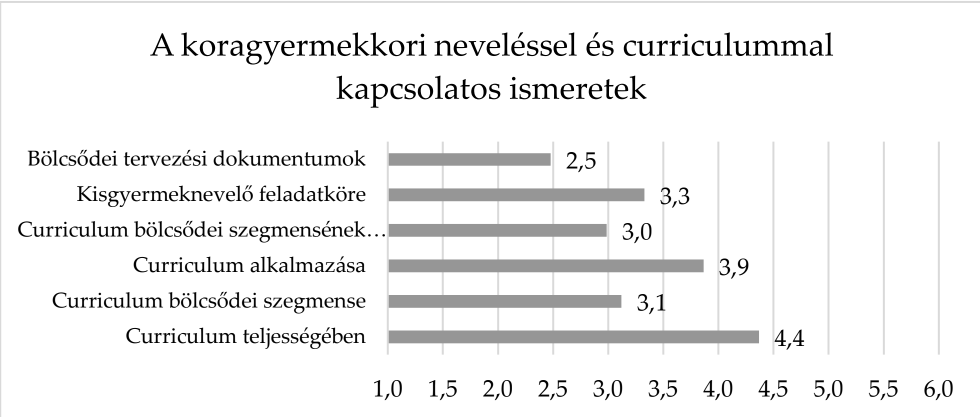
Azt tapasztaltuk, az óvodapedagógusok több mint fele ismeri, hogy jelenleg már a bölcsődei nevelés is az oktatási szegmenshez tartozik, illetve negyede a változási elemet ragadta meg. Ezt szintén tájékozottságra vall, ugyanis a változás még több vonatkozásban is pontosításra vár, és ilyen ér-telemben a változtatási folyamat még korántsem tekinthető lezártnak. Ugyanakkor azt is tapasztaljuk, hogy van egy olyan óvodapedagógusi réteg is, aki nem látja át ezeket a folyamatokat. Ennek a kérdésnek a megítélésében nem találtunk különbségeket a minta egyes változói mentén.

37. ábra: *A bölcsődei nevelésbe történő betekintés változatai az óvodapedagógusoknál*

Ugyanakkor úgy véljük, tájékozottságot minden bizonnyal az is befolyásolja, hogy az óvodapedagógusra milyen mértékben jellemző, hogy a bölcsődei neveléssel találkozott a pályája során. E tekintetben az találtuk, amint a 37. ábra láttatja, hogy az óvodapedagógusok közel egyharmadának nem volt kapcsolata a bölcsődei neveléssel, míg közel ugyanennyien válaszolták, hogy van rálátásuk a bölcsődében zajló tevékenységre, de nem pedagógusi minőségben (hanem az esetek többségében szülőként) szembesültek vele. A megkérdezettek közel azonos arányban jelezték, hogy bölcsődei intézménylátogatás, módszertani kör vagy az óvodai tipegő csoport irányítása (amelyben zajló tevekénységet megkönnyítette a bölcsődei nevelésre való rálátás) tette lehetővé a bölcsődei nevelés kérdésébe való betekintést.

A „betekintés” szakmai jellegének vizsgálata került előtérbe a 38. ábra alapját szolgáló kérdés rendjén, amely által a curriculáris tájékozottságot térképeztük fel.

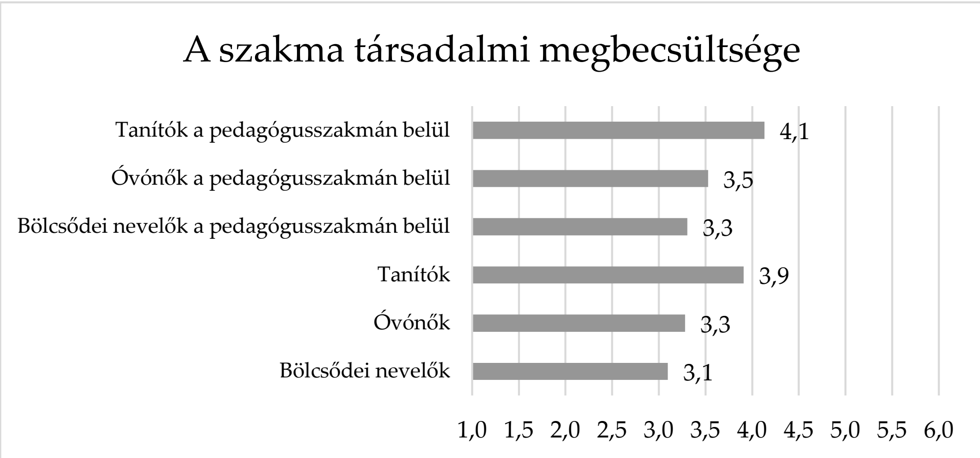

38. ábra: *A koragyermekkori nevelés curriculumának ismerete és az alkalmazására való felkészültség érzete az óvodapedagógusok körében*

Látható, hogy míg az óvodapedagógusok 4,4-es átlag mellett viszonylag jól ismerik a koragyermekkori nevelés curriculumát, addig ennek bölcsődei vetülete jóval alulmarad és a felezőérték körül mozog. Ez azt is jelenti, hogy a curriculumot összességében szignifikánsan jobban ismerik, mint ennek bölcsődei vetületét ($t= 8.87644$, $p <.00001$). Hasonló a helyzet a curriculum alkalmazására való felkészültségérzettel. Önmagában is elgondolkod-

tató, hogy a gyakorló óvodapedagógusok miért csak 3,9-es átlag mellett gondolják magukat felkészültnek az oktatásszabályozó dokumentum alkalmazására. (A curriculumot összességében szignifikánsan jobban ismerik, mint amennyire alkalmazására felkészültek: t=-3.60659, p=.000174). Ennek bölcsődei szegmense (3,0) hasonló értéket mutatott az ismerettel (3,1). Érdekes eredménynek találtuk azt is, hogy a megkérdezett óvodapedagógusok a kisgyermeknevelők feladatkörét jobban ismerik (3,3), mint az erre a szakaszra vonatkozó curriculumot (3,0), amit elvileg a napi nevelési tevékenységükre való felkészülésük közben rendszeresen használnak.

Egy következő kérdéssel a bölcsődei nevelők általános társadalmi, illetve pedagógustársadalmon belüli megbecsültségével kapcsolatos nézeteket mértük fel.

39. ábra: *A bölcsődei nevelői munka össztársadalmi és pedagógusszakmán belüli megbecsültsége óvodapedagógus szemmel*

A 39. ábrán egyértelműen kirajzolódik, hogy minél fiatalabb korosztállyal foglalkozik egy pedagógus, annál alacsonyabb a társadalmi megbecsültsége. Azáltal, hogy a bölcsődei nevelés az oktatási rendszer részét képezi, így a bölcsődei nevelők a legalacsonyabb megbecsültségnek „örvendhetnek”. Az óvodapedagógusok és a bölcsődei nevelők megbecsültsége között nincs szignifikáns eltérés (t=-1.32742; p= .092542), ugyanakkor az óvodapedagógusok szerint a tanítók általános társadalmi megbecsültségének megítélése szignifikánsan magasabb ez előző két kategóriánál (t=-5.15087, p

<.00001). Szépen kirajzolódik a 39. ábrán az is, hogy a pedagógustársadalmon belüli megbecsültség minden esetben 0,2 ponttal magasabb átlagértéket mutat az össztársadalmi megbecsültségnél, de összességében leképezi az általános társadalmi megítélést. Ez azt jelenti egyrészt, hogy a pedagógustársadalomban a bölcsődei nevelők a legkevésbé megbecsültek státuszát hordozzák, míg a tanítók e három kategórián belül a legkedvezőbb pozíciójúak és szignifikánsan magasabbnak gondolják az óvodapedagógusok az ő szakmai megbecsültségüket (t= -5.05705, p<.00001).

A vizsgálati mintánkat árnyaló különböző változók közül szembetűnő, hogy az állás jellege, pedagógus régisége és didaktikai fokozata, az intézmény szervezeti struktúrája és a vezetett csoport szintje ebben az esetben nem befolyásoló tényező, azonban a településtípus igen.

30. táblázat: *Különböző oktatási szintű nevelői minőség társadalmi megbecsültségének településtípus általi meghatározottsága óvodapedagógusi szemmel*

Megbecsültség	Város	Vidék	Összesen	Szignifikancia Anova
bölcsődei nevelők társadalmi megbecsültsége	3.36	2.74	3.11	.001**
óvónők társadalmi megbecsültsége	3.50	2.93	3.28	.001**
tanítók társadalmi megbecsültsége	4.15	3.52	3.90	.000***
bölcsődei nevelők pedagógusszakmán belüli megbecsültsége	3.49	3.05	3.31	.011*
óvónők pedagógusszakmán belüli megbecsültsége	3.74	3.21	3.53	.003**
tanítók pedagógusszakmán belüli megbecsültsége	4,31	3.83	4.12	.003**

A városon dolgozó óvodapedagógusok megítélése szignifikánsan pozitívabb az általános társadalmi- és a pedagógustársadalmon belüli megbecsültség vonatkozásában egyaránt.

A megkérdezett pedagógusok nagyrészének (87.3%) szakmai jövőterveiben nem szerepel a váltás, maradnának az óvodapedagógusi pályán a közeljövőben. Alacsony a tanítói állásra váltók száma (1.9%), illetve a pálya-

elhagyás szándéka is (2.8%). A megkérdezettek 8%-a tervezi, hogy a következő 2 évben bölcsődei nevelőként helyezkedne el. A szándék független a településtípustól, de számos más változó befolyásolja:

- régiség: 10 év alatti régiséggel rendelkezők inkább vállalnának bölcsődei állást, mint nagyobb régiséggel rendelkező társaik
- didaktikai fokozat: a didaktikai fokozattal nem rendelkezők 29,7%-a vállalna bölcsődei állást, a véglegesítővel rendelkezőknek pedig 8,8%-a.
- intézményi struktúra: ahol van bölcsődei csoport, a pedagógusok inkább vállalnának bölcsődei állást, mint ahol nincs.
- csoport jellege: akik tipegő csoportban dolgoznak, azoknak csak a fele maradna óvodapedagógusnak, s 46%-a bölcsődei nevelőként helyezkedne el. Ez az adat is alátámasztja az a tényt, hogy az ismeretlentől/változtatástól való félelem miatt tartózkodnak az óvodapedagógusok a bölcsődei nevelői állásoktól, akik megismerik jobban ezt a területet, azok jövőterveibe már sokkal jobban be tud illeszkedni.
- állás jellege: a címzetes állással 91.8%-ának szakmai jövőtervei között az óvodapedagógusi állás marad, míg a helyettesítők esetében ez az arány csak 77.6%, vagyis a stabil állás hiánya is befolyásoló tényező.

A vizsgálati személyek 3,9-es átlag mellett jelezték, hogy vállalnának kisgyermeknevelői állást. Ez az érték jelzi, hogy az óvodapedagógusoknak vannak fenntartásaik, illetve tudatosítanak olyan tényezőket is, amelyek eltántorítják őket ettől a tevékenységtől. Ebben bizonyára az is meghatározó, hogy a bölcsődei feladatkör ellátására való felkészültségérzetük mindössze 3,4-es átlagot ér el. Ugyanakkor az is elgondolkodtató, hogy a munkavállalási kedv mértéke szignifikánsan magasabb ($t=3.06086$; $p=.001174$ azaz $p<.05$) mint a feladat betöltésének kompetenciaérzete.

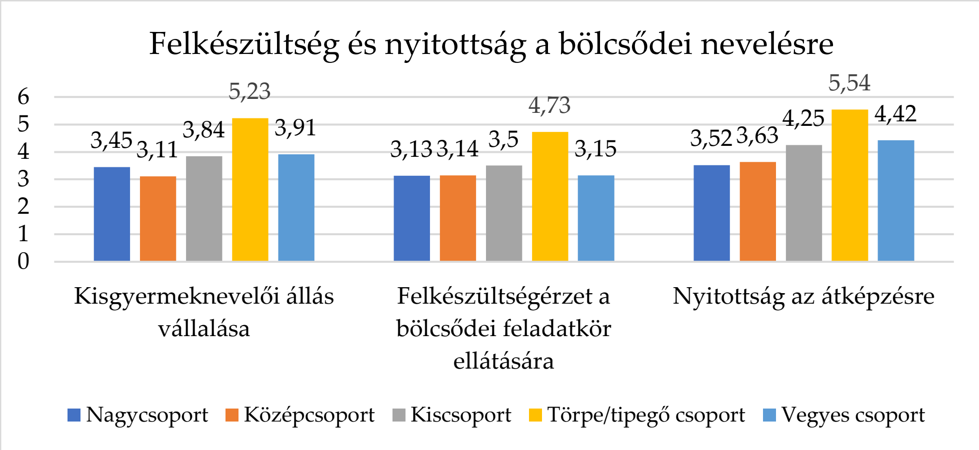
Erősen szignifikáns különbséget tapasztaltunk a nyitottság tekintetében az állás jellege szerint: a helyettesítő pedagógusok, akiknek még nincs meghatározatlan idejű munkaszerződésük, sokkal szívesebben dolgoznának kisgyermeknevelőként, illetve nyitottabbak kisgyermeknevelői átképzés felé címzetes állással rendelkező társaikkal szemben. Ezt a nyitottságot a meghatározatlan idejű állás reménye is motiválhatja. Ugyancsak a helyettesítő pedagógusok felkészültebbnek érzik magukat a kisgyermeknevelői feladatkör ellátására, mint címzetes társaik, amit bizonyára motiváltságuk is előidéz.

31. táblázat: *Óvodapedagógusi nyitottság az állás jellege függvényében*

Állás jellege (Anova, p=.000***)	Címzetes	Helyettesítő	Összesen
Szívesen dolgozna kisgyermeknevelőként?	3.58	4.49	**3.86**
Milyen mértékben érzi magát felkészültnek?	3.19	3.82	**3.39**
Milyen mértékben nyitott egy kisgyermeknevelői átképzésre?	3.49	4.87	**4.27**

Ugyanakkor a régiség is szignifikánsan befolyásoló tényező, a kisebb régiséggel rendelkező óvodapedagógusok sokkal szívesebben dolgoznának kisgyermeknevelőként, mint tapasztalt, nagyobb régiséggel rendelkező társaik. Egyrészt a fiatalkori rugalmassággal magyarázhatjuk ezt, másrészt a stabil állás megszerzésének motivációjával/kecsegtető jellegével. A régiséggel hasonló mintázatot figyelhetünk meg a didaktikai fokozat függvényében is: a fokozattal még nem rendelkező, kezdő pedagógusok és a véglegesítő vizsgát megszerzettek szignifikánsan szívesebben dolgoznának kisgyermeknevelőként, illetve jelentkeznének átképzésre. Ezt azzal magyarázzuk, ennek a vizsgálati almintának nincs még biztos állása és státusza, így nyitottabb bármilyen szakmai váltásra, ami stabilitást ígér. Kissé meglepő tény, hogy ezek a pedagógusok felkészültebbnek is érzik magukat a II. és I. didaktikai fokozattal rendelkező társaiknál, ugyanezt a szignifikáns különbséget a régiség függvényében nem tapasztaltuk. A nagyobb didaktikai fokozat, szakmai tapasztalat vajon egyfajta berögződést jelent, a nyitottság hiányát az új szakmai lehetőség felé? Vagy ez a pedagógusi rétegcsoport jobban tisztában van a szakma elvárásaival, s tart attól, hogy nem elég felkészült rá? A csoport típusa is befolyásoló tényező: azok a pedagógusok, akik már dolgoztak a 2-3 éves korosztállyal, szignifikánsan sokkal nagyobb nyitottságot mutatnak, s sokkal felkészültebbnek érzik magukat a 3-6 éves korosztállyal dolgozó társaikhoz képest.

Ugyanígy az intézményszerkezeti struktúra is befolyásolja a pedagógusok nyitottságát a kisgyermeknevelői munkakör betöltésére (.017**), vagy a szakmai átképzésre (.000***): szignifikánsan nyitottabbak azok a pedagógusok, akik olyan intézményben dolgoznak, ahol már működnek bölcsődei csoportok, az egy térben való közös munka következtében vélhetően már van rálátásuk a bölcsődei korosztállyal való munkára, s eltűnik lassan az ismeretlen területtől való tartózkodás/ódzkodás. Az intézményszerkezeti struktúra a szakmai kompetenciaérzetet nem befolyásolja a kapott eredményeink szerint.

40. ábra: *Az óvodapedagógusok nyitottsága az átképzésre, állás vállalására és felkészültségérzetük*

A kisgyermeknevelői állások vállalásának szándéka közötti eltérések magyarázatában segítségünkre lehetnek a faktoranalízissel nyert eredményeink, amelyek arra mutatnak rá, hogy a bölcsődei állás elvállalásában közrejátszó tényezőknek megfelelően milyen óvodapedagógusi csoportokkal találkozhatunk.

32. táblázat: *Kisgyermeknevelői állás vállalásának indítékai az óvodapedagógusok körében (Főkomponenselemzés, KMO =0.813, Varimax, 78.44%)*

Bölcsődei állás vállalása	Faktorok		
	1. Modellkö-vető	2. Pragmati-kus	3. Vágytelje-sítő
Csak ha újabb vizsgán nem kapnék óvónői állást	.153	.771	-.050
Leépítés esetén (megszűnik az óvodapedagógusi állásom)	.147	.792	-.071
Ha ezáltal közelebb kerülnék a lakóhelyemhez	.225	.682	.324
Ha tudnám, hogy az címzetes állás	.235	.772	.336
Mert ehhez a korosztályhoz érzem legközelebb magam	.211	.142	.909
Mindig is erre a területre vágytam	.333	.017	.863

Bölcsődei állás vállalása	Faktorok		
	1. Modellkö-vető	2. Pragmati-kus	3. Vágytelje-sítő
Külső szaktekintély (pl. tanfelügyelő, szak-módszertanos) tanácsára]	.875	.220	.243
Kollégáim javaslatára	.890	.207	.245
Intézményvezető buzdítására	.875	.267	.218

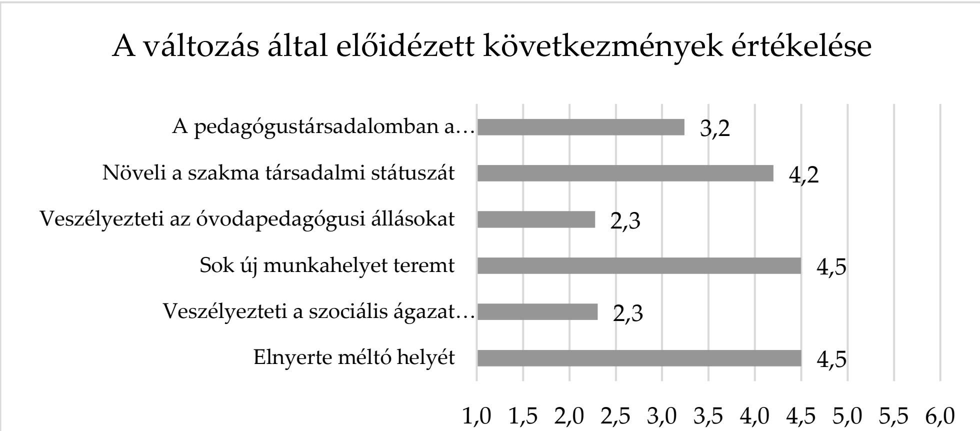
A 32. táblázat láttatja, hogy három nagy óvodapedagógusi csoport rajzolódik ki. Vannak, akik pragmatikus szempontok által vezérleten, csak abban az esetben vállalnák ezt a tevékenységet, többnyire egzisztenciális okokból, biztosítva és javítva ezáltal a szakmai és személyes jóllétük minőségét: például amennyiben megszűnne az óvodapedagógusi állása, vagy ezáltal lakhelyéhez közelebbi, illetve címzetes állást tudna szerezni. Egy másik csoportba tartozókat vágyteljesítőknek neveztük el, akikre jellemző, hogy belső indíttatásból dolgoznának kisgyermeknevelőkként, elsődlegesen a korosztály iránti elköteleződés által vezérelve. A harmadik csoportba tartozók számára fontosak a külső hatások, a kollégák, az intézményvezető, a szakfelügyelő véleménye és egyfajta modellkövető magatartást jelenítenek meg e kérdés kapcsán.

Az is érdekes, hogy bár az óvodapedagógusok kisgyermeknevelési feladatvállalási munkakedve mindössze 3,9-es átlagértéket ér el, a nyitottság az átképzésre 4,3, ami szignifikánsan magasabb értéket jelöl ($t=-2.49261$; $p=.006531$; azaz $p<.05$.), azaz olyanok is érdeklődnek az átképzés iránt, akik nem feltétlenül szeretnének nevelési szintet váltani. Ez a vizsgálati minta felnőttkori tanulási, szakmai látókör-bővítési szándékát is szépen kirajzolja.

Faktoranalízis mellett varianciaanalízissel is megvizsgáltuk ezeket az adatokat, s azt tapasztaltuk, hogy az állás jellege szignifikánsan befolyásoló tényező, a helyettesítő állással rendelkezők minden szempontot figyelembe vesznek a váltáskor, kivéve a leépítést (mivel nincs címzetes állásuk, értelemszerűen ez rájuk nem vonatkozik).

A bölcsődei nevelés oktatási ágazatba tartozásának óvodapedagógusi megítélése 4,5-ös átlagértékű, ami kedvezőnek tekinthető, azaz sugallja, hogy a megkérdezettek pozitívan értékelik az oktatási rendszer szintjén bekövetkezett változtatást. A 41. ábrán is látható, hogy ennek megfelelően úgy gondolják, a kisgyermekek nevelése elnyerte méltó helyét az oktatási rendszerben, de

a pedagógusi állások számának potenciális növekedését is pozitívumnak látják. Érdekes – összefüggésben a társadalmi és szakmai megbecsültség kérdéskörével –, hogy az óvodapedagógusok úgy ítélik meg, összességében a legalacsonyabb a bölcsődei nevelők megbecsültsége a pedagógusi professzió egészét tekintve, de még így is egyértelmű, hogy az oktatási ágazatba sorolás növeli a bölcsődei gondozók szakmai státuszát. (Akkor milyen volt a korábbi megítélése, amíg a szociális ágazatba tartozott?!). Ugyanakkor az is érdekes, hogy a megkérdezettek nem látják negatív következménynek az óvodapedagógusi állások esetleges csökkenését (pedig, a korábban az óvodákban működő törpe/tipegő csoportok bölcsődéhez csatolása akár csökkentheti is az óvodapedagógusi állások számát), valamint azt sem, hogy az oktatási ágazatban tartozás a gondozási feladatok megvalósulásának ellenébe hatna.

41.ábra: *A bölcsődék oktatási ágazatba tagolódási következményeinek óvodapedagógusi megítélése*

Varianciaanalízisnek is alávetettük az adatokat a minta egyes változói mentén, de a kérdések megítélésében nem találtunk szignifikáns különbséget sem a munkahely településtípusa, sem az állás jellege mentén.

Amennyiben részletezően lebontjuk továbbá az óvodapedagógusok érintettségét és ennek mentén a változáshoz való viszonyulást és faktoranalízisnek vetjük alá az adatokat, három nagy csoport rajzolódik ki.

Az első csoportba tartozók szakmai lehetőségforrást vélnek felfedezni az intézményrendszeri változásban, amely egyrészt megnöveli a szakmai

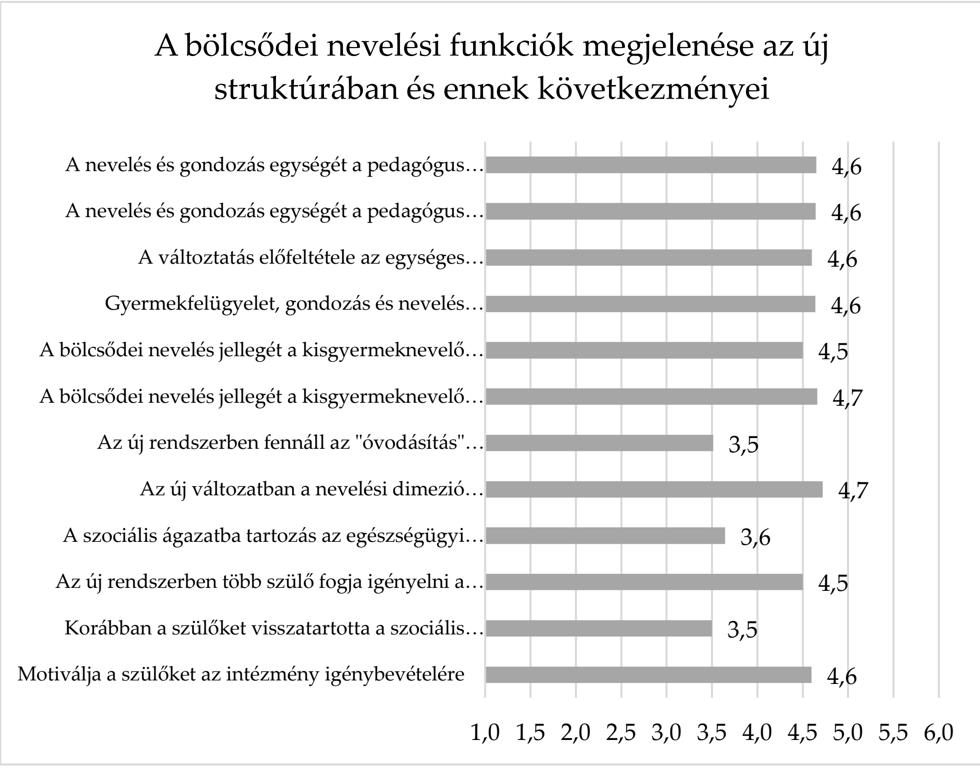
karrierút választásának lehetőségeit, ugyanakkor potenciális munkahelyeket teremt a bölcsődékben és (ezáltal is) motiváló hatást gyakorol az átképzésre való jelentkezés vonatozásában. A második csoportba tartozók a tehermentesítést remélik a változási folyamattól, amelyben az óvodás és óvodapedagógusok is felszusszannak, ugyanis korábban az óvodáskor alatti gyerekek (jellemzően 2-3 év közöttiek is bekerültek az óvodák ún. tipegő/törpe csoportjaiba, akik) az új rendszerben vélhetően a bölcsődékbe fognak kerülni. A faktorelemzés kirajzolt egy borúlátóbb óvodapedagógusi csoportot is, akik inkább a szakmai veszélyeket emelték ki a változás következményeként, elsősorban az óvodapedagógusi, illetve kisegítő személyzeti állások megszűnésétől tartva.

33. táblázat: *A változásokhoz való óvodapedagógusi viszonyulás (Főkomponenselemzés, KMO= .676, Varimax, 76.65%)*

Változás hatása az óvodapedagógusok szerint	Faktorok		
	1. Szakmai lehetőségek	2. Tehermentesítés	3. Szakmai veszélyek (bekebelezés)
Több potenciális munkahelyi lehetőséget teremt bölcsődékben	.791	.139	.117
Megnöveli a választási lehetőségek a szakmai karrierutat illetően	.889	.129	.005
Motiválja a kisgyermeknevelői átképzésre való jelentkezésüket.	.838	.245	-.070
Az óvodákban ennek következtében szűnhetnek meg óvodapedagógusi állások.	.015	.044	.919
Az óvodákban ennek következtében szűnhetnek meg kisegítő személyzeti állások.	.034	.042	.923
Tehermentesíti az óvodákat.	.332	.874	-.076
Tehermentesíti az óvodapedagógusokat is.	.352	.863	-.060

A 42. ábra több lényeges ponton is láttatja a megkérdezettek véleményét a bölcsődei nevelés hatékonyságával kapcsolatosan, valamint az intézményrendszer szintű változtatás hatását ebben a tekintetben. Egyrészt arra világítanak rá az eredmények, hogy a megkérdezettek többnyire megvalósíthatónak gondolják az új rendszerben a gyermekfelügyelet, gondozás és nevelés egységességét (4,6), illetve, hogy az óvodapedagógusok szerint a bölcsődei nevelés két alapvető funkciójának, a nevelés és gondozás egység-

ének érvényesülése ugyanolyan mértékben függ a kisgyermeknevelő személyiségétől és szemléletmódjától. Másrészt azonban a nevelési funkció megvalósulásában a személyiségnek nagyobb jelentőséget tulajdonítanak (4,7) mint a nevelési szemléletmódnak (4,5), bár az eltérés mértéke nem jelentős (t= 0.84769, p=.198543). Az óvodapedagógusok ugyanakkor úgy ítélik meg, hogy az intézményrendszeri változtatás segíti immár az egységes koragyermekkori nevelési szemlélet és gyakorlat megvalósításának (4,6), hiszen kiépült ezáltal a hiányzó láncszem: most már nem csupán egy egységes nevelési curriculum villantja fel ennek lehetőségét, hanem az egy ágazatba tartozás is a felmenő rendszer kialakulását, az egységes szemlélet következetes érvényesülésének keretfeltételeit jelenti. Ugyanakkor az egységességet a nevelési dimenzió hangsúlyosságával képzelik el leginkább (4,7), bízva a kisgyermeknevelőkben, hogy mindez nem fog az „óvodásítás" jelenségéhez vezetni. Ennek veszélyét látják ugyan, de nem túl magas átlag mellett (3,5).

42. ábra: *A kisgyermeknevelési funkciók árnyalódása az oktatási ágazatban és ezek hatása a szülői viszonyulásmódokra*

A kisgyermeknevelési funkciók megjelenési arányainak becslése mellett a jelenség szülői magatartásra gyakorolt hatásának a megítélését kértük a vizsgálati személyektől. Ebben a tekintetben is egyértelműen pozitív a változtatás motiváló hatásának megjelenése a szülői intézmény-igénybevétel tekintetében (4,6) és közel hasonló erősséggel (4,5) jelenik meg annak a következménynek a felismerése is, hogy az oktatási ágazatba tartozás nevelési felhang-ígérete okán, több szülő fogja igénybe venni a bölcsődei szolgáltatásokat, mint korábban. A korábbi rendszerben a nevelési funkció háttérbe szorulása és a szociális dominanciája közepes erősséggel (3,5) befolyásolta a szülői döntéseket az óvodapedagógusok szerint. A varianciaanalízissel elemzett eredményeink jelzik, hogy a településtípus meghatározó ennek megítélésében. A városon dolgozók inkább érzékelték problémának a szülők intézmény iránti bizalmának kérdését, mint a vidéki környezetben dolgozók.

Ugyanezeket az adatokat faktoranalízisnek is alávetettük, amely következtében a 34. táblázatban összesített eredményeket nyertük.

34. táblázat: *Bölcsőde megítélése az óvodapedagógusok szerint (Főkomponenselemzés, KMO=.776, Varimax, 76.02%)*

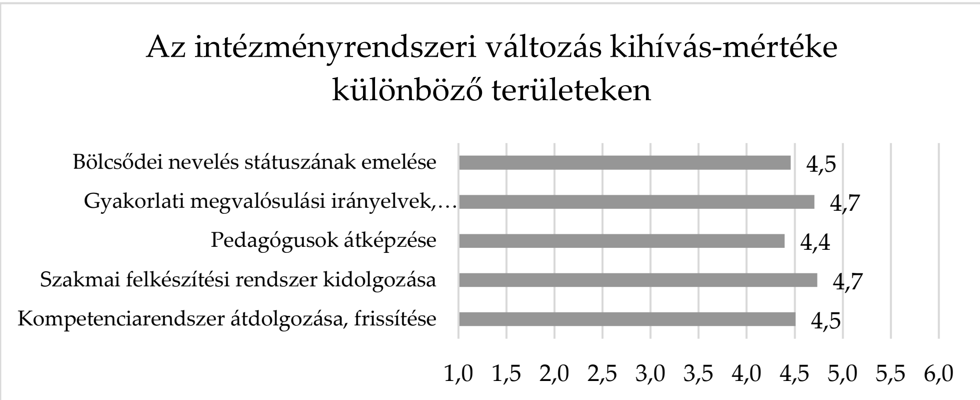
Bölcsőde megítélése az óvodapedagógusok szerint	**Faktorok**			
	1. Pedagógus-orientált	**2. Szülő-orientált**	**3. Nevelés-orientált**	**4. Óvodásítás (tartózkodó)**
Szerintem a bölcsődék oktatási ágazatba tagolódása motiválja a szülőket az intézmény igénybevételére.	.118	.696	.224	-.332
Szerintem a szülők azért tartózkodtak eddig attól, hogy bölcsődébe írassák a gyermeküket, mert abban a gondozási funkció dominált, a nevelési háttérbe szorult.	.076	.800	.023	.156
Szerintem az új rendszerben több szülő fogja igénybe venni a bölcsődét.	.014	.874	.182	-.078
Szerintem a bölcsődék szociális ágazathoz tartozása az egészségügyi szemlélet túlsúlyát is jelentette	-.057	.607	.216	.506
Szerintem a bölcsődék óvodákhoz kapcsolása okán a bölcsődei fejlesztést „óvodásítás” veszélye fenyegeti.	.203	-.041	-.023	.834
Szerintem a bölcsődei nevelés jellegét a kisgyermekekkel foglalkozók személyisége határozza meg.	.889	.085	.126	.081

Bölcsőde megítélése az óvodapedagógusok szerint	Faktorok			
	1. Pedagógus-orientált	2. Szülő-orientált	3. Nevelés-orientált	4. Óvodásítás (tartózkodó)
Szerintem a bölcsődei nevelés jellegét a kisgyermekekkel foglalkozók szemléletmódja határozza meg.	.874	.172	.080	.046
A nevelés és gondozás egységét elsősorban a kisgyermekekkel foglalkozók személyisége határozza meg.	.841	-.047	.331	.030
A nevelés és gondozás egységét elsősorban a kisgyermekekkel foglalkozók szemléletmódja határozza meg.	.845	-.023	.272	.124
Szerintem az új változatban nagy hangsúlyt kap a nevelési dimenzió.	.115	.475	.627	.225
A bölcsődékben a gyermekfelügyelet, gondozás és nevelés megfelelő arányban, integráltan érvényesül az új intézményrendszeri struktúrában.	.266	.201	.813	-.080
Ez a változtatás az előfeltételét képezi az egységes koragyermekkori szemlélet és gyakorlat megvalósulásának.	.343	.094	.861	-.005

Látható, hogy alapvetően négy nagy válasz-, illetve pedagógusi attitűdcsoport körvonalazódott. Az első csoportba tartozók, akiket *pedagógusorientált*nak neveztünk el, úgy vélik, hogy a bölcsődei nevelés jellegét, illetve a nevelés és gondozás egységes érvényesülését elsődlegesen az kisgyermeknevelők személyisége és szemléletmódja határozza meg. A második csoportot képező, *szülőorientált* vizsgálati személyek a változtatás szülőkre és a szülők intézmény iránti magatartására fókuszáltak, kiemelve, hogy az új rendszer motiváló hatású a szülők irányába, és a változtatás következtében több szülőnek lesz bizalma a bölcsődék igénybevételére. Az ebbe a csoportba tartozó óvodapedagógusok úgy ítélik meg, hogy a szülői tartózkodás egyik fő oka a korábbi egészségügyi szemlélet túlsúlya volt, illetve az, hogy a nevelési funkció háttérbe szorult a gondozási funkció érvényesülésének hangsúlyossága okán. A harmadik csoportba tartozók a *nevelésorientáltak*, akik úgy vélik, hogy az új bölcsődei nevelési rendszerben a gyermekfelügyelet, a nevelés és gondozás arányai egyensúlyba hozhatók és egységesen, integráltan, egymás kiegészítő funkciókként érvényesülhetnek. Ugyanakkor a változta-

tást az egységes koragyermekkori szemlélet és gyakorlat megvalósulási előfeltételének tekintik. A negyedik csoportot a *tartózkodók* képezik, akik a bölcsődei nevelés oktatási ágazatba tagolódásának negatív arcát látják elsődlegesen és attól tartanak, hogy az „óvodásítás" veszélye fenyegeti ebben a rendszerben a kisgyermekekkel való foglalkozást.

Az oktatási rendszerbe illesztett romániai kisgyermeknevelés több kihívással is szembe kell, hogy nézzen a közeljövőben a vizsgálati személyek szerint. Ezek sorában a legkiemelkedőbb a szakmai felkészítési rendszer kidolgozása, pontosítása (4,7), a kompetenciarendszer frissítése/kidolgozása, illetve ehhez szorosan kapcsolódóan a gyakorlati megvalósulási irányelvek, modellek kidolgozása (4,7). Látható (43. ábra) tehát, hogy a szerkezeti változásokat jelentő intézményrendszeri átalakulásoknak ki kell egészülniük a tartalmi módosulásokkal, pontosításokkal, hogy valóban megfelelő minőséget is jelentsen az oktatási hovatartozás. Ugyancsak a kihívások sorában előkelő helyet foglal el a bölcsődei nevelés státuszának növelése (4,5). Legkevésbé kihívás-jellegűnek az átképzést látják a vizsgálati személyek, mely a gyakorlati modellek, illetve szakmai felkészítési rendszer kidolgozásánál szignifikánsan alacsonyabb mértéket képvisel ($t=-2.40984$, $p=.008192$; $p<.05$).

43. ábra: *Az oktatási rendszerbe-tagolódás által előidézett kihívások óvodapedagógusi megítélése*

Az állás jellege, a pedagógus régisége és didaktikai fokozata, illetve a vezetett csoport függvényében nem találtunk szignifikáns különbségeket ebben a kérdésben, de az intézményi szerkezet és a településtípus árnyalta

szignifikánsan a pedagógusok válaszait. A városi pedagógusok sokkal inkább érzékelik az oktatási rendszert érintő kihívásokat, azaz szakmailag problémaérzékenyebbek vidéki társaikhoz képest, mindegyik területen. Továbbá azok az intézményi struktúrákban dolgozó pedagógusok, melyekben már bölcsődei szint is működik, sokkal nagyobb mértékű kihívásnak látják hagyományos intézményi struktúrában dolgozó kollégáikhoz képest a szakemberek kompetenciarendszerének kidolgozását, a felkészítési rendszer kidolgozását, illetve a bölcsődei nevelés státuszának emelését, hiszen közvetlenül érintettek ebben a problémában.

35. táblázat: *Kihívások településtípus általi meghatározottsága az óvodapedagógusok körében*

Kihívások	Város	Vidék	Összesen	Szignifikancia Anova
Szakemberek kompetenciarendszerének átdolgozása, oktatási rendszerhez való adaptálása („frissítése”)	4.77	4.11	4.51	.000***
Kisgyermeknevelők szakmai felkészítési rendszerének kidolgozása	5.02	4.25	4.72	.000***
Más oktatási szegmensen dolgozó pedagógusok átképzése a bölcsődésekkel való foglalkozásra	4.62	4.01	4.38	.002**
A bölcsődei nevelés gyakorlati megvalósulási irányelveinek és modelljeinek kidolgozása	4.89	4.39	4.69	.006**
A bölcsőde intézményrendszerének szülők körében történő népszerűsítése és elfogadtatása (a bölcsődei nevelés státuszának emelése)	4.64	4.17	4.46	.019*

Az óvodapedagógusok úgy vélik, hogy a bölcsődei intézményrendszer változása nagy mértékben gazdagítja az óvodai nevelést (m=4.96). E kérdés megítélése független a munkahely településtípusától, a régiségtől, az intézményi struktúrától és az óvodai csoporttól, viszont szignifikáns különbség tapasztalható a didaktikai fokozat függvényében (Anova, .032*), a didaktikai fokozattal nem rendelkező, vagyis pályakezdő pedagógusok sokkal pozitívabbnak látják ezt a változást, mint az I. fokozattal rendelkező társaik. Ugyanígy az állás jellege szerint is szignifikáns különbségeket tapasztaltunk,

(Anova, .048*), a helyettesítő állást betöltő pedagógusok pozitívabbnak látják a változást.

3.3. A bölcsődei nevelés oktatási ágazatba tagolódásának pedagógusjelöltekre gyakorolt hatása[14]

A pedagógusjelöltek a bölcsődei neveléshez elsősorban a *kisgyermek* kifejezést asszociálták, kimagaslóan. A *gondozás* jelent még meg kiemelten a hallgatói asszociációk között, s jóval ritkábban a *nevelés*. A hallgatók még nem tudták átlátni az intézményrendszer változásával együtt járó nevelési oldal erőteljesebb kidomborítását, a gondozás és nevelés egységének intenzívebb jellegét. A *korosztály* (0-3 év) és *korai fejlesztés* képzetköre azonos mértékben jelent meg a hallgatók körében, illetve a szubjektív töltetű kifejezések (*tipegő*, illetve aranyos, cuki stb.). *A beszoktatás, a szocializáció, az intézményes nevelés, a felelősség és az esély* rajzolódik ki még a hallgatói véleményekből, illetve az egyik gondozási feladat, a *szobatisztaság*ra nevelés.

[14] A fejezetben bemutatott eredmények az alábbi tudományos folyóiratban jelentek meg angol nyelven: Barabási T., Stark G. (2024): Teacher Candidates' Attitude Towards Integrating Nursery Education into the National Education System. In: *Pedacta*, 2024/1. 24-33.

44. ábra: *Bölcsődei nevelés –pedagógusjelöltek asszociációi*

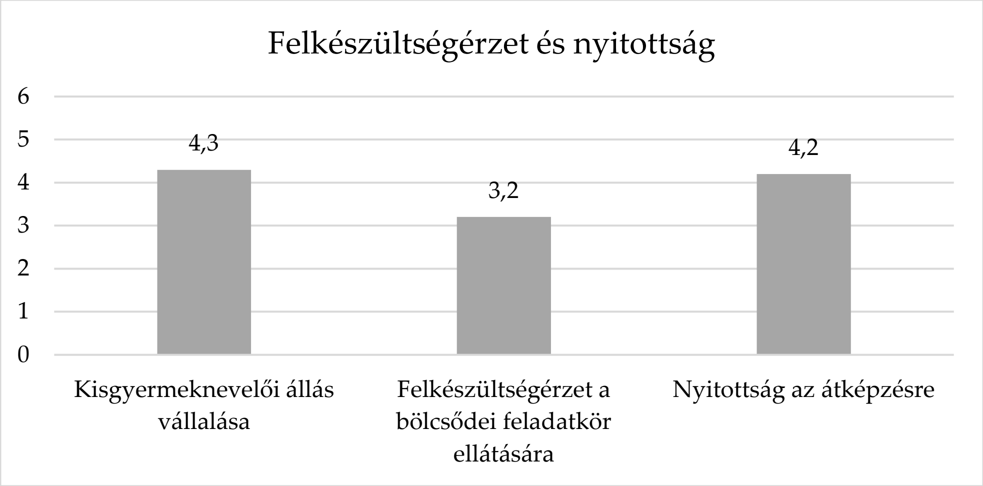
Vizsgálatunk során arra voltunk kíváncsiak, hogy a pedagógusjelöltek hogyan viszonyulnak a változtatáshoz, mennyire látják ezt pozitívnak, illetve negatívnak, és arra is kertük őket, jelöljék, más érintett csoportok viszonyulásáról mit gondolnak. A 45. ábra láttatja, hogy 1-től 6-ig terjedő skálán 4,5-ös átlag mellett pozitívan keretezik a pedagógusjelöltek az intézményrendszeri módosítást a saját szemszögükből, de alapvetően a többi érintett szempontjából is magas átlagértéket kaptunk.

45. ábra: *Érintettek viszonyulása a változásokhoz a pedagógusjelöltek szerint*

A pozitív viszonyulásmód konkretizálódik-e ezen oktatási szegmens felé fordulásban esetleg a karrierút vonatkozásában is? A soron következő kérdésekre adott válaszok elemzése közelebb visz e kérdés megválaszolásához!

A vizsgált pedagógusjelöltek, akik a koragyermekkor második szakaszában megvalósuló fejlesztésre hivatottak, 4-es körüli átlag mellett mutatnak nyitottságot a kisgyermeknevelői munka (4,3), illetve az erre a területre való átképzés iránt (4,2). Azt is láthatjuk a kutatási eredményekből, hogy a vizsgálati személyek érzékelik, hogy a kisgyermeknevelésnek vannak igen sajátos vetületei, amelyek az óvodapedagógusi szerepkörre való felkészülés folyamatában nem vagy kevésbé kerülnek előtérbe, így a felkészültségérzetüket az oktatási szint legalsó fokára 3,2-es átlagúnak értékelik.

46.ábra: *Pedagógusjelöltek felkészültségérzete és nyitottsága*

Nem tapasztaltunk szignifikáns különbséget a felkészültség és nyitottság mentén annak függvényében, hogy a hallgató dolgozik-e vagy sem tanulmányai mellett.

Ugyanakkor érdekes eredmény, hogy az állásvállalási kedv szignifikánsan magasabb, mint a feladatkör ellátására való felkészültségérzet. Ellensúlyozza ezt a látszólagos ellentmondást a hallgatók átképzésre való nyitottsága, és mintegy megerősít abban, hogy a pedagógusjelöltek egyértelműen felismerik a koragyermekkori nevelés két szintje közötti különbségeket a gyermeki és nevelési igények mentén és szükségét érzik az átképzésnek.

36. táblázat: *Hallgatók felkészültségérzete és nyitottsága a tanulmányok mellett végzett munka függvényében*

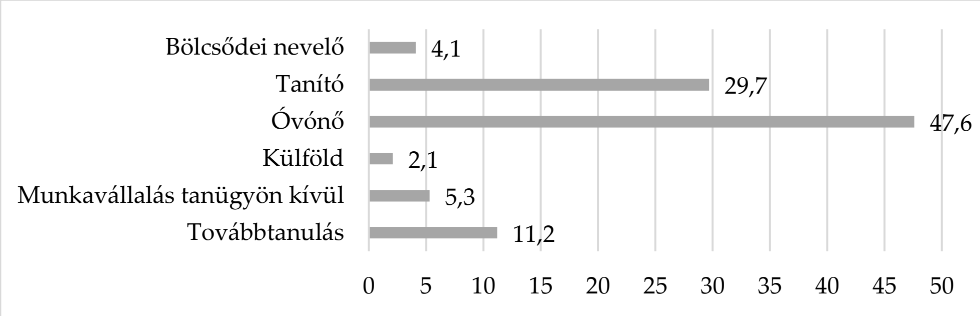
Dolgozik-e tanulás mellett		**felkészült**	**nyitott**
igen	Átlag	3.1587	4.2698
	N	126	126
	Szórás	1.42218	1.56672
nem	Átlag	3.2430	4.2103
	N	214	214
	Szórás	1.28071	1.42667
Összesen	Átlag	3.2118	4.2324
	N	340	340
	Szórás	1.33343	1.47810

Ha tovább elemezzük az adatokat a munka mellett végzett tanulmányok mentén, érdekes tendenciát figyelhetünk meg: a nem (oktatási területen) dolgozók sokkal nagyobb nyitottságot mutatnak, s ugyanakkor jóval felkészültebbnek érzik magukat – ezt a tapasztalat hiányával is magyarázhatjuk. Akik oktatási területen dolgoznak, s már van tapasztalatuk ezen a téren, kevésbé érzik felkészültnek magukat a bölcsődei nevelői munkára (illetve sokkal óvatosabbak a kérdés megítélésében), s kevésbé nyitottak ilyen jellegű munkára, mint akik nem oktatási területek dolgoznak.

37. táblázat: *Hallgatók felkészültségérzete és nyitottsága a végzett munka jellege függvényében*

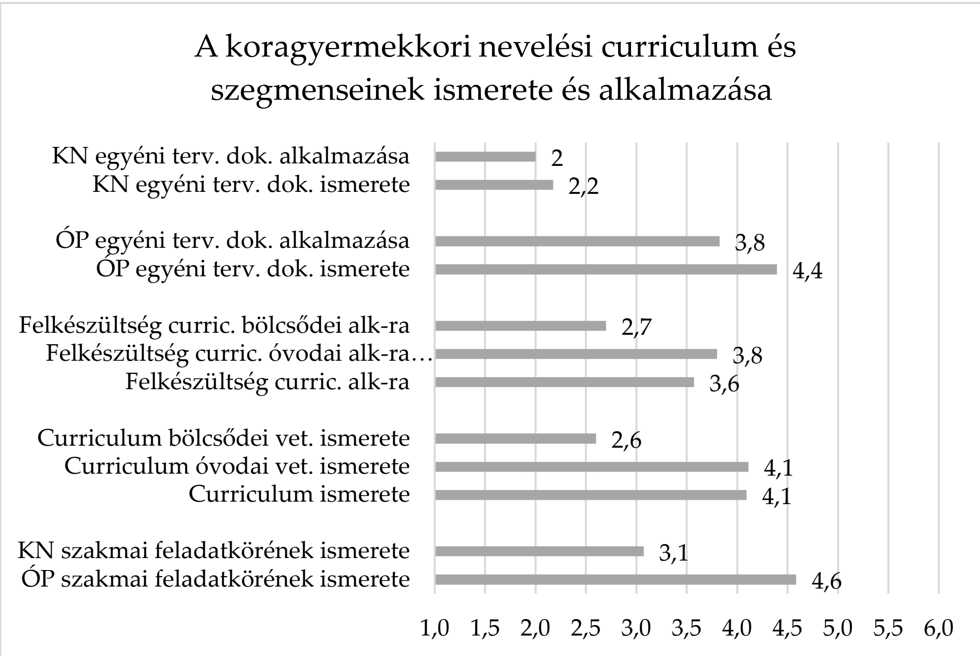
Milyen területen dolgozik?		**felkészült**	**nyitott**
oktatási terület	Átlag	2.8966	3.9483
	N	58	58
	Szórás	1.49490	1.67983
nem oktatási terület	Átlag	3.3857	4.5143
	N	70	70
	Szórás	1.35447	1.43196
nem dolgozom	Átlag	3.2406	4.2170
	N	212	212
	Szórás	1.27076	1.42426
Összesen	Átlag	3.2118	4.2324
	N	340	340
	Szórás	1.33343	1.47810

A tanulmányok befejezése utáni jövőterveket illetően a megkérdezettek fele óvodapedagógusként képzeli el a szakmai jövőjét, tízből 3 hallgató pedig a tanítói utat választja, a bölcsődei nevelői területet mindössze a megkérdezett pedagógusjelöltek 4,1 százaléka. A továbbtanulás is kis mértékben szerepel a hallgatói jövőtervekben, mivel tízből csak egy hallgató foglalkozik a tanulmányok folytatásának gondolatával.

47. ábra: *Hallgatói jövőtervek*

A 48. ábrán jól látható, hogy míg a curriculumban általános tájékozottság, illetve az óvodai szegmens ismerete egyaránt 4,1-es átlagértéket kapott, addig a bölcsődei vetületben való curriculáris tájékozottság szignifikánsan ez alatt marad (t=15.2602; p<.00001), 2,6-os átlagérték mellett. A legnagyobb tájékozottságot az óvodapedagógusok szakmai feladatkörének ellátása terén tapasztaltuk (4,6) és a bölcsődei szinthez képest (3,1) itt is szignifikánsak a különbségek (t=15.62167; p<.00001).

48. ábra: *Pedagógusjelöltek curriculum ismerete és alkalmazása*

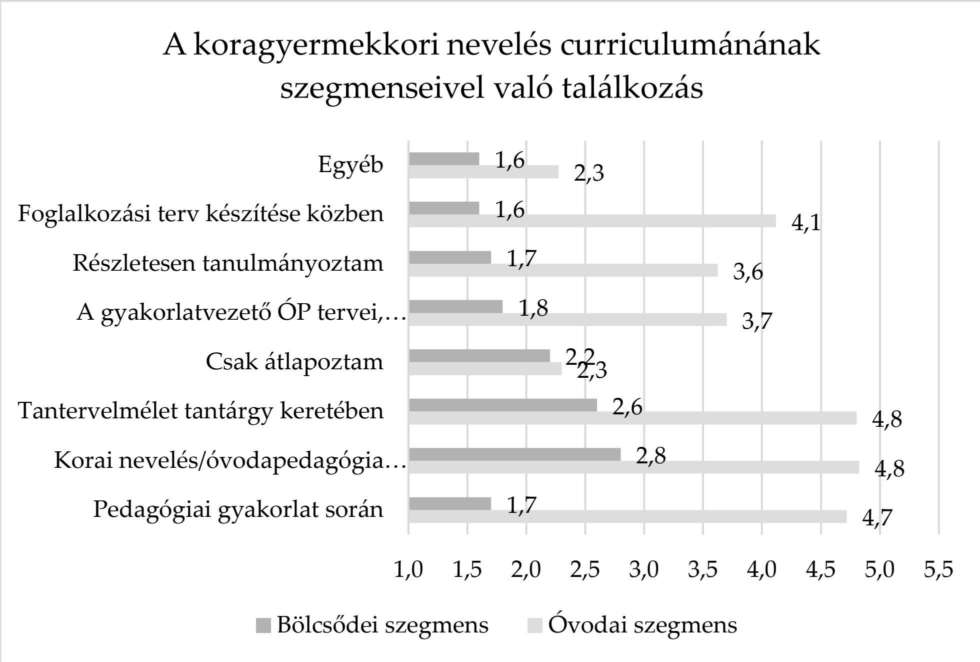
Ami a curriculum alkalmazásának kérdését illeti, érdekesek az eredmények. A curriculum ismerete és az alkalmazására való felkészültségérzete jóval alulmarad az ismeret szintjének általánosan is (t= 4.93754; p <.00001), az óvodai vetület mentén is (t= -2.86799; p= .00213; p <.05), amit természetesen magyaráz, hogy a pedagógusjelöltek az alkalmazásban kevés tapasztalattal rendelkeznek csupán. Ugyanakkor a legalacsonyabb átlagot (2,6) a bölcsődei curriculáris szegmens alkalmazása kapta, de kissé talán ellentmondásos jelleggel az alkalmazásra való felkészültség megítélésének átlaga egy tizedértékkel magasabb (2,7). Ami az egyéni tervezési dokumentumok ismeretét és alkalmazását illeti, hasonló kép rajzolódik ki: az óvodai szint (4,4) ismertebb, mint a bölcsődei (2,2), azaz az óvodait kétszer olyan jól ismerik a pedagógusjelöltek (t= 20.83698; p<.00001). Ugyanakkor az alkalmazás képessége alulmarad mindkét esetben az ismeretnek (*óvoda*: t=-4.95917; p<.00001; *bölcsőde:* t= 2.07333; p=.019259, p <.05). Az óvodai és bölcsődei szegmensre vonatkozó eredmények közötti eltéréseket a 33. táblázatba foglaltuk össze.

38. táblázat: *Curriculum-ismeret és alkalmazás a pedagógusjelöltek körében*

	Átlag	t-érték	p-érték
Curriculum ismerete - Óvodai szegmens	4,1	t=15.26021	p<.00001***
Curriculum ismerete - Bölcsődei szegmens	2,6		
Óvodapedagógusok szakmai feladatköre	4,6	t=15.62167	p<.00001***
Bölcsődei nevelők szakmai feladatköre	3,1		
Felkészültség a curriculum óvodai alkalmazására	3,8	t=11.5248	p <.00001***
Felkészültség a curriculum bölcsődei alkalmazására	2,7		
Egyéni tervezési dokumentumok ismerete - bölcsőde	2,2	t= 2.07333	p=.019259* p <.05
Egyéni tervezési dokumentumok alkalmazása - bölcsőde	2		
Egyéni tervezési dokumentumok ismerete - óvoda	4,4	t=-4.95917	p<.00001***
Egyéni tervezési dokumentumok alkalmazása - óvoda	3,8		

A koragyermekkori nevelés egyes szegmenseivel való találkozási lehetőségeket számba véve azt találtuk, hogy az óvodai szegmenssel való találkozás tekintetében a leginkább jellemző forrás a *korai nevelés* (4,8) és a *tantervelmélet* (4,8) tantárgyak, ugyanakkor a *pedagógiai gyakorlat* (4,7) során is mélyítették ilyen jellegű tudásukat a pedagógusjelöltek. Viszonylag magas

átlagérték mellett (4,1), de az előző lehetőségekhez képest szignifikánsan alacsonyabb mértékben jellemző (t= 4.35391; p= <.00001), hogy foglalkozási terv készítése közben használták a curriculumot.

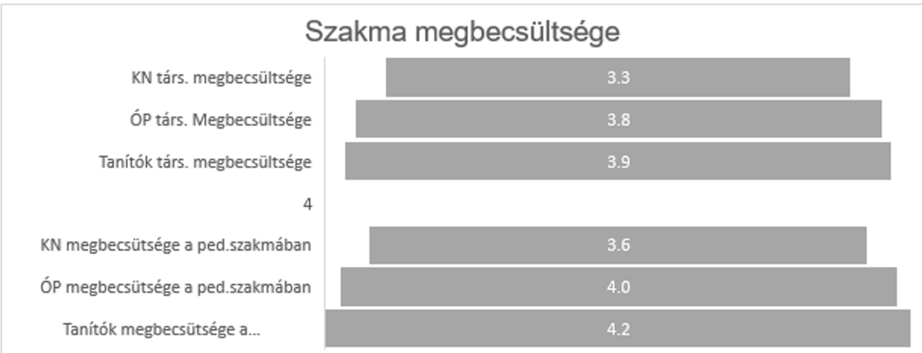
49. ábra: *Pedagógusjelöltek curriculum szegmenseivel való találkozása*

Összehasonlítva az óvodai és a bölcsődei szegmenssel való találkozást, azt találtuk, hogy minden lehetőség esetében az óvodai dimenzióval való ismerkedés a meghatározóbb, amit egyrészt értelemszerűen magyaráz, hogy a hallgatók célzottan az óvodapedagógusi pályára készülnek és erre fókuszálnak, másrészt azt is jelzi, hogy ugyan vannak átfedések az óvodai és a bölcsődei tevékenységek között, de automatikusan az óvodával kapcsolatos ismeret és felkészültség nem jelenti a bölcsődei szegmensben való jártasságot, amint azt a 39. összefoglaló táblázat szignifikáns eltéréseket mutató adatai is jelzik.

39. táblázat: *A pedagógusjelöltek koragyermekkori nevelési curriculuma szegmenseivel való találkozásának összehasonlítása*

Curriculummal való találkozás	Átlag		Szignifikancia	
	Bölcsődei szegmens	Óvodai szegmens	t-érték	p érték
Pedagógiai gyakorlat során	1,7	4,7	25.78572	<.00001***
Korai nevelés/óvodapedagógia tantárgy keretében	2,8	4,8	15.25522	<.00001***
Tantervelmélet tantárgy keretében	2,6	4,8	17.91366	<.00001***
Foglalkozási terv készítése közben	1,6	4,1	19.59893	<.00001***
A gyakorlatvezető ÓP tervei, útmutatásai révén	1,8	3,7	16.01499	<.00001***
Részletesen tanulmányoztam	1,7	3,6	16.7944	<.00001***
Csak átlapoztam	2,2	2,3	-0.87092	.192053

Egy következő kérdéskörben azt kértük a vizsgálati személyektől, hogy a kisgyermeknevelői, azaz bölcsődei nevelői státusz társadalmi értékét próbálják megbecsülni az óvodapedagógusi, illetve tanítói státusszal való összehasonlításban, ugyanakkor mindennek értékelését a pedagógustársadalmon belül is kértük. Ennek hátterében az az elgondolás állt, hogy egy karrierút melletti döntésben minden bizonnyal alapvetően meghatározó az is, hogy milyen presztízse van az adott területnek. Az eredmények azt láttatják, hogy a 10-11 év alatti gyerekekkel foglalkozók szakmai megbecsültségét nem értékelik túlságosan magasan a vizsgálati személyek (ez 3,3-3,9 átlagértékek között mozog).

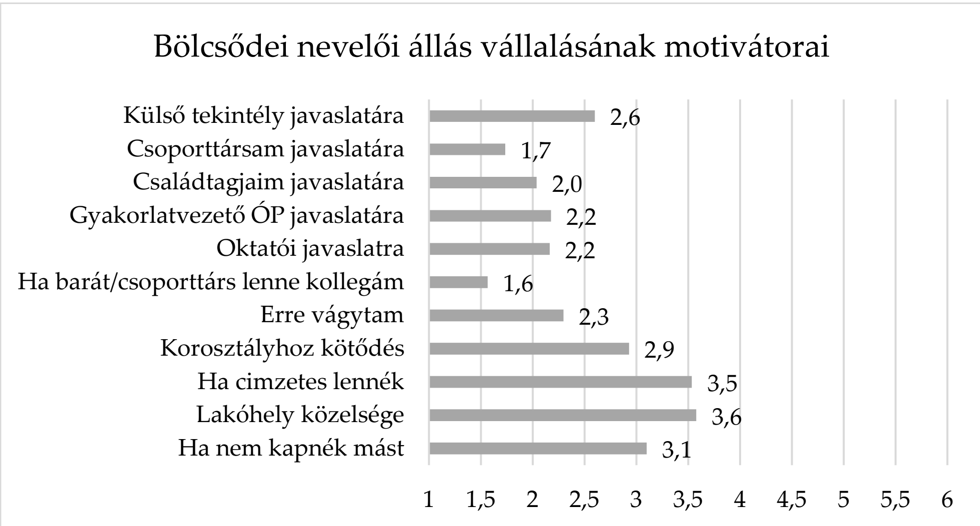

50. ábra: *Szakma megbecsültsége*

Megítélésükben minél fiatalabb korosztállyal foglalkozik egy pedagógus, annál alacsonyabb a szakmai státusza. Ennek megfelelően a tanító (3,9) és óvodapedagógus (3,8) szakmai megbecsültségét viszonylag hasonlónak értékelik a vizsgálati személyek, ehhez képest a kisgyermeknevelők társadalmi megbecsültsége szignifikánsan alacsonyabb (t=-4.64118, p<.00001). A pedagógusszakmán belül pozitívabbnak látják a szakmai megbecsültséget, de lebontva az életkori csoportokra szakosodás mentén a kérdést hasonló a megítélés. Ugyanakkor azt is tapasztaltuk, hogy itt már jelentősebbnek látják a különbséget a tanító (4,2) és óvodapedagógus (4,0) státusza között (t=2.08685, p=.018637; p <.05). A kisgyermeknevelők státuszát (3,6) azonban szignifikánsan alacsonyabbnak ítélik meg az óvodapedagógusokhoz képest is (t= 4.09532, p= .000024; p <.05).

40. táblázat: *Megbecsültségérzet szignifikáns különbségei pedagógusjelölti szemmel*

Megbecsültség	Átlag	t-érték	p-érték
bölcsődei nevelők társadalmi megbecsültsége	3.3	t=-4.64118	p<.00001
óvónők társadalmi megbecsültsége	3.8		
bölcsődei nevelők pedagógusszakmán belüli megbecsültsége	3.6	t= 4.09532	p= .000024 p < .05
óvónők pedagógusszakmán belüli megbecsültsége	4,0		

51. ábra: *Pedagógusjelöltek állásvállalásának motivátorai*

Korábban olvashattuk már, hogy a pedagógusjelöltek nyitottsága a bölcsődei nevelői/ kisgyermeknevelői átképzésre 4.2-es átlagot ért el. Az 51. ábra azt szemlélteti, hogy milyen motivációs tényezők húzódhatnak meg a bölcsődei állás vállalásának hátterében.

Az eredmények azt sugallják, hogy leginkább motiváló szerepe olyan pragmatikus, mondhatnánk egzisztenciális tényezőknek van, mint a lakóhely közelsége (3,6) és az állás címzetes jellege (3,5). Mindkettő hasonló befolyásoló erővel bír. Ebben a csoportban jelenik meg – kisebb meghatározó erővel – a más pedagógusi állásszerzés lehetőségének a hiánya (3,1). A másik véglet, a szociális motívumok, amelyek legkevésbé látszanak meghatározónak, mint például családtag, csoporttárs, mentorpedagógus, oktató stb. javaslata. Itt a legmagasabb értéket a külső tekintély javaslata (2,6) képezi, ennél szignifikánsan alacsonyabb ($t=4.38186$, $p<.00001$) a többi tényező, melyek között a legkevésbé befolyásoló ereje a barát, csoporttárs kollega-minőségnek van (1,6). A közepes erősségű motívumok sorában találjuk a személyes motívumokat, mint a korosztályhoz kötődés, illetve az erre a területre való vágyakozást.

Faktorelemzésnek vetve alá az adatokat, három hallgatói típust azonosítottunk az állásvállalás motivátorai függvényében.

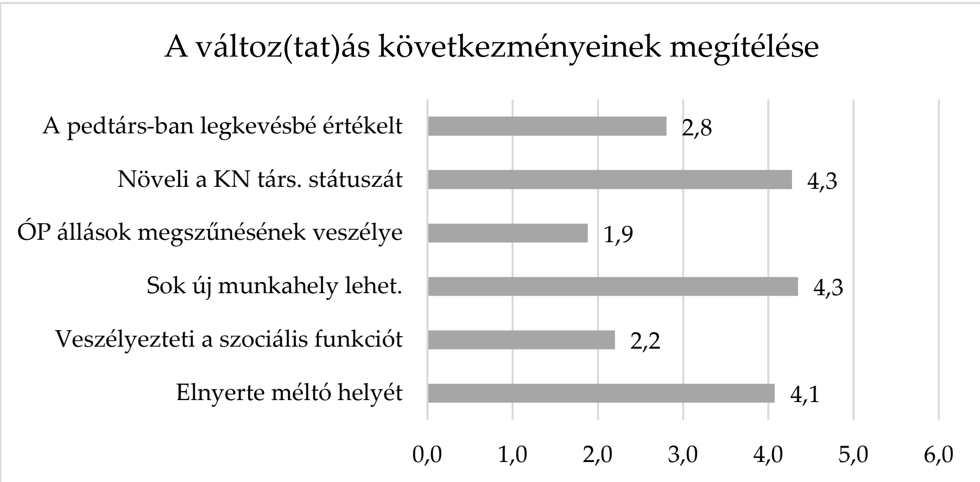
41. táblázat: *Hallgatói típusok az állásvállalás motivátorai függvényében (Főkomponenselemzés, KMO=0.840, Varimax, 72,241%)*

Milyen mértékben jellemző Önre, hogy az alábbi esetekben vállalna bölcsődei nevelői állást?	**Faktorok**		
	1 Modell-követő	**2 Vágy - teljesítő**	**3 Pragma-tista**
Csak ha nem kapnék óvónői állást	.107	-.215	.841
Ha volna a lakóhelyemen vagy lakóhelyemhez közel	.166	.472	.680
Ha tudnám, hogy ott címzetes leszek	.102	.483	.679
Mert ehhez a korosztályhoz érzem legközelebb magam	.239	.869	.163
Mindig is erre a területre vágytam	.297	.858	-.019
Ha a barátnőm/csoporttársam is odajönne	.619	.065	.101
Oktatóm javaslatára	.896	.133	.138
Gyakorlatvezető óvónőm javaslatára	.863	.186	.097
Családtagjaim javaslatára	.804	.234	.064
Csoporttársam/osztálytársam javaslatára	.833	.146	.027
Külső szaktekintély (pl. tanfelügyelő, szakmódszertanos, intézményvezető stb.) buzdítására	.709	.354	.153

A ***modellkövető*** pedagógusjelöltek nem saját meggyőződésből, hanem valaki javaslatára vállalnának bölcsődei nevelői állást, legyen szó külső szaktekintélyről, családról vagy kortárscsoportról. A ***vágyteljesítő*** pedagógusjelöltek körében a személyes indíttatás a domináns, a gyermekkori vágyukat teljesítenék be a bölcsődei területre való irányulással, mivel erre a területre vágytak, s ehhez a korosztályhoz érzik legközelebb magukat. A ***pragmatista*** pedagógusjelölti csoport olyan motívumokat helyez előtérbe, mint: a címzetes állás lehetőségét, a lakóhelyhez való közelséget, illetve, ha más területen nem tudna érvényesülni.

Egy másik kérdéskör, amelyet vizsgáltunk, a bölcsődei nevelési oktatási ágazatba kerülésének pedagógusjelöti értékelése. Ebben a vonatkozásban 4.3-as átlagértékű pozitívan keretezhető viszonyulásmódot találtunk, amelynek megfelelően kijelenthetjük, hogy a vizsgálati személyek azonosítják ezen oktatásrendszeri változás pozitív elemeit.

Az 52. ábrán az látható, hogy a változás következményeinek általános megítélése miként árnyalódik.

52. ábra: *Változás hallgatói megítélése*

A változ(tat)ás két leginkább pozitívnak ítélt következményét a sok új munkahelyi lehetőség megteremtésében (4,3), illetve a kisgyermeknevelői munka státuszának növelésében jelölik a vizsgálati személyek. Ugyancsak pozitívan keretezik azt is, hogy a kisgyermekekkel való foglalkozás is el-

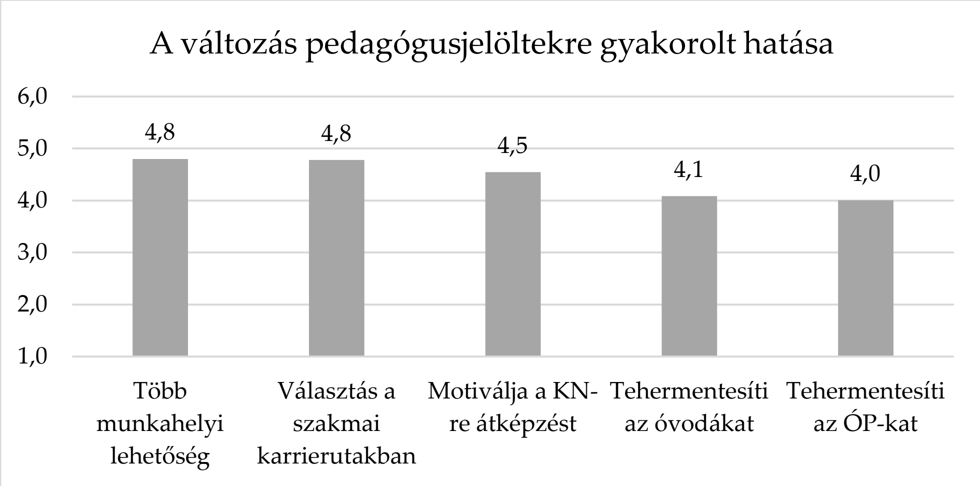
nyerte méltó helyét az oktatási rendszerbe tagolódással. Az esetleges veszélyforrásokat, minthogy óvodapedagógusi állások megszűnéséhez vezethetne ez a változtatás (1,9), vagy a kisgyermeknevelésben a szociális funkció hangsúlytalanná válását hozná (2,2), sokkal kisebb mértékben látják gondnak (t=-17.40659, p<.00001), mint amilyen mértékűnek látják a hozadékokat.

Faktorelemzésnek vetve alá az adatokat, két – szélsőséges - hallgatói kategóriát azonosítottunk. Az egyik hallgatói csoport a lehetőségeket látja a bölcsődéket érintő változásokban: méltó hely és megfelelő státusz, illetve új karrierlehetőség. Ezzel szemben a másik hallgatói csoport a veszélyeket domborítja ki: a státuszcsökkenést, az óvónőket érintő leépítéseket stb. A változást a lehetőségek és veszélyek tengelyén egyensúlyba helyezik el a pedagógusjelöltek, nem egyértelmű az állásfoglalásuk, amit a rendszerszintű bizonytalanság is táplál.

42. táblázat: *A bölcsődéket érintő változások pedagógusjelölti megítélése (Főkomponenselemzés, KMO=0.666, 63.69%)*

Az alábbi, bölcsődéket érintő "változás" által előidézett jelenségeket hogyan értékeli?	**Faktorok**	
	1. Lehetőségek	**2. Veszélyek**
Végre elnyerte méltó helyét a kisgyermeknevelési is az oktatási rendszerben	.840	-.076
Sok új munkahely lehetőségét villantja fel.	.879	-.055
Összességében növeli a legfiatalabb korosztállyal foglalkozók társadalmi státuszát	.836	-.012
Veszélyezteti a szociális ágazat feladatkörének érvényesítését.	-.016	.765
Óvodapedagógusi állások megszüntetéséhez/megszűnéséhez vezet.	.011	.815
A pedagógustársadalomban a legkevésbé értékelt státusz lesz a legfiatalabbakkal foglalkozók csoportja	.215	.582

A változtatások következményeinek általános megítélését követően arra is kíváncsiak voltunk, hogy a pedagógusjelöltekre gyakorolt hatásokat miként látják a vizsgálati mintánk tagjai.

53. ábra: *A változás pedagógusjelöltekre gyakorolt hatása*

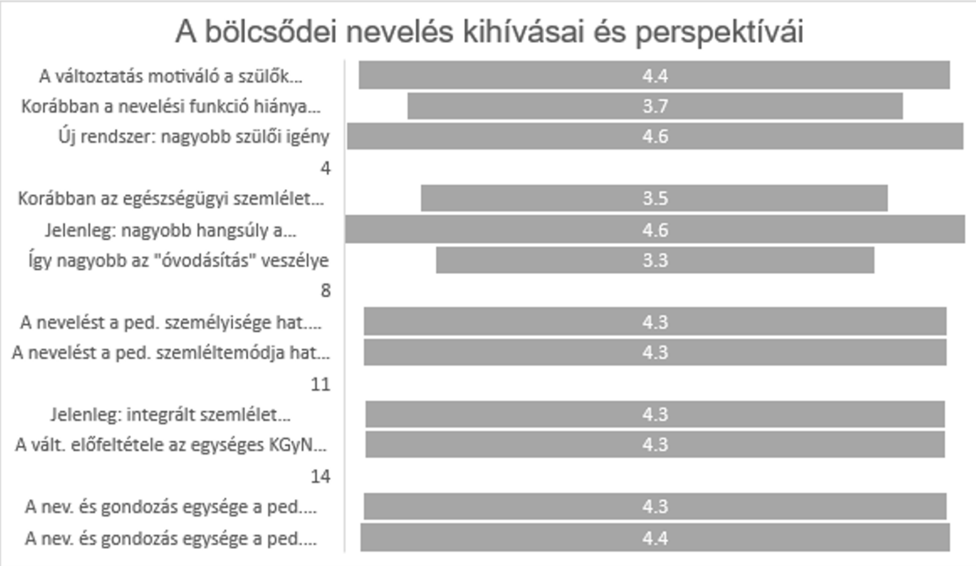
Az 53. ábra egyértelműen láttatja, hogy a vizsgálati személyek alapvetően nagyon pozitívan, magas átlagértékek mellett gondolkodnak a változás rájuk gyakorolt hatásairól. A hatások sorában itt is kiemelkedően magasak azok, amelyek az egzisztenciális vetület részei: a munkahelyi lehetőségek növekedése, valamint a szakmai karrierutak árnyalódása. A változók mentén elemezve az adatokat, azt tapasztaltuk, hogy a legtudatosabbak a végzős egyetemisták, ám a középiskolások formálhatóbbak, mint az egyetemisták, miután belelátnak az oktatási rendszer menetébe. Ezeket az eredményeinket, értelmezéseinket fenntartással kezeljük a középiskolás minta kis elemszáma miatt.

Azt is tapasztaltuk, hogy vizsgálati személyek úgy gondolják, hogy ez a változtatás motiválhatja őket arra is, hogy kisgyermeknevelői képesítést is megszerezzenek. Kisebb átlagérték mellett saját leendő (különösen óvodapedagógusi) tevékenységük szempontjából igen pozitívan értékelik azt is, hogy ezáltal tehermentesítődnek az óvodák (4,1) és az óvodapedagógusok (4,0).

43. táblázat: *Az intézményrendszeri változtatás hatásai a vizsgálati minta változói mentén*

Évfolyam/osztály		Több potenciális munkahelyi lehetőséget kínál fel.	Megnöveli a választási lehetőségeket a szakmai karrierutat illetően	Motiválja a kisgyermeknevelői átképzésre való jelentkezésüket.	Tehermentesíti az óvodákat	Tehermentesíti az óvodapedagógusokat is
I. év	Átlag	4.85	4.78	4.46	3.82	3.75
	N	110	110	110	110	110
	Szórás	1.369	1.337	1.412	1.581	1.571
II. év	Átlag	4.83	4.79	4.62	4.46	4.35
	N	72	72	72	72	72
	Szórás	1.565	1.510	1.515	1.703	1.785
III. év	Átlag	4.94	4.90	4.80	4.22	4.16
	N	106	106	106	106	106
	Szórás	1.194	1.146	1.222	1.407	1.402
mesteri	Átlag	4.73	4.73	4.17	3.93	3.90
	N	30	30	30	30	30
	Szórás	1.337	1.285	1.367	1.552	1.373
IX. osztály	Átlag	2.92	3.25	3.33	3.25	3.08
	N	12	12	12	12	12
	Szórás	1.621	1.712	1.614	1.815	1.730
X. osztály	Átlag	5.25	5.38	5.00	4.00	4.00
	N	8	8	8	8	8
	Szórás	1.165	1.188	1.195	1.773	1.773
XI. osztály	Átlag	4.00	5.00	2.00	1.00	1.00
	N	2	2	2	2	2
	Szórás	2.828	1.414	.000	.000	.000
Összesen	Átlag	4.80	4.78	4.54	4.06	3.98
	N	340	340	340	340	340
	Szórás	1.410	1.351	1.411	1.595	1.591
Anova	F	4.261	3.078	3.936	3.242	3.203
	Sign	.000	.006	.001	.003	.005

A hatékony bölcsődei nevelés megvalósulásának tényezőihöz való viszonyulást és a rendszerszíntű változtatás által előidézett hívásokkal kapcsolatos véleményeket összegzi az 54. ábra, amely egyúttal a bölcsődei neveléssel kapcsolatosan megjelölt perspektívákat is megmutatja.

54. ábra: *Kihívások és perspektívák pedagógusjelölti megítélése*

Látható, hogy a pedagógusjelöltek leginkább azt emelik ki, hogy a bölcsődei nevelés perspektíváját elsősorban az adja, hogy nagyobb hangsúly helyeződik ebben az új rendszerben a nevelési funkció megvalósulására (4,6) és azonos átlagérték mellett nyomatékosítják, hogy az új rendszer minden bizonnyal vonzóbbá is teszi a bölcsődei intézményt a szülők számára (4,4), akik így nagyobb mértékben fogják igénybe venni azt (4,6). Arra is rávilágítanak az eredmények, hogy a megkérdezettek többnyire megvalósíthatónak gondolják az új rendszerben a gyermekfelügyelet, gondozás és nevelés egységességét (4,3), illetve, hogy az pedagógusjelöltek szerint a bölcsődei nevelés két alapvető funkciójának, a nevelés és gondozás egységének érvényesülése ugyanolyan mértékben függ a kisgyermeknevelő személyiségétől (4,3) és szemléletmódjától (4,3). Másrészt azonban a nevelési funkció megvalósulásában a nevelési szemléletmódnak picivel nagyobb jelentőséget tulajdonítanak (4,4) mint a személyiségnek (4,3), de az eltérés mértéke statisztikai szempontból elenyésző (t=0.11211, p=.455386). A vizsgálati személyek ugyanakkor úgy ítélik meg, hogy az intézményrendszeri változtatás az egységes koragyermekkori nevelési szemlélet és gyakorlat megvalósításának (4,3) lehetőségét érdemben hordozza, és lehetővé teszi a koragyermekkori

curriculum megfelelő mértékű érvényesítését a teljes (0-6 éves) szegmensén. Az „óvodásítás" veszélyét látják ugyan, de nem túl magas átlag mellett (3,3).

Ezeket az adatokat is alávetettük faktoranalízisnek, amely mentén a 44. táblázatban is látható négy nagy faktor rajzolódott ki.

44. táblázat: *Az intézményrendszeri változtatás által előidézett kihívásokhoz és perspektívákhoz való pedagógusjelölti viszonyulás változatai (Főkomponenselemzés, KMO=0.867, Varimax, 77.39%)*

Viszonyulás	Faktorok			
	1 Személyiség és szemlélet	2 Opportunista (szülő+ intézményi nevelés)	3 Retroaktív kihívásokra fókuszáló	4 Proaktív kihívások fókuszáló
Szerintem a bölcsődei nevelés jellegét a kisgyermekekkel foglalkozók személyisége határozza meg.	.832	.236	.134	.193
Szerintem a bölcsődei nevelés jellegét a kisgyermekekkel foglalkozók szemléletmódja határozza meg.	.839	.237	.076	.167
A nevelés és gondozás egységét elsősorban a kisgyermekekkel foglalkozók személyisége határozza meg	.816	.274	.163	.073
A nevelés és gondozás egységét elsősorban a kisgyermekekkel foglalkozók szemléletmódja határozza meg.	.851	.201	.172	.018
Szerintem a bölcsődék oktatási ágazatba tagolódása motiválja a szülőket az intézmény igénybevételére.	.164	.767	.317	-.007
Szerintem az új rendszerben több szülő fogja igénybe venni a bölcsődét.	.148	.665	.541	-.092
Szerintem az új változatban nagy hangsúlyt kap a nevelési dimenzió	.218	.721	.384	.014
A bölcsődékben a gyermekfelügyelet, gondozás és nevelés megfelelő arányban, integráltan érvényesül az új intézményrendszeri struktúrában	.350	.785	.015	.235
Ez a változtatás az előfeltételét képezi az egységes koragyermekkori szemlélet és gyakorlat megvalósulásának.	.415	.762	.032	.131

Viszonyulás	Faktorok			
	1 Személyiség és szemlélet	2 Opportunista (szülő+ intézményi nevelés)	3 Retroaktív kihívásokra fókuszáló	4 Proaktív kihívások fókuszáló
Szerintem a szülők azért tartózkodtak eddig attól, hogy bölcsődébe írassák a gyermeküket, mert abban a gondozási funkció dominált, a nevelési háttérbe szorult.	.193	.260	.767	.022
Szerintem a bölcsődék szociális ágazathoz tartozása az egészségügyi szemlélet túlsúlyát is jelentette	.119	.142	.754	.389
5.5.Szerintem a bölcsődék óvodákhoz kapcsolása okán a bölcsődei fejlesztést „óvodásítás" veszélye fenyeget	.224	.084	.176	.908

A kihívások megítélése mentén négy nagy viszonyulásmódot fedezhettünk fel. Az egyik, a ***személyiség és szemlélet*** típusba azok a pedagógusjelöltek tartoznak, akik szerint a bölcsődei nevelés jellegét, ennek hatékonyságát, a nevelési és gondozási feladatok egyensúlyát egyaránt elsősorban a pedagógus személyisége és szemléletmódja határozza meg. Ennek megfelelően a legnagyobb kihívást a kisgyermeknevelők megfelelő szemléletének kialakítása, a személyiség formálása jelentené. A következő, az ***opportunista*** csoportba azok a vizsgálati személyek tartoznak, akik a változtatásban a lehetőségeket látják, ezeket ragadják meg és a kisgyermeknevelés perspektíváját is ebben a szemléletben határozzák meg. Eszerint a változtatás egyrészt az intézmény iránti igény növelésének a lehetőségét hozza azáltal, hogy nagyobb teret enged a nevelési dimenzió érvényesülésének, másrészt a bölcsőde feladatának a kiteljesedési lehetőségét hordozza, biztosítva a gyermekfelügyelet, nevelés és gondozás hármasának arányos érvényesülését. Ez az típus tehát a perspektívát és ennek feltételeit ragadja meg leginkább. A következő két típus a kihívásokra fókuszál inkább. Az egyik azoknak az elemeknek a felülírására összpontosít, amelyeknek a korábbi ágazathoz tartozásból való átemelése negatív lenne a kisgyermeknevelés rendszerében, mint például az egészségügyi, gondozási szemlélet túlsúlya. Ezeket neveztük el ***retroaktív kihívásokra fókuszálók*** csoportjának. A kihívások másik csoportja az új rendszer jellemzőinek erőltetett kiterjesztéséből adódhat, és

mint ilyen az óvodásítás, a korosztály életkori jellemzőihez képest túlzó elvárások érvényesítésének tendenciájaként jelenhet meg. A negyedik típusba tartozók, a ***proaktív kihívásokra fókuszálók*** ebben látják leginkább a változtatás veszélyét.

3.4. Bölcsődei nevelés a szakértői interjúk tükrében

A szakértői interjúk kidomborították a bölcsődei intézményrendszer struktúráját. Az interjúk árnyalatai ráébresztettek arra, hogy a bölcsődei nevelők körében is érdemes lett volna interjúkat készíteni, ezeket majd a kutatás folytatásaként megvalósíthatjuk.

Két fő intézményszerveződési mód rajzolódik ki a szakértői interjúkból:

(1) A korábban szociális ágazathoz tartozó bölcsődék, melyeket átvett az oktatási rendszer, de számos elemet megőriztek a korábbi struktúrából, melyek nehezebben illeszkednek az oktatási rendszer szemléletébe.

(2) Újonnan alakult bölcsődék, amelyek oktatási intézményhez csatoltan működnek. Ezeken belül a legjellemzőbb az óvodához kapcsolt bölcsőde, de találkozunk olyannal is, amely iskola struktúrájaként működik.

Az újonnan alakult bölcsődék sokkal inkább illeszkednek az oktatási rendszer struktúrájába, és sokkal inkább tudják érvényesíteni a curriculáris elveket. Mivel óvoda/napközi otthon mellett működnek, hasonló a személyzeti struktúrájuk: bölcsődei óvónő, dada, illetve ápolónő intézményi szinten. A napirend is sokkal inkább illeszkedik az óvodai napirendhez, a koragyermekkori nevelés curriculumának tevékenységkategóriái mentén. Ezekben az intézményekben a nevelés hangsúlyosabb a gondozási feladatoknál. A nevelési környezet is sokkal inkább hasonlít az óvodák környezetéhez, s ezekbe a bölcsődei csoportokba járó gyermekek többsége óvodáskorba lépve ezekben az óvodai intézményekben marad.

Az átvett bölcsődék az oktatási rendszerhez tartoznak, de megőrizték a polgármesteri hivatal személyzeti struktúráját, („*Ez így tökéletes: 2 nevelő és két dada van egy csoport – max. 15 fő – számára.*” – 1. interjúalany) ezért több személyzetük van, több felnőtt foglalkozik egyszerre a bölcsődés gyermekekkel, több felnőtt van bent folyamatosan a csoportszobában (bölcsődei

óvónő, takarítónő, infirmier-gondozó minden csoportban). Ezekben az intézményekben a gondozási feladatok kicsit hangsúlyosabbak. A személyzet nagy része a régi rendszerből jött át. A bölcsődében dolgozóknak 2025-ig van lehetőségük megszerezni a szakvégzettséget, hogy megtarthassák állásukat. Mivel a korábbi struktúrában dolgoztak, a régebbi feladatkörüknek megfelelően dolgoznak inkább, s a gyerekfelügyeleti szerepet jobban előtérbe helyezik.

Az interjúalanyok kiemelték, hogy a bölcsődék egy része személyzethiánnyal küzd. Bizonytalan volt a vizsgarendszerben, hogy ki foglalhat el bölcsődei óvónői állást az oktatási rendszerben, ezért kevesen pályáztak ilyen állásokat, jó pár állás szeptemberben lett betöltve, s gyakran szakképzetlen személyzettel. Ezek közül többen jelenleg folytatják pedagógiai tanulmányaikat.

Az 5. és 6. interjúalany kidomborított egy személyzeti konfliktust: a szociális ágazatból átvett személyzet úgy véli, hogy minden bölcsődei feladatot el tud látni, ezért fölöslegesnek látja a bölcsődei óvónő szerepét, s kevésbé elfogadó vele, főként a munkaidejével, mivel az óvónő 5 órát dolgozik naponta, míg a személyzet többi tagja 8 órát, s más a szabadságideje is. *„Minek jött a nyakunkra ez a kis óvónő, eddig is eltudtuk látni a bölcsődei feladatainkat, ezután is el fogjuk látni"* – hangosította ki a 6. interjúalany a régi személyzet nézőpontját. Az átvett személyzet félti a munkahelyét, a régi és új struktúra egymásnak feszülése figyelhető meg. Egy másik interjúalany így fogalmazott. *„A szociális ágazatbeliek nagyon nehezen nyelték le… itt más a besorolásuk, nem tudtuk azokat a juttatásokat biztosítani, mint az önkormányzat, visszaesett a fizetésük, mert a besorolásuk előnytelenül megváltozott… szóval nagyon nehezen élték meg."*

Egy másik probléma az átvett intézményeknél a tannyelv helyzete. A szociális ágazatban, mivel csak gondozási feladatok voltak, nem volt tannyelvhez kötve a bölcsődei csoport. Az oktatási rendszerhez kerülve már tannyelve is lett a csoportoknak, de a szociális szférából átvett bölcsődei csoportok mind román tannyelvű csoportként kerültek be az oktatási rendszerbe Szatmár megyében. Magyar tannyelvű bölcsődei csoportok csak az újonnan induló, főként felekezeti oktatási intézményekhez tartozó bölcsődékben indultak. Ez hosszú távon veszélyezteti a kisebbségi oktatást, hisz aki román nyelvű csoportban kezdi a bölcsődét, megvan a veszélye, hogy a

további oktatási szinteken is a román nyelvet választja (8. interjúalany). A nyelvi kérdés a képzés, átképzés vonalon is szembetűnő. Találkozunk tömbmagyarságban olyan helyzettel, hogy a „gyorstalpaló" átképzés (80 óra) kizárólag román nyelven volt eddig elérhető, most dolgoznak a magyar nyelvű képzési lehetőségek felkínálásán.

A tényleges bölcsődei mindennapokat tekintve két tendencia figyelhető meg, két véglet (5., 6. interjúalany):

(1) „Óvodásítás": az elvárásokat, tevékenységformákat nagyon közelítik az óvodai neveléshez, s bölcsődés gyermekek életkori sajátosságaitól idegen munkaformákat alkalmaznak. Ezt fokozhatja az is, hogy *„Jelenleg a bölcsődéinkben inkább óvónők vannak. Ők inkább az óvodai módszereket ismerik."* (2. interjúalany)

(2) Nevelési célzatosság hiánya: a bölcsődei napban csak a gyermekek biztonságban tartása a cél, ennek rendelődik alá minden főként gondozói, kis mértékben nevelői feladat.

A tantervet illetően (8. alany) azok, akik a közelmúltban fejezték be pedagógiai tanulmányaikat, vagy jelenleg tanulnak, sokkal inkább tudnak a tantervi előírások mentén, a fejlődési területek, fejlődési dimenziók és viselkedésmutatók tengelye mentén dolgozni a gyermekekkel. A szociális ágazatból átkerült bölcsődei nevelők nehezen sajátítják el a tantervi nevelési szemléletet. *„Egy jó szakembernek rendben van a curriculum. Annak, aki átlátja, s megvan az alaptudása… mert ami le van írva az rendben van, csak mögé kell látni. De a bölcsődei gondozók nem felkészültek még a curriculum érvényesítésére"* (2 alany) Erre erősít rá a 3. interjúalany is, aki kiemeli, hogy a curriculumot módszertani ajánlásokkal lehetne teljesebbé és használhatóbbá tenni a bölcsődei nevelők számára, mert ezek jórészt csak az óvodai szintre vonatkoztatva fogalmazódnak meg. *„Jelenleg zajlanak ilyenszerű munkálatok minisztériumi szinten, ami segíti a curriculum értelmezését, pótolja a hiányosabb elemeket."* (3. alany)

Nevelési koncepcióhiány fedezhető fel, például a 7. interjúalany azt hangosította ki, hogy nehéz leültetni a gyermekeket, ezért a tematikus tevékenységek legmegfelelőbb terepe a biliztetés volna, mivel ekkor minden gyermek ül.

Amíg a szociális rendszerhez tartozott nagyon kevés figyelmet kaptak a bölcsődei intézmények: *„Amikor 2016-ban átvettem a bölcsődét, nagyon sokat*

kellett cirkuszoljak a városvezetéssel…, hogy figyeljenek erre is, megfelelő anyagi keretet biztosítsanak a működésnek, „…mert ez egy érték a városnak, hiszen a legkisebbeinkkel foglalkozunk." (1. alany). A jelenlegi változatban az interjúalanyok nagyobb többsége az önálló jogi személyiséggel működő intézményeket tartják, leginkább, mint említettük, a személyzet létszáma okán. Ugyanakkor az egyik vizsgálati személy szerint az is egy fontos kérdés, hogy a település önkormányzata miként viszonyul a kérdéshez: *„… ott működik jól, ahol a polgármesteri hivatal gondoskodik erről az intézményről… de, van, ahol nem szívügye, nem lát bele, nem hívja le a pénzeket…"*

Az interjúalanyok mindenike egyértelmű javaslatokat fogalmazott meg a kisgyermeknevelés megváltozott intézményi struktúrában való megvalósulásának hatékonyabbá tételére. Ezekben közös pont a gyakorlatias képzés, átképzés, továbbképzés. Alapvetően úgy látják, hogy az elméleti felkészítés az kellően részletező és alapos, de hiányoznak az egyértelmű módszertani kapaszkodók, amelyek a mindennapjaikban – akár azonnali hatálylyal – alkalmazhatóak, kivitelezhetők lennének: *„Elméleti síkon el vannak látva, de gyakorlati… hogy milyen módszerekkel dolgozzanak, na… az nagyon nincs*." (1. alany); *„Gyakorlati kivitelezési modelleket lenne jó biztosítani, ami a gyakorlati tudás alakulását segítheti… vagy mentorálási rendszer… de még nincs mentor*." (3. alany) Ugyanakkor a javaslatoknak egy közös jellemzője volt a „rendrakás" igénye, vagy az erre tett kísérlet: *„rendbe kell tenni a törvényi kereteket, mert amíg itt hiányosságok vannak, addig nem tud megfelelően működni."* (2. alany)

A kihívások sorában is érdekes válaszokat kaptunk a kisgyermeknevelői szakértőktől. Az egyike a legerőteljesebb kihívásoknak, hogy a szociális rendszerből átvett személyzetből (mindenkit át kellett venni) mindenkinek a megfelelő helyét megtalálják az oktatási rendszerben is, hiszen egyrészt kérdés volt, hogy például az egészségügyi szakemberekkel mi legyen, másrészt, hogy a különböző végzettséggel rendelkezőket hogyan kellene átképezni, mennyire lehet ez egységes, vagy miként kellene differenciálni. Valójában tehát azt látjuk, hogy a lehetséges karrierutak kijelölése az bölcsődei nevelők és személyzet számára milyen változatokat öltsön. Szintén kihívásnak találják, hogy a személyzet egységesítése megtörténjen, azaz az intézmény típusától függetlenül minden bölcsődében *„…lehessen pedagógus, pszichológus, egészségügyi asszisztens, gondozó és kisegítő személyzet, mint dadus,*

takarító…" (4. interjúalany), s persze a képzési rendszerük is a kihívások sorában jeleníthető meg. A kihívások egy másik jelentős területének a megfelelő infrastrukturális hálózat kiépítését és az életkorhoz illeszkedő felszereléssel való ellátást látják a megkérdezettek. Ebbe bele értendő a megfelelő kinti és benti környezet kialakítása, úgy, mint udvar, illetve korosztálynak megfelelő felszerelés és (tan)eszközök.

Ugyancsak kihívás, hogy a felkészülés folyamatában nagyon kevés a magyar nyelvű szakmai anyag, módszertani támpont és fogódzó: *„… teljesen-teljesen magyarországi anyagokból kellett gyúrjam, s fel kellett készüljek*" (2. alany – az interjúalany országos képzőként részt vett az átképzési folyamatban is). A curriculum bölcsődei szintjének alkalmazására vonatkozó módszertani támpontok megfogalmazása a szakértők számára is kihívás volt tehát, és a gyakorlatias támpontok hiányát hangsúlyozták, különösen magyar nyelven: *„magyarországi szakirodalomhoz nyúlunk, ha nyúlunk, mert amúgy nem nagyon kaptunk támpontokat se… csak azt, ami általános, ami tudományos gyermeknevelés, lélektan. A módszertant próbáljuk adaptálni ehhez a korosztályhoz, de szükséges lenne spéci ennek a korosztálynak módszertani útmutatót valamit kidolgozni.*" (3. alany)

Szintén kihívásként ragadható meg a megfelelő finanszírozás biztosítása is, amely a bölcsődék optimális fenntartását és működtetését biztosíthatja. De ugyanilyen fontosnak látják a megfelelő minőségellenőrzést, amelyben a bölcsődei nevelési tevékenység hatékonyságbiztosításának meghatározó tényezőjét látják. *„Annyira széles a kihívásspektrum… s olyan nehéz ebben rendet rakni*!" (4. alany)

Arra a kérdésre, hogy mitől lehet vonzó a pálya, egyértelműen a korosztály melletti elköteleződést emelik ki. *„Szakmaszeretet, gyermekszeretet. Amúgy olyan káosz van még a rendszerben, hogy más nem is tudja vonzani…*" (1. alany); *„A pálya vonzereje csakis a gyermekszeretet. S akik nem tudtak óvodapedagógusként labdába rúgni, kicsit gyengébbek… de azért nagyon szépen dolgoznak érzésből.*" (2. alany)

A szakmai megbecsültség tekintetében több interjúalany emelte ki, a pedagóguspálya globális alulértékeltsége ellenére, az interperszonális kapcsolatokban ezt nem érzékelik a bölcsődei nevelők, hiszen azt tapasztalják, hogy a szülők tisztelik, becsülik az gyermekeikkel foglalkozó szakembere-

ket. Ugyanakkor, ahol óvoda mellett szerveződik a bölcsőde, a bölcsődei nevelők munkáját elismerik az óvodapedagógusok, hiszen érdemben azt tapasztalják, hogy a bölcsődébe járó gyerekekkel könnyebb dolguk van, különösen a beszoktatás ideje alatt, de nem csak: *„… már az intézményhez vannak szocializálódva, körbe tudnak ülni, tudják, hogy jönnek majd utánuk, stb."* (2. alany) Egy másik interjúalany szerint *„a bölcsiseknek még nem volt alkalma bekerülni a pedagógusi vérkeringésbe"*, de azt gondolja, hogy *„még sok munka lesz, hogy megbecsültekké váljanak, mert ahhoz a nagyobbakkal foglalkozó pedagógusok bele kellene lássanak az ő munkájukba."* (3 alany)

A perspektívák jelölése egyértelműen arra utal, hogy a jelölt kihívásokon sikerül felülkerekednie a rendszernek. Az érintett szakértők azt emelték ki, hogy öt év múlva egy stabilizálódott rendszer fogadhatja a legkisebbeket, amelyben kikristályosodott, hogy kik, milyen végzettséggel lehetnek bölcsődei nevelők, meghatározatlan idejű munkaszerződéseket tudhatnak magukénak, ugyanakkor azt is világosan látják már, hogy a pályamodelljük miként alakul, miként haladhatnak előre a rendszerben (fokozati vizsgák, véglegesítés stb.). Abban is reménykednek, hogy megfelelő számú kisegítő személyzet lesz minden intézményszervezési típusban.

Összességében a szakértői interjúk mindenikéből visszaköszönő kulcsfogalom és gondolat a *káosz*, a rendszer formálódása okán jelen levő zűrzavar és a rendrakás erős igénye ezen a területen. Ez egyrészt a törvényi keretek pontosítását igényli, másrészt a módszertani támpontrendszer kidolgozása, ami a mindennapi gondozási-nevelési gyakorlatot hivatott segíteni.

4. Összegzés és javaslatok

4.1. Az empirikus vizsgálat eredményeinek összegzése az alminták mentén

4.1.1. Bölcsődei nevelők nézőpontjának összegzése

A vizsgálatunk eredményei arra engednek következtetni, hogy a kisgyermeknevelői állást vállalók elkötelezettek a korosztály mellett és a kihívások és nehézségek, az ágazatban történő változások által előidézett bizonytalanság ellenére is nagy örömmel vállalják a bölcsődei nevelői munkát, a jövőterveik között leginkább az szerepel, hogy kitartanak a bölcsődei nevelési tevékenység mellett. Teszik mindezt azzal együtt, hogy úgy látják, társadalmi szinten általában is, de a pedagógus társadalmon belül is alulértékelt a munkájuk és a státuszuk minden más pedagógusi munkakört betöltőkénél alacsonyabb. Az állás vállalásának motivátorai feltételezésünkkel ellentétben kevéssé a pragmatikus elemek, mint az állás jellege, a stabilitás vagy a lakóhely közelsége, sokkal inkább a korosztály melletti elköteleződés a legfontosabb motorja a tevékenységüknek. A lelkesedésük mellett azonban látható, hogy a tantervi szabályozó dokumentum ismeretében még alaposabb elmélyülésre lenne szükségük (és ezt maguk is tudatosítják), és talán a curriculum gyakorlati kivitelezése és alkalmazása terén még inkább fontos lenne a jártasságuk növelése. Ezt támasztják alá a kiemelt kihívások is, amelyek vonatkozásában az egyik legkritikusabb pontként a nevelési folyamatban alkalmazható irányelvek és modellek kidolgozását igényelnék, ami egyértelműbbé tenné számukra a mindennapok szintén a velük szemben támasztott curriculáris elvárásokat is.

Az intézményrendszeri változást összességében pozitívnak látják, és úgy gondolják, hogy valójában az oktatási ágazatba tartozással nyerte el a méltó helyet a társadalmi tevékenységek rendszerében. Ugyanakkor a változás következményeinek megítélésében általában, a bölcsődei nevelőkre gyakorolt hatásokban sajátosan is azt tapasztaltuk, hogy többnyire az előnyöket

ragadják meg (státusz növekedése, változatosabb karrierút lehetőségek stb.) és a lehetőségeket (több potenciális munkahely, kedvezőbb munkaidőtartam és bérezés) látják az új intézményrendszeri besorolásban.

Az intézményi perspektíva tekintetében tudatosítják, hogy a nevelési funkció nagyobb arányban jelenik meg az új rendszerben, mint korábban. Az oktatási ágazatba sorolás a szülői intézményi igénybevételre gyakorolt motiváló szerepét is egyértelműen kifejezésre juttatták. Kiemelték, hogy a fejlesztési tevékenység funkcióinak kiegyensúlyozottsága tekintetében a nevelő személyiségének és szemléletének szerepét egyaránt fontosnak tartják. Ami az intézményszervezési modelleket illeti, nem fér kétség amellé, hogy az önálló státusszal rendelkező intézményeket látják a legelőnyösebbnek a vizsgálati személyek.

Az empirikus vizsgálatunk egyik kérdéscsoportja a bölcsődei nevelés aktuális helyzetképének a kirajzolását is lehetővé teszi a bölcsődei nevelők belső értékelési „szemüvegén" keresztül. Ennek megfelelően az látszik, hogy a koragyermekkori nevelési curriculum meghatározó a tevékenységek szervezése rendjén. A nevelők törekszenek a curriculáris fejlődési területek mindenikének arányos érvényesítésére. Az egyes tevékenységtípusok is maradéktalanul megjelennek, néhol a tematikus tevékenységek erőltetettnek látszó hangsúlyosságával. Ami a tematikus tevékenységeket illeti, árnyaltan jelennek meg a különböző változatai a játék és a zenei-mozgásos tevékenységek hangsúlyosságával. A nevelési és a gondozási feladatok is viszonylag aranyosan oszlanak meg a munkájuk során, bár a nevelők mintegy fele jelölte, hogy a gondozási feladatok hangsúlyosabbak a munkájuk során. A rutinok tekintetében is látható a változatosságra törekvés a vizsgálati személyek részéről, előnyt élvezve azok, amelyek a közösségi fejlesztés során természetesebben alakítható, mint például közös étkezés, üdvözlés, reggeli megérkezés, találkozás.

4.1.2. Óvodapedagógusok nézőpontjának összegzése

Összességében a vizsgálati eredményeink azt mutatják, hogy a kisgyermekkori nevelés intézményrendszeri változásának fogadtatása pozitívnak minősíthető az óvodapedagógusok szerint. Többnyire úgy ítélik meg, hogy a koragyermekkori nevelés egységes szemléletének és gyakorlatának

megvalósítási esélye teljesedik ki ezen intézkedés által. Mindemellett előnynek látják azt is, hogy az új struktúrában hangsúlyosabbá válik a nevelési funkció és ezáltal egyensúlyba kerülnek a bölcsőde gondozási, gyermekfelügyeleti és nevelési feladatai, aminek tovagyűrűző további pozitív hozadéka, hogy így motiválóbbá válik a szülők számára is az intézményrendszer igénybevételére. Ugyanakkor természetesen vannak olyanok is, akik a veszélyforrást is látják e törvényi módosulásban. A viszonyulást meghatározza az intézményrendszerrel való közvetlen, illetve közvetett tapasztalat, hiszen azon óvodapedagógusoknak, akik korábban már foglalkoztak az óvodába bekerülő bölcsődés korosztályú gyerekekkel közel fele szívesen töltene be kisgyermeknevelői állást. Azok a vizsgálati alanyok is nagyobb nyitottságot mutattak, akik olyan intézményi struktúrában dolgoznak, ahol bölcsőde is működik az óvoda mellett.

A karrierutak vonatkozásában két egymással szinte ellentétes tendencia rajzolódott ki: egyrészt a stabilitás igénye, mely szerint az óvodapedagógus nem tervez bölcsődei nevelői pályára váltást (elsősorban a magasabb didaktikai fokozattal rendelkezők), másrészt nagyfokú nyitottság és rugalmasság a fiatal, pályakezdő, didaktikai fokozattal nem rendelkező, helyettesítő állást betöltő óvodapedagógusokat jellemzi, akik minden bizonnyal egzisztenciális és pragmatikus motívumok mentén is viszonyulnak a kérdéshez.

Az oktatási rendszer bővülésének egyik alapvető kihíváselemeként jelenik meg a vizsgálati eredmények alapján a gyakorlati megvalósulási irányelvek és -modellek kidolgozása, valamint a szakmai képzési és átképzési rendszer átgondolása, érvényesítése.

4.1.3. Pedagógusjelöltek nézőpontjának összegzése

A pedagógusjelöltek megszólításának indokát kétszeres érintettégük által tudjuk meghatározni: egyrészt leendő óvodapedagógusokként fontos, hogy ismerjék az oktatásnak azt a szintjét – tevekénységi és intézményszervezési jellegzetességeivel együtt – ahonnan az óvodások egy jelentős hányada az intézménybe kerül, másrészt saját egyéni karrierútjuk vonatkozásában is meghatározó lehet az oktatási rendszernek az ilyenszerű bővülése. A vizsgálati személyek kérdőívre adott válaszainak feldolgozása mentén nyert eredményeink az alábbiakban bemutatott következtetések megfogalmazására sarkalltak.

A feltételezéseinkkel egyező módon, a pedagógusjelöltek az intézményrendszeri változást a lehetőségek és veszélyek tengelyén egyensúlyba helyezik el, nem egyértelmű az állásfoglalásuk, amit minden bizonnyal a rendszerszintű bizonytalanság is táplál. Felismerik, hogy melyek az új helyzetben a bölcsődei nevelés kihívásai, azonosítva retroaktív és proaktív kihívásokat egyaránt, ugyanakkor körvonalazzák, hogy az oktatási rendszer által bekebelezett bölcsődei nevelés perspektíváját és az iránta való kereslet növekedését elsősorban az alapvető funkcióinak (gyermekfelügyelet, nevelés, gondozás) kiegyensúlyozott megjelenése adhatja.

A pedagógusjelöltek kirajzolódó karrierútjaiban az elköteleződés szemben áll a nyitottsággal és rugalmassággal. Valójában mindkét attitűd egyértelműen kirajzolódott, hiszen a vizsgált pedagógusjelöltek mindössze 4,1%-a helyezkedne el ugyan kisgyermeknevelőként, ugyanakkor a nyitottság az átképzésre és ezzel együtt a bölcsődei nevelési állás elvállalására magas átlagértéket mutat (4,2). Nagyobb nyitottságot tanúsítottak a bölcsődei nevelés iránt azok a pedagógusjelöltek, akik nem dolgoznak tanulmányaik végzése mellett, vagy nem oktatási területen dolgoznak.

Hipotéziseinket megerősítették a vizsgálatunk eredményei, amelyek szerint a karrierút melletti döntésben valóban a legerősebbek az egzisztenciális motívumok, illetve a pragmatista szemlélet dominál és ennek megfelelően a biztos, címzetes állás, a lakóhelyközeli munkahely perspektívája a leginkább motiváló jellegű, ugyanakkor amennyiben nem tud a végzettsége szerint elhelyezkedni a pedagógusjelölt, megoldási lehetőséget jelent számára a bölcsőde is.

Összességében azt tudatosíthatjuk az eredményeink mentén, hogy bár a bölcsődei nevelés és a kisgyermeknevelői állásra való átképzéssel kapcsolatosan jórészt nyitottságot is tapasztaltunk a pedagógusjelöltek körében, az adataink kidomborították, hogy átképzésre van szükség az óvodapedagógusi pályára készülők esetében. Ezt egyebek mellett a curriculum bölcsődei szegmensének ismerete és az alkalmazására való felkészültség nagyon alacsony szintje is alátámasztja. Mindez a pedagógusképzési rendszer számára jelöli ki sürgősen átgondolandó és megoldandó feladatként a kisgyermeknevelők szakmai képzésének elméleti és gyakorlati felkészítési alternatíváinak a kidolgozását.

4.1.4. Nevelési szakértők nézőpontjának összegzése

A szakértői interjúk kidomborították a bölcsődei intézményrendszer struktúráját, két fő intézményszerveződési módot rajzolva ki: a szociális ágazatból átvett önálló bölcsődéket, illetve az újonnan alakult bölcsődéket, amelyek oktatási intézményhez csatoltan működnek. A szakértők szerint az újonnan alakult bölcsődék sokkal inkább illeszkednek az oktatási rendszer struktúrájába, sokkal inkább tudják érvényesíteni a curriculáris elveket.

Az interjúalanyok rávilágítottak a változással járó ideiglenes problémákra: a szakképzett személyzet hiányára, a régi és új struktúra lappangó egymásnak feszülésére, a nevelési koncepció hiányára. A tényleges bölcsődei mindennapokat tekintve két végletre hívják fel a figyelmét a megkérdezett szakértők: egyrészt fennáll az óvodásítás veszélye, mikor az elvárásokat, tevékenységformákat nagyon közelítik az óvodai neveléshez, s a bölcsődés gyermekek életkori sajátosságaitól idegen munkaformákat alkalmaznak, másrészt az arány eltolódása a pusztán gyermekfelügyelet felé, a gondozási feladatkörök előtérbe helyezésével.

Összességében a szakértői interjúk mindenikéből visszaköszönő kulcsfogalom és gondolat a *káosz*, a rendszer formálódása okán jelen levő zűrzavar és a rendrakás erős igénye ezen a területen. Ez egyrészt a törvényi keretek pontosítását igényli, másrészt a módszertani támpontrendszer kidolgozását sürgeti, ami a mindennapi gondozási-nevelési gyakorlatot hivatott segíteni.

Kutatásunk **végkövetkeztetése,** hogy a kisgyermekkori nevelés intézményrendszeri változásának fogadtatása alapvetően pozitív, de bizonyára a tisztázatlan vetületek (mint például ki, hogyan tölthet be állást, finanszírozási problémák, módszertani-pedagógiai gyakorlattal összefüggő kérdések, bölcsődei végleges állások hiánya a rendszerben stb.) miatt is, a veszélyek és lehetőségek tengelyén helyezkedik el mind az óvodapedagógusok, mind a pedagógusjelöltek, mind a bölcsődei nevelők szerint. Többnyire úgy ítélik meg a vizsgálati személyek, hogy bölcsődei intézményrendszert érintő módosítás révén a koragyermekkori nevelés egységes szemléletének és gyakorlatának megvalósítási esélye teljesedhet ki, amennyiben a törvényi keretek, a szakemberek szakmai felkészítése és az intézmények személyzettel való ellátottsága optimalizálódik.

Az oktatási rendszer bővülésének egyik alapvető kihíváselemeként jelenik meg a vizsgálati eredmények alapján a gyakorlati megvalósulási irányelvek és -modellek kidolgozása. Ez segítheti a bölcsődei fejlesztés két alappillérének, a nevelésnek és a gondozásnak a kiegyensúlyozott arányú megjelenését. Ugyanakkor megoldásra váró kihívás a szakmai képzési és átképzési rendszer átgondolása, érvényesítése. Mindez a pedagógusképzési rendszer számára jelöli ki sürgősen átgondolandó és megoldandó feladatként a kisgyermeknevelők szakmai képzésének elméleti és gyakorlati felkészítési alternatíváinak a kidolgozását.

A vizsgálat révén letisztáztuk a romániai kisgyermeknevelés intézményi alternatíváit, körvonalazzuk a kisgyermeknevelői professzió szakmai kereteit, és a lehetséges alternatív karrierutakat, illetve ezek óvodapedagógusok, pedagógusjelöltek és bölcsődei nevelők általi megítélését. Ugyanakkor az empirikus eredményeink rávilágítanak a bölcsődei nevelés intézményi szerkezetváltozásának egyértelmű hozadékaira, mint például a legkisebbek történő foglalkozás fejlesztésközpontúsága, alapozó jellege az óvodai nevelés szempontjából, pedagógusi karrierlehetőségek árnyalódása, de kidomborítják azokat a neuralgikus pontokat is, amelyek kiküszöbölése a közeljövő oktatáspolitikai és bölcsődei fejlesztésmódszertani megoldásokat igényel és vár (és amelyekre korábban utaltunk). Vizsgálatunk hozadéka a bölcsődei és óvodai nevelés szervesen egymásra épülő jellegének, mégis többcélúságának nyomatékosítása és az egyes szegmensek sajátos szakmai azonosító jegyeinek meghatározása.

4.2 Javaslatok

Javaslataink megfogalmazásában abból indulunk ki, hogy a kisgyermeknevelőt szakmai kompetenciájának alakulásában és ennek érvényesítésében segítsük. A kötetünk 1.3. alfejezetében láthattuk, hogy a bölcsődei nevelő szakmai profiljának több meghatározó eleme is van, amelyekkel rendelkeznie szükséges a hatékony nevelési tevékenység megvalósítása érdekében. Stan (2019) szerint olyan általános kompetenciákkal kell rendelkeznie, amely mindenekelőtt a kisgyermekek biztonságának és épségének biztosítását teszi lehetővé, ugyanakkor alkalmassá teszi a bölcsődei nevelőt arra, hogy a ne-

velési tevékenységet megtervezze, meghatározva a megvalósítandó tevékenységeket, a szükséges időtartamokat adaptálva ezeket a gyermekek (pillanatnyi) igényeinek megfelelően. Mindezek mellett tiszteletben tartja és érvényesíti a gyerekek jogait, képes a hatékony kommunikációra a kisgyermekekkel, szülőkkel, kollégákkal, bölcsődei személyzettel, megküzd a dokumentáció elkészítésével és kezelésével, alkalmazza a munkabiztonsági és egészségügyi normákat. A sajátos kompetenciák sorában egyrészt a nevelési tevékenység szervezésével és kivitelezésével kapcsolatos hozzáértéselemek jelennek meg, mint például gyermek általános integrált fejlesztésének támogatása, ennek nyomon követése, valamint a szülői nevelés támogatásának a képessége. A Nevelési Minisztérium által megjelentetett bölcsődei nevelői állás betöltésére kiadott tematika (2023) a sajátos kompetenciák sorában a tantervi ismeretek és a didaktikai és módszertani tudáselemek jelentőségére irányítja a figyelmet.

A szakmai kompetenciaelemeket szem előtt tartva úgy véljük, hogy a ***bölcsődei nevelő szakmai szerepét*** az alábbi törekvések mentén megélve tudja érvényesíteni és a nevelési tevékenységét a maga komplexitásában hatékonyan megélni (oly módon, hogy az a kisgyermeknek jóllétet és egyéni jellemzőinek megfelelő fejlesztést nyújtson, a szülőnek megnyugtatgató és megelégedést, a pedagógusnak magának pedig sikerélményt jelentő legyen):

- A kisgyermekek intézményi biztonságérzetének erősítése
- A curriculum nevelés-fejlesztési irányelveinek érvényesítése
- A családi és a bölcsődei nevelés összehangolásának kezdeményezése
- A szabad játék feltételeinek megteremtése
- A gyermeki önállóság kibontakozásának segítése
- Az egyéni tevékenységi próbálkozások, kísérletezések, felfedezések serkentése, pozitív visszajelzések általi megerősítése
- Megfelelő utánzási minta biztosítása
- A kisgyermekek egyénre szabott, egyéni igényeihez igazított fejlesztés megvalósítása
- Biztonságos és az életkornak megfelelő tevékenységek megvalósítását támogató fizikai környezet létrehozása

A vizsgálatunk yomán körvonalazódó, a konkrét nevelési gyakorlatot is optimalizáló javaslataink megfogalmazásában az intézményrendszer, a

curriculum, a nevelési tevékenység kivitelezését támogató módszertani elemek (az egyes tevekénységi típusokra való külön utalással), a szülőkkel való együttműködés, a nevelési környezet és a szakmai fejlődés területeit tartjuk szem előtt.

a. Intézményrendszer

Az elméleti felvetésben láthattuk, hogy több intézményrendszeri szerveződése lehet a bölcsődének (lásd 1.2. fejezet). Nézőpontunk szerint a legoptimálisabb szerveződési forma az óvodával egy intézményben működő bölcsőde (vagyis bölcsődék jogi személyiséggel rendelkező óvodákhoz csatoltan vagy bölcsődék jogi személyiséggel rendelkező oktatási intézményekhez csatoltan, melyek szerkezetében óvoda is található), mivel így biztosított a szakmai tapasztalatcsere a bölcsődei és óvodai pedagógusok között, a jógyakorlatok átvitele mindkét irányba. Ugyanakkor a gyermekek számára nagyobb a biztonságérzet, már bölcsődéskorban megbarátkoznak az óvodai környezettel és óvodapedagógusokkal is, így könnyebb a váltás a bölcsődéről az óvodára.

b. Curriculum

Minden pedagógiai szakkönyv kihangsúlyozza, hogy a tervezés első lépését a curriculum tanulmányozása jelenti. Az oktatási rendszer új szegmense lévén, a bölcsődei nevelésben ez még inkább szükségszerű, a bölcsődei nevelőnek nagyon alaposan ismerni kell *A koragyermekkori nevelés curriculumának* dokumentumát, mind a bölcsődei, mind az óvodai szegmenst. A mérvadó a curriculum; a fejlődési területek, dimenziók és viselkedésmutatók tengelye képezi a bölcsődei tervező munka központi elemét. E tengelyt részletezi a minisztérium által kidolgozott dokumentum, a *Támpontok a 0-7 éves gyermek tanulásához és korai fejlesztéséhez*[15], a hatékony tervezés megvalósítása érdekében a bölcsődei nevelő ezt a dokumentumot is rendszeresen lapozza, egyrészt munkatervei elkészítéséhez, másrészt a korosztály tanulási és fejlődési/fejlesztési jellemzőinek megismerése érdekében. Sarkalatos kérdés a tartalom szelektálása, hisz a curriculum csak tartalomjavaslatokat ad, az bölcsődei nevelőnek kell megválasztania a konkrét témákat, figyelve a

[15] *Repere fundamentale în învățarea și dezvoltarea timpurie a copilului de la naștere la 7 ani. ME*, 2024. https://www.edu.ro/sites/default/files/Repere_fundamentale_ET_2024.pdf

gyermekek életkori sajátosságaira, illetve a gyermekek érdeklődésére. Annabella Cant szerint (2010, 13) az öltözködési stílusunk évtizedenként változott (erről tanúskodnak a régi fényképalbumok), viszont az óvodáinkban felhasznált mesék és didaktikai anyagok egy része még a miniszoknyák és trapéznadrágok idejéből való. A bölcsődei nevelőnek kiemelten figyelnie kell az igényesen kiválasztott tartalmakra, mesékre, dalokra, megteremtve az egyensúlyt a klasszikus és modern, a hagyományteremtés és újítás között.

c. Módszertani javaslatok – mint megvalósítási irányelvek

A módszertani irányelvek megfogalmazása során abból az alaptételből indulunk ki és minden javaslatot annak a szemléletnek alárendelten fogalmazunk meg, hogy a koragyermekkori alapvető fejlesztő tevékenység a játék, így a kisgyermekekkel megvalósított bármely tevékenység meghatározó jellemzője a játékosság legyen. Ez azt jelenti, hogy a játék és játékosság dominanciájának figyelembevétele a bölcsődésekkel való foglalkozás során kiindulópontnak tekintendő. Ennek gyakorlati megvalósítása során az alábbiakra érdemes figyelnie a kisgyermeknevelőnek:

- A bölcsőde nevelési légköre legyen oldott, vidám; jó hangulat, nyugodtság és türelem jellemezze
- Minden gondozási és tanulási tevékenység egyaránt játékos hangulatú, játékba gyökerező legyen. Ennek érdekében a kisgyermeknevelő próbáljon olyan feltételeket teremteni, amelyek révén játékra jellemző vonások, játékelemek a napi gondozási és tanulási, fejlesztő tevékenység szerves részévé válnak. Ennek gyakorlati megvalósítását segítheti:
  - A kisgyermek megismerési vággyal összefüggő igényeinek kielégítése: a próbálkozás lehetőségének megteremtése, az erre való bátorítás; ismétlődő tevékenységek biztosítása; a kérdezésre való motiválás, illetve a gyermeki kérdések életkori szintnek megfelelő megválaszolása; utánzási alkalmak teremtése
  - a gyermeki önállóság, kezdeményezés biztosítása, sőt bátorítása
  - nyitottság az variálásra, az újszerű megoldások keresésére
  - a kisgyermekek spontán megnyilvánulási lehetőségének biztosítása
  - a tematikus tevékenységek gyermek-közeli tartalmáról való gondoskodás

Az általános-szemléleti javaslatokat követően az alábbiakban álljon néhány módszertani jellegű támpont, amit a kisgyerekekkel való munka során célszerű érvényesíteni:

- A gyerekekkel való közös munka során előnyös a gondozási és nevelési feladatok arányosságára és integrált megjelenítésére odafigyelni. Érdemes szem előtt tartani, hogy a kisgyermekkori tanulás színterei a természetes élethelyzetek (mint a gondozás, a játék), a felnőttekkel és a társakkal való kommunikáció és az utánzás.
- Mindenik fejlődési területnek jelentős szerepe és helye van a személyiség harmonikus fejlődésének folyamatában. Éppen ezért fontos a curriculáris fejlődési területek és tevékenységtípusok arányos jelenléte. Az egyes fejlődési területek megjelenítésére való odafigyelés mellett azonban látni kell, hogy a nyelvi kommunikációs és társas-érzelmi nevelés területei a leginkább hangsúlyosak ebben az életkorban. Ugyanakkor mivel igen erős a kisgyermekben a környező világ felfedezésének vágya, ami a közvetlen környezet szerkezeti és funkcionális jellemzőinek megismerését és az egyszerű összefüggések meglátását stimulálja, így a kognitív fejlődés és környező világ megismerése területen történő fejlődés támogatása is igen nagy jelentőséggel bír. Szintén annak okán, hogy ebben az életkorban szembetűnő és erőteljes a fizikai fejlődés, valamint az alapvető higiéniai szokások kialakulása, így ennek a területnek is markánsan jelen kell lennie a fejlesztés folyamatában. Amennyiben rangsorolnánk a területek érvényesülésének jelentőségét, talán a tanulási képességek és attitűd látszólag kevésbé jelentős területként mutatkoznak ebben az életkorban, de valójában amennyiben a többi terület fejlesztésére érdemben fókuszál a bölcsődei nevelő, az e területhez tartozó fejlődési dimenziók, viselkedésmutatók alakítása szinte automatikusan megvalósul a kisgyermek különböző tevékenységekbe történő bevonása, kíváncsiságát kielégítő tevékenységek szervezése, kitartásra buzdítása, az alkotó tevékenységének motiválása által. Ezek a pedagógusi törekvések pedig a kisgyerekekkel való foglalkozás minden vetületében – területre való tekintet nélkül – megjelennek.

- Az egyes fejlődési területek érvényesülésére való odafigyelés nem csak a tematikus tevékenység alatt kell megtörténjen. A kisgyermeknevelőnek látnia, tudnia kell, hogy a rutinok/szokások és áthajlások, valamit a szabadon választható játékok, tevékenységek az egyes fejlődési területek érvényesülését is miként szolgálják. Ez az egyik záloga az integrált fejlesztés megvalósításának!
- Az egyes koragyermekkori nevelési tevékenységtípusok arányát jelzik a curriculumban megadott időkeretek is, ugyanakkor a szokásalakítás hangsúlyos jellege és a játék fejlesztő hatása okán a rutinok, szokások, áthajlások, valamint a szabadon választott tevékenységek jelentőségét tartsa szem előtt a bölcsődei nevelő és ez mutatkozzon meg az egyes tevékenységtípusokra szánt időtartamokban is
- Bármely tevékenységtípusról/-fajtáról is legyen szó, fontos, hogy a kisgyermeknevelő adjon teret a kisgyermek önálló próbálkozásának, az ismétlésnek, önkifejezésnek, kísérletezésnek, felfedezésnek.

A módszertani támpontok mellett néhány tevékenységtípusok mentén lebontott javaslatot is érdemes megfontolni a bölcsődés korosztállyal való foglalkozás során:

Tematikus tevékenységek

- A tematikus tevékenységekben a tevékenységi területek mindenike kerüljön előtérbe
- A tevékenységi területek arányai tekintetében a kivitelezés során jó szem előtt tartani, hogy a mondókák, az énekes-zenés játékos tevékenységek, valamint a játékok igen előnyösek és eredményesek ebben az életkorban: könnyen bevonhatóak ezekbe a kisgyerekek, megnyugtatóak, fejlesztőek, a korosztály igényeinek megfelelőek. Ez azt jelenti tehát, hogy a játék, a mondóka, a zenei-mozgásos és a művészeti és kézügyességi tevékenységek, az ölbeli játékok (cirógatók, höcögtetők, billentgetők, láblógatók, táncikálók, hintáztatók, tenyeresdik, sétáltatók és csüccsentők), amelyek a kisgyermek testi-lelki jóllétének létrejöttét segítik mindenképpen legyenek hangsúlyosak és kerüljenek előtérbe minél gyakrabban. Ugyanakkor a megismerési tevékenységek és a kommunikációs-kreatív tevékenységek is méltó helyet foglaljanak el a fejlesztés rendjén, minthogy a kisgyermekek intenzív nyelvi fejlődési

szakaszt élnek meg és a világ megismerése, felfedezése a mindennapi tevékenységük egyik legerőteljesebb motivátora.

- Időtartamuk jórészt 5-15 perc között mozogjon, de ezt az időkeretet nagyon rugalmasan célszerű kezelni, a gyermekek igényének, hangulatának függvényében, esetleg a téma jellege által is meghatározottan.
- A tematikus tevékenységeknek van saját alakzata (félkör, kör, asztal melletti vagy párnákon, földön ülve kivitelezett tevékenységek stb.), amelyet előnyös változatosan használni a tevékenységi cél függvényében. Ugyanakkor az azonos típusú tevékenységek esetében az azonosság jótékony rituálék kialakulását segítheti, ami támogatja a kisgyermek biztonságérzetét és ezáltal jóllétét is.

Rutinok (szokások) és áthajlások

- a cselekvések viszonylag azonos módon ismétlődő jellegének biztosítása, amely a kisgyermekek biztonságérzetét erősíti
- minél több dal, mondóka használata a különböző rutintevékenységekhez és áthajlásokhoz kapcsolódóan: például napindításnál, kézmosáskor, a különböző tevékenységek (mesemondás, reggeli találkozás kezdete és lezárása, tematikus tevékenységre hívó rutin, mosdóhasználat, lefekvés stb.) kezdetének jelzéseként
- a tematikus tevékenység egy erre hívó rutinnal induljon, de a rutinok és a tematikus tevékenységek egyértelműen különüljenek el egymástól (azaz a tematikus tevékenységet nem előnyös a rutin tevékenységbe illesztetten kivitelezni)
- játékos, oldott hangulat létrehozására törekvés és sok türelem érvényesítése a rutintevékenységek során is

Szabadon választható játékok, tevékenységek

- az életkornak megfelelő, a tematikus tevékenységgel összhangban levő választható tevékenységek és játékok felkínálása
- általában napi 2 tevékenységi központ „megnyitása” a választás lehetőségének biztosítása érdekében. Előnyös gondoskodni arról, hogy mindenik megnyitott központban legyen egy felnőtt (dajka, kisegítő

személyzet), aki a felkínált tevékenységek kivitelezésének zavartalanságát, a kisgyermekek sikerélményét, a balesetek megelőzést hivatott biztosítani.

- a gyerekek állandóság és a változatosság iránti egyidejű igényének szem előtt tartása a játékok, tevékenységek felkínálása során (ami azt jelenti, hogy kiindulunk egy olyan játék/ tevékenységi változatból, amit a gyerekek ismernek és magabiztosan „mozognak” benne, majd ezt követően kínáljuk fel ennek változatait, vagy egy teljesen új/más játékot vagy tevékenységet).
- visszahúzódóbb, félénkebb gyerekek bátorítása játékeszközök és tevékenységek megismerésére, minél több felkínált központ felfedezésére, kipróbálására
- a gyermeki önállóság és kreativitás serkentése a játékok során

Tevékenységtípustól függetlenül sok pozitív visszajelzés, bátorítás, motiváló visszajelzés nyújtása a kisgyermekek számára, megfelelő hangnemben zajló kommunikáció, a gyermeki pozitív énkép és önbizalom erősítése

d. Szülőkkel való együttműködés

A nevelési partnerség meghatározó az intézményes nevelés hatékonysága szempontjából. Minél fiatalabb korosztályról beszélünk, annál inkább érvényes, hogy a család és a nevelési intézmény megfelelő kapcsolata, a családok irányából a bölcsődé mint intézmény felé kialakuló bizalom egyrészt a beszoktatási/beillesztési és nevelési tevékenység eredményességének záloga, hiszen a jó kapcsolat, a nevelési szemléletmód és gyakorlat kölcsönös ismerete a nevelési hatások összehangoltságát adhatja, másrészt mivel az oktatási rendszer legalsó fokáról van szó, az itt megtapasztalt partneri kapcsolat jellemzői meghatározzák a szülők/családok későbbi viszonyulását is az óvodához, iskolához egyaránt. Az együttműködés kezdeményezésében a pedagógusé a fő szerep, ugyanakkor az eredményességét is nagy mértékben meghatározza a nevelő együttműködési kezdeményezése, nyitottsága, partnerségi szemlélete és igénye, tudatossága, megfelelő partnerségi stratégiái (bár kétségkívül az együttműködés sikeressége mindig mindkét féltől függ). Az alábbi javaslatokat tartsuk szem előtt a kisgyermekek szüleivel való hatékony együttműködés érdekében:

- Fontos őszinte érdeklődés és nyitottság tanúsítása a kisgyermek és a családja iránt. A bölcsődésekkel kapcsolatosan előnyös minél több információt megtudni, ezeket etikusan és szakmai profizmussal kezelni a nevelés folyamatában.
- A szülők támogatása az intézmény iránti bizalom kialakításában, ami a kisgyermek gyorsabb beilleszkedését is szolgálhatja.
- A bölcsőde nevelési szemléletmódjának körvonalazása és a nevelési gyakorlat részletező bemutatása a szülők számára: napirend, tevékenységek jellege, menete, aránya; egy nap forgatókönyvének ismertetése
- Nyitottság az együttműködésre, a szülői igények megismerésére. Ezeknek megfelelő tájékoztatás az intézmény rendszabályzatáról, működési rendjéről, valamint a kisgyermek intézményi tevékenységéről, viselkedéséről előzetesen egyeztetett formában (szóban, elektronikus kommunikációs formában, képanyag által)
- A szülői intézményi bevonódás lehetőségeiről való gondoskodás (alkotó-, kézműves délutánok, ünnepváró alkalmak szervezése, teadélutánok, kiselőadások stb.), minél több család számára alkalmas időpontok találásával. Ugyancsak a bevonódást serkentik azok az alkalmak, ahol a kisgyermekek nevelését érintő kérdésekben tanácsadásra kerülhet sor vagy az őket foglalkoztató témákkal kapcsolatos előadásokon vehetnek részt, amelyeket követően nevelési és gondozási kérdésekkel kapcsolatos beszélgetések alakulhatnak ki: pl. minőségi idő szülő-gyermek kapcsolatban, digitális eszközhasználat kisgyermekkorban, megfelelő napirend stb. Ebben a vonatkozásban szakemberek bevonása, meghívása is hatékony (megtörténik, hogy a tanácsokat könnyebben elfogadják és érvényesítik a szülők ezekben az esetekben).
- A szülők megfelelő nevelési koncepciókialakításának támogatása. A fenti alkalmak ennek konkrét megvalósítási lehetőségét is jelentik egyben.
- A koncepcióalakítás mellett fontos a szülők nevelési gyakorlatának támogatása: segítségnyújtás szülői szerepbizonytalanság kiküszöbölésében, valamint támogatás a saját szülői szerepük körvonalazásában, megélésében.
- A szülők részéről megvalósítható támogatási formák jelölése, az intézményi és pedagógusi igények pontosítása.

e. Nevelési környezet

Elengedhetetlen a megfelelő nevelési környezet biztosítása a 0-3 éves korosztály számára. A bölcsődébe belépő szülőt és gyermeket azonnal megérinti a bölcsőde légköre, egyéni arculata, amelyet a személyes viszonyok és a tárgyi feltételek együttesen befolyásolnak.

A személyes viszonyokból, a pszichoszociális kapcsolati hálóból kiemeljük a bölcsődei óvodapedagógus és gyermekek kapcsolatrendszerét, a kisegítő személyzet és a gyermek kapcsolatát, illetve a nevelők és bölcsődei dolgozók egymás közötti kapcsolatrendszerét.

A megfelelő tárgyi feltételek megteremtése a bölcsőde vezetőségének, a bölcsődei nevelőnek és minden bölcsődei dolgozónak közös felelőssége.

- Mérvadó a praktikusság: a bölcsőde környezet, a helyiségek praktikusak legyenek, azaz álljanak összhangban funkciójukkal; legyenek alkalmasak a játékra, tanulásra, közösségi kapcsolatok ápolására, stb. A bölcsőde esetében is fontos a flexibilitás, hogy a belső terek alakíthatóak legyenek. Jelenjen meg a szeparáltság, vagyis a csoportszobák zaja ne zavarja egymást, illetve nyújtson lehetőséget a gyermek számára az elvonulásra, igény szerinti esetleges magányra egy pihenőkuckó kialakításával, például.
- A bölcsődés gyermek számára a biztonság kiemelten fontos, ez számára az események kiszámíthatóságában, a személyi és tárgyi környezet állandóságában is megnyilvánul a berendezés biztonságossága mellett.
- A kényelem és tisztaság biztosítása.
- Az esztétikusságra való maximális odafigyelés: a bölcsőde külső és belső tere szép, ízléses, vonzó legyen, a gyermek életkori sajátosságának megfelelő. A díszítés követheti a naptári év, az évszakok változásának rendjét, teret adva az ünnepre jellemző díszítésnek. Ugyanakkor a közösségépítő szimbólumok (név, szimbólum, saját figura) állandó jelenléte biztonságérzetet kelt a gyermekben.

f. Szakmai tájékozódás és fejlődés

Lévén, hogy a bölcsődei nevelés a legújabb ”lépcsőfoka” az oktatási rendszerünknek, a kezdeti időszakban kicsit kaotikusnak tűnik az intézmé-

nyi keret, egymásnak ellentmondanak a régi szociális ágazatból beidegződött szokások és az új, oktatási rendszerhez igazodó curriculáris és módszertani ajánlások. Ezért a bölcsődei nevelőnek folyamatosan tájékozódnia kell a törvények, a rendeletek, a curriculum, a módszertani ajánlások tengerében, s ki kell alakítani egy szűrőt, amellyel kiszűri a hiteles információkat, szakmai kereteket. A tájékozódás fontos eleme egyrészt a törvényi keretek, metodológiák folyamatos nyomon követése, a friss szakmai kiadványok megjelenésének nyomon követése, a témával foglalkozó szaklapok böngészése, a bölcsődei nevelést érintő szakmai továbbképzéseken, műhelyeken való részvétel, stb.

A konkrét nevelési gyakorlatot hatékonyabbá tevő javaslataink sora természetesen bővíthető, konretizálható mindegyik területen. A bölcsődei nevelő, a nevelési szakember kibővítheti saját jógyakorlataival, lassan létrehozva a bölcsődei nevelés módszertani tudástárát.

Felhasznált szakirodalom

***2019: *Curriculum pentru educație timpurie (a copiilor de la naștere până la vârsta de 6 ani).* Ministerul Educaţiei Naţionale, Bucureşti. URL: https://www.edu.ro/sites/default/files/Curriculum%20ET_2019_aug.pdf. Utolsó megtekintés: 2024.08.31.

*** 2019: *A koragyermekkori nevelés curriculuma*. Ministerul Educației și Cercetării, București.

***2024: *Támpontok a 0-7 éves gyermekek tanulásához és korai fejlesztéséhez*. [*Repere fundamentale în învățarea și dezvoltarea timpurie a copilului de la naștere la 7 ani]*. Ministerul Educației. https://www.edu.ro/sites/default/files/Repere_fundamentale_ET_2024.pdf. Utolsó megtekintés: 2024.09.09.

*** *1/2011-es Oktatási Törvény* (Legea educației naționale nr. 1/2011). https://www.edu.ro/sites/default/files/legea-educatiei_actualizata%20august%202018.pdf. Utolsó megtekintés: 2024.08.31.

*** *100/2021-es Sürgősségi Kormányrendelet* - Ordonanța de urgență 100 din 10 septembrie 2021 pentru modificarea și completarea Legii educației naționale nr. 1/2011 și abrogarea unor acte normative din domeniul protecției sociale

*** *566/2022-es Kormányrendelet* – Hotărârea nr. 566 din 28 aprilie 2022, Metodologia de organizare și funcționare a creșelor și a altor unități de educație timpurie antepreșcolară

****6310/2022-es Nevelési Minisztériumi Rendelet* – ORDIN nr. 6.310 din 29 noiembrie 2022, privind diferențierea salariilor de bază în funcție de studiile absolvite pentru personalul didactic de predare încadrat în funcția didactică de educator-puericultor. URL: https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/262337. Utolsó megtekintés: 2024.08.31.

***3811/2023-as Nevelési Minisztériumi Rendelet – ORDIN nr. 3811 din 10.03.2023 pentru aprobrarea implemetării proiectului privind organizarea și derularea programului de formare Abilitare curriculară pentru educație timpurie. https://ccdolt.ro/images/OME_3811_din_10.03.2023.pdf. Utolsó megtekintés: 2024.08.31.

***A tanári felkészítés közös követelményeiről és az egyes tanárszakok képzési és kimeneti követelményeiről szóló korábbi rendelet módosítása, a *3/2019-es (II.11) EMMI rendelet* https://njt.hu/jogszabaly/2019-3-20-5H. Utolsó megtekintés: 2024.08.31.

***Legea 198/2023, art. 249, In MONITORUL OFICIAL nr. 613 din 5 iulie 2023, URL: https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/271896. Utolsó megtekintés 2024.02.12.

*** Ministerul Educației Centrul Național de Politici și Evaluare în Educație (2023): *Concursul național de ocupare a posturilor didactice/catedrelor vacante/ rezervate în învățământul preuniversitar, Programa educator-puericultor* (în limba maghiară maternă) http://titularizare.edu.ro/2024/. Utolsó megtekintés: 2024.08.31.

****Standard ocupațional. Educator-puericultor*. În sectorul: Sănătate, Igienă, Asistență Socială. 2010. http://intern.anc.edu.ro/virtualanc/crud/standarde/standarde_ocupationale/brain/upload/Educator%20puericultor_00.pdf . Utolsó megtekintés: 2024.08.31.

Aggné P. V., Mikonya Gy., Mészárosné Darvay S., Szakra E. (2014): *Kora gyermekkori nevelés- és családtörténet*. ELTE TÓK, Budapest.

Albulescu, I. (2022): Educația antepreșcolară în România. Cadre conceptuale și normative. In Catalano, H., Albulescu, I. (coord): *Educația timpurie antepreșcolară*. Didactica Publishing House, București, pp. 15–24.

Aursand, L., Jensen, S.K., Langholm, C. & Lindgaard, C. V. (Eds.) (2022). *Quality and Curricula in Early Childhood Education and Care.* CIDREE Yearbook 2022. Oslo: The Norwegian Directorate for Education and Training.

Barabási T., Stark G. (2021): A curriculum előírásainak érvényesítése az otthonóvodáztatás időszakában. *PedActa*, Volume 11, Number 2.

https://doi.org/10.24193/PedActa.11.2.1. URL: http://padi.psiedu.ubbcluj.ro/pedacta/article_11_2_1.pdf. Utolsó megtekintés: 2024.08.31.

Barabási T. (2011): *Óvodakezdéstől iskolába lépésig*. Kolozsvári Egyetemi Kiadó, Kolozsvár.

Barabási T. (2023): A romániai koragyermekkori nevelési curriculum bölcsődei vetülete: elméleti fogódzók és gyakorlati megvalósíthatóság. In Barabási T., Dósa Z., Péter L., Szántó B. (szerk.): *Kompetencia és tudástranszfer az oktatásban XII.* Kolozsvári Egyetemi Kiadó, Kolozsvár. pp. 7–34.

Barabási T. (2024, in press): A kisgyermeknevelés intézményi beágyazódásának nemzetközi irányvonalai és a kisgyermeknevelői professzió alakulásának útjai. In: *Pedacta,* 2024/2.

Barabási T., Stark G. (2020): *Óvodamódszertani alapismeretek. A 2019-es koragyermekkori nevelés curriculumával összhangban átdolgozott és aktualizált kiadás.* Egyetemi Kiadó, Kolozsvár.

Barabási T., Stark G. (2023): Óvodapedagógusok a romániai kisgyermeknevelés intézményi változásának sodrásában. In: *Pedacta* 2023/2. pp. 1–16.

Barabási T., Stark G. (2023): A romániai bölcsődei nevelési gyakorlat jellemzői az intézményrendszeri változás tükrében. In: *Mester és Tanítvány.* I/2. pp. 65–81. https://doi.org/10.61178/MT.2023.I.2.5.

Barabási T., Stark G. (2024): Teacher Candidates' Attitude Towards Integrating Nursery Education into the National Education System. In: *Pedacta,* 2024/1. 24-33.

Bosnyákné Miklovicz P. (2021): *A kisgyermek fejlődését támogató tevékenységek a bölcsődében.* In Jávorka Gabriella (szerk.): Bölcsődevezetők kézikönyve. Kisgyermeknevelők szakmai-módszertani tudástárra, Raabe Klett Oktatási Tanácsadó és Kiadó KFT., Budapest, C18, pp. 2–34.

Cant, A. (2010): *Educaţia preşcolară privită cu alţi ochi. Metoda Annabella – o alternativă de predare care retrezeşte plăcerea de a fi educatoare şi ajută la aplicarea curriculumului*. Editura Risoprint, Cluj Napoca.

Cioflica, S. et all. (2009): *Ziua bună începe la întâlnirea de dimineaţă.* Editura Tehno-Art, Petroşani

Darvay S. (2018): A bölcsődei szakemberképzés új szintje. In Bárdi Á. – Gombos N. – Tóth E. (szerk.): *Kisgyermeknevelés a 21. században*. KRE – L'Harmattan Kiadó, Budapest, pp. 11–22.

Európai Unió Tanácsa (2019): Ajánlás a magas színvonalú kisgyermekkori nevelési és gondozási rendszerekről. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019H0605(01)&from=EN. Utolsó megtekintés: 2024.02.10.

Európai Unió Tanácsa (2022): Ajánlás a kisgyermekkori nevelésről és gondozásról: a 2030-ra vonatkozó barcelonai célok (2022/C 484/01). URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:32022H1220(01). Utolsó megtekintés: 2024.02.11.

European Commission (2021): Early childhood education and care and the COVID-19 crisis Understanding and managing the impact of the crisis on the sector. Luxembourg: Publications Office of the European Union. https://www.euractiv.ro/documente/raport%20educatie%20UE.pdf. Utolsó megtekintés: 2024.08.31.

European Commission, Eurydice: National Education Systems (europa.eu) https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems. Utolsó megtekintés: 2024.06.10.

Ferenczi Gy., Fodor L. (1999): *A pedagógia tudományelméleti alapjai.* Stúdium Könyvkiadó, Kolozsvár.

Fizel, N. (2017): A pedagógusprofesszió és a hazai kutatástörténeti előzmények. In *Pedagógiatörténeti Szemle* 3. évf. 3–4. sz. 55–67., DOI:10.22309/PTSZEMLE.2017.3.4. URL: https://real.mtak.hu/92682/1/74-162-1-SM.pdf. Utolsó megtekintés 2024.02.18.

Frasineanu, E. S. (2014): Forme specifice si moduri de realizare a activitatii cu prescolarii. In Mogonea, F. (coord): *Metodica activității instructiv-educative în grădinița de copii*. Ed. Paralela 45, Pitesti, pp. 66–72.

Glava, A., Pocol, M., Tătaru, L. L. (2009): *Educația timpurie. Ghid metodic pentru aplicarea curriculumului preşcolar*. Editura Paralela 45, Piteşti.

Göregen, M.F., Sharmahd, N., Silva, C. (2021) (eds.): *Intercultural competences for the training of educational staff in early childhood services*. University of Florence, Florence.

Gyöngy K. (2014): *A bölcsődei művészeti nevelés előzményei és jelen gyakorlata*. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest.

Kocsis I. E. (2019): A bölcsődék szerepe a kisgyermekkori nevelésben. In Bárdi Á. – Gombos N. – Tóth E. (szerk.): *Kisgyermeknevelés a 21. században*. KRE – L'Harmattan Kiadó, Budapest, 23-34.

Lajtai Zsoltné Kollár M. (2022): A csecsemő és kisgyermek nevelése-gondozása. In Árvay Sarolta (szerk.): *Az egészséges csecsemő és kisgyermek fejlődése és gondozása.* EKF Líceum Kiadó, Eger pp. 136–176.

Lappints Á. (2002): *Tanuláspedagógia*. Comenius Bt., Pécs.

Magyarországi Családi Bölcsődék Közhasznú Egyesülete (MACSKE) (2023): *A bölcsődei nevelés-gondozás országos alapprogramja*. URL: https://macske.hu/wp-content/uploads/2023/05/Alapprogram_SNI_bovitett_honlapra_2023..pdf. Utolsó megtekintés: 2024.02.20.

Ministerul Educației (2023): Raport privind starea învățământului preuniversitar din România 2022 – 2023. București. URL: https://www.edu.ro/sites/default/files/_fi%C8%99iere/Minister/2023/Transparenta/Rapoarte_sistem/Raport-Starea-invatamantului-preuniversitar-2022-2023.pdf. Utolsó megtekintés: 2024.02.13.

Németh A. (2014): A pedagógusprofesszió történeti kutatás főbb irányai és koncepciói. In *Iskola a társadalmi térben és időben 2013*. PTE Oktatás és Társadalom Doktori Iskola, Pécs. URL: https://mek.oszk.hu/15500/15501/15501.pdf. Utolsó megtekintés 2024.02.13.

Nistor, I. (2019): *Locul și rolul creșelor în sistemul educational românesc*. URL: https://www.legistm.ro/blog/locul-si-rolul-creselor-in-sistemul-educational-romanesc. Utolsó megtekintés 2024.02.11.

Pásztor E. (2020): A kisgyermeknevelők továbbképzésének lehetséges útjai az egyetemi diploma után. In: *Bölcsődevezetők kézikönyve – Kisgyermeknevelők szakmai-módszertani tudástára.* 13. kiegészítő kötet, G8, Raabe Klett Oktataási Tanácsadó és Kiadó Kft., Budapest, pp. 1–19.

Pásztor E. (2020): Rituálék a bölcsődében. In Jávorka G. (szerk.): *Bölcsődevezetők kézikönyve. Kisgyermeknevelők szakmai-módszertani tudástárra,* Raabe Klett Oktatási Tanácsadó és Kiadó KFT., Budapest, A9, pp. 2–17.

Preda, V., Florescu,D., Brănișteanu, R. (2022): Managementul învățării, dezvoltării, al serviciilor și al activităților de educație timpurie antepreșcolară ca servicii integrate de educație, îngrijire și supraveghere (sănătate, nutriție și igienă). In Catalano, H., Albulescu, I. (coord): *Educația timpurie antepreșcolară.* Didactica Publishing House, București, pp. 125–176.

Sági M., Ercsei K. (2012): A tanári munka minőségét befolyásoló tényezők. In: Kocsis M., Sági M. (szerk.): *Pedagógusok a pályán.* Budapest, OFI, pp. 9–30.

Stan, L. (2019): Profilul de competenţe al educatorului-puericultor. In: *Didactica Pro* 4-5 (114-115), pp. 18-22. doi.org/10.5281/zenodo.3521011, URL: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/18-22_16.pdf. Utolsó megtekintés 2024.02.14.

Stark G. (2011): *Óvodai tevékenységek módszertana.* Ábel Kiadó, Kolozsvár.

Stark G. (2021): Kisebbségi koragyermekkori nevelés a tanterv tükrében. On: Bús Imre (szerk.): *Gyermek – Kultúra – Pedagógia.* PTE KPVK és Dienes Zoltán Gyermekkultúra és Pedagógiai Továbbképző Kutatóközpont, Szekszárd. pp. 300–321.

Mellékletek

1. melléklet: Kisgyermeknevelői kérdőív
2. melléklet: Óvodapedagógusi kérdőív
3. melléklet: Pedagógusjelölti kérdőív
4. melléklet: Interjúrács

1. melléklet:
KISGYERMEKNEVELŐI KÉRDŐÍV

Bölcsődei nevelés - kisgyermeknevelők szemszögéből

Kedves Kisgyermeknevelő/Bölcsődei nevelő!

A bölcsődei nevelés intézményrendszerét szeretnénk feltérképezni több aspektusból. Kérjük, segítse munkánkat e kérdőív kitöltésével. A kérdőív kitöltése névtelen, kb. 10-15 percet vesz igénybe.

Köszönettel, dr. Barabási Tünde és dr. Stark Gabriella

(A kutatás a Domus MTA ösztöndíjprogram támogatásával valósul meg).

Megjegyzés: az "educator puericultor" román megnevezést bölcsődei nevelő és kisgyermeknevelő kifejezéssel használjuk kérdőívünkben.

1.1. Nem

- o nő
- o férfi

1.2. Életkor: ___

1.3. Van-e pedagógiai végzettsége?*

- o igen
- o nem

1.3a. Tanulmányok pedagógiai jellege*

- o nincs pedagógiai végzettségem
- o jelenleg vagyok pedagógushallgató
- o átképzés /továbbképzés /atestat /"abilitare curriculara" bölcsődei nevelőknek
- o pedagógiai líceum
- o pedagógiai profilú főiskola (már megszerzett oklevéllel)

- o pedagógiai profilú egyetemi alapképzés (már megszerzett oklevéllel)
- o pedagógiai profilú mesteri (már megszerzett oklevéllel)
- o más profilú mesteri (már megszerzett oklevéllel)

1.3.b. Amennyiben továbbképzésen szerezte bölcsődei képesítését, nevezze meg!

……………………………………………………………………………..…

……………………………………………………………………………..…

1.4. Mennyi ideje dolgozik bölcsődei nevelőként?

……………………………………………………………………………..…

1.5. Intézmény jellege, ahol dolgozik

- o az oktatási ágazathoz tartozik
- o még a szociális ágazatban van (gyermekvédelem /DAS)
- o nem tudom
- o jelenleg változás alatt áll

1.6. Állása jellege

- o címzetes/tituláris/meghatározatlan idejű
- o helyettesítő/meghatározott idejű

1.7. Munkahelye településtípusa*

- o város
- o vidék

1.7.1. Melyik megyében van a munkahelye?

- o Arad
- o Bihar
- o Maros
- o Hargita
- o Kolozs
- o Kovászna
- o Szatmár
- o Szilágy
- o Temes
- o Fehér

- Máramaros
- Egyéb: ________

1.8. Az alábbiak közül mi jellemző az Ön intézményére?*

- rövid programú bölcsőde
- hosszú programú bölcsőde
- rövid programú óvoda, ahol bölcsődei szint is működik
- napköziotthon, ahol bölcsődei szint is működik
- Egyéb: ________

1.9. Bölcsődei csoportja

- vegyes/összevont csoport
- nagycsoport (2-3 év)
- középső csoport (1-2 év)
- kiscsoport (0-1 év)

1.10. Van-e kisgyermekkorra (0-3 év) vonatkozó szakképesítése?

- nincs
- bölcsődei nevelő/kisgyermeknevelő pedagógiai líceum
- szaktanfolyam
- Egyéb: ________

2.1. Mi jut legelőször eszébe, ha ezt a szót hallja, hogy: bölcsődei nevelés?

……………………………………………………………………………………….…

2.2. Hová kellene tartoznia Ön szerint a bölcsődei nevelésnek?

- Oktatási ágazat
- Szociális ágazat
- Nem tudom
- Jelenleg változás alatt áll

2.3. Milyen formában találkozott a bölcsődei neveléssel pedagógusi munkája során?

- Nem találkoztam vele
- Voltam bölcsődei intézménylátogatáson
- Találkoztam, mert törpe/tipegő csoportot vezetve igazodtam a bölcsődei nevelés jellemzőihez
- Módszertani körön betekintést nyertem

- o Vezettem tevékenységet bölcsődében (pl. helyettesítem)
- o Találkoztam, de nem pedagógusi minőségben
- o Egyéb: ________

3.1. Koragyermekkori curriculum (válaszlehetőség: 1- egyáltalán nem, 6-teljes mértékben)*

	1	2	3	4	5	6
Milyen mértékben ismeri egy bölcsődei nevelő/kisgyermeknevelő szakmai feladatkörét?						
Milyen mértékben ismeri összességben koragyermekkori nevelés curriculumát?						
Milyen mértékben ismeri a koragyermekkori nevelés curriculumának bölcsődei szegmensét?						
Milyen mértékben érzi felkészültnek magát a koragyermekkori nevelés curriculumának alkalmazására összességében?						
Milyen mértékben érzi felkészültnek magát a koragyermekkori nevelés curriculuma bölcsődei szegmensének alkalmazására?						
Ismeri-e a bölcsődei nevelő egyéni tervezési dokumentumait?						

3.2. Milyen formában találkozott a koragyermekkori nevelés curriculumának bölcsődei szegmensével? (válaszlehetőség: 1- egyáltalán nem, 6-teljes mértékben)

	1	2	3	4	5	6
Részletesen tanulmányoztam						
Csak átlapoztam/átgörgettem						
Középiskolai vagy egyetemi tanulmányaim során találkoztam vele						
Szaktanfolyam/átképzés/továbbképzés során						

4.1. Tudomása szerint Romániában milyen végzettséggel lehet bölcsődei nevelői állást betölteni?

- o Csak általános érettségivel, nem kell hozzá semmilyen szakképesítés
- o Pedagógiai líceumban bármilyen szakon szerzett érettségivel
- o Pedagógiai líceumban bölcsődei nevelő szakon szerzett érettségivel
- o Érettségi után megszerzett szakképesítési tanfolyammal
- o Egyetemi szintű bölcsődei nevelő végzettséggel
- o Óvodapedagógusi végzettséggel
- o Tanítói végzettséggel
- o Egyéb: ________

4.2. Mit gondol... (válaszlehetőség: 1- egyáltalán nem megbecsült, 6-teljes mértékben megbecsült)*

	1	2	3	4	5	6
Mit gondol a kisgyermeknevelők/bölcsődei nevelők társadalmi megbecsültségéről?						
Mit gondol az óvónők társadalmi megbecsültségéről?						
Mit gondol a tanítók társadalmi megbecsültségéről?						
Mit gondol a kisgyermeknevelők/bölcsődei nevelők pedagógusszakmán belüli megbecsültségéről?						
Mit gondol az óvónők pedagógusszakmán belüli megbecsültségéről?						
Mit gondol a tanítók pedagógusszakmán belüli megbecsültségéről?						

4.3. Hol látja magát 2 év múlva szakmai téren?

- o maradok kisgyermeknevelő
- o óvodapedagógusként szeretnék elhelyezkedni
- o tanítóként szeretnék elhelyezkedni
- o a bölcsődei nevelői pályát elhagyom

4.4. Mennyire szívesen vállalja/vállalta a bölcsődei nevelői munkát?
1 2 3 4 5 6
egyáltalán nem nagyon szívesen

4.5.Milyen mértékben jellemzőek Önre az alábbi mondatkiegészítések? (válaszlehetőség: 1- egyáltalán nem, 6-teljes mértékben)

Azért vállaltam bölcsődei nevelői állást, mert...

	1	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**
nem kaptam a versenyvizsgán óvónői/tanítói állást						
megszűnt az óvodapedagógusi állásom						
ezáltal közelebb kerültem a lakóhelyemhez						
így kaptam címzetes állást						
ehhez a korosztályhoz érzem legközelebb magam						
mindig is erre a területre vágytam						
külső szaktekintély (pl. tanfelügyelő, szakmódszertanos) tanácsolta						
kollégáim javasolták						
intézményvezető buzdított erre						

4.6. Milyen mértékben érzi magát felkészültnek a bölcsődei nevelői/kisgyermeknevelői feladatkör ellátására?
1 2 3 4 5 6
egyáltalán nem teljes mértékben

4.7. Milyen ismeretei vannak a jelenleg betölthető/meghirdetett bölcsődei nevelői álláskínálattal (esetleg a jelentkezési feltételekkel) kapcsolatosan?

- Nincsenek ismereteim/nem tudom megítélni
- Ugyanaz, mint óvodapedagógusok esetében
- Előnyösebb, mint az óvodapedagógusoké
- Előnytelenebb, mint az óvodapedagógusoké

5.1. Hogyan értékeli a bölcsődei nevelés az oktatási ágazatba tartozását?

Megjegyzés: A bölcsődei nevelés a szociális ágazatból átkerült az oktatási ágazathoz, az oktatási rendszer legalsó, nem kötelező szintjét jelentve. A továbbiakban ezt a módosulást nevezzük "változásnak".

1	2	3	4	5	6
hátrányos					előnyös

5.2. Az alábbi, bölcsődéket érintő "változás" által előidézett jelenségeket hogyan értékeli? (válaszlehetőség: 1- egyáltalán nem értek egyet, 6-teljes mértékben egyet értek)

	1	2	3	4	5	6
Végre elnyerte méltó helyét a kisgyermeknevelési is az oktatási rendszerben.						
Veszélyezteti a szociális ágazat feladatkörének érvényesítését.						
Sok új munkahely lehetőségét villantja fel.						
Óvodapedagógusi állások megszüntetéséhez/megszűnéséhez vezet.						
Összességében növeli a legfiatalabb korosztállyal foglalkozók társadalmi státuszát.						
A pedagógustársadalomban a legkevésbé értékelt státusz lesz a legfiatalabbakkal foglalkozók csoportja						

5.3. Mit gondol, az alábbi érintettek hogyan viszonyulnak a bölcsődei nevelés intézményrendszeri változásához? (válaszlehetőség: 1- negatívan, 6-pozitívan)

	1	2	3	4	5	6
Szülők						
Óvodapedagógusok						
Bölcsődei gondozók						
Pedagógusjelöltek						
Oktatási intézményvezetők						
Oktatási-nevelési szakemberek						

5.4. A bölcsőde intézményrendszerének változása miként érinti a bölcsődei nevelőket? (válaszlehetőség: 1- egyáltalán nem, 6-teljes mértékben)

	1	2	3	4	5	6
Több potenciális munkahelyi lehetőséget teremt bölcsődékben.						
A bölcsődében ennek következtében szűnhetnek meg állások.						
Megnöveli a választási lehetőségek a szakmai karrierutat illetően.						
Motiválja a kisgyermeknevelői továbbképzésre való jelentkezésüket.						
Magasabb szintűvé válik a státuszuk.						
Változik a bérezésük pozitív irányba.						
Változik a munkaidő időtartama.						
Egyéb						

5.5. Az alábbi kijelentésekkel milyen mértékben ért egyet? (válaszlehetőség: 1- egyáltalán nem értek egyet, 6-teljes mértékben egyet értek)

	1	2	3	4	5	6
Szerintem a bölcsődék oktatási ágazatba tagolódása motiválja a szülőket az intézmény igénybevételére.						
Szerintem a szülők azért tartózkodtak eddig attól, hogy bölcsődébe írassák a gyermeküket, mert abban a gondozási funkció dominált, a nevelési háttérbe szorult.						
Szerintem az új rendszerben több szülő fogja igénybe venni a bölcsődét.						
Szerintem a bölcsődék szociális ágazathoz tartozása az egészségügyi szemlélet túlsúlyát is jelentette						
Szerintem az új változatban nagy hangsúlyt kap a nevelési dimenzió.						
Szerintem a bölcsődék óvodákhoz kapcsolása okán a bölcsődei fejlesztést „óvodásítás” veszélye fenyegeti						

	1	2	3	4	5	6
Szerintem a bölcsődei nevelés jellegét a kisgyermekekkel foglalkozók személyisége határozza meg.						
Szerintem a bölcsődei nevelés jellegét a kisgyermekekkel foglalkozók szemléletmódja határozza meg.						
A bölcsődékben a gyermekfelügyelet, gondozás és nevelés megfelelő arányban, integráltan érvényesül az új intézményrendszeri struktúrában						
Ez a változtatás az előfeltételét képezi az egységes koragyermekkori szemlélet és gyakorlat megvalósulásának.						
A nevelés és gondozás egységét elsősorban a kisgyermekekkel foglalkozók személyisége határozza meg.						
A nevelés és gondozás egységét elsősorban a kisgyermekekkel foglalkozók szemléletmódja határozza meg.						

5.6. Milyen mértékű kihívást jelent az oktatási rendszernek a legfiatalabb korosztály intézményesített nevelésének átvétele az alábbi területeken? (válaszlehetőség: 1- egyáltalán nem jelent kihívást, 6-teljes mértékben kihívást jelent)

	1	2	3	4	5	6
Szakemberek kompetenciarendszerének átdolgozása, oktatási rendszerhez való adaptálása („frissítése”)						
Kisgyermeknevelők szakmai felkészítési rendszerének kidolgozása						
Más oktatási szegmensen dolgozó pedagógusok átképzése a bölcsődésekkel való foglalkozásra						
A bölcsődei nevelés gyakorlati megvalósulási irányelveinek és modelljeinek kidolgozása						

	1	2	3	4	5	6
A bölcsőde intézményrendszerének szülők körében történő népszerűsítése és elfogadtatása (a bölcsődei nevelés státuszának emelése)						

5.7. Az alábbi bölcsődei intézményszervezési lehetőségeket milyen mértékben gondolja optimálisnak? (válaszlehetőség: 1- egyáltalán nem optimális, 6-teljes mértékben optimális)

	1	2	3	4	5	6
bölcsődék jogi személyiséggel rendelkező óvodákhoz csatoltan						
bölcsődék olyan iskolákhoz csatoltan, ahol óvoda is működik						
napközbeni foglalkoztató központok bölcsődei csoporttal						
önálló jogi személyiséggel rendelkező bölcsődék, oktatási intézményi státusszal						

6.1. Mit gondol, mi az alapfeltétele annak, hogy a kisgyermeknevelési tevékenység 2 alappillére, a nevelés és gondozás arányosan és egybefonódóan érvényesüljön a tervezésben és a gyakorlati kivitelezésben? (válaszlehetőség: 1- egyáltalán nem, 6-teljes mértékben)

	1	2	3	4	5	6
a pedagógus személyisége						
a pedagógus szemléletmódja						
a pedagógus pedagógiai érzéke						
a bölcsődés korosztály jellemzőinek ismerete						
a Koragyermekkori curriculum bölcsődei vetületének alapos ismerete						
gondozási alapismeretek						
a szülőkkel való együttműködés, különös tekintettel a gyermek gondozásának egyéni igényeire nézve						
egyéb						

6.2. Ön szerint a bölcsődei intézményrendszer változása milyen mértékben gazdagítja az óvodai nevelést?

1	2	3	4	5	6
egyáltalán nem					teljes mértékben

7.1. Hány gyermek jár a bölcsődei csoportba, melyben dolgozik? ___

7.2. Milyennek találja ezt a csoportlétszámot?

- optimális
- túl magas létszám
- túl alacsony létszám

7.3. Hány órát tölt Ön naponta a bölcsődében?

- napi 5 óra
- napi 6 óra
- napi 8 óra
- változó
- egyéb: ________

7.4. Ki segíti az ön gyerekekkel való munkáját a csoportban?*

- dada
- takarító
- váltótárs
- Egyéb: ________

7.5. Hogyan oszlanak meg munkájának arányai?*

- 50% -gondozás, 50% oktatás-nevelés
- 75%-gondozás, 25% oktatás-nevelés
- 25%-gondozás, 75% oktatás-nevelés
- 66%gondozás, 33% oktatás-nevelés
- 33%gondozás, 66%oktatás-nevelés
- 100% gondozás
- 100% oktatás-nevelés
- egyéb: ________

7.6. Az alábbi fejlődési területekre milyen mértékben fektet hangsúlyt a nevelés során? (1-egyáltalán nem, 6- teljes mértékben)

	1	2	3	4	5	6
fizikai terület						
a kognitív fejlődés és a világ megismerésének területe						
nyelvi-kommunikációs fejlődés terület						
tanulási képességek és attitűdök területe						
társas-érzelmi fejlődés területe						

7.7. Az alábbi tantervi tevékenységkategóriára milyen mértékben fektet hangsúlyt? (1-egyáltalán nem, 6- teljes mértékben)

	1	2	3	4	5	6
tematikus tevékenységek						
rutinok (szokások) és áthajlások						
szabadon választott tevékenységek, játékok						

7.8. A tematikus tevékenységek milyen hangsúllyal érvényesülnek egy bölcsődei hét során? (1-egyáltalán nem, 6- teljes mértékben)

	1	2	3	4	5	6
Játék						
Kommunikációs-kreatív tevékenységek						
Művészeti és kézügyességi tevékenységek						
Zenei és mozgásos tevékenységek						
Megismerési tevékenységek						
Szabadtéri tevékenységek						

7.9. Milyen időtartamú tematikus tevékenységeket szervez általában?*

- nem szervezek tematikus tevékenységet
- 5-10 perc/nap
- 11-15 perc/nap
- 16-20 perc/nap
- 21-25 perc/nap

- 26-30 perc/nap
- Egyéb: ________

7.10. Szabad, spontán játékra mekkora időkeretet biztosít naponta (percben)?

7.11. Hány tevékenységközpontot kínál fel naponta a szabadon választott tevékenységek, játékok során?

- egyet sem
- 1
- 2
- 3
- 3-nál több

7.12. Az alábbi rutinokra milyen mértékben fektet hangsúlyt? (1-egyáltalán nem, 6- teljes mértékben)

	1	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**
reggeli megérkezés;						
az átöltözés;						
üdvözlés;						
közös napindítás (beszélgetőkörben);						
a mosdóban a pelenkázás/bilizés/ wécézési						
kézmosás rituáléja;						
közös étkezés						
altatási rutin						
egyéb						

8. Saját tapasztalata alapján osszon meg egy bölcsődei nevelési jógyakorlatot, amit szívesen vagy sikeresen alkalmaz!

………………………………………………………………………………………

………………………………………………………………………………………

2. melléklet:
ÓVODAPEDAGÓGUSI KÉRDŐÍV

Bölcsődei nevelés - óvodapedagógusok szemszögéből

Kedves Óvodapedagógus!

A bölcsődei nevelés intézményrendszerét szeretnénk feltérképezni több aspektusból. Kérjük, segítse munkánkat e kérdőív kitöltésével. A kérdőív kitöltése névtelen, kb. 10-15 percet vesz igénybe.

Köszönettel, dr. Barabási Tünde és dr. Stark Gabriella

(A kutatás a Domus MTA ösztöndíjprogram támogatásával valósul meg).

1.1. Nem

- nő
- férfi

1.2. Életkor

1.3. Tanulmányok szintje

- pedagógiai líceum
- pedagógiai profilú főiskola
- pedagógiai profilú egyetemi alapképzés
- pedagógiai profilú mesteri
- más profilú mesteri

1.4. Régiség az oktatásban

- 0-2 év
- 3-5 év
- 6-10 év
- 11-15 év
- 16-20 év
- 21-25 év
- 26 év fölött

1.5. Didaktikai fokozat

- o nincs
- o véglegesítő
- o II. fokozat
- o fokozat
- o egyéb

1.6. Állása jellege

- o címzetes/tituláris
- o helyettesítő

1.7. Munkahelye településtípusa

- o város
- o vidék

1.7.1. Melyik megyében van a munkahelye?

- o Arad
- o Bihar
- o Maros
- o Hargita
- o Kolozs
- o Kovászna
- o Szatmár
- o Szilágy
- o Temes
- o Fehér
- o Máramaros
- o Egyéb: ________

1.8. Oktatási intézmény jellege

- o óvoda
- o napköziotthon
- o óvoda, de van törpe/tipegő csoportunk
- o napköziotthon, de van törpe/tipegő csoportunk
- o óvoda, ahol bölcsődei szint is működik
- o napköziotthon, ahol bölcsődei szint is működik

1.9. Óvodai csoportja*

- o vegyes/összevont csoport
- o nagycsoport
- o középső csoport
- o kiscsoport
- o törpe/tipegő (2-3 évesek)

1.10. Van-e kisgyermekkorra (0-3 év) vonatkozó szakképesítése?

- o nincs
- o bölcsődei nevelő/kisgyermeknevelő pedagógiai líceum
- o szaktanfolyam
- o Egyéb: ________

2.1. Mi jut legelőször eszébe, ha ezt a szót hallja, hogy: bölcsődei nevelés? ………………………………………………………………………………………..

2.2. Hová tartozik Ön szerint a bölcsődei nevelés?

- o Oktatási ágazat
- o Szociális ágazat
- o Nem tudom
- o Jelenleg változás alatt áll

2.3. Milyen formában találkozott a bölcsődei neveléssel pedagógusi munkája során?

- o Nem találkoztam vele
- o Voltam bölcsődei intézménylátogatáson
- o Találkoztam, mert törpe/tipegő csoportot vezetve igazodtam a bölcsődei nevelés jellemzőihez
- o Módszertani körön betekintést nyertem
- o Vezettem tevékenységet bölcsődében (pl. helyettesítem)
- o Találkoztam, de nem pedagógusi minőségben
- o Egyéb:

3.1. Koragyermekkori curriculum (válaszlehetőség: 1- egyáltalán nem, 6-teljes mértékben)*

	1	2	3	4	5	6
Milyen mértékben ismeri egy bölcsődei nevelő/kisgyermeknevelő szakmai feladatkörét?						
Milyen mértékben ismeri összességben koragyermekkori nevelés curriculumát?						
Milyen mértékben ismeri a koragyermekkori nevelés curriculumának bölcsődei szegmensét?						
Milyen mértékben érzi felkészültnek magát a koragyermekkori nevelés curriculumának alkalmazására összességében?						
Milyen mértékben érzi felkészültnek magát a koragyermekkori nevelés curriculuma bölcsődei szegmensének alkalmazására?						
Ismeri-e a bölcsődei nevelő egyéni tervezési dokumentumait?						

3.2. Milyen formában találkozott a koragyermekkori nevelés curriculumának bölcsődei szegmensével? (válaszlehetőség: 1- egyáltalán nem, 6-teljes mértékben)

	1	2	3	4	5	6
Kis/törpe/tipegő csoport számára foglalkozási terv készítés során						
Részletesen tanulmányoztam						
Csak átlapoztam/átgörgettem						
Egyetemi tanulmányaim során találkoztam vele						
Szaktanfolyam során						

4.1. Tudomása szerint Romániában milyen végzettséggel lehet bölcsődei nevelői állást betölteni?

- Csak általános érettségivel, nem kell hozzá semmilyen szakképesítés
- Pedagógiai líceumban bármilyen szakon szerzett érettségivel

- Pedagógiai líceumban bölcsődei nevelő szakon szerzett érettségivel
- Érettségi után megszerzett szakképesítési tanfolyammal
- Egyetemi szintű bölcsődei nevelő végzettséggel
- Óvodapedagógusi végzettséggel
- Tanítói végzettséggel
- Egyéb: ________

4.2. Mit gondol... (válaszlehetőség: 1- egyáltalán nem megbecsült, 6-teljes mértékben megbecsült)*

	1	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**
Mit gondol a kisgyermeknevelők/bölcsődei nevelők társadalmi megbecsültségéről?						
Mit gondol az óvónők társadalmi megbecsültségéről?						
Mit gondol a tanítók társadalmi megbecsültségéről?						
Mit gondol a kisgyermeknevelők/bölcsődei nevelők pedagógusszakmán belüli megbecsültségéről?						
Mit gondol az óvónők pedagógusszakmán belüli megbecsültségéről?						
Mit gondol a tanítók pedagógusszakmán belüli megbecsültségéről?						

4.3. Hol látja magát 2 év múlva szakmai téren?

- maradok óvodapedagógus
- tanítóként szeretnék elhelyezkedni
- bölcsődei nevelőként szeretnék elhelyezkedni
- a pedagógusi pályát elhagyom

4.4. Szívesen dolgozna kisgyermeknevelőként?

1 2 3 4 5 6

egyáltalán nem nagyon szívesen

4.5. Milyen mértékben jellemző Önre, hogy az alábbi esetekben vállalna bölcsődei nevelői állást? (válaszlehetőség: 1- egyáltalán nem, 6-teljes mértékben)

	1	2	3	4	5	6
Csak ha újabb vizsgán nem kapnék óvónői állást						
Leépítés esetén (megszűnik az óvodapedagógusi állásom)						
Ha ezáltal közelebb kerülnék a lakóhelyemhezy lakóhelyemhez közel						
Ha tudnám, hogy az címzetes állás						
Mert ehhez a korosztályhoz érzem legközelebb magam						
Mindig is erre a területre vágytam						
Külső szaktekintély (pl. tanfelügyelő, szakmódszertanos) tanácsára						
Kollégáim javaslatára						
Intézményvezető buzdítására						

4.6. Milyen mértékben érzi magát felkészültnek a bölcsődei nevelői/kisgyermeknevelői feladatkör ellátására?

1 2 3 4 5 6

egyáltalán nem teljes mértékben

4.7. Milyen mértékben nyitott egy bölcsődei nevelői/kisgyermeknevelői átképzésre?

1 2 3 4 5 6

elzárkózom teljesen nyitott vagyok

4.8. Milyen ismeretei vannak a jelenleg betölthető/meghirdetett bölcsődei nevelői álláskínálattal (esetleg a jelentkezési feltételekkel) kapcsolatosan?

- Nincsenek ismereteim/nem tudom megítélni
- Ugyanaz, mint óvodapedagógusok esetében
- Előnyösebb, mint az óvodapedagógusoké
- Előnytelenebb, mint az óvodapedagógusoké

5.1. Hogyan értékeli a bölcsődei nevelés az oktatási ágazatba tartozását?

Megjegyzés: A bölcsődei nevelés a szociális ágazatból átkerült az oktatási ágazathoz, az oktatási rendszer legalsó, nem kötelező szintjét jelentve. A továbbiakban ezt a módosulást nevezzük "változásnak".

1	2	3	4	5	6
hátrányos					előnyös

5.2. Az alábbi, bölcsődéket érintő "változás" által előidézett jelenségeket hogyan értékeli? (válaszlehetőség: 1- egyáltalán nem értek egyet, 6-teljes mértékben egyet értek)

	1	2	3	4	5	6
Végre elnyerte méltó helyét a kisgyermeknevelési is az oktatási rendszerben.						
Veszélyezteti a szociális ágazat feladatkörének érvényesítését.						
Sok új munkahely lehetőségét villantja fel.						
Óvodapedagógusi állások megszüntetéséhez/megszűnéséhez vezet.						
Összességében növeli a legfiatalabb korosztállyal foglalkozók társadalmi státuszát.						
A pedagógustársadalomban a legkevésbé értékelt státusz lesz a legfiatalabbakkal foglalkozók csoportja						

5.3. Mit gondol, az alábbi érintettek hogyan viszonyulnak a bölcsődei nevelés intézményrendszeri változásához? (válaszlehetőség: 1- negatívan, 6-pozitívan)

	1	2	3	4	5	6
Szülők						
Óvodapedagógusok						
Bölcsődei gondozók						
Pedagógusjelöltek						
Oktatási intézményvezetők						
Oktatási-nevelési szakemberek						

5.4. A bölcsőde intézményrendszerének változása miként érinti az óvodapedagógusokat? (válaszlehetőség: 1- egyáltalán nem, 6-teljes mértékben)

	1	2	3	4	5	6
Több potenciális munkahelyi lehetőséget teremt bölcsődékben.						
Az óvodákban ennek következtében szűnhetnek meg óvodapedagógusi állások.						
Az óvodákban ennek következtében szűnhetnek meg kisegítő személyzeti állások.						
Megnöveli a választási lehetőségek a szakmai karrierutat illetően.						
Motiválja a kisgyermeknevelői átképzésre való jelentkezésüket.						
Tehermentesíti az óvodákat.						
Tehermentesíti az óvodapedagógusokat is.						
Egyéb						

5.5. Az alábbi kijelentésekkel milyen mértékben ért egyet? (válaszlehetőség: 1- egyáltalán nem értek egyet, 6-teljes mértékben egyet értek)

	1	2	3	4	5	6
Szerintem a bölcsődék oktatási ágazatba tagolódása motiválja a szülőket az intézmény igénybevételére.						
Szerintem a szülők azért tartózkodtak eddig attól, hogy bölcsődébe írassák a gyermeküket, mert abban a gondozási funkció dominált, a nevelési háttérbe szorult.						
Szerintem az új rendszerben több szülő fogja igénybe venni a bölcsődét.						
Szerintem a bölcsődék szociális ágazathoz tartozása az egészségügyi szemlélet túlsúlyát is jelentette						
Szerintem az új változatban nagy hangsúlyt kap a nevelési dimenzió.						
Szerintem a bölcsődék óvodákhoz kapcsolása okán a bölcsődei fejlesztést „óvodásítás” veszélye fenyegeti						

	1	2	3	4	5	6
Szerintem a bölcsődei nevelés jellegét a kisgyermekekkel foglalkozók személyisége határozza meg.						
Szerintem a bölcsődei nevelés jellegét a kisgyermekekkel foglalkozók szemléletmódja határozza meg.						
A bölcsődékben a gyermekfelügyelet, gondozás és nevelés megfelelő arányban, integráltan érvényesül az új intézményrendszeri struktúrában						
Ez a változtatás az előfeltételét képezi az egységes koragyermekkori szemlélet és gyakorlat megvalósulásának.						
A nevelés és gondozás egységét elsősorban a kisgyermekekkel foglalkozók személyisége határozza meg.						
A nevelés és gondozás egységét elsősorban a kisgyermekekkel foglalkozók szemléletmódja határozza meg.						

5.6. Milyen mértékű kihívást jelent az oktatási rendszernek a legfiatalabb korosztály intézményesített nevelésének átvétele az alábbi területeken? (válaszlehetőség: 1- egyáltalán nem jelent kihívást, 6-teljes mértékben kihívást jelent)

	1	2	3	4	5	6
Szakemberek kompetenciarendszerének átdolgozása, oktatási rendszerhez való adaptálása („frissítése")						
Kisgyermeknevelők szakmai felkészítési rendszerének kidolgozása						
Más oktatási szegmensen dolgozó pedagógusok átképzése a bölcsődésekkel való foglalkozásra						
A bölcsődei nevelés gyakorlati megvalósulási irányelveinek és modelljeinek kidolgozása						
A bölcsőde intézményrendszerének szülők körében történő népszerűsítése és elfogadtatása (a bölcsődei nevelés státuszának emelése)						

5.7. Az alábbi bölcsődei intézményszervezési lehetőségeket milyen mértékben gondolja optimálisnak? (válaszlehetőség: 1- egyáltalán nem optimális, 6-teljes mértékben optimális)

	1	2	3	4	5	6
bölcsődék jogi személyiséggel rendelkező óvodákhoz csatoltan						
bölcsődék olyan iskolákhoz csatoltan, ahol óvoda is működik						
napközbeni foglalkoztató központok bölcsődei csoporttal						
önálló jogi személyiséggel rendelkező bölcsődék, oktatási intézményi státusszal						

6.1. Mit gondol, mi az alapfeltétele annak, hogy a kisgyermeknevelési tevékenység 2 alappillére, a nevelés és gondozás arányosan és egybefonódóan érvényesüljön a tervezésben és a gyakorlati kivitelezésben? (válaszlehetőség: 1- egyáltalán nem, 6-teljes mértékben)

	1	2	3	4	5	6
a pedagógus személyisége						
a pedagógus szemléletmódja						
a pedagógus pedagógiai érzéke						
a bölcsődés korosztály jellemzőinek ismerete						
a Koragyermekkori curriculum bölcsődei vetületének alapos ismerete						
gondozási alapismeretek						
a szülőkkel való együttműködés, különös tekintettel a gyermek gondozásának egyéni igényeire nézve						
egyéb						

6.2. Ön szerint a bölcsődei intézményrendszer változása milyen mértékben gazdagítja az óvodai nevelést?

1 2 3 4 5 6

egyáltalán nem teljes mértékben

3. melléklet:

PEDAGÓGUSJELÖLTI KÉRDŐÍV

Bölcsődei nevelés - pedagógusjelölteknek

Kedves pedagógusjelölt!

A bölcsődei nevelés intézményrendszerét szeretnénk feltérképezni több aspektusból. Kérjük, segítse munkánkat e kérdőív kitöltésével. A kérdőív kitöltése névtelen, kb. 10-15 percet vesz igénybe.

Köszönettel, dr. Barabási Tünde és dr. Stark Gabriella

(A kutatás a Domus MTA ösztöndíjprogram támogatásával valósul meg).

1.1. Nem

- o nő
- o férfi

1.2. Életkor: ____

1.3. Lakóhelye településtípusa

- o város
- o vidék

1.4. Oktatási intézménye szintje

- o egyetem
- o líceum/középiskola

1.5. Oktatási intézmény városa

- o Kézdivásárhely
- o Kolozsvár
- o Marosvásárhely
- o Nagyvárad
- o Szatmárnémeti
- o Székelyudvarhely
- o Egyéb: ________

1.6. Évfolyam/osztály

- év
- év
- év
- mesteri
- IX. osztály
- X. osztály
- XI. osztály
- XII. osztály

1.7. Szak

- óvodapedagógus-tanító
- bölcsődei nevelő/kisgyermeknevelő
- Egyéb: ________

1.8. Milyen típusú érettségivel rendelkezik?

- még nincs érettségim
- érettségi pedagógiai líceumban
- érettségi bármilyen középiskolában/líceumban

1.9. Dolgozik-e egyetem/iskola mellett?

- igen
- nem

1.10. Milyen területen dolgozik?

- nem dolgozom
- oktatási területen dolgozom
- nem oktatási területen dolgozom

2.1. Mi jut legelőször eszébe, ha ezt a szót hallja, hogy: bölcsődei nevelés? ……………………………………………………………………………………..

2.2. Hová tartozik Ön szerint a bölcsődei nevelés?

- Oktatási ágazat
- Szociális ágazat
- Nem tudom
- Jelenleg változás alatt áll

3.1. Koragyermekkori curriculum (válaszlehetőség: 1- egyáltalán nem, 6-teljes mértékben)*

	1	2	3	4	5	6
Milyen mértékben ismeri egy bölcsődei nevelő/kisgyermeknevelő szakmai feladatkörét?						
Milyen mértékben ismeri összességben koragyermekkori nevelés curriculumát?						
Milyen mértékben ismeri a koragyermekkori nevelés curriculumának óvodai szegmensét?						
Milyen mértékben ismeri a koragyermekkori nevelés curriculumának bölcsődei szegmensét?						
Milyen mértékben érzi felkészültnek magát a koragyermekkori nevelés curriculumának alkalmazására összességében?						
Milyen mértékben érzi felkészültnek magát a koragyermekkori nevelés curriculuma óvodai szegmensének alkalmazására?						
Milyen mértékben érzi felkészültnek magát a koragyermekkori nevelés curriculuma bölcsődei szegmensének alkalmazására?						
Ismeri-e az óvodapedagógus egyéni tervezési dokumentumait?						
Milyen mértékben alkalmazza az óvodapedagógus egyéni terveit?						
Ismeri-e a bölcsődei nevelő egyéni tervezési dokumentumait?						
Milyen mértékben alkalmazza a bölcsődei nevelő egyéni terveit?						

3.2. Találkozott-e már a bölcsődei neveléssel a pedagógiai gyakorlat során?

- Nem találkoztam vele
- Voltam bölcsődei intézménylátogatáson
- Hospitáltam bölcsődei tevékenységeken
- Vezettem tevékenységet bölcsődében
- Találkoztam, de nem intézményesített formában

3.3. Milyen formában találkozott a koragyermekkori nevelés curriculumának óvodai szegmensével? (válaszlehetőség: 1- egyáltalán nem, 6-teljes mértékben)

	1	2	3	4	5	6
A pedagógiai gyakorlat során találkoztam vele						
Korai nevelés/óvodapedagógia tantárgy keretében találkoztam vele						
Tantervelmélet tantárgy keretében találkoztam vele						
Csak átlapoztam/átgörgettem						
A gyakorlatvezető óvónő/mentor tervei, útmutatásai révén						
Részletesen tanulmányoztam						
Foglalkozási terv készítés során						
Egyéb						

3.4. Milyen formában találkozott a koragyermekkori nevelés curriculumának óvodai szegmensével? (válaszlehetőség: 1- egyáltalán nem, 6-teljes mértékben)

	1	2	3	4	5	6
A pedagógiai gyakorlat során találkoztam vele						
Korai nevelés/óvodapedagógia tantárgy keretében találkoztam vele						
Tantervelmélet tantárgy keretében találkoztam vele						
Csak átlapoztam/átgörgettem						
A gyakorlatvezető óvónő/mentor tervei, útmutatásai révén						
Részletesen tanulmányoztam						
Kis/törpe/tipegő csoport számára foglalkozási terv készítés során						
Egyéb						

4.1. Tudomása szerint Romániában milyen végzettséggel lehet bölcsődei nevelői állást betölteni?

- o Csak általános érettségivel, nem kell hozzá semmilyen szakképesítés
- o Pedagógiai líceumban bármilyen szakon szerzett érettségivel

- o Pedagógiai líceumban bölcsődei nevelő szakon szerzett érettségivel
- o Érettségi után megszerzett szakképesítési tanfolyammal
- o Egyetemi szintű bölcsődei nevelő végzettséggel
- o Óvodapedagógusi végzettséggel
- o Tanítói végzettséggel
- o Egyéb: ________

4.2. Mit gondol... (válaszlehetőség: 1- egyáltalán nem megbecsült, 6-teljes mértékben megbecsült)*

	1	2	3	4	5	6
Mit gondol a kisgyermeknevelők/bölcsődei nevelők társadalmi megbecsültségéről?						
Mit gondol az óvónők társadalmi megbecsültségéről?						
Mit gondol a tanítók társadalmi megbecsültségéről?						
Mit gondol a kisgyermeknevelők/bölcsődei nevelők pedagógusszakmán belüli megbecsültségéről?						
Mit gondol az óvónők pedagógusszakmán belüli megbecsültségéről?						
Mit gondol a tanítók pedagógusszakmán belüli megbecsültségéről?						

4.3. Tanulmányai befejezése után milyen tervei vannak?

- o Továbbtanul
- o Dolgozni szeretne, de nem tanügyben
- o Külföldre megy
- o Óvónőként szeretne elhelyezkedni
- o Tanítóként szeretne elhelyezkedni
- o Bölcsődei nevelőként szeretne elhelyezkedni

4.4. Szívesen dolgozna kisgyermeknevelőként?

1 2 3 4 5 6

egyáltalán nem nagyon szívesen

4.5. Milyen mértékben jellemző Önre, hogy az alábbi esetekben vállalna bölcsődei nevelői állást? (válaszlehetőség: 1- egyáltalán nem, 6-teljes mértékben)

	1	2	3	4	5	6
Csak ha nem kapnék óvónői állást						
Ha volna a lakóhelyemen vagy lakóhelyemhez közel						
Ha tudnám, hogy ott címzetes leszek						
Mert ehhez a korosztályhoz érzem legközelebb magam						
Mindig is erre a területre vágytam						
Ha a barátnőm/csoporttársam is odajönne						
Oktatóm javaslatára						
Gyakorlatvezető óvónőm javaslatára						
Családtagjaim javaslatára						
Csoporttársam/osztálytársam javaslatára						
Külső szaktekintély (pl. tanfelügyelő, szakmódszertanos, intézményvezető, stb) buzdítására						

4.6. Milyen ismeretei vannak a jelenleg betölthető/meghirdetett bölcsődei nevelői álláskínálattal (esetleg a jelentkezési feltételekkel) kapcsolatosan?

- o Nincsenek ismereteim/nem tudom megítélni
- o Ugyanaz, mint óvodapedagógusok esetében
- o Előnyösebb
- o Előnytelenebb

5.1. Hogyan értékeli a bölcsődei nevelés az oktatási ágazatba tartozását?

Megjegyzés: A bölcsődei nevelés a szociális ágazatból átkerült az oktatási ágazathoz, az oktatási rendszer legalsó, nem kötelező szintjét jelentve. A továbbiakban ezt a módosulást nevezzük "változásnak".

1 2 3 4 5 6

hátrányos előnyös

5.2. Az alábbi, bölcsődéket érintő "változás" által előidézett jelenségeket hogyan értékeli? (válaszlehetőség: 1- egyáltalán nem értek egyet, 6-teljes mértékben egyet értek)

	1	2	3	4	5	6
Végre elnyerte méltó helyét a kisgyermeknevelési is az oktatási rendszerben.						
Veszélyezteti a szociális ágazat feladatkörének érvényesítését.						
Sok új munkahely lehetőségét villantja fel.						
Óvodapedagógusi állások megszüntetéséhez/megszűnéséhez vezet.						
Összességében növeli a legfiatalabb korosztállyal foglalkozók társadalmi státuszát.						
A pedagógustársadalomban a legkevésbé értékelt státusz lesz a legfiatalabbakkal foglalkozók csoportja						

5.3. Mit gondol, az alábbi érintettek hogyan viszonyulnak a bölcsődei nevelés intézményrendszeri változásához? (válaszlehetőség: 1- negatívan, 6-pozitívan)

	1	2	3	4	5	6
Szülők						
Óvodapedagógusok						
Bölcsődei gondozók						
Pedagógusjelöltek						

5.4. A bölcsőde intézményrendszerének változása miként érinti a pedagógusjelölteket? (válaszlehetőség: 1- egyáltalán nem, 6-teljes mértékben)

	1	2	3	4	5	6
Több potenciális munkahelyi lehetőséget kínál fel.						
Megnöveli a választási lehetőségek a szakmai karrierutat illetően						
Motiválja a kisgyermeknevelői átképzésre való jelentkezésüket.						
Tehermentesíti az óvodákat.						
Tehermentesíti az óvodapedagógusokat is.						

5.5. Az alábbi kijelentésekkel milyen mértékben ért egyet? (válaszlehetőség: 1- egyáltalán nem értek egyet, 6-teljes mértékben egyet értek)

	1	2	3	4	5	6
Szerintem a bölcsődék oktatási ágazatba tagolódása motiválja a szülőket az intézmény igénybevételére.						
Szerintem a szülők azért tartózkodtak eddig attól, hogy bölcsődébe írassák a gyermeküket, mert abban a gondozási funkció dominált, a nevelési háttérbe szorult.						
Szerintem az új rendszerben több szülő fogja igénybe venni a bölcsődét.						
Szerintem a bölcsődék szociális ágazathoz tartozása az egészségügyi szemlélet túlsúlyát is jelentette						
Szerintem az új változatban nagy hangsúlyt kap a nevelési dimenzió.						
Szerintem a bölcsődék óvodákhoz kapcsolása okán a bölcsődei fejlesztést „óvodásítás" veszélye fenyegeti						
Szerintem a bölcsődei nevelés jellegét a kisgyermekekkel foglalkozók személyisége határozza meg.						
Szerintem a bölcsődei nevelés jellegét a kisgyermekekkel foglalkozók szemléletmódja határozza meg.						
A bölcsődékben a gyermekfelügyelet, gondozás és nevelés megfelelő arányban, integráltan érvényesül az új intézményrendszeri struktúrában						
Ez a változtatás az előfeltételét képezi az egységes koragyermekkori szemlélet és gyakorlat megvalósulásának.						
A nevelés és gondozás egységét elsősorban a kisgyermekekkel foglalkozók személyisége határozza meg.						
A nevelés és gondozás egységét elsősorban a kisgyermekekkel foglalkozók szemléletmódja határozza meg.						

6.1. Mit gondol, mi az alapfeltétele annak, hogy a kisgyermeknevelési tevékenység 2 alappillére, a nevelés és gondozás arányosan és egybefonódóan érvényesüljön a tervezésben és a gyakorlati kivitelezésben? (válaszlehetőség: 1- egyáltalán nem, 6-teljes mértékben)

	1	2	3	4	5	6
a pedagógus személyisége						
a pedagógus szemléletmódja						
a pedagógus pedagógiai érzéke						
a bölcsődés korosztály jellemzőinek ismerete						
a Koragyermekkori curriculum bölcsődei vetületének alapos ismerete						
gondozási alapismeretek						
a szülőkkel való együttműködés, különös tekintettel a gyermek gondozásának egyéni igényeire nézve						
egyéb						

6.2. Milyen mértékben érzi magát felkészültnek a bölcsődei nevelői/kisgyermeknevelői feladatkör ellátására?

1 2 3 4 5 6

egyáltalán nem teljes mértékben

6.3. Milyen mértékben nyitott egy bölcsődei nevelői/kisgyermeknevelői átképzésre?

1 2 3 4 5 6

egyáltalán nem teljes mértékben

4. melléklet:
INTERJÚRÁCS

Ráhangoló kérdés:

Mi jut eszébe, ha a romániai kisgyermeknevelés (bölcsődei nevelés) intézményrendszerére gondol?

Melyik kifejezés mellett tenné le voksát? Vagy van jobb/bejáratottabb ötlete?

(Mennyire érzi ezt a feladatkört sajátjának? - szaktanfelügyelő)

Tudomása szerint az óvodások hány százaléka jár az óvodát megelőzően bölcsődébe? Milyen életkortól veszik általában igénybe a bölcsődét?

Intézményrendszer

Az ön által koordinált intézmény(ek) melyik ágazathoz tartoznak? Mióta/meddig?

Milyennek látja az intézményi betagozódás fogadtatását a nevelési szektorban? Hát a szociális ágazatban?

Milyen előnyeit látja a bölcsődei intézmény oktatási szegmensbe tagolódásának? Van-e esetleg hátránya? Miben áll?

Milyen kihívást jelent az oktatási rendszernek a legfiatalabb korosztály intézményesített nevelésének átvétele (bekebelezése)?

A törvényhatározat több intézményszervezési lehetőséget is kínál. Melyiket tartja a legoptimálisabbnak? Miért?

Mit gondol, az intézményi betagolódás megváltozása miként érinti a jelenleg is bölcsődei gondozóként dolgozókat? Hát az óvodapedagógusokra és a pedagógusjelölteket? (bérek)

Mit gondol, a változásnak következménye befolyásolja-e a szülők intézményhez való viszonyulását? Többen fogják-e igényelni a bölcsődei nevelést, mint amíg a szociális ágazathoz tartozott? Változik-e a vonzereje az oktatási intézménnyé minősülés következtében?

A változásnak milyen következményei vannak az óvodai intézmény rendszerére és az óvodapedagógusokra (létszám csökkenés, állások száma, -munkaidő, bér, státusz-)

A szervezési struktúrába tagolódás befolyásolja-e az egyes feladatok arányának megjelenését? Milyen hangsúlyt kap az új változatban a nevelési dimenzió? (Milyen mértékben tapasztalja, hogy a szociális ágazathoz tartozás az egészségügyi szemlélet túlsúlyát is jelentette? Az oktatási szférához tartozás nem fenyeget azzal, hogy az oktatási terület túlsúlya lesz a jellemző?)

Mit gondol, mi az alapfeltétele annak, hogy a kisgyermeknevelési tevékenység 2 alappillére, a nevelés és gondozás arányosan és egybefonódóan érvényesüljön a tervezésben és a gyakorlati kivitelezésben?

Curriculum

Mi a véleménye a curriculum kisgyermekkori szintjéről? (Mennyire látja megfelelőnek, kidolgozottnak, alapozónak az óvodai szint számára?)

A curriculumon kívül milyen más tantervi dokumentum áll a bölcsődék rendelkezésére? (alap- és kiegészítő dokumtumok)?

A pedagógusoktól milyen egyéni tervezési dokumentumokat várnak el/igényelnek?

Az intézményszervezési alternatíva milyen hatást gyakorol a curriculáris elvárások érvényesítésére? (Mit gondol melyik szervezési változat a legoptimálisabb a curriculáris elvárások szempontjából?)

Szakemberek képzése

Milyen mértékben látja felkészültnek jelenleg a bölcsődei gondozókat a curriculáris elvárások érvényesítésére? Hát az óvodapedagógusokat a kisgyermeknevelői feladatok ellátására?

Milyen mértékben gondolja felkészülnek a román oktatási rendszert a kisgyermeknevelők képzésére, átképzésére? Milyen lehetséges karrierutak rajzolódnak ki jelen pillanatban a bölcsődei nevelői szerepkör betöltésére?

A kisgyermeknevelők felkészítésének milyen változatát látná a legmegfelelőbbnek?

Óvodapedagógusok (pedagógusok) átképzését szükségesnek gondolja-e? Ha igen, milyen vetületek érintését találja fontosnak?

Milyen változatát gondolja ideálisnak a kisgyermeknevelők felkészítésének?

Milyen jelenlegi megoldási lehetőségekről, tervezetekről tud ebben a vonatkozásban? (Az ön megyéjében elindult-e már az átképzési folyamat? Milyen formában? Milyen humán erőforrással? -képzők, célcsoport)

A szakma megbecsültsége

Mi teszi vonzóvá ebben az új változatban a kisgyermeknevelői pályát?

Mit gondol a kisgyermeknevelői státusz társadalmi megbecsültségéről?

Várható-e változás a szakmai megbecsültség tekintetében, amennyiben az oktatási ágazathoz fog tartozni, illetve, ha a kisgyermeknevelők is felsőfokú végzettséggel fognak rendelkezni? (csökkenés/növekedés)

(Mit vetít előre a kisgyermeknevelők szakmai státuszát illetően a pedagógustársadalomban?)

Levezető kérdés

Milyen javaslata van a kisgyermeknevelés hatékonyabbá tételére a megváltozott törvényi keretek között?

5 év múlva hogyan látja a bölcsődei intézmény- és a kisgyermeknevelő helyzetét?

ISBN: 978-606-37-2352-0